
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja

Košického samosprávneho kraja

na roky 2023 – 2027

(s výhľadom do roku 2030)

A. Úvod

B. Analytická časť

C. SWOT analýza

November 2024

Kolektív spracovateľov za Úrad Košického samosprávneho kraja

Autori:

Mgr. Katarína Rosičová, PhD. odbor regionálneho rozvoja
Ing. Barbora Kováčová odbor regionálneho rozvoja

Kolektív spoluautorov:

PhDr. Ing. Marcela Jokeľová odbor regionálneho rozvoja
Ing. Dominika Kováčová odbor regionálneho rozvoja
Ing. arch. Anna Mareková odbor regionálneho rozvoja
Ing. Martin Pukančík odbor regionálneho rozvoja
Mgr. Ján Rudy odbor regionálneho rozvoja
Ing. arch. Peter Serfözö odbor regionálneho rozvoja
Mgr. Oliver Siksa odbor regionálneho rozvoja
Mgr. Iveta Urbanová odbor regionálneho rozvoja
Ing. Miroslav Fazekaš, PhD. odbor dopravy
PhDr. Jana Knežová, PhD. odbor kultúry
Mgr. Veronika Šitárová odbor kultúry
PhDr. Vladimíra Maršaleková odbor sociálnych vecí
PhDr. Peter Dringuš oddelenie zdravotníctva

Externí spoluautori:

Mgr. Ondrej Tokarčík Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

OBSAH

A. Úvod	5
1. Metodické a legislatívne východiská	5
2. Relevantné vstupy z programových a strategických dokumentov	6
2.1 Nadnárodné dokumenty	8
2.2 Národné dokumenty	11
2.3 Regionálne dokumenty	21
3. Kompetencie samosprávy	36
3.1 Obec (mesto)	36
3.2 Samosprávny kraj	37
3.3 Kompetencie vyššieho územného celku v jednotlivých oblastiach	38
B. Analytická časť	56
4. Identifikácia územia	56
5. Demografia a zdravotný stav obyvateľstva	57
5.1 Stav a vývoj obyvateľstva	57
5.2 Štruktúry obyvateľstva	60
5.3 Prognóza populačného vývoja	66
5.4 Stredná dĺžka života pri narodení	69
5.5 Úmrtnosť obyvateľstva	70
5.6 Zhrnutie	72
6. Ľudské zdroje a trh práce	74
6.1 Ekonomická aktivita	74
6.2 Zamestnanosť	75
6.3 Nezamestnanosť	76
6.4 Priemerná mzda	79
6.5 Zhrnutie	80
7. Sociálna inklúzia	80
7.1 Riziko chudoby	80
7.2 Marginalizované rómske komunity	81
7.3 Seniori a sociálne vylúčenie	82
7.4 Cudzinci	83
7.5 Sociálna inklúzia a bývanie	84
7.6 Sociálne podnikanie	88
7.7 Index sociálneho pokroku (SPI)	89
7.8 Zhrnutie	89
8. Osobná bezpečnosť	90
8.1 Trestné činy	91
8.2 Samovraždy	93
8.3 Dopravné nehody	94
8.4 Zhrnutie	95
9. Hospodárstvo	95
9.1 Vývoj HDP v Košickom kraji	95
9.2 Priame zahraničné investície	97
9.3 Pôdohospodárstvo	98
9.4 Štruktúra priemyslu a perspektívne odvetvia	102
9.5 Priemyselné parky	104
9.6 Podnikateľské subjekty	104
9.7 Vedecko-výskumný potenciál kraja	114

9.8	Kreatívny priemysel.....	116
9.9	Strieborná ekonomika	117
9.10	Cestovný ruch	117
9.11	Zhrnutie.....	129
10.	Dopravná a technická infraštruktúra	131
10.1	Dopravná infraštruktúra.....	131
10.2	Verejná osobná doprava.....	135
10.3	Cyklodoprava.....	137
10.4	Elektrická energia	142
10.5	Geotermálna energia	146
10.6	Tepló	148
10.7	Zemný plyn	149
10.8	Vodovodná a kanalizačná sieť	149
10.9	Pokrytie internetom.....	156
10.10	Zhrnutie	158
11.	Inštitucionálna infraštruktúra.....	159
11.1	Školská infraštruktúra	159
11.2	Zdravotná a všeobecná ambulantná starostlivosť	169
11.3	Zariadenia sociálnych služieb	173
11.4	Kultúra	179
11.5	Zhrnutie.....	181
12.	Životné prostredie.....	183
12.1	Ovzdušie	183
12.2	Zmeny klímy.....	186
12.3	Odpady.....	189
12.4	Ochrana prírody	193
12.5	Brownfieldy	195
12.6	Zhrnutie.....	197
C.	SWOT analýza	198
13.	SWOT analýza Košického kraja	198
	Súvisiace koncepčné dokumenty kraja (abecedne)	202
	Zoznam tabuliek.....	202
	Zoznam grafov.....	206
	Zoznam obrázkov	207
	Zoznam máp	207
	Zoznam skratiek.....	209
	Analytické listy Košického kraja a jednotlivých okresov	

A. ÚVOD

1. METODICKÉ A LEGISLATÍVNE VÝCHODISKÁ

Predmetom kapitoly je popísanie základných legislatívnych, metodických a inštitucionálnych východísk pri spracovaní Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja (ďalej ako „PHRSR KSK“). Hlavným impulzom pre spracovanie PHRSR KSK vrátane Integrovannej územnej stratégie Košického kraja (ďalej ako „IUS KK“) je príprava na nové programové obdobie Európskej únie na roku 2021 – 2027 a Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov s názvom Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030. Na regionálnej a miestnej úrovni vznikla potreba zosúladenia rozvojových cieľov a programov s investičnými prioritami EÚ pre kohéznu politiku na roku 2021 – 2027 a zároveň s cieľmi stanovenými vo Vízii a stratégii rozvoja Slovenska do roku 2030.

Kapitola popisuje vymedzenie riešeného územia (v súlade s územnoplánovacou dokumentáciou regiónu) a proces tvorby PHRSR (vrátane spôsobu zapojenia jednotlivých aktérov). Podkladom pre tvorbu tejto kapitoly bola aktuálna legislatíva a aktuálne metodické príručky pre spracovanie PHRSR.

Legislatívne východiská

PHRSR KSK je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a je vypracovaný v súlade so záväznou časťou územnoplánovacej dokumentácie regiónu. Problematika regionálneho rozvoja spadá pod gesciu novovzniknutého Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR), ktoré od 1.7.2020 prevzalo agendu regionálneho rozvoja od Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, ten bol pôvodne zodpovedný za tvorbu a riadenie regionálneho rozvoja, ako aj prípravu novej národnej stratégie (pôvodne pod názvom Vízia a stratégia rozvoja SR).

Z hľadiska obsahovej štruktúry je dokument spracovaný v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z aktuálne platnej legislatívy (zákon 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, časová verzia predpisu účinná od 1.7.2020). Niektoré časti strategického dokumentu, v zmysle platnej legislatívy boli pre jeho lepšiu čitateľnosť spojené.

Schválenie PHRSR vyššieho územného celku (a príslušnej územnoplánovacej dokumentácie vyššieho územného celku) je podmienkou na predloženie žiadosti vyššieho územného celku o poskytnutie dotácie zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov (doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie poskytované podľa osobitných predpisov).

Metodické východiská

Pri tvorbe dokumentu sa rešpektovali aktuálne metodické dokumenty pre tvorbu PHRSR. Počas prác na jednotlivých etapách tvorby PHRSR boli zverejnené aj nové metodické usmernenia.

Finalizácia dokumentu, najmä spracovanie strategicko-programovej časti a následných častí, bolo realizované v súlade s Metodikou tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja (z januára 2020) a s Jednotným metodickým rámcom pre prípravu integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021 – 2027 (z augusta 2020) a na základe konzultácií so zástupcami gestora pre regionálny rozvoj (MIRRI SR).

Kapitola bude podliehať zmenám, vzhľadom na aktualizácie a nové usmernenia zo strany MIRRI SR.

Proces tvorby dokumentu

PHRSR KSK sa skladá z 5 základných častí:

1. Úvod
2. Analytická časť

3. SWOT analýza
4. Strategicko-programová časť
5. Realizačno-finančná časť

Spôsob zapojenia jednotlivých aktérov sa realizoval viacerými spôsobmi, či už prostredníctvom dotazníkového prieskumu, tematických pracovných skupín, ako aj individuálnej komunikácie. Špecifickou súčasťou bolo aj identifikovanie konkrétnych projektových zámerov zo strany jednotlivých aktérov. Takýmto spôsobom sa uskutočnilo niekoľko desiatok stretnutí a spolu bolo týmito spôsobmi zapojených viac ako 600 subjektov, ktoré aktívne prispeli do procesu tvorby tohto dokumentu či už prostredníctvom postrehov, pripomienok alebo definovaním svojich potrieb a konkrétnych projektových zámerov.

Výsledky prieskumov, ako aj identifikácie projektových zámerov boli zakomponované do súhrnných častí príslušných tematických kapitol (zhrnutia a dôsledky) a špecifických kapitol venujúcich sa prehľadu kľúčových výziev a problémov na území kraja. Zároveň tieto zistenia slúžili ako podklad pre tvorbu návrhovej časti PHRSR KSK na roky 2023 – 2027.

Kapitola bude podliehať dopracovaniu, vzhľadom na stav príprav predmetného dokumentu.

Vymedzenie riešeného územia

Z hľadiska nomenklatúry územno–štatistických jednotiek a rovnako i z územnosprávneho členenia Slovenskej republiky reprezentuje Košický kraj v rámci územia Slovenska úroveň NUTS 3 reprezentovanej ôsmimi samosprávnymi krajinami SR. Košický kraj sa ďalej člení na 11 okresov (úroveň LAU1): Gelnica, Košice I – IV, Košice – okolie, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Spišská Nová Ves, Trebišov.

V územnom pláne regiónu, Územnom pláne veľkého územného celku (ÚPN VÚC) Košický kraj v znení zmien a doplnkov, pri riadení funkčného využitia, usporiadania územia a rozvoja osídlenia kraja platia záväzné regulatívy, ktoré nadväzujú na schválené zásady a regulatívy Koncepcie územného rozvoja Slovenska (KURS 2001) a jej aktualizáciu v roku 2011, nasledovne:

1. Košicko-prešovská aglomerácia ako kvartérne centrum s najvyšším predpokladom zabezpečiť rozvoj kvartérnych aktivít,
2. Michalovsko-vranovsko-humenské a popradsko-spišskonovoveské ťažiská osídlenia,
3. Košicko-prešovská rozvojová os Prešov – Košice – Seňa – hranica s Maďarskom (územie ležiace v Košickom kraji),
4. Zvolensko-juhoslovenská rozvojová os Zvolen – Lučenec – Rimavská Sobota – Rožňava – Košice (územie ležiace v Košickom kraji),
5. Východoslovenská rozvojová os Košice – Sečovce – Michalovce – Sobrance – hranica s Ukrajinou,
6. Košice – centrum plniace medzinárodné a celoštátne funkcie so zohľadnením postavenia rozhodujúceho/ najvýznamnejšieho centra Karpatského euroregiónu
7. Michalovce, Spišská Nová Ves a Trebišov – regionálne rozvojové centrá druhej skupiny v jej prvej podskupine,
8. Rožňava – regionálne rozvojové centrum druhej skupiny v jej druhej podskupine,
9. Gelnica, Kráľovský Chlmec, Moldava nad Bodvou a Sečovce – regionálne rozvojové centrá tretej skupiny v jej druhej podskupine,
10. Dobšiná, Krompachy, Sobrance a Veľké Kapušany – regionálne rozvojové centrá štvrtej skupiny,
11. Čierna nad Tisou, Medzev, Strážske a Smižany – regionálne rozvojové centrá piatej skupiny,
12. Kechnec a Spišské Vlchy – regionálne rozvojové centrá šiestej skupiny.

2. RELEVANTNÉ VSTUPY Z PROGRAMOVÝCH A STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV

Predmetom kapitoly je popis nadnárodných, národných a regionálnych dokumentov v rámci agendy regionálneho rozvoja vrátane kritického zhodnotenia ich dopadov a efektov vo vzťahu k riešenému územiu. Súčasťou je aj zhodnotenie predchádzajúceho programového obdobia EÚ (2007 – 2013) a zhodnotenie súčasného stavu implementácie programového obdobia EÚ 2014 – 2020.

Zároveň je súčasťou aj zhodnotenie predchádzajúceho Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 – 2022.

Tabuľka 1 Prehľad kľúčových dokumentov

Názov	Oblasť
Nadnárodný dokument	
– Agenda OSN pre udržateľný rozvoj 2030 (Agenda 2030)	Multisektorový
– Parížska dohoda o zmene klímy – Kjótsky protokol – Európska zelená dohoda – Protokol o vode a zdraví – Dohovor o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja – Dohovor o ochrane a využívaní hraničných tokov a medzinárodných jazier – Rámcová smernica o vode – Bazilejský dohovor – Dohovor o biologickej diverzite – Dohovor o mokradiach	Životné prostredie
– Európska sociálna charta – Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím – Všeobecná deklarácia ľudských práv – Charta základných práv Európskej únie – Dohovor o právach dieťaťa – Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor o ľudských právach) – Európsky pilier sociálnych práv	Sociálne veci
– OECD Skills Strategy for Slovakia	Vzdelávanie
Národný dokument	
– Národné priority implementácie Agendy 2030 – Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 – Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 – Východisková pozícia Slovenskej republiky k politike súdržnosti Európskej únie po roku 2020 – Národný investičný plán SR na roky 2018 – 2030 (návrh) – Konceptie mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 – Analýza regiónov na úrovni VÚC a na úrovni subregiónov – Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030	Multisektorový
– Prognóza obyvateľstva Slovenska do roku 2060 – Revízia poznatkov a predpokladov v kontexte pokračujúcej transformácie – Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035 – Konceptia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky 2022 - 2030	Ľudské zdroje
– Konceptia energetickej efektívnosti SR – Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 - 2030	Energetika
– Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3) vrátane príslušného Implementačného plánu – Podpora inovatívnych riešení v slovenských mestách – Sprievodca inteligentným rozvojom miest a regiónov	Inovácie, výskum
– Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030	Digitalizácia
– Stratégia rozvoja elektromobility v Slovenskej republike a jej vplyv na národné hospodárstvo Slovenskej republiky – Návrh akčného plánu rozvoja elektromobility v Slovenskej republike	Elektromobilita
– Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 – Návrh priorit vo výstavbe cestnej infraštruktúry (2020) – Nový projekt výstavby diaľnic a rýchlostných ciest – Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike (MDV SR)	Doprava a mobilita
– Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020 – Národný program aktívneho starnutia na roky 2014 - 2020	Sociálne veci

Regionálny dokument	
<ul style="list-style-type: none"> – Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 – 2022 – Územný plán veľkého územného celku (ÚPN VÚC) Košický kraj v znení zmien a doplnkov – Regionálna integrovaná územná stratégia (RIÚS) Košického samosprávneho kraja 2014-2020 – Vodíková stratégia Košického kraja 	Multisektorový
<ul style="list-style-type: none"> – Regionálna inovačná stratégia (RIS) Košického kraja 2021 – 2030 	Inovácie, výskum
<ul style="list-style-type: none"> – Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 – Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 	Cestovný ruch
<ul style="list-style-type: none"> – Konceptia rozvoja kultúry v Košickom samosprávnom kraji 2020 – 2025 (2030) – Tradície inšpirujú inovácie 	Kultúra
<ul style="list-style-type: none"> – Konceptia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 (2022) – Stratégia aktívneho starnutia Košického kraja na roky 2019 – 2023 	Sociálna starostlivosť
<ul style="list-style-type: none"> – Priority zdravotnej politiky pre Košický kraj na obdobie 2016 – 2020 	Zdravotníctvo
<ul style="list-style-type: none"> – Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v Košickom samosprávnom kraji 2021 – 2025 – Konceptia podpory pohybových aktivít obyvateľov Košického samosprávneho kraja 2020 – 2025 – Konceptia rozvoja práce z mládežou na území Košického samosprávneho kraja na roky 2021 – 2025 (2030) 	Vzdelávanie
<ul style="list-style-type: none"> – Plán udržateľnej mobility Košického samosprávneho kraja (PUM) – Plán dopravnej obslužnosti KSK – Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky Košického kraja 2022 – 2027 – 2030 	Doprava a mobilita
<ul style="list-style-type: none"> – Adaptačná stratégia na dôsledky zmeny klímy v Košickom kraji – Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK – Program obnovy krajiny Košického kraja 	Životné prostredie

2.1 Nadnárodné dokumenty

Za kľúčový nadnárodný strategický dokument môžeme považovať **Agendu OSN pre udržateľný rozvoj 2030 (Agenda 2030)**, ktorá je súhrnom globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti, ako sú zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Agenda udržateľného rozvoja obsahuje 17 cieľov v oblasti udržateľného rozvoja a 169 súvisiacich čiastkových cieľov, ktoré vyvažujú tri aspekty udržateľného rozvoja – ekonomický, sociálny a environmentálny. Slovenská republika sa k implementácii Agendy 2030 prihlásila v dokumente Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj schválenom uznesením vlády č. 95/2016.

Obrázok 1 Ciele udržateľného rozvoja Agendy 2030

Zdroj: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>

V oblasti životného prostredia je kľúčovým nadnárodným dokumentom **Parížska dohoda o zmene klímy**. Parížska dohoda stavia na dohovore a po prvý raz priniesla ponuku globálnej dohody o tom, že všetky krajiny podniknú opatrenia v boji proti zmene klímy a prispôbia sa jej dôsledkom, pričom by sa posilnila aj podpora rozvojovým krajinám. Parížska dohoda si za cieľ kladie udržať zvyšovanie teploty výrazne pod 2°C a čo najviac sa priblížiť hodnote 1,5°C v porovnaní s teplotou v období pred industrializáciou. **Parížska dohoda o zmene klímy** uvádza, aby sa podarilo obmedziť otepľovanie na 1,5°C, museli by sa do roku 2030 znížiť emisie oxidu uhličitého spôsobené človekom o 40%. Do roku 2050 by potom bolo nutné dosiahnuť v čistom nulové emisie. Parížska dohoda zaväzuje každú krajinu vrátane Slovenska k znižovaniu emisií skleníkových plynov.

Ochranu ovzdušia a ozónovej vrstvy sa štáty spoločne zaviazali zabezpečovať aj vo viacerých iných dokumentoch, ako napríklad **Kjótsky protokol** k rámcovému dohovoru OSN o zmene klímy, Rámcový dohovor OSN o zmene klímy, Montrealský protokol o látkach, ktoré porušujú ozónovú vrstvu, Viedenský dohovor o ochrane ozónovej vrstvy a ďalšie.

Európska zelená dohoda predstavuje plán Európskej komisie na ekologickú transformáciu hospodárstva Európskej únie v záujme udržateľnej budúcnosti v oblasti životného prostredia a zmeny klímy. Primárnym cieľom je zabezpečiť aby do roku 2050 bola Európa vôbec prvý klimaticky neutrálny kontinent. Daný dlhodobý cieľ znamená, že do roku 2050 sa čisté emisie skleníkových plynov vyprodukované členskými štátmi Európskej únie budú rovnať nule. Dohoda si rovnako dáva za cieľ oddeliť hospodársky rast od využívania zdrojov a zabezpečiť, že pripravované zmeny budú spravodlivé a inkluzívne, pričom sa nezabudne na žiadneho jednotlivca či región.

Na ochranu vody sú zamerané dokumenty **Protokol o vode a zdraví**, **Dohovor o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja** a **Dohovor o ochrane a využívaní hraničných tokov a medzinárodných jazier**. Dôležitým legislatívnym rámcem s cieľom zabezpečenia trvalo udržateľného využívania vody Európsky parlament a Rada prijali smernicu 2000/60/ES, ktorá ustanovuje rámec pôsobnosti spoločenstva v oblasti vodnej politiky, skrátene nazývaná **Rámcová smernica o vode**. Celý proces implementácie smernice o vode je rozplánovaný do širšieho časového obdobia rokov 2003 – 2027 s podrobnejším vymedzením úloh. Dôležitou úlohou vyplývajúcou zo smernice o vode je vypracovanie a zverejnenie plánov povodí s príslušnými opatreniami na dosiahnutie požadovaného zlepšenia stavu vôd.

Z hľadiska odpadov a odpadového hospodárstva je dôležitým dokumentom **Bazilejský dohovor** o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní. Ochrane prírody sa venuje **Dohovor o biologickej diverzite**, ktorý je založený na princípe, že každý štát má právo využívať svoje vlastné biologické zdroje, pričom nesmie spôsobovať škody na životnom

prostredí iných štátov. Medzinárodný význam má taktiež **Dohovor o mokradiach**, ktorý má za úlohu chrániť špecifické oblasti prírody (biotopy) – mokrade, najmä ako biotopy vodného vtáctva.

Európska sociálna charta je obdobou Európskeho dohovoru o ľudských právach, no zameriava sa na práva ekonomické a sociálne. Vo vzťahu k témam týkajúcim sa sociálnych služieb ustanovuje nasledovné:

- Právo na prospech zo sociálnych služieb,
- Právo na sociálnu a lekársku pomoc,
- Právo osôb so zdravotným postihnutím na nezávislosť, na sociálnu integráciu a na účasť na živote v spoločnosti,
- Právo starších osôb na sociálnu ochranu.

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím je prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom v oblasti ľudských práv, ktorého zmluvnou stranou je aj Slovenská republika. Cieľom Dohovoru je presadzovať, chrániť a zabezpečovať plné a rovnaké užívanie ľudských práv a základných slobôd všetkými osobami so zdravotným postihnutím a podporovať úctuk ich prirodzenej dôstojnosti bez akejkoľvek diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. Dohovor zaväzuje zmluvné strany aby zabezpečili, že osoby so zdravotným postihnutím budú môcť plne využívať svoje práva na rovnakom základe ako všetci ostatní občania. Ustanovuje minimálne normy ochrany a zabezpečenia celého rozsahu občianskych, politických, sociálnych a ekonomických práv osôb so zdravotným postihnutím.

Najdôležitejším dokumentom popisujúcim základné ľudské práva je **Všeobecná deklarácia ľudských práv** schválená Organizáciou spojených národov v New Yorku 10.12.1948, ktorá vznikla ako reakcia na hrôzy, ktoré sa stali počas druhej svetovej vojny. Má 30 článkov, ktoré zahrňujú občianske, politické, ekonomické, sociálne a kultúrne práva. Členské štáty OSN sa zaviazali v spolupráci s OSN usilovať o všeobecné uznávanie a zachovávanie ľudských práv a základných ľudských slobôd.

Charta základných práv Európskej únie bola po prvýkrát vyhlásená koncom roku 2000 ako spoločné vyhlásenie Európskeho parlamentu, Rady a Komisie ako nezáväzný dokument. Charta sa následne stala súčasťou Ústavy pre Európu, konkrétne tvorila celú jej druhú časť. Charta základných práv sa stala súčasťou Lisabonskej zmluvy. Lisabonská zmluva však, na rozdiel od Ústavy pre Európu nezačleňuje Chartu priamo do zakladajúcich zmlúv Únie, ale odkazuje na ňu v budúcom čl. 6 Zmluvy o Európskej únii a deklaruje ju za právne záväznú s rovnakou právnou silou, akú majú zakladajúce zmluvy.

Dohovor o právach dieťaťa bol prijatý dňa 20.11.1989 Valným zhromaždením OSN. Tento dokument postupne ratifikovalo 193 krajín, v dôsledku čoho sa stal najširšie prijatou zmluvou o ľudských právach v histórii. Dohovor o právach dieťaťa je prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom presadzovania práv detí, pričom definuje občianske, politické, ekonomické, sociálne, zdravotné a kultúrne práva detí. Štáty, ktoré ratifikovali Dohovor o právach dieťaťa, sa zaviazali rešpektovať a zabezpečiť dodržiavanie všetkých práv garantovaných týmto dokumentom.

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor o ľudských právach) je najdôležitejšou medzinárodnou „ľudskoprávnou“ zmluvou na európskom kontinente, ktorá zabezpečuje dodržiavanie práv človeka a zároveň obsahuje aj inštitucionálny rámec, takže sa môže jednotlivец efektívne brániť proti štátu tak, že sa obráti na Európsky súd pre ľudské práva.

Európsky pilier sociálnych práv vychádza z 20 kľúčových zásad, ktoré sú rozdelené do troch kategórií: rovnaké príležitosti a prístup na trh práce, sociálna ochrana a začlenenie a spravodlivé pracovné podmienky. Každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie, aby si udržal a získal zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti a úspešne zvládať zmeny postavenia na trhu práce.

OECD Skills Strategy for Slovakia predstavuje strategický dokument pre oblasť celoživotného vzdelávania (vzdelávania dospelých). Z projektu Stratégia národných zručností pre Slovensko vyplynuli tri dôležité témy:

- Vybavenie mladšej a staršej generácie tými správnymi zručnosťami pre budúcnosť,
- Zabezpečenie inkluzívnosti pri rozvoji zručností,
- Posilnenie riadenia politík v oblasti zručností.

Zároveň boli definované 4 prioritné oblasti a to:

- Priorita 1: Posilňovanie zručností mládeže
- Priorita 2: Znižovanie nerovnováhy zručností
- Priorita 3: Podpora väčšej účasti na vzdelávaní dospelých
- Priorita 4: Posilnenie využívania zručností na pracovisku

2.2 Národné dokumenty

Jediným schváleným dokumentom z pozície regionálnej politiky SR, v čase spracovania tohto dokumentu, boli **Národné priority implementácie Agendy 2030**, ktoré prijala Vláda SR v roku 2018 a sú nasledovné:

- Vzdelanie pre dôstojný život,
- Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,
- Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,
- Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,
- Právny štát, demokracia a bezpečnosť,
- Dobré zdravie.

Zodpovednosť za Agendu 2030 je na Slovensku rozdelená medzi Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. V rámci konzultatívneho procesu zahrňujúceho vládu, samosprávy a odbornú verejnosť sa navrhli **národné priority implementácie Agendy 2030**, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a budú základom ďalšej strategickkej a koncepcnej práce, a ktoré boli predložené vláde SR a schválené 13.6.2018 uznesením č. 273/2018. Uvedené priority tvoria základ pre formulovanie **Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030** (národná stratégia regionálneho rozvoja). Dokument definuje **3 integrované rozvojové programy: I. Ochrana a rozvoj zdrojov**, ktorého cieľom je Rast a kvalitatívny rozvoj populácie, so špeciálnym dôrazom na vzdelanie, zdravie, kultúru a právny štát a ochrana a zveľaďovanie prírodných zdrojov, **II. Udržateľné využívanie zdrojov**, ktorého cieľom je Premena hospodárstva SR na udržateľné, ktorého konkurenčná schopnosť sa zakladá na inovatívnom a efektívnom zhodnocovaní zdrojov a ktoré generuje dobré mzdy a prosperitu a **III. Rozvoj komunit**, ktorého cieľom je Rozvoj komunit a zvýšenie kvality života pre všetky sociálne skupiny prostredníctvom priblíženia správy vecí verejných občanom a sociálnej inklúzie a dostupných, kvalitných a efektívnych služieb. V rámci analytickej časti tohto dokumentu bolo identifikovaných viacero problémových oblastí, ku ktorým boli zadané aj cieľové očakávané hodnoty v jednotlivých tematických oblastiach (do roku 2030 sa očakáva dosiahnutie stopercentného podielu odvádzaných a čistených odpadových vôd v aglomeráciách s viac ako 2 000 EO a vo všetkých obciach, cieľom je 35-percentný podiel verejnej dopravy a zároveň minimálne 20 percent záťaže z cestnej nákladnej a osobnej dopravy by sa súčasne malo presunúť na železničnú sieť, preferencia koľajovej dopravy a elektromobility a pod.). Vízia a stratégia je rozsiahly dokument, zameraný je na viaceré oblasti tak, aby bolo možné účinne čeliť problémom a výzvam, ktoré prinášajú globálne zmeny. K ním patria zmena klímy, mobilita a migrácia, rastúca globalizácia, dynamika a nestabilita svetovej ekonomiky, prudký rozvoj umelej inteligencie, prehĺbujúce sa rozdiely medzi bohatými a chudobnými vrstvami obyvateľstva, nárast extrémizmu a nárastnedôvery k demokratickým inštitúciám.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (aktualizácia 2011) je hlavným územnoplánovacím dokumentom SR. Koncepcia predpokladá vytváranie takých sídelných a priestorových podmienok rozvoja spoločnosti, ktoré budú podporovať rozvoj a využitie existujúcich regionálnych špecifik, ako aj viesť k znižovaniu existujúcich rozdielov medzi jednotlivými regionálnymi celkami.

Súčasťou národných strategických dokumentov je aj **Národný investičný plán SR na roky 2018 – 2030**, zatiaľ vo forme pilotnej verzie. V nadväznosti na ciele udržateľného rozvoja Agendy 2030 OSN obsahuje charakteristiky súčasného stavu, želaného stavu v roku 2030 a **klúčové investičné programy** a projekty v nasledovných oblastiach: doprava, energetika, informatizácia

a elektronické komunikácie, výskum a inovácie, zdravotníctvo, životné prostredie, poľnohospodárstvo a lesného hospodárstvo, sociálna inklúzia a zamestnanosť a regionálny rozvoj.

Predchádzajúce **programové obdobie EÚ** (resp. Kohéznej politiky EÚ) **2007 - 2013** bolo pre Slovenskú republiku prvým riadnym programovým obdobím. Stratégia, priority a ciele boli implementované cez 11 operačných programov (OP) (Regionálny OP, OP Životné prostredie, OP Doprava, OP Informatizácia spoločnosti, OP Výskum a vývoj, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Zdravotníctvo, OP Technická pomoc, OP Bratislavský kraj, OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia a OP Vzdelávanie) v rámci jednotlivých cieľov kohéznej politiky EÚ spolu v sume približne 11,7 mld. EUR. Okrem toho ešte v rámci Európskej poľnohospodárskej politiky existovali operačné programy a to Program rozvoja vidieka a OP Rybné hospodárstvo.

Aktuálne **programové obdobie EÚ** (resp. Kohéznej politiky EÚ) **2014 – 2020** je realizované prostredníctvom 7 hlavných operačných programov, a to OP Výskum a inovácie (OP Výskum a inovácie bol v decembri 2019 zlúčený s OP Integrovaná infraštruktúra), OP Integrovaná infraštruktúra, OP Ľudské zdroje, OP Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, OP Efektívna verejná správa a OP Technická pomoc v celkovej sume približne 13,8 mld. EUR.

Ku dňu 31.01.2021 dosiahla SR za všetky fondy pre programové obdobie 2014 – 2020 čerpanie na národnej úrovni predstavuje 42,17% z celkovej alokácie (EÚ zdroj), pričom kontrahované prostriedky boli na úrovni 81,38% z celkovej alokácie (EÚ zdroj).

Z pohľadu nového programového obdobia EÚ (2021 – 2027) je významným dokumentom **Východisková pozícia Slovenskej republiky k politike súdržnosti Európskej únie po roku 2020** (Zdroj: Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu), ktorá bola schválená Vládou SR v roku 2018 a v rámci ktorého SR presadzuje zachovanie silnej pozície politiky súdržnosti v budúcom viacročnom finančnom rámci EÚ po roku 2020, vrátane udržania jej percentuálneho pomeru na čo najvyššej úrovni na celkovom rozpočte EÚ, ako hlavnej investičnej politiky EÚ na podporu rastu a zamestnanosti.

Obrázok 2 Ciele Partnerskej dohody na obdobie 2021 – 2027

Zdroj: Návrh partnerskej dohody, október 2020, MIRRI SR

Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 (schválená Vládou SR v roku 2018) navrhuje opatrenia, ktorých podpora a implementácia zabezpečí konkurencieschopnosť a udržateľnosť hospodárskeho rastu pri zohľadnení ochrany životného prostredia. Charakter hospodárskeho rozvoja SR je determinovaný piatimi kľúčovými oblasťami nasledovne:

V oblasti rozvoja ľudského kapitálu navrhuje stratégia hospodárskej politiky nasledovné opatrenia:

- Predložiť a následne efektívne realizovať plánovanú komplexnú reformu školstva zahŕňajúcu všetky stupne vzdelávania s dôrazom na kvalitu a uplatniteľnosť žiakov na modernom trhu práce

- spolu so zavedením efektívnych spôsobov celoživotného vzdelávania a zohľadňujúcu demografický vývoj SR;
- Zefektívniť a zjednodušiť systém odborného vzdelávania a prípravy v regionálnom školstve. Zjednodušiť podmienky vstupu zamestnávateľov a stredných odborných škôl do systému duálneho vzdelávania a zvýšiť úroveň praktických a všeobecných zručností žiakov s prepojením na trh práce;
  - Zavedenie profesijne orientovaných študijných programov na vysokých školách s praktickým vzdelávaním v odborných smeroch, ktoré si študent vybral z ponúkaných možností nastavených školou po dohode s podnikmi, s cieľom zvýšenia uplatniteľnosti absolventov v odbore;
  - Prehodnotiť efektívnosť a nastavenie systému financovania a podpory škôl s akcentom na odbory a prax potrebnú pre zamestnávateľov;
  - Pravidelne prehodnocovať flexibilitu trhu práce s cieľom vhodného nastavenia systému podľa aktuálnych spoločenských potrieb v súvislosti s novými možnými formami pracovných úväzkov či pracovných pozícií pre potreby moderného trhu práce;
  - Posilňovať spoluprácu verejného a súkromného sektora pri rekvalifikačných programoch, cielených na profesijné potreby nových pracovných miest a podporovať projekty pre koordináciu vzdelávacích, rekvalifikačných a motivačných programov s tvorbou pracovných miest;
  - Podpora aktívnej politiky trhu práce v otázkach dlhodobej nezamestnanosti a nezamestnateľnosti znevýhodnených skupín obyvateľstva najmä formou vzdelávania a rekvalifikácií;
  - Podpora a dôraz na zvýšenie inklúzie marginalizovaných rómskych komunít vo vzdelávaní v materských, základných a stredných školách;
  - Prehodnotiť efektívnosť podmienok pre riadenú imigráciu pracovnej sily zo zahraničia s ich následnou úpravou do nasledovného obdobia a to spôsobom vyhovujúcim hospodárskemu záujmu SR a jej obyvateľstvu;
  - Zvýšiť podiel cenovo dostupného, komerčného nájomného bývania, bez ohľadu na príjmovú či sociálnu situáciu nájomcu zavedením verejnej podpory nad rámec existujúcich programov spolu so zvýšením angažovanosti samospráv na obstarávaní nájomného bývania;
  - Stimulovať vzdelávanie v oblasti kreatívnych činností so zameraním na podnikateľské zručnosti s cieľom zvýšiť potenciál ľudských zdrojov pri tvorbe, šírení a ekonomickom zhodnocovaní kreatívnych činností a vytvoriť špecializované tréningové a poradenské programy, postupne ich certifikovať a zabezpečiť tak požadovanú kvalitu a jednotný štandard získaných zručností;
  - Vytvoriť podmienky pre mobilitu pracovnej sily v oblasti nájomného bývania a budovania, prípadne zásadnej rekonštrukcie dopravnej infraštruktúry.

V oblasti technologických zmien a podpory inovatívneho potenciálu SR navrhuje stratégia hospodárskej politiky nasledovné opatrenia:

- Podporovať efektívne prepojenie akademického a súkromného sektora pri vývojovej a výskumnej činnosti spolu s efektívnym zavádzaním inovácií do praxe;
- Vytvárať prostredie podporujúce významné zvýšenie podielu výskumu a vývoja v podnikateľských subjektoch;
- Rozvíjať inovačný a technologický potenciál hospodárstva s podporou investícií s pridanou hodnotou posilňujúc technologický rozvoj. Podpora inovácií smerujúcich do odvetví so silným efektom inovačnej difúzie a ich následného šírenia na ostatné naviazané segmenty a odvetvia;
- Podporovať nadobúdanie intelektuálnych aktív v majetkovej štruktúre podnikov, zvyšovať inteligentnú zamestnanosť a efektívne využívanie informačných a komunikačných technológií;
- Rozvíjať a zlepšovať oblasť patentového práva a ochrany duševného vlastníctva;
- Prehodnocovať účelnosť a efektívnosť investičných pomoci s dôrazom na podporu pre zvyšovanie pridanej hodnoty a technologického rozvoja;
- Pripraviť priemyselnú politiku SR s podporou inovácií a zdrojovej a energetickej efektívnosti a to v nadväznosti na implementáciu koncepcie Priemyslu 4.0;
- Podporovať tvorbu a zavádzanie efektívnych platforiem orientovaných na dosahovanie vedúceho postavenia vo vybraných technológiách a odvetviach na základe vzájomnej komunikácie medzi vedcami a podnikmi;
- Rozvoj spolupráce kreatívnych podnikov s technologickým sektorom a tradičným priemyslom, ako aj v oblasti tvorby inovatívnych produktov za účelom umožniť spoluprácu inovatívnych podnikov v sektore kultúrneho a kreatívneho priemyslu naprieč hodnotovým reťazcom;

- Zvyšovať výdavky na výskum a vývoj tak, aby SR postupne do r. 2030 dosiahla úroveň prvej päťky krajín EÚ z pohľadu podielu výdavkov na výskum a vývoj na HDP;
- Odstraňovať administratívne prekážky pružného využívania verejných zdrojov, najmä prostriedkov štrukturálnych fondov, na podporu výskumu, vývoja a inovácií.

V oblasti environmentálnej a energetickej efektívnosti hospodárstva navrhuje stratégia hospodárskej politiky nasledovné opatrenia:

- Prijat' dokument pre implementáciu obehového hospodárstva SR s jeho následnou realizáciou s cieľom rozvoja zeleného hospodárstva, postavenom na vzájomne sa podporujúcich aspektoch hospodárskej, environmentálnej a energetickej politiky, podpore inovácií a znižujúcom energetickej, materiálnej a emisnej náročnosti hospodárstva SR;
- Diverzifikovať zdroje a prepravné cesty pre zemný plyn, ropu a elektrinu tam, kde je to nevyhnutné z hľadiska energetickej bezpečnosti, ekonomickej efektivity a konkurencieschopnosti odberateľov energie;
- Podporovať využívanie domácich obnoviteľných zdrojov energií, biomasy a hydroenergetického potenciálu SR so zohľadnením požiadaviek kvality ovzdušia (najmä v prípade využívania biomasy); Podporovať dosiahnutie optimálneho energetického mixu s prevahou zdrojov neproduktujúcich CO₂ emisie, ako aj emisie znečisťujúcich látok s uprednostňovaním jadrovej energie a zemného plynu, ako nástrojov prechodu k nízko-uhlíkovej energetike pri nahradzovaní uhlia;
- Posilňovať výstavbu, rozvoj a efektívnosť dopravnej infraštruktúry, verejnej osobnej dopravy, nemotorovej dopravy a elektrifikovanej hromadnej dopravy z dôvodu energetickej efektívnosti a znižovania emisií a zlepšovania kvality ovzdušia;
- Stimulovať rozvoj technológií a infraštruktúry využívajúcich alternatívne formy palív v osobnej motorovej doprave na konkurencieschopnú a cenovo dostupnú úroveň napr. v oblasti elektromobility; Podporovať obnovu existujúcich budov s cieľom znižovať ich energetickú náročnosť a výstavbu ultranízkoenergetických, pasívnych a aktívnych budov a budov s takmer nulovou spotrebou energie s dôrazom na zdravé vnútorné prostredie a využívanie inteligentných meracích systémov pri dosahovaní úspor energie;
- Prehodnotiť možnosti a realizáciu zavedenia zelenej daňovej reformy založenej na zvýšení, resp. zavedení environmentálnych daní a znížením zaťaženia práce (dane a odvody) tak, aby sa celkové daňovo-odvodové zaťaženie znižovalo;
- Podporovať energeticky efektívne opatrenia zohľadňujúce požiadavky na ochranu životného prostredia vo všetkých sektoroch národného hospodárstva s cieľom dosiahnutia zníženia energetickej náročnosti hospodárstva na úroveň priemeru EÚ;
- Vytvoriť sieť stimulačných, ale i obmedzujúcich nástrojov zabezpečujúcich presun tovaru z cestnej na železničnú dopravu pri preprave nad 250 km;
- Zabezpečiť v rámci obehového hospodárstva trvalo udržateľné zhodnocovanie odpadov uzatváraním materiálových tokov v dlhotrvajúcich cykloch, s dôrazom najmä na získavanie kritických surovín z odpadov;
- Posilňovať modernizáciu a efektívne využívanie existujúcej teplárenskej infraštruktúry na zvyšovanie podielu využitia obnoviteľných zdrojov, odpadového tepla a nízkoemisných technológií.

V oblasti rozvoja podnikateľského prostredia navrhuje stratégia hospodárskej politiky nasledovné opatrenia:

- Podporovať export, internacionalizáciu a zapojenie slovenských podnikov do globálnych hodnotových reťazcov s posilňovaním podpory podnikov tak vo fáze ich vzniku, ako aj rozvoja.
- Formou vhodných nástrojov kontinuálne a systémovo znižovať administratívne zaťaženie s dôrazom na stabilitu kľúčových právnych predpisov determinujúcich podnikateľské prostredie v SR aj na základe princípov ako „one in – one out“, „jeden rok, jedny pravidlá“, či „jedenkrát a dost“;
- Rozvíjať a pravidelne prehodnocovať v dlhodobom horizonte spôsoby implementácie princípov lepšej regulácie v podmienkach SR s prehodnotením možností uplatnenia Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov poslaneckých návrhov;
- Podporovať stimulačný charakter daňovej politiky, zefektívňovať výber daní, zamedzovať daňovým únikom a posilňovať dobrovoľné plnenie daňovej povinnosti;

- Zvážiť prehodnotenie nastavenia daňovej politiky štátu s orientáciou na podporu progresívnych štruktúrnych zmien v hospodárstve SR s cieľom podpory produktivity, pridanej hodnoty, inovácií ekologických riešení a vzdelávania v závislosti od fiškálnych cieľov a možností rozpočtu;
- V oblasti boja proti šedej ekonomike posilňovať a rozvíjať bezhotovostný platobný styk aj v odvetviach, v ktorých jej podiel prevažuje;
- Rozvíjať a kontinuálne zlepšovať kvalitu služieb štátu pri zavádzaní modernej a efektívnej elektronizácie a podpora konkurencie v rámci IT sektora pri rozvoji a implementácií služieb verejnej správy;
- Kontinuálne posilňovať a zlepšovať vnútornú a vonkajšiu efektivitu súdnej moci a vymožitelnosť práva v SR vhodnými nástrojmi;
- Vhodne nastaviť podmienky regulácie nových foriem podnikania v súvislosti s digitálnou ekonomikou, pri zohľadnení záujmov štátu najmä v oblasti daní, pracovného práva a ochrany spotrebiteľa;
- Podporovať zachovanie a rozvíjanie férového medzinárodného obchodného systému, rešpektujúceho pravidiel Svetovej obchodnej organizácie, ako aj uzatváranie vyvážených a ambiciózných preferenčných obchodných dohôd s tretími krajinami rešpektujúcich existujúce environmentálne, sociálne a pracovné štandardy v EÚ;
- Stimulovať rozvoj podnikateľského prostredia v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu s podporou rozvoja klastrových organizácií, sietí a kooperačných platforiem v sektore kultúrneho a kreatívneho priemyslu;
- Zamedziť, aby pri transpozícii legislatívy EÚ dochádzalo k sprísňovaniu podmienok nad rámec štandardu vyžadovaného príslušným právnym aktom EÚ – „Gold-plating“;
- Zabezpečiť efektívne fungovanie štátnej a verejnej správy z pohľadu prístupu k službám štátu, personálnemu či finančnému zabezpečeniu s cieľom efektívnej a štrhlej štátnej a verejnej správy a efektívnych služieb štátu s presadzovaním účinnej kontroly hospodárenia s verejnými financiami.

V oblasti regionálneho rozvoja, a s tým súvisiaceho pôdohospodárstva, navrhuje stratégia hospodárskej politiky nasledovné opatrenia:

- Posilňovať a rozvíjať kvalitnú, dostupnú a integrovanú dopravnú infraštruktúru s prepojením na menej rozvinuté regióny s dostavbou prioritných úsekov diaľnic a rýchlostných ciest a s rozvojom a údržbou ciest I., II. a III. triedy;
- Modernizovať, revitalizovať a skvalitňovať železničnú dopravu a jej prepojenia s rozvojom nákladnej železničnej dopravy;
- V oblasti turizmu podporovať cieľové miesta s dostatočným prírodným a kultúrohistorickým potenciálom v zaostávajúcich regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti;
- Podporovať a rozvíjať existujúci prírodný a kultúrohistorický potenciál turizmu v SR s akcentom na existujúce stabilné cieľové miesta a podporou ponuky nových inovatívnych služieb a s využitím rekreačných poukážok;
- Podporovať domácu regionálnu produkciu potravín a podiel slovenských potravín s akcentom na skracovanie dodávateľského reťazca medzi prvovýrobcom a konečným spotrebiteľom s posilňovaním potravinovej sebestačnosti a bezpečnosti;
- Podporovať a rozvíjať kvalifikovanú zamestnanosť v pôdohospodárskych odvetviach a podnietiť generačnú obmenu a stabilizovať populáciu vidieckeho obyvateľstva;
- Efektívne rozvíjať domácu lesohospodársku politiku s podporovaním stability a produkčnosti lesných porastov ako najvýznamnejšej domácej obnoviteľnej suroviny s významom pre ekonomický, sociálny a environmentálny aspekt rozvoja na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni;
- Efektívne rozvíjať stimulačný charakter hospodárskej politiky vo vzťahu k agrosektorom s podporou inovácií a tvorbou domácej pridanej hodnoty;
- Pri riešení a realizácii infraštruktúrnych projektov zohľadňovať potreby a požiadavky, ktoré vyplývajú z rozvoja moderných dopravných systémov;
- Zintenzívnenie podpory komasácie s cieľom eliminovať rozdrobenosť vlastníctva poľnohospodárskej pôdy;
- Podporovať uzatváranie dlhodobých nájomných zmlúv na poľnohospodársku pôdu s poľnohospodárskymi producentmi;
- Podporovať a chrániť tradičné a lokálne druhy rastlín a zvierat, ktoré sú vzácne z historického hľadiska a zároveň sa vedú najlepšie adaptovať na naše lokálne prírodné podmienky, čím najlepšie

prispievajú k ochrane zmeny klímy ako aj k ochrane biodiverzity.

Cieľom **Koncepcie mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030** je navrhnuť všeobecne prospešné a aplikovateľné princípy a ucelený súbor opatrení, ktoré systémovo posilnia úlohu miest v celkovom rozvoji Slovenskej republiky budú ich motivovať ku kvalitnejším výkonom a monitorovaniu prínosu realizovaných opatrení. Koncepcia má bez zásahu do ústavou stanovených právomocí samospráv podporiť ciele koordináciu a zapájanie rôznych subjektov tak, aby sa slovenské mestá v dlhodobom horizonte lepšie prispôbovali novým výzvam, boli udržateľné, produktívne a odolné.

Komparatívna analýza krajov Slovenskej republiky z hľadiska potenciálu plnenia cieľov kohéznej politiky EÚ 2021 – 2027 porovnáva potenciál na úrovni politických cieľov a parciálnych indikátorov. Obsahuje aj identifikáciu problémov pre všetky kraje Slovenska samostatne. Pre Košický kraj boli definované nasledovné problémy:

Oblasť Demografia

- podpriemerná dĺžka života žien,

Cieľ Inteligentnejšia Európa

- podpriemerný počet malých a stredných podnikov,
- podpriemerný objem priamych zahraničných investícií,
- podpriemerný hrubý domáci produkt,
- podpriemerná hrubá pridaná hodnota produkcie hospodárstva,
- podpriemerný počet domácností s internetom,

Cieľ Zelenšia Európa

- nadpriemerná spotreba tepla,
- nadpriemerná spotreba elektriny,
- nadpriemerná produkcia tuhých emisií,
- nadpriemerná produkcia emisií oxidu siričitého,
- nadpriemerná produkcia emisií oxidu uhoľnatého,
- nadpriemerná produkcia emisií oxidu siričitého,
- nadpriemerná produkcia emisií oxidu dusíka,
- podpriemerná miera recyklácie komunálneho odpadu,
- podpriemerná napojenosť obyvateľstva na verejný vodovod,
- podpriemerná napojenosť obyvateľstva na verejnú kanalizačnú sieť,

Cieľ Prepojenejšia Európa

- podpriemerná dĺžka diaľnic, rýchlostných ciest, resp. ciest 1. triedy,
- podpriemerný počet autobusov,
- podpriemerný výkon cestnej osobnej dopravy,
- podpriemerný výkon cestnej nákladnej dopravy,

Cieľ Sociálnejšia Európa

- nadpriemerne vysoká nezamestnanosť,
- podpriemerné tempo výstavby bytov,
- podpriemerné tempo výstavby rodinných domov,
- podpriemerný počet stredných odborných škôl,
- podpriemerný počet lekární, resp. výdajní liekov,
- podpriemerný počet miest v zariadeniach sociálnych služieb,
- nadpriemerná koncentrácia marginalizovaných rómskych komunít,
- nadpriemerný počet osôb žijúcich pod hranicou chudoby,

Cieľ Európa bližšie k občanom

- všetky vyššie uvedené problémy,
- podpriemerná mzda zamestnancov verejnej správy,
- nadpriemerný počet trestných činov,
- podpriemerný počet kultúrnych a voľnočasových zariadení,
- podpriemerný počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach.

Cieľom **Koncepcie vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky 2022 - 2030** je prispieť k inkluzívnemu a udržateľnému hospodárskemu rastu Slovenska s generovaním nových pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou. Štátna politika v oblasti vonkajších ekonomických vzťahov je v tomto smere nezastupiteľná vzhľadom na nástroje podporujúce či už expanziu malých regionálnych firiem na zahraničných trhoch, prílev nových a kvalitných zahraničných investícií, alebo zapájanie regionálnych subjektov do medzinárodnej vedeckovýskumnej spolupráce. Na koncepcie priamo nadväzuje Akčný plán 2023-2024, ktorý rozpracováva čiastkové ciele do konkrétnych úloh. Jednou z úloh Akčného plánu je „Podpora exportného a vedecko-výskumného potenciálu regiónov“, ktorá sa realizuje prostredníctvom cyklu podujatí s názvom „Z regiónov do sveta“ (realizované aj v Košickom kraji). V rámci úlohy „Podpora strategickému dialógu o proexportnej politike Slovenska“ je organizované podujatie „Exportné fórum“ (zastúpenie mnohých podnikateľských subjektov z regiónu).

Koncepcia energetickej efektívnosti SR (schválená Vládou SR v roku 2007) si kladie za úlohu dosiahnuť postupné zníženie energetickej náročnosti na úroveň Európskej únie, vytvoriť motivačné prostredie na energeticky efektívne správanie sa obyvateľov a účastníkov trhu pri optimalizácii štátnej ingerencie, ako aj podporiť trvalo udržateľné energetické riešenia a zavádzanie nových inovácií a energeticky efektívnych technológií vo všetkých sektoroch národného hospodárstva. Hlavnými cieľmi je:

- Dosiahnuť postupného zníženia energetickej náročnosti na úroveň priemeru pôvodných 15 členských štátov EÚ;
- Dosiahnuť celkového národného indikatívneho cieľa úspor energie za 9 rokov (2008 – 2016) podľa smernice 2006/32/ES efektívnosti kumulovanú hodnotu úspor vo výške 9% konečnej energetickej spotreby t. j. 37 215 TJ;
- Nasledujúcich 5 rokov (2017 – 2021) dosiahnuť cieľa úspor 0,5% konečnej energetickej spotreby ročne;
- Pre roky 2022 – 2030 bol stanovený cieľ úspor 0,1% konečnej spotreby ročne. Pričom ďalším cieľom je zlepšiť účinnosť zariadení v oblasti výroby tepelnej a elektrickej energie (napr. použitím vysokoúčinnnej kombinovanej výroby elektriny a tepla) a znížiť energetické straty pri prenose, preprave a distribúcii energie.

Hlavné opatrenia prezentované v koncepcii:

- Zvýšiť efektívnosť lokálneho a regionálneho energetického plánovania;
- Prehodnotiť štatút, financovanie a personálne posilnenie Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry ako aj Štátnej energetickej inšpekcie;
- Posilniť personálne štruktúry a vytvoriť nové mechanizmy na plnenie a kontrolu povinností;
- Skvalitniť spoluprácu medzi rôznymi inštitúciami prostredníctvom zabezpečenia koordinácie;
- Pri zostavovaní štátneho rozpočtu na príslušný rozpočtový rok je potrebné zohľadniť požiadavky jednotlivých rezortov na realizovanie opatrení;
- Čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov;
- Vytvorenie inovatívnych finančných podporných mechanizmov a programov;
- Zjednodušenie administratívy schém štátneho podporného financovania;
- Zlepšenie informovanosti bankového sektora o investičnom potenciáli v oblasti energetickej efektívnosti;
- Zlepšenie rozvoja energetických služieb, kontraktov a limitovaného rozsahu investícií zabezpečovaných podnikmi energetických služieb;
- Zabezpečenie informovanosti medzi užívateľmi o spotrebe a nákladoch na energiu;
- Zvyšovanie informovanosti o dostupnosti a spoľahlivosti technológií na zvýšenie energetickej efektívnosti;
- Zvýšená informovanosť o dodatočných výhodách, ktorá podporí rozhodovanie.

Ostatný Akčný plán Koncepcie energetickej efektívnosti predpokladá nasledovné opatrenia:

- Zlepšovanie tepelnotechnických vlastností budov v bytových domoch z prostriedkov Štátneho fondu rozvoja bývania, ako aj rodinných domov prostredníctvom dotácií MDV SR (sektor budov);
- Podpora zlepšovania tepelnotechnických vlastností budov z existujúcich podporných mechanizmov (najmä OP KŽP, IROP a Environmentálny fond) (verejný sektor);
- Opatrenia financované z OP KŽP (2014 – 2020) zamerané jednak na výstavbu, rekonštrukciu

- a modernizáciu rozvodov tepla ako aj na výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení na výrobu elektriny a tepla vysoko účinnou kombinovanou výrobou s maximálnym tepelným príkonom do 20 MW. Nakoľko OP KŽP je financované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF), z ktorého nemožno tieto opatrenia realizovať v Bratislavskom kraji, MH SR bude poskytovať dotácie na rekonštrukciu a modernizáciu zariadení na výrobu elektriny a tepla a rozvodov tepla v Bratislavskom kraji. (sektor premena, prenos a distribúcia energie);
- Využívať financovanie z Európskych štrukturálnych a investičných fondov EŠIF (2014 – 2020), a to najmä prostredníctvom OP VaI a OP KŽP (sektor priemysel);
  - Obnova a modernizácia vozidlového parku“ (obnova prostriedkov verejnej autobusovej dopravy bude financovaná z IROP 2014-2020, obnova prostriedkov dráhovej dopravy bude financovaná prostredníctvom OP II 2014-2020), ako aj opatrenie „Budovanie a modernizácia dopravnej infraštruktúry“ (OP II 2014-2020 a IROP 2014-2020), podporovať rozvoj nemotorovej dopravy v súlade s Národnou stratégiou rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR (sektor doprava);
  - Obmena bielej techniky, inštalácia úsporných svetidiel a sprísňovanie minimálnych technických požiadaviek zo strany EK v rámci stanovenom legislatívou v oblasti ekodizajnu a štitkovania (sektor spotrebiče).

Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 stanovil národné ciele do roku 2030:

- Zníženie emisií skleníkových plynov (k roku 2005) o 20%;
- Podiel obnoviteľných zdrojov energie spolu: 19,2%;
- Podiel obnoviteľných zdrojov energie v doprave: 14%;
- Energetická efektívnosť: 30,3%;
- Prepojenie elektrických sústav: 52%.

Hlavným merateľným cieľom **Integrovaného národného energetického a klimatického plánu v rámci SR do roku 2030** je zníženie emisií skleníkových plynov pre sektory mimo obchodovania s emisiami o 20%. Využívanie obnoviteľných zdrojov energie na konečnej spotrebe energie je stanovené v roku 2030 vo výške 19,2% s plnením požadovaného cieľa 14 % obnoviteľných zdrojov energie v doprave. Spracované opatrenia pre dosiahnutie národného príspevku SR v oblasti energetickej efektívnosti ukazujú hodnoty o niečo nižšie (30,3%) ako je európsky cieľ 32,5%. Kľúčovými pre dosiahnutie cieľov budú sektory priemyslu a budov. Prepojenosť elektrických sústav sa už teraz pohybuje nad hranicou 50% a bude taká aj v roku 2030, takže cieľ bude splnený.

Cieľom **Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3)** a jej príslušného implementačného plánu (ktorú vláda SR schválila na svojom rokovaní dňa 13. 11. 2013 uznesením č. 665/2013) je podnieť štrukturálnu zmenu slovenskej ekonomiky smerom k rastu založenému na zvyšovaní inovačnej schopnosti a excelentnosti vo výskume a inováciách cieľom podporovať udržateľný rast príjmov, zamestnanosti a kvality života.

Podpora inovatívnych riešení v slovenských mestách je dokument, ktorý môže vytvoriť základ pre podporu a zavádzanie Smart City projektov v Slovenskej republike čo môže napomôcť ich progresívnejšiemu rozvoju. Prostredníctvom konkrétnych podporných mechanizmov bude stimulovať rozvíjajúci sa segment trhu s riešeniami v uvedenej oblasti, pričom prínos projektov by mal zahŕňať konkrétny ekonomický, sociálny a technický aspekt. Implementácia projektov by sa mala realizovať v praxi najmä prostredníctvom podnikateľských subjektov, najmä MSP.

Sprivodca inteligentným rozvojom miest a regiónov poskytuje základný prehľad tém týkajúcich sa agendy rozvoja inteligentných miest a regiónov na Slovensku. Okrem toho sprostredkúva informácie o podporných mechanizmoch, ktoré bude MIRRI SR poskytovať samosprávam v procese ich transformácie na moderné, ekologické a konkurencieschopné územné jednotky. Cieľom je zabezpečiť komplexné pokrytie problematiky rozvoja inteligentných miest a regiónov a zároveň prispieť k prehĺbeniu schopnosti samospráv uviesť do praxe koncepty rozvoja inteligentných miest a regiónov.

Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 definuje stratégiu akcelerácie zapojenia Slovenska do európskeho jednotného digitálneho trhu, ktorá vychádza z výskumu súčasných trendov a priorít EÚ, príkladov najlepšej praxe v zahraničí a analýzy súčasného stavu na Slovensku. Hlavným prínosom strategickej časti je určenie hlavných prioritných oblastí Slovenska pre kvalitatívne a kvantitatívne zlepšenie budovania jednotného digitálneho trhu.

Stratégie definovala v krátkodobom horizonte nasledovné opatrenia:

- Zlepšime vzdelávanie a zabezpečíme digitálne zručnosti a zamestnanosť pre modernú dobu;
- Vytvoríme základy pre moderné digitálne hospodárstvo;
- Zlepšime schopnosti verejnej správy inovovať a využívať dáta a spustíme implementáciu konceptu „Data-driven state“.

V dlhodobom horizonte definovala 5 cieľových oblastí, v rámci ktorých ďalej definuje dlhodobé priority nasledovne:

- 1) Inovačné digitálne a dátové hospodárstvo
  - Transformácia tradičného priemyslu na inteligentný, inovačný, digitálny priemysel;
  - Vybudovanie modernej, robustnej, funkčnej a bezpečnej komunikačnej infraštruktúry;
  - Vytvorenie ekosystému slovenských Digitálnych inovačných hubov (DIHs) a vybudovanie unikátneho inovačného hubu v Bratislave;
  - Príprava a implementovanie novej legislatívnej a regulačnej politiky pre vytvorenie inovatívneho podnikateľského ekosystému;
  - Zlepšenie verejných politík v oblasti dopravy, inovačnej kapacity v doprave a podpora partnerstva v zavádzaní inteligentnej mobility;
  - Aplikovanie udržateľného využívania pôdy prostredníctvom využívania technológií presného hospodárstva (Precision Farming) a analýzou veľkých dát zo senzorov.
- 2) Vzdelaná, zdravá a bezpečná spoločnosť
  - Implementácia komplexnej systémovej zmeny vzdelávania pre požiadavky trhu práce v digitálnej dobe a podmienky budovania informačnej spoločnosti;
  - Vytvoriť systém poskytovania školení, tréningov, kurzov, celoživotného a formálneho vzdelávania, rekvalifikácií a iných foriem odbornej prípravy s cieľom zlepšenia pokročilých digitálnych zručností;
  - Podpora vyhľadávania, získavania a rozvoja domácich a zahraničných talentov pre súkromný a verejný sektor;
  - Podpora zavádzania inovácií do zdravotníctva;
  - Budovanie novej sociálnej politiky v digitálnej dobe;
  - Posilnenie kybernetickej bezpečnosti;
  - Vytvorenie účinného systému boja proti dezinformáciám;
  - Šírenie osvedčenej praxe o zodpovednom používaní digitálnych technológií.
- 3) Moderná a efektívna verejná správa,
  - Modernizácia fungovania štátneho sektora – digitálna transformácia verejnej správy;
  - Zlepšenie digitálnych služieb pre občanov na Slovensku;
  - Verejná správa bude proaktívne podporovať aktuálne trendy a transformáciu spoločnosti.
- 4) Inteligentný rozvoj územia,
  - Zmodernizovanie procesu tvorby strategického a územného plánovania a riadenia samospráv;
  - Implementovanie politiky na ochranu životného prostredia.
- 5) Kvalitná veda, výskum a inovácie svetovej úrovne.
  - Budovanie excelentného vedecko-výskumného prostredia svetovej úrovne zameraného na riešenie kľúčových potrieb spoločnosti s priamou nadväznosťou na uplatňovanie v praxi;
  - Prepojenie akademického, verejného a súkromného sektora pre potreby vedy a výskumu;
  - Výraznejšie zapojenie slovenskej vedy a výskumu do medzinárodného prostredia.

Stratégia rozvoja elektromobility v Slovenskej republike a jej vplyv na národné hospodárstvo Slovenskej republiky (2015) má za cieľ iniciovať systematickú podporu a rozvoj elektromobility, ako perspektívneho odvetvia automobilového priemyslu. Medzi parciálne ciele stratégie zaraďuje: zvýšenie objemu, resp. prílevu zahraničných investícií a tvorby pracovných miest v tých odvetviach, ktoré sú systémovou infraštruktúrou, technologickým vybavením, ako i produkciou subdodávateľsky previazané s odvetvím elektromobility; rast sofistikovanej priemyselnej produkcie

a výrobných služieb s vyššou pridanou hodnotou; posilnenie domáceho dopytu a exportnej výkonnosti automobilového priemyslu a národného hospodárstva; zníženie znečistenia exhalátmi a pokles akustického hluku spôsobeného dopravou s pozitívnym dopadom na ľudské zdravie a životné prostredie; rozšírenie vedecko-výskumnej činnosti a posilnenie inovačného potenciálu v oblasti elektromobility, ako relevantnej sféry znalostne orientovanej ekonomiky. Súčasťou stratégie je okrem iného aj návrh optimálnych termínov výstavby Národnej siete nabíjajúcich centier.

Hlavným cieľom Návrhu akčného plánu rozvoja elektromobility v Slovenskej republike (2019) je prechod na nízkoemisné a bezemisné formy dopravy. Dôležitými cieľmi (a zároveň indikátormi) sú:

- Monitorovanie rastu počtu elektrických vozidiel a nabíjacej infraštruktúry,
- Zabezpečenie zahrnutia problematiky elektromobility do všetkých relevantných stratégií a politík štátu aj v nadväznosti na legislatívu EÚ,
- Nárast počtu elektromobilov a plug-in hybridov,
- Nárast počtu nabíjajúcich staníc,
- Vznik nových pracovných miest, vznik ekosystému batériového odvetvia pre automobilový priemysel,
- Nárast počtu zavedených nízkoemisných zón.

Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 – Fáza II (2016) je dlhodobý strategický dokument, ktorý si kladie za cieľ nastaviť efektívny smer rozvoja dopravného sektora. Základom bolo identifikovanie problémov dopravného sektora. Dokument bude pokračovať implementačným plánom, ktorý bude obsahovať definíciu jednotlivých projektov a aktivít. Identifikované problémy dopravného sektora boli rozdelené do oblastí: cestná doprava, železničná doprava, verejná osobná a udržateľná lokálna a regionálna doprava, vodná doprava a civilné letectvo. Na dokument nadväzuje aj metodika prioritizácie cestných projektov prijatá vládou SR v roku 2020 a jeho ekvivalent pre železničnú dopravu MDV SR pripravuje na rok 2021.

Víziou strategického dokumentu **Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike** je uznanie cyklistickej dopravy ako rovnocenného druhu dopravy a jej integrácia s ostatnými druhmi dopravy, zlepšenie vnímania cyklistov ako plnohodnotných účastníkov cestnej premávky v súlade so záujmom o trvalo udržateľný rozvoj mobility a o zvyšovanie celkovej kvality života obyvateľstva, ako aj výrazné posilnenie cykloturistiky ako dôležitého segmentu cestovného ruchu s veľkým potenciálom najmä pre vidiecke oblasti, ich rozvoj, zvýšenie konkurencieschopnosti a zamestnanosti. Uplatňovaním „Cyklostratégie“ na úrovni štátu, samosprávnych krajov i jednotlivých miest a obcí možno postupne dosiahnuť efektívne začlenenie cyklistickej dopravy do dopravných systémov, čo povedie k redukcii negatívnych dôsledkov automobilovej dopravy a k celkovému zlepšeniu životného prostredia.

Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020 predstavujú nástroj štátnej politiky na smerovanie a prezentovanie východiskových systémových záujmov, úloh a podporných opatrení vlády SR a v oblasti sociálnych služieb sú vypracované v súlade s pôsobnosťou MPSVaR SR, ako ústredného orgánu štátnej správy SR pri poskytovaní sociálnych služieb. Národné priority reagujú na aktuálne výzvy sociálnej pomoci občanom, ku ktorým patrí predovšetkým rozvoj rôznorodých služieb starostlivosti na komunitnej úrovni, vrátane potreby modernizácie sociálnych služieb. Potvrďuje sa nimi zároveň hlavné poslanie sociálnych služieb, ktorým je podpora začleňovania ľudí do spoločnosti, sociálna súdržnosť, smerovanie k službám poskytovaným na komunitnej úrovni a rozvinutie ich potenciálu v oblasti zamestnanosti a zamestnateľnosti. Sociálne služby sa tak stávajú neoddeliteľnou súčasťou plnenia cieľov Stratégie Európa 2020.

Komplementárne k Stratégii aktívneho starnutia je spracovaný **Národný program aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020**, ktorým sa Slovensko hlási k problematike aktívneho starnutia ako k politickej prioritě v celej jej komplexnosti. Ide o nový a komprehenzívny programový dokument zameraný na podporu ľudských práv starších osôb cestou ich aktivizácie prostredníctvom verejných podporných politík. Nejde pritom len o politiky v oblasti zamestnanosti a zamestnateľnosti starších ľudí (na čo je primárne zameraná Stratégia aktívneho starnutia), ale aj o politiky v oblasti podpory ich

celoživotného vzdelávania, občianskych a sociálnych aktivít mimo formálneho trhu práce, podpory ich nezávislosti, dôstojnosti, ekonomickej a sociálnej bezpečnosti, vrátane ochrany pred zlým zaobchádzaním vo všetkých spoločenských sférach a vzťahoch. Komprehenzívnosť dokumentu je daná cieľovou skupinou politiky aktívneho starnutia, ktorou sú osoby 50-ročné a staršie. Zachytáva teda pomerne široký časový úsek ľudského života a tým aj rôznorodosť pozícií a vzťahov, v ktorých 50-roční a starší ľudia aktívne fungujú. Keďže ide o dokument zasahujúci roky 2014-2020, má ambíciu ovplyvňovať verejné politiky počas viacerých volebných období. Tým priznáva problematike podpory aktívneho starnutia pozíciu verejného záujmu a trvalej politickej priority, ktorá ponúka šancu na kvalitnejší a udržateľný rozvoj pre všetkých ako základnú víziu slovenskej spoločnosti. Cieľom dokumentu je vytvoriť podmienky pre podporu naplňania tejto vízie.

2.3 Regionálne dokumenty

Základným dokumentom, z ktorého vychádza táto verzia strategického dokumentu je **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 až 2022** (PHSR KSK 2016 – 2022). Víziou Košického samosprávneho kraja bola vzájomná spolupráca jednotlivých aktérov z akademickej, podnikateľskej a verejnej obce s cieľom mobilizácie sociálneho kapitálu obyvateľov Košického kraja pri hľadaní riešení aktuálnych problémov v oblasti regionálneho rozvoja. Základným poslaním (misiou) Košického samosprávneho kraja bola intenzívna podpora tvorby nových pracovných miest a iniciatív vedúcich k rastu miezd cestou budovania regionálnej identity v Košickom kraji.

Strategické ciele (spolu 8) boli vybrané a popísané v troch základných oblastiach rozvoja, hospodárskej, sociálnej a environmentálnej a boli hlbšie členené na špecifické ciele (spolu 23) a aktivity (spolu 94).

Strategické ciele v hospodárskej oblasti

1. Posilňovanie regionálnej identity zastavením vytlačania pracovnej sily z trhu práce
2. Posilňovanie regionálnej identity cestou rozvoja vidieka
3. Posilňovanie regionálnej identity hľadaním alternatív k trhu práce pre pracovnú silu, ktorá bola z trhu práce vytlačaná

Strategické ciele v sociálnej oblasti

4. Posilňovanie regionálnej identity cestou podpory rozvoja občianskej spoločnosti
5. Posilňovanie regionálnej identity cestou podpory rozvoja sociálnych ľudských práv
6. Posilňovanie regionálnej identity cestou podpory rozvoja dobrovoľníctva
7. Posilňovanie regionálnej identity rozvojom kultúrneho dedičstva

Strategické ciele v environmentálnej oblasti

8. Posilňovanie regionálnej identity cestou ochrany prírodného dedičstva a zvyšovania kvality života obyvateľov

Počas doby realizácie PHSR KSK 2016 – 2022 bolo vykonávané pravidelné ročné vyhodnotenie, ktorého úlohou bolo sledovať naplňanie strategických cieľov a definovanie hodnôt stanovených merateľných ukazovateľov. Posledné vyhodnotenie bolo spracované za rok 2020.

V rámci ukazovateľov dopadov boli stanovené dva základné ukazovatele:

- počet novovytvorených pracovných miest,
- index regionálnej identity (IRI).

Počet novovytvorených pracovných miest v hospodárstve bol hodnotený na základe údajov priemerného evidenčného počtu zamestnancov podľa ekonomickej činnosti v Košickom kraji, ktoré sleduje Štatistický úrad SR. V roku 2020 bol celkový priemerný evidenčný počet zamestnancov na úrovni 197 573 osôb, čo je oproti roku 2016 nárast o 17,2% (29 050 osôb). Najvyšší ročný nárast bol v roku 2017, kedy počet zamestnancov stúpol o 6,3% (10 576 osôb).

Tabuľka 2 Priemerný evidenčný počet zamestnancov v Košickom kraji v rokoch 2016 – 2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Počet zamestnancov	168 523	179 099	187 567	193 274	197 573
Ročný rast (abs.)	-1 013	10 576	8 468	5 707	4 299
Ročný rast (%)	99,4	106,3	104,7	103,0	102,2

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Graf 1 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov v Košickom kraji v rokoch 2016 – 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Na výpočet kvantitatívneho zisťovania IRI boli indikátory stanovené v rámci troch základných oblastí rozvoja PHSR KSK 2016 – 2022 – hospodárskej, sociálnej a environmentálnej. Všetky indikátory boli merané na úrovni Košického kraja. Pre potreby transformácie hodnôt boli použité maximálne a minimálne hodnoty indikátorov v rámci krajov SR.

Vzhľadom na rozdielne merné jednotky jednotlivých indikátorov boli ich hodnoty normované a vážené. V rámci jednotlivých oblastí bol stanovený rôzny počet indikátorov, súčet ich váh je vždy 100. Vzhľadom na dôležitosť všetkých ukazovateľov vo vybraných oblastiach boli váhy v rámci oblastí pridelené konštantne, každý indikátor má teda v rámci danej oblasti rovnakú váhu. Počet indikátorov a ich maximálna váha v rámci oblasti bola nasledovná:

- hospodárska oblasť – 10 indikátorov – maximálna váha 1 indikátora 10,0 (100/10),
- sociálna oblasť – 15 indikátorov – maximálna váha 1 indikátora 6,7 (100/15),
- environmentálna oblasť – 20 indikátorov – maximálna váha 1 indikátora 5,0 (100/20).

Výsledok kvantitatívneho zisťovania IRI pozostával zo súčtu vážených hodnôt všetkých troch oblastí, pričom váhy jednotlivých oblastí boli stanovené nasledovne: hospodárska oblasť 25%, sociálna oblasť 50% a environmentálna oblasť 25%.

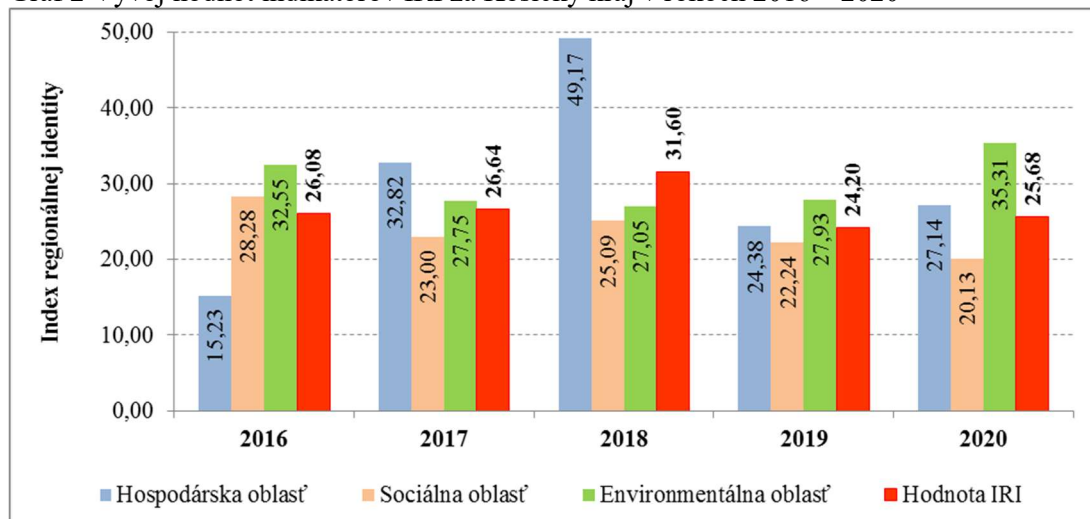
Index regionálnej identity dosiahol v roku 2020 hodnotu 25,68 bodu, oproti hodnote z roku 2016 poklesol o 0,40 bodu. Najvyššiu hodnotu dosiahol IRI v roku 2018 na úrovni 31,60 bodu. Na celkovú hodnotu IRI mal dlhodobý vplyv predovšetkým vývoj hodnôt v hospodárskej oblasti s rastom počtu zamestnancov v sledovaných odvetviach, čím hodnota ukazovateľa za danú oblasť výrazne kolísala. Sociálna oblasť zaznamenala najnižšie výkyvy v sledovanom období s poklesom v posledných dvoch sledovaných rokoch. V roku 2020 sa výrazne odzrkadlila sociálna situácia obyvateľstva vzhľadom na pandemickú situáciu a následný pokles životnej úrovne obyvateľstva kraja. Nárast oproti posledným rokom možno sledovať v environmentálnej oblasti, kde si Košický kraj svoje postavenie voči ostatným krajom polepšil najmä v oblasti nakladania s komunálnym odpadom a v zlepšenom účte emisií, na čo mala výrazný vplyv pandemická situácia, ktorá sa prejavila aj v sektore hospodárstva.

Tabuľka 3 Hodnoty indikátorov IRI za Košický kraj v rokoch 2016 – 2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Hospodárska oblasť	15,23	32,82	49,17	24,38	27,14
Sociálna oblasť	28,28	23,00	25,09	22,24	20,13
Environmentálna oblasť	32,55	27,75	27,05	27,93	35,31
Hodnota IRI	26,08	26,64	31,60	24,20	25,68

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 2 Vývoj hodnôt indikátorov IRI za Košický kraj v rokoch 2016 – 2020

Zdroj: vlastné spracovanie

V roku 2017 bol spracovaný aj dotazníkový prieskum (kvalitatívne zisťovanie IRI) pre získanie obrazu o úrovni regionálnej identity obyvateľstva s dôrazom na ich vzťah k regiónu, vrátane súvisiacich aspektov. V rámci Košického kraja bolo v spolupráci s Dobrovoľníckym centrom Košického kraja vyzbieraných celkom 4 871 dotazníkov. V dotazníkovom prieskume bolo respondentom položených celkom 12 otázok, v rámci ktorých sa mohli vyjadriť k 54 podotázkam. Jednotlivé odpovede respondentov boli následne bodované a priemerované za každú podotázku. Bodové ohodnotenie výstupov dotazníkového prieskumu sa pohybovalo v rozpätí 0 – 186 bodov. Meranie kvalitatívnej časti IRI dosiahlo v roku 2017 hodnotu 102,671 bodu, čo je priemerné hodnotenie regionálnej identity obyvateľov vo vzťahu k regiónu.

Dotazníkový prieskum mal byť zopakovaný v priebehu 2-3 rokov, vzhľadom na pandemickú situáciu však k ďalšiemu prieskumu v regióne nedošlo.

Hlavné ciele Územného plánu regiónu, ktorým je Územný plán veľkého územného celku (ÚPN VÚC) Košický kraj, v znení zmien a doplnkov vychádzajú z ustanovení zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov. Závazná časť Konceptie územného rozvoja Slovenska (KURS 2001, aktualizácia 2011) bola premietnutá do ÚPN VÚC Košický kraj a jeho následných zmien a doplnkov ako nadradená územnoplánovacia dokumentácia národnej úrovne. Ciele, ktoré sa sledujú v riešení ÚPN VÚC Košický kraj pri rozvoji Košického samosprávneho kraja, sú najmä:

1. dosiahnutie vyváženého rozvoja kraja vo všetkých jeho socioekonomických, územnotechnických, environmentálnych a kultúrnohistorických stránkach,
2. dosiahnutie zapojenia kraja do medzinárodných a celoslovenských sieťových a hospodárskych sústav,
3. podporovanie rozvoja kraja na základe rovnocenného zohľadnenia endogénnych a exogénnych podmienok a potenciálov rozvoja,
4. zdôraznenie špecifik kraja vyplývajúcich najmä z lokalizácie mesta Košice, kde sa stretávajú významné dopravné koridory Slovenska v západo-východnom a severo-južnom smere, ktoré majú väzby na dopravné systémy susedných krajín a východnej Európy. Vstupom Slovenska do Európskej únie (EÚ) sa štátna hranica s Ukrajinou stala zároveň vonkajšou hranicou EÚ, s čím súvisia špecifické obmedzenia v rámci cezhraničných väzieb (regulované príslušnými smernicami schengenského priestoru EÚ).

ÚPN VÚC Košický kraj schválila vláda SR uznesením č. 323 zo dňa 12. mája 1998, ktorého záväzná časť bola vyhlásená nariadením vlády SR č. 281/1998 Z.z.

Zmeny a doplnky 2004 ÚPN VÚC Košický kraj boli schválené Zastupiteľstvom Košického samosprávneho kraja (KSK) uznesením č. 245/2004 dňa 30.8.2004 a jeho záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením (VZN) KSK č. 2/2004.

Uznesením č. 712/2009 dňa 24.08.2009 boli schválené Zmeny a doplnky 2009 ÚPN VÚC Košický kraj a jeho záväzná časť bola vyhlásená VZN KSK č. 10/2009.

Zmeny a doplnky 2014 ÚPN VÚC Košický kraj boli schválené uznesením č. 92/2014 dňa 30.06.2014 a jeho záväzná časť bola vyhlásená VZN KSK č. 6/2014.

Uznesením č. 509/2017 dňa 12.06.2017 boli schválené Zmeny a doplnky 2017 ÚPN VÚC Košický kraj a jeho záväzná časť bola vyhlásená VZN KSK č. 18/2017.

Záväznú časť ÚPN VÚC Košický kraj v znení neskorších zmien a doplnkov predstavujú záväzné regulatívy územného rozvoja a verejnoprospešné stavby KSK. Úplné znenie záväznej časti je v prílohe č. 2 VZN KSK č. 18/2017.

Zásady a regulatívy štruktúry osídlenia, priestorového usporiadania osídlenia a zásady funkčného využívania územia z hľadiska rozvoja urbanizácie, v rámci záväznej časti ÚPN VÚC Košický kraj v znení zmien a doplnkov definujú:

– v oblasti medzinárodných vzťahov

- rozvíjať košicko-prešovské ťažisko osídlenia ako ťažisko osídlenia celého Karpatského euroregiónu,
- vytvárať nadnárodnú sieť spolupráce medzi jednotlivými mestami, regiónmi a ostatnými aktérmi územného rozvoja v Slovenskej republike a okolitých štátoch s využitím väzieb jednotlivých sídiel a sídelných systémov v euroregiónoch a ďalších oblastiach cezhraničnej spolupráce,
- rozvíjať dotknuté sídla na trasách multimodálnych koridorov.

– v oblasti celoštátnych a nadregionálnych vzťahov

- podporovať rozvoj osídlenia v Košickom kraji s dominantným postavením košicko-prešovskej aglomerácie, s nadväznosťou na michalovsko-vranovsko-humenské, popradsko-spišskonovoveské ťažiská osídlenia a s previazaním na sídelnú sieť v smere južnoslovenskej rozvojovej osi,
- podporovať rozvoj košicko-prešovskej aglomerácie ako kvartérneho centra s najväčším predpokladom zabezpečiť rozvoj kvartérnych aktivít,
- zabezpečiť na území Košického kraja, rozvojovými osami pozdĺž komunikačných prepojení medzinárodného a celoštátneho významu sídelné prepojenia na medzinárodnú sídelnú sieť, ako aj konzistenciu a rovnocennosť rozvojových podmienok s územím Banskobystrického a Prešovského kraja,

– v oblasti regionálnych vzťahov

- formovať sídelnú štruktúru na regionálnej úrovni prostredníctvom regulácie priestorového usporiadania a funkčného využívania územia jednotlivých hierarchických úrovní ťažísk osídlenia, centier osídlenia, rozvojových osí a vidieckych priestorov,
- podporovať rozvoj sídelných centier, ktoré tvoria základné terciárne centrá osídlenia, rozvojové centrá hospodárskych, obslužných a sociálnych aktivít ako pre priliehajúce zázemie, tak pre príslušný regionálny celok, a to hierarchickým systémom, pozostávajúcim z nasledovných skupín centier:
  - podporovať rozvoj špecifického centra mesto Košice, ako centrum plniace medzinárodné a celoštátne funkcie so zohľadnením postavenia rozhodujúceho/ najvýznamnejšieho centra Karpatského euroregiónu,
  - podporovať rozvoj centier druhej skupiny v jej prvej podskupine; Michalovce, Spišská Nová Ves a Trebišov,
  - podporovať rozvoj centier druhej skupiny v jej druhej podskupine; Rožňava,
  - podporovať rozvoj centier tretej skupiny v jej druhej podskupine; Gelnica, Kráľovský Chlmec, Moldava nad Bodvou a Sečovce,
  - podporovať rozvoj centier štvrtej skupiny; Dobšiná, Krompachy, Sobrance a Veľké Kapušany,
  - podporovať rozvoj centier piatej skupiny; Čierna nad Tisou, Medzev, Strážske a Smižany,
  - podporovať rozvoj centier šiestej skupiny; Kechnec a Spišské Vlachy.
- podporovať budovanie rozvojových osí v záujme tvorby vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry, ako rozvojové osi prvého stupňa:

- košicko-prešovskú rozvojovú os Prešov – Košice – Seňa – hranica s Maďarskom (územie ležiace v Košickom kraji),
- zvolensko-juhoslovenskú rozvojovú os Zvolen – Lučenec – Rimavská Sobota – Rožňava – Košice (územie ležiace v Košickom kraji),
- východoslovenskú rozvojovú os Košice – Sečovce – Michalovce – Sobrance – hranica s Ukrajinou.
- podporovať rozvojové osi druhého stupňa:
  - prešovsko-michalovskú rozvojovú os Prešov – Hanušovce nad Topľou – Vranov nad Topľou – Strážske – Michalovce /Humenné (územie ležiace v Košickom kraji),
  - hornádsku rozvojovú os hranica s Prešovským krajom – Spišská Nová Ves – Krompachy – Košice (v úseku Gelnica – Košice ako komunikačno-sídelnú rozvojovú os),
- podporovať rozvojové osi tretieho stupňa:
  - zemplínsku rozvojovú os Košice – Slovenské Nové Mesto – Kráľovský Chlmec – Čierna nad Tisou,
  - vranovsko-trebišovskú rozvojovú os Vranov nad Topľou – Sečovce – Trebišov – Slovenské Nové Mesto – hranica s Maďarskou republikou (územie ležiace v Košickom kraji),
  - rožňavsko-dobšinskú rozvojovú os Rožňava – Dobšiná – Vernár (územie ležiace v Košickom kraji),
  - juholaboreckú rozvojovú os Michalovce – Veľké Kapušany – Kráľovský Chlmec (v úseku Veľké Kapušany – Kráľovský Chlmec ako komunikačno-sídelnú rozvojovú os),
- podporovať rozvojovú os štvrtého stupňa:
  - hnileckú rozvojovú os Jaklovce – Gelnica – Nálepko – Spišská Nová Ves.

Globálnym cieľom **Regionálnej integrovanej územnej stratégie (RIÚS) Košického samosprávneho kraja 2014-2020** je implementáciou prostriedkov IROP prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečeniu udržateľného poskytovania verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí v Košickom kraji.

Vodíková stratégia Košického kraja bola pripravovaná v spolupráci s tímom špičkových vedcov z Technickej univerzity v Košiciach a Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Aj vďaka ich práci má Košický samosprávny kraj ako prvý na Slovensku vodíkovú stratégiu, od ktorej sa môžeme odraziť pri realizácii zelených riešení. Prináša odpovede na otázky ako dosiahnuť a splniť environmentálne ciele Európskej únie. Táto štúdia mapuje potenciál využitia vodíkových technológií v priemyselných odvetviach v našom kraji od výroby energie, dopravy, skladovania, ale aj výskumu a vývoja. Prináša tiež odporúčania pre akčné plány realizovateľné na území nášho kraja s analýzou potreby vodíka a výškou investícií.

Regionálna inovačná stratégia (RIS) Košického kraja 2021 – 2030 predstavuje aktívny nástroj na posilnenie konkurencieschopnosti regiónu, čo priamo závisí od toho, do akej miery dokáže využívať výsledky vedy a výskumu v praxi. Keďže práve veda a výskum majú priamy vplyv na rozvoj inovácií a inovačných procesov a využiť ľudský odborný tvorivý potenciál v ekonomike každého regiónu. Jej cieľom je predstaviť koncept spoločnej platformy, ktorá bude prepájať kľúčových aktérov v oblasti inovácií a nastaví efektívny model ich vzájomnej spolupráce. Naplneniu tejto ambície by malo slúžiť novovzniknuté Inovačné centrum Košického kraja (ICKK), ktorého poslaním je motivovať a spájať univerzity, verejnú správu a podnikateľský sektor a vytvárať podmienky pre ich efektívnu spoluprácu, výmenu informácií, tvorbu nových produktov a služieb, zdieľanie nových poznatkov a tým zvýšenie inovačného potenciálu celého kraja. Centrum bude plniť nasledovné úlohy:

- vytvárať centrálnu informačnú a komunikačnú platformu zastrešujúcu inovačné aktivity v kraji,
- zlepšovať inovačný ekosystém s dôrazom na technologický transfer prostredníctvom realizácie programov na podporu inovácií a transferu technológií,
- zlepšovať výsledky vedy a výskumu podporou tvorby nových excelentných vedeckých tímov, mladých excelentných vedeckých pracovníkov a kvality ich výstupov, a tiež podporou tvorby inovačných hubov,
- zlepšovať služby pre akceleráciu podnikania prostredníctvom realizácie programov určených na

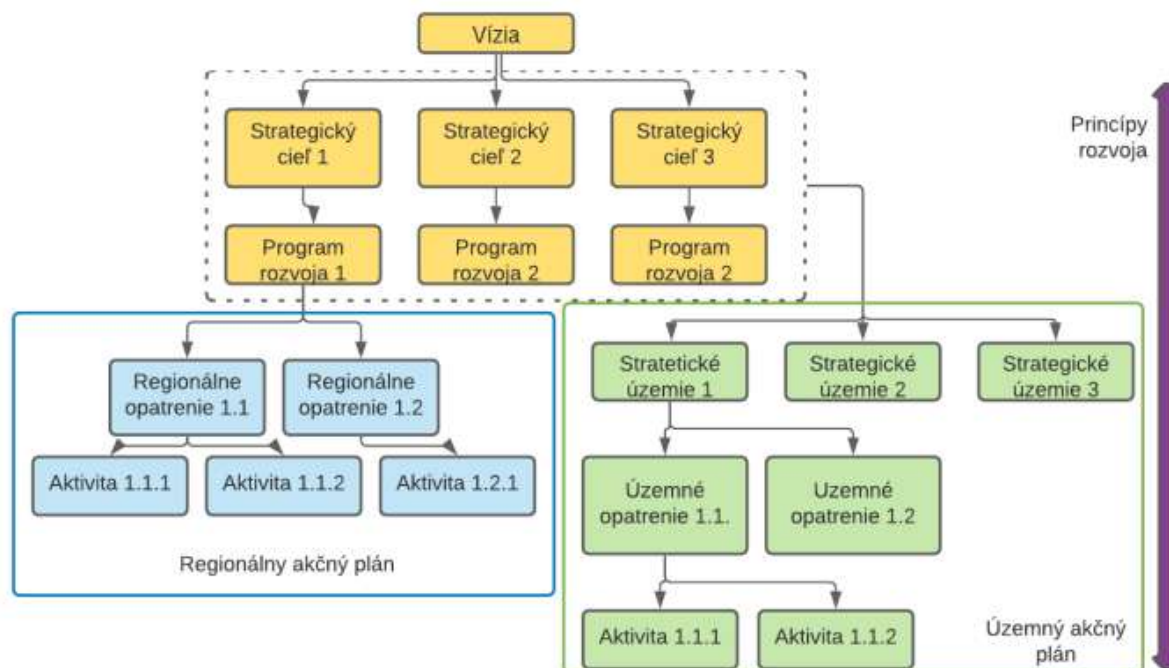
- podporu vzniku a akcelerácie rozvoja podnikov,
- zvyšovať počet technologických a inovačných aktérov prostredníctvom programov na to určených,
- podporovať tvorbu nových udržateľných pracovných príležitostí,
- podporovať a inovovať systém vzdelávania a rekvalifikácie v regióne,
- zlepšovať podmienky pre život kvalifikovaných mladých ľudí a ich rodín a udržanie kvalifikovaných a talentovaných ľudí v regióne,
- vytvárať grantovú schému na podporu inovácií v kraji.

Zámerom ICKK je výrazným, zásadným a dlhodobým spôsobom ovplyvniť vedecko-výskumné aktivity a inovačné činnosti v Košickom kraji a významne tak prispieť k tvorbe nového priemyslu v tomto regióne. ICKK by malo prispieť k vytvoreniu podporného a motivujúceho prostredia pre prenos technológií a väčšej synergie medzi konkurenčným výskumom a priemyslom. Centrum je otvorené pripravovať a aktívne podporovať každý subjekt s inovačným potenciálom, ktorý môže a je schopný prispieť k navrhovaným projektom a aktivitám.

Cieľom **Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027** je systémové naplnenie vízie KSK posilniť postavenie CR v ekonomike kraja podporou využívania existujúceho potenciálu územia destinácie a zároveň snaha o aktualizáciu spoločnej vízie aktérov cestovného ruchu ohľadom možností ďalšieho rozvoja, vzhľadom na zmenu celospoločenského nastavenia za uplynulých 5 rokov.

Návrh opatrení je rozdelený na regionálnu úroveň, ktorá sleduje územie Košického kraja ako celok, a územnú úroveň, ktorá opisuje strategické opatrenia na úrovni konkrétne definovaných území. Diagram nižšie predstavuje základnú schému hierarchie strategických cieľov a opatrení.

Obrázok 3 Diagram strategickej časti Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Zdroj: Košice región turizmu

Vízia stratégie: Cestovný ruch v Košickom kraji prispieva k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju kraja, je nástrojom prosperity miestneho obyvateľstva a má pozitívny vplyv na zlepšenie jeho vonkajšieho imidžu. Kraj vytvára stabilné podmienky pre aktivity organizácií cestovného ruchu, ktoré vytvárajú atraktívne destinácie s konkurencieschopnými produktmi cestovného ruchu. Košický kraj je atraktívnym turistickým cieľom a vyváženou a stabilnou destináciou.

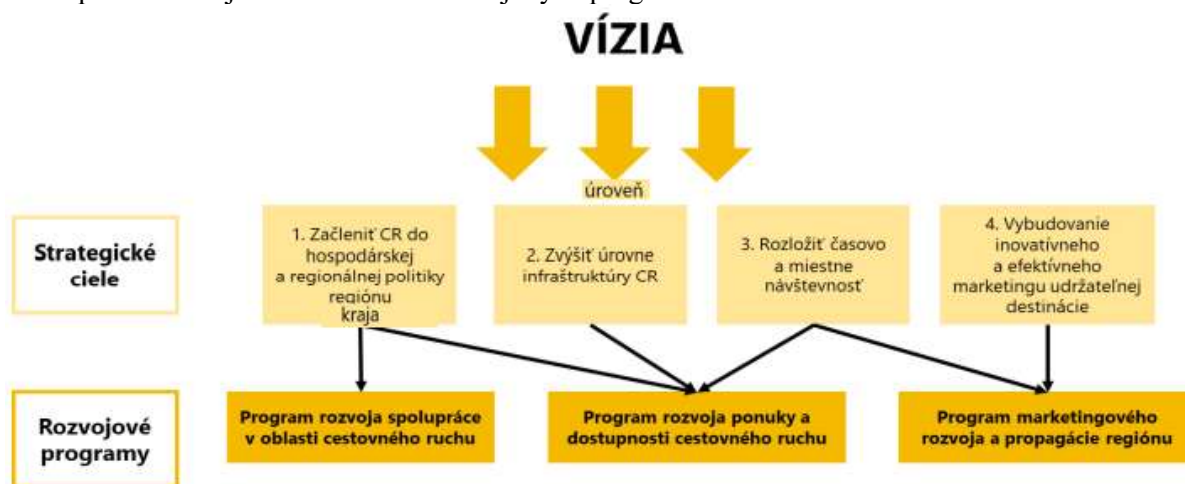
Táto vízia tak vytvára predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu na území kraja, čo povedie k:

- udržateľnému využívaniu dostupného potenciálu cestovného ruchu,
- zintenzívnieniu rozvoja oblastí so štrukturálnymi problémami,

- účinnejšiemu uplatňovaniu zásad riadenia destinácie a marketingu na úrovni kraja, turistických destinácií a konkrétnych lokalít,
- lepšie turisticky prístupnému územiu s kvalitnou sieťou dopravnej infraštruktúry,
- atraktívnejšej ponuke produktov cestovného ruchu zodpovedajúcej súčasným trendom a požiadavkám návštevníkov,
- posilnenie imidžu kraja, a to tak pre obyvateľov, ako aj pre návštevníkov zo Slovenska i zahraničia,
- inováciám prostredníctvom digitálnych technológií a inteligentných riešení, ktoré prispievajú k vytvoreniu vyššej pridanej hodnoty pre služby.

Nasledujúci diagram znázorňuje definované strategické ciele, rozvojové programy a ich vzájomný vzťah spojený so základným strategickým rámcom trvalo udržateľného rozvoja cestovného ruchu Košického kraja.

Obrázok 4 Prepojenie cieľov Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 a rozvojových programov

Zdroj: Košice región turizmu

Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji sa opiera o teóriu ekosystémových služieb a kladie si za cieľ využitie prírodného a kultúrneho bohatstva regiónu pre rozvoj ekoturizmu. Vznikla v rámci projektu EcoVeloTour, na ktorý tiež obsahovo odkazuje.

Na cestu k svojej realizácii si Stratégia rozvoja ekoturizmu Košického kraja určuje prioritné ciele, ktoré povedú k pozitívnemu rozvoju ekoturizmu v jednotlivých sub-destináciách Košického kraja. Pre aktérov cestovného ruchu tak bude slúžiť aj ako manuál pre budovanie produktovej základne ponuky služieb a zážitkov ekoturizmu v Košickom kraji.

Vízia stratégie: Košický kraj ako konkurencieschopná destinácia cestovného ruchu v stredoeurópskom priestore podporujúca rozvoj ekoturizmu a udržateľnej mobility

Na dosiahnutie tejto vízie formuluje hlavný cieľ, nadväzujúce čiastkové ciele a opatrenia na dosiahnutie týchto cieľov:

Hlavný cieľ stratégie: Posilňovať rozvoj ekoturizmu a udržateľnej mobility ako konkurenčnej výhody destinácie Košický kraj

Čiastkový cieľ 1: Podporovať vytváranie produktov ekoturizmu v Košickom kraji

Opatrenie 1: Definovanie produktových tém ekoturizmu pre destinácie Košického kraja

Čiastkový cieľ 2: Dobudovať infraštruktúru a služby vhodné pre rozvoj ekoturizmu

Opatrenie 2: Dobudovanie a zvyšovanie povedomia o cykloturistickej infraštruktúre

Opatrenie 3: Podpora udržateľnej mobility návštevníkov

Čiastkový cieľ 3: Vykonávať marketingové aktivity vhodné pre podporu ekoturizmu

Opatrenie 4: Vytvorenie elektronickej distribúcie ekoturistických zážitkov

Opatrenie 5: Integrovanie marketingovej komunikácie ekoturizmu

Koncepcia rozvoja kultúry v Košickom samosprávnom kraji 2020 – 2025 (2030) – Tradície inšpirujú inovácie – podstatu koncepcie tvoria 3 programy:

1. Regionálna kultúrna identita – posilnenie pozitívneho vzťahu obyvateľa k regiónu prostredníctvom kvalitnej ponuky kultúrnych služieb založených na regionálnych špecifikách,
2. Kultúrny cestovný ruch – zviditeľniť Košický kraj prostredníctvom kultúrneho cestovného ruchu,
3. Kreatívny priemysel – generovať ekonomické benefity z kultúry

a 2 procesy:

1. Optimalizácia správy a prevádzky kultúrnych organizácií,
2. Investície od obnovy kultúrneho dedičstva a kultúrnej infraštruktúry.

Tento strategický dokument nie je určený len pre 23 kultúrnych organizácií (5 múzeí, 2 galérie, 4 divadlá, 5 knižníc, 6 osvetových a kultúrnych centier, 1 hviezdáreň) v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK, ale prináša návrh opatrení pre rozvoj ponuky kultúrnych služieb poskytovaných aj inými operátormi v kraji.

Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 (2022)

vychádza z Národných priorít rozvoja sociálnych služieb a zo spracovaných komunitných plánov obcí a miest na území kraja. Obsahuje dôležité štatistické údaje o počte obyvateľov, vekovej a vzdelanostnej štruktúre obyvateľov kraja, o evidovanej miere nezamestnanosti, príjmovej situácii obyvateľov, o počte poberateľov dôchodkov, počte osôb so zdravotným postihnutím a pod. Okrem týchto štatistických údajov dokument obsahuje aj prognostické údaje o stave obyvateľstva. Súčasťou koncepcie je aj strategická časť – regionálne priority a opatrenia reflektujúce na zadefinované problémy, ktoré sa každoročne premietajú do akčných plánov.

Stratégia aktívneho starnutia Košického kraja na roky 2019 – 2023 predstavuje mitigačnú politiku pre zmiernenie dopadov, najmä na verejné financie. Termín „aktívne starnutie“ bol prijatý Svetovou zdravotníckou organizáciou koncom 90. rokov a odvtedy je táto téma ďalej rozpracovávaná na nadnárodnej a ďalej na národných a regionálnych úrovniach. Aktívnym starnutím je primárne myslené to, aby ľudia mali svoj život pod vlastnou kontrolou tak dlho, ako je to možné. Ide o snahu, aby sa aj ľudia v staršom veku aktívne podieľali na spoločenskom a ekonomickom živote a udržiavali si sociálne vzťahy.

Jej strategickým zámerom je iniciovať a koordinovať aktivity v oblasti aktívneho starnutia s cieľom využiť potenciál striebornej ekonomiky na rozvoj Košického samosprávneho kraja.

Strategické ciele:

1. Vytvorenie dátovej základne pre analytické potreby na rozvoj služieb aktívneho starnutia
  - mapovanie potrieb seniorov na území kraja,
  - mapovanie existujúcich služieb realizovaných na území kraja v téme aktívneho starnutia,
  - vytvorenie dát pre index aktívneho starnutia,
  - analýza možnosti zapojenia do medzinárodných meraní týkajúcich sa tém aktívneho starnutia a regionálneho rozvoja a ekonomických dopadov a prognóz.
2. Vytvorenie systémových nástrojov pre koordináciu služieb aktívneho starnutia kraja
  - zriadenie indexu aktívneho starnutia,
  - vytvorenie platformy pre spoluprácu s obcami v súvislosti s komunitnými plánmi,
  - vytvorenie riadiaceho výboru za účelom koordinácie služieb kraja v oblasti aktívneho starnutia,
  - vytvorenie dotačnej schémy na podporu projektov tretích strán v kraji.
3. Realizácia a podpora služieb v oblasti aktívneho starnutia v prioritných oblastiach
  - analýza možností realizovateľnosti a vyhodnocovania dosahov služieb kraja v oblasti aktívneho starnutia.
4. Iniciácia celonárodnej diskusie o opatreniach pre aktívne starnutie
  - analýza a aktívne pripomienkovanie strategických dokumentov,
  - koordinácia prirodzených partnerov na úrovni VUC pri presadzovaní legislatívnych a normotvorných dokumentov v témach aktívneho starnutia,
  - sledovanie politiky aktívneho starnutia na úrovni EÚ.

Uvedené návrhy vychádzajú z workshopu so zástupcami príslušných odborov Košického samosprávneho kraja, ktoré sú doplnené o závery sekundárneho výskumu mapujúceho existujúce

riešenia zamerané na aktívne starnutie obyvateľstva vo svete. Návrhy pritom zohľadňujú potreby seniorov tak v mestách, ako i na vidieku.

Kultúra

- organizovať divadelné a filmové predstavenia pre seniorov,
- organizácia hosťujúcich divadelných predstavení v menších mestách a obciach,
- organizácia dopravy na kultúrne podujatia vo väčších mestách,
- amatérske divadlo so zapojením seniorov,
- medzigeneračný projekt čítania rozprávok pre deti v škôlkach, resp. v nemocniciach,
- špecializované čítanie pre seniorov v knižniciach,
- organizácia podujatí s aktivitami na udržanie a rozvíjanie pamäte,
- špecializované komentované prehliadky v galériách, múzeách a divadlách,
- mobilná knižnica na vidiek.

Vzdelávanie

- jazykové vzdelávanie pre seniorov,
- vzdelávanie seniorov pre prácu s modernými technológiami,
- hudobné vzdelávanie pre seniorov,
- univerzita tretieho veku,
- hosťovanie seniorov v rámci vyučovania na stredných školách,
- mentoring študentov a pedagogických pracovníkov zo strany seniorov.

Turizmus

- zmapovať vhodné lokality aktivity pre turizmus seniorov,
- prispôsobenie služieb cestovného ruchu potrebám seniorov.

Doprava

- iniciovať diskusiu o jednotných cestovných zľavách pre seniorov na národnej úrovni,
- zriadenie senior taxi,
- zohľadnenie potrieb seniorov v rámci mobility.

Šport

- organizovať spoločné cvičenia seniorov,
- nadviazanie, resp. zintenzívnenie spolupráce so športovými klubmi, fitnesscentrami a fyzioterapeutmi,
- tanečné kurzy pre seniorov,
- organizácia športových podujatí so zapojením seniorov,
- vybudovanie fít parkov pre seniorov.

Voľný čas

- propagácia možností dobrovoľníctva / využívanie dobrovoľníkov pre KSK,
- komunitné záhrady,
- podpora klubov seniorov,
- dočasná opatera seniorov o zvieratá,
- podpora podnikateľských zručností seniorov (olderpreneurship),
- podpora remeselných zručností seniorov a predstavenie možností ich využitia,
- projekt „Recepty starých mám“ ,
- osвета pre zamestnávateľov o prispôbení pracovných podmienok seniorom,
- osвета o dostupných IKT, resp. smart riešeniach pre seniorov,
- osвета o bezpečnej domácnosti, komunikácii, financiách a cestovaní,
- prediskutovať možnosť založenia Living labu / klastra pre seniorov,
- organizácia heketonu zameraného na sociálne inovácie pre seniorov,
- organizácia kampane za lepšiu zdravotnú prevenciu,
- inovačné vouchre,
- informačné kanály KSK pre seniorov,
- iniciatívy pre odborné stredné školy pre zohľadnenie potrieb seniorov v rámci vyučovateľských odborov,
- iniciovať diskusiu s finančnými inštitúciami ohľadom produktov pre seniorov zameraných na adaptáciu bývania,
- zabezpečenie možnosti stravovania v zariadeniach školských jedální spravovaných KSK,
- projekt „Adoptuj si starého rodiča“,

- pilotný projekt spoločného bývania seniorov a mladých ľudí,
- osвета o riziku dezinformácií, hoaxov a propagandy.

Snahou strategického dokumentu **Priority zdravotnej politiky pre Košický kraj na obdobie 2016 – 2020** je formulovať priority a dlhodobé i krátkodobé ciele zamerané na starostlivosť o podporu, ochranu, rozvoj a prinavrátenie zdravia obyvateľov najmä v regióne KSK.

Vo svojej analytickej časti charakterizujú kraj po všetkých stránkach, okrem iného približujú inštitúcie fungujúce v zdravotníctve, hodnotia systém financovania, definujú sieť zdravotníckych zariadení, riešia zdravotníckych pracovníkov, mapujú lekársku službu prvej pomoci, prezentujú problematiku humánnej farmácie a jej zložiek, identifikujú a analyzujú jednotlivé problémy.

Strategický cieľom je zlepšiť dostupnosť kvalitnej zdravotnej starostlivosti pre občanov KSK. Prioritné oblasti zdravotnej politiky KSK na obdobie 2016 – 2020:

Prioritná oblasť	Špecifický cieľ
1. Sociálno-demografická oblasť	1.1 Prispievať k znižovaniu chorobnosti občanov 1.2 Zvyšovať angažovanosť občanov v prevencii
2. Inštitucionálne zabezpečenie	2.1. Zvyšovať informovanosť občanov o aktuálnych novinkách a trendoch v oblasti zdravotníctva 2.2 Zlepšovať a zintenzívniť komunikáciu medzi organizáciami v zdravotníctve 2.3 Prispieť k jasným kritériám tvorby a schvaľovania cenníkov 2.4 Regulovať počet a rozmiestnenie poskytovateľov zdravotnej starostlivosti
3. Finančné zdroje	3.1 Znižovať podiel priamych platieb domácností 3.2 Zvyšovať informovanosť občanov o zákonnej úprave v oblasti poplatkov a cenníkov v zdravotníctve
4. Sieť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti	4.1 Zosúladiť potreby obyvateľov KSK s Verejnou minimálnou sieťou poskytovateľov zdravotnej starostlivosti 4.2 Zabezpečiť optimálny model siete lekárskej služby prvej pomoci 4.3 Regulovať sieť primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti
5. Ľudské zdroje	5.1 Vychovávať a udržať vysokokvalitný zdravotnícky personál
6. Výkon kontroly a dozoru v zdravotníctve	6.1 Zvýšiť právne vedomie poskytovateľov zdravotnej starostlivosti ako aj pacientov 6.2 Realizovať pravidelnú kontrolnú činnosť v teréne 6.3 Realizovať správne konania
7. Lekárska zdravotná starostlivosť	7.1 Regulovať sieť lekárskej zdravotnej starostlivosti 7.2 Definovať pohotovostnú lekársku zdravotnej starostlivosti

Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v Košickom samosprávnom kraji 2021 – 2025 vychádza z platnej legislatívy, z koncepčných materiálov Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, z dokumentu „Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj“ schválenom uznesením vlády č. 95/2016. Jej ambíciou je v spolupráci so všetkými zainteresovanými partnermi, Krajskou radou odborného vzdelávania a prípravy pri Košickom samosprávnom kraji a v súlade s § 31 zákona č. 61/2025 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave, vecne príslušnými stavovskými organizáciami, zamestnávateľmi a ostatnými aktérmi, ktorí majú vplyv na odborné vzdelávanie a prípravu, stanoviť konkrétne ciele v krátkodobom i strednodobom časovom horizonte predovšetkým pre školy a školské zariadenia, ktoré sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja, ale aj pre ďalšie školy, ktorých KSK nie je zriaďovateľom. Predložené je strategický cieľ, kľúčové prioritné oblasti, špecifické ciele, opatrenia v nich s merateľnými ukazovateľmi, ktoré by mali napomôcť rozvoju výchovy a vzdelávania v Košickom samosprávnom kraji v rokoch 2021 – 2025 (s výhľadom do roku 2030) a sú zahrnuté v návrhovej časti tohto dokumentu. Spracovaná analytická časť predstavuje východiskový stav pre ďalšiu prácu a tvorí východisko pre budúce kroky spustenia pasportizácie škôl a k ich následnej

optimalizácii, zvyšovaniu kvality a finančnej stability škôl v KSK. Vychádza zo šiestich kľúčových priorít zameraných na:

- Optimalizáciu a stabilizáciu siete stredných škôl v KSK,
- Aktívne školy – posilnenie vnútorných kapacít stredných škôl KSK,
- Partnerstvá škôl v KSK – NETWORKING,
- Digitálnu transformáciu stredných škôl v KSK,
- Školy s inkluzívnym vzdelávaním v KSK,
- Zelené školy v KSK.

Koncepcia podpory pohybových aktivít obyvateľov Košického samosprávneho kraja 2020 – 2025 (2030) predstavuje spôsob, akým je možné doceliť rozvoj pohybovej aktivity vo všetkých vekových kategóriách, podporu v oblasti telesnej kultúry, športu (športovej zdatnosti) a zdravého životného štýlu zo strany Košického samosprávneho kraja. Jej schválením sa prejavuje vôľa zaoberať sa touto problematikou zámerne, cielene, systematicky a pravidelne. Zámerom predkladanej Koncepcie 2020-2025 s dôrazom na oblasť športu je definovanie:

- vízie v oblasti koordinácie procesov podpory pohybových aktivít,
- strategických priorít pre jednotlivé oblasti zabezpečenia podpory pohybových aktivít,
- cieľov a opatrení KSK pre oblasť podpory pohybových aktivít.

Koncepcia rozvoja práce z mládežou na území Košického samosprávneho kraja na roky 2021 – 2025 (2030) je zasadená do kontextu noriem Európskej únie a zákonov Slovenskej republiky. Koncepcia sa opiera o niekoľko významných dokumentov v oblasti mládežníckej politiky a participácie mladých ľudí ako Stratégia Európskej únie pre mládež, Európska agenda práce s mládežou a Stratégia Slovenskej republiky pre mládež 2014 – 2020. V analýzach uvádza silné a slabé stránky práce s mládežou na území Košického kraja a tiež príležitosti, ktoré sa ponúkajú v najbližšom období a hrozby, ktoré by sme mali brať do úvahy pri plánovaní strategických cieľov a opatrení. Dosiahnutím vízie koncepcného materiálu budú mladí ľudia v Košickom kraji, ktorí sú aktívne mysliaci, flexibilní, schopní vytvárať si vlastný názor, ochotní rešpektovať názory a práva iných, so schopnosťou rozhodovať sa a preberať zodpovednosť za vlastné konanie. Takíto mladí ľudia budú prínosom pre kraj a spoločnosť, pričom budú vedieť čeliť výzvam a zmenám, ktoré nás čakajú v budúcnosti.

Koncepcia definuje 6 strategických priorít, kde ďalej definuje jednotlivé ciele nasledovne:

1. Podpora synergie formálneho a neformálneho vzdelávania
  - Vytvorenie priestoru pre pracovnú skupinu na podporu neformálneho vzdelávania,
  - Vytvoriť efektívny systém podpory účasti a informovania o aktuálnych voľnočasových aktivitách v oblasti neformálneho vzdelávania pre mládež,
  - Podporovať uznávanie významu neformálneho vzdelávania ako významnej doplňujúcej formy vzdelávania k formálnemu vzdelávaniu.
2. Aktívne občianstvo a participácia
  - Podporovať činnosť a význam žiackych školských rád na školách,
  - Zintenzívniť spoluprácu zástupcov mládeže a Košického samosprávneho kraja,
  - Vytvoriť priestor pre aktívne občianstvo a participáciu mladých ľudí,
  - Podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na aktívne občianstvo a participáciu.
3. Podpora podnikavosti a kritického myslenia
  - Vytvoriť priestor vzdelávacím témam v oblasti kritického myslenia,
  - Podporovať podnikavosť žiakov, rozvoj tvorivosti a výučbu finančnej gramotnosti na školách prostredníctvom programov neformálneho vzdelávania,
  - Podporiť zakladanie debatných krúžkov na stredných školách.
4. Posilnenie fyzickej a psychickej reziliencie
  - Podporovať realizáciu edukačného procesu aj mimo tradičných interných priestorov školy,
  - Podporovať budovanie pozitívnej klímy na školách,
  - Podporovať rovesnícke poradenstvo žiakov,
  - Podporovať preventívne aktivity školských psychológov, resp. psychológov z CPPP a P,
  - Do edukačného procesu zakomponovať témy duševného zdravia a správnej životosprávy.
5. Sociálna inklúzia znevýhodnenej mládeže

- Podporovať implementáciu inovatívnych a aktivizujúcich edukačných programov zameraných na podporu sociálnej inklúzie znevýhodnenej mládeže,
  - Podporovať prácu organizácií pracujúcich so znevýhodnenou mládežou.
6. Prierezové témy
- Zakomponovať prierezové témy do strategických priorít.

Plán udržateľnej mobility Košického samosprávneho kraja (PUM) sa týka dopravnej infraštruktúry aj organizácie dopravy. Obsahuje všetky druhy dopravy (motorová, nemotorová, verejná, individuálna, cyklistická, nákladná). Podkladom pre jeho vypracovanie je zber údajov a spracovanie podrobných dopravných prieskumov a dopravného modelovania. Výsledkom sú definované vízie, ciele a opatrenia vo forme konkrétnych návrhov a plánov implementácie – zmenší sa množstvo a rozsah kolón v individuálnej doprave, zlepši sa interval príchodu spojov vo verejnej osobnej doprave, zvýši sa bezpečnosť v cyklistickej doprave a zvýši sa pohodlie pešieho pohybu. PUM podlieha strategickému environmentálnemu hodnoteniu (SEA). Súčasťou PUM je okrem uvedených výstupov aj dokument „**Aktualizácia Plánu dopravnej obslužnosti KSK**“. Cieľom Aktualizácie Plánu dopravnej obslužnosti je aktualizovať spracovaný Plán dopravnej obslužnosti podľa zmien v dopravnom dopyte a so zohľadnením podkladov z realizovaných prieskumov pre spracovanie diela, definovať rozsah verejného záujmu, stanoviť prognózy vo vývoji verejnej dopravy a určiť hlavné zámery v oblasti verejnej dopravy. Aktualizácia Plánu dopravnej obslužnosti zároveň určí dopravno-prevádzkové podklady a hodnotiace kritériá pre hospodársku súťaž na obsluhu územia pravidelnou autobusovou dopravou so zreteľom na budovanie integrovaného dopravného systému.

Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky Košického kraja 2022 – 2027 - 2030 (ďalej Cyklostratégia KSK) predstavuje strednodobý strategický dokument, voľne naväzujúci na Cyklostratégiu 2014 – 2020. Koncept novej Cyklostratégie KSK si kladie za úlohu jej prepojenie a komplementárnosť s ďalšími strategickými dokumentmi predovšetkým Plánom udržateľnej mobility KSK, Kostrovou sieťou cyklistických komunikácií KSK a Stratégiou rozvoja cestovného ruchu KSK. Časovo je naviazaný na nové programovacie obdobie Slovenskej republiky a Európskej únie.

Vízia stratégie: Košický kraj je atraktívnym turistickým cieľom a vyváženou a stabilnou destináciou.

Hlavné ciele stratégie:

1. Zvýšiť počet cyklistov
2. Zvýšiť bezpečnosť cyklistov
3. Zlepšiť prepojenie s verejnou dopravou, najmä železničnou dopravou

Špecifické ciele:

1. Zlepšiť cyklistickú infraštruktúru – realizácia siete bezpečných a atraktívnych cyklistických cestičiek v zmysle koncepcie Kostrovej siete cyklistických komunikácií Košického kraja. Prepojenie cyklistických komunikácií a cykloturistických trás na terminály verejnej dopravy, najmä vlakovej dopravy.
2. Vybudovať cyklodestínácie – vytvoriť nástroj pre rozvoj miestnych ekonomík v cestovnom ruchu prostredníctvom tvorby nových produktov CR – cyklodestínácií a s tým súvisiacich nových pracovných miest tiež vo väzbe na verejnú dopravu.
3. Zabezpečiť pravidelný zber dát – systematický zber údajov o počte cyklistov, nehodovosti či stavu a kvalite cyklistickej a cykloturistickej infraštruktúry predstavuje silný nástroj pre identifikovanie faktorov úspešnosti či zlyhaní stratégie. Zároveň tvorí solidný podklad pre informovanie odbornej aj laickej verejnosti.
4. Management – dostatočné personálne a odborné obsadenie tímu poverené implementáciou stratégie je nevyhnutným predpokladom dobrých výsledkov.

Adaptačná stratégia na dôsledky klimatickej zmeny v Košickom kraji je vypracovaná ako regionálne spodrobnenie celoštátnej adaptačnej stratégie s využitím metodiky projektu ESPON climate (2013), ktorá do dokumentu vnáša lokálnejší aspekt – premietnutie vyčísliteľných javov na úroveň jednotlivých obcí a ich zobrazenie s využitím geografických informačných systémov.

Hlavný cieľ adaptačnej stratégie: Znižovanie citlivosti na klimatickú zmenu v oblasti životného prostredia a fyzickej infraštruktúry a v oblasti ekonomiky a sociálnych vecí a zvyšovanie adaptačnej kapacity Košického kraja na dôsledky klimatickej zmeny.

Špecifický cieľ 1: Znižovanie citlivosti lesnej krajiny a chránených území

Cieľ 1.1: Zamedzenie straty biodiverzity a podpora prirodzeného vývoja biotopov

Cieľ 1.2: Eliminácia pôdnej erózie v lesoch a udržanie zásob pôdnej organickej hmoty v lesoch

Cieľ 1.3: Zníženie citlivosti lesov na suchu a znižovanie rizika lesných požiarov

Špecifický cieľ 2: Znižovanie citlivosti poľnohospodárskej krajiny

Cieľ 2.1: Zmenšenie odtoku vody a eliminácia pôdnej erózie vo voľnej krajine

Cieľ 2.2: Udržanie a zvyšovanie zásob pôdnej organickej hmoty a príprava na výskyt sucha

Špecifický cieľ 3: Znižovanie citlivosti urbánnej krajiny

Cieľ 3.1: Zmenšenie odtoku vody zo zastavaného územia obcí

Cieľ 3.2: Zníženie rizika povodní

Cieľ 3.3: Zamedzenie prehrievania interiérov a ochrana citlivých skupín obyvateľstva

Cieľ 3.4: Ochrana zdrojov vody

Cieľ 3.5: Zníženie potenciálu škôd spôsobených zosuvmi

Cieľ 3.6: Dobudovanie vodovodov a kanalizácií v obciach Košického kraja

Špecifický cieľ 4: Znižovanie citlivosti dopravnej infraštruktúry

Cieľ 4.1: Zlepšovanie dostupnosti jednotlivých oblastí kraja k centram

Špecifický cieľ 5: Zvýšenie adaptačnej kapacity miestnej ekonomiky

Cieľ 5.1: Zachovanie a zvyšovanie konkurencieschopnosti turizmu

Cieľ 5.2: Zvyšovanie kapacity výroby ekologickej elektrickej energie a predchádzanie zvyšovaniu potreby energie na chladenie

Špecifický cieľ 6: Adaptácia sa obyvateľov zvyšovaním ich informovanosti

Cieľ 6.1: Zvyšovanie povedomia o potrebe adaptovať sa na zmenu resp. jej predchádzať (mitigácia)

Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK je komplexný dlhodobý strategický dokument definujúci aktivity dotknutých orgánov VÚC vedúcich k zníženiu emisií CO₂. Tento strategický dokument bol spracovaný v súlade s Dohovorom primátorov a starostov v klíme a energetike v rozsahu právomocí samosprávneho kraja a organizácií v jej zriaďovateľskej pôsobnosti. Košický samosprávny kraj je zriaďovateľom 182 rozpočtových a príspevkových organizácií:

- 108 škôl a školských zariadení,
- 51 kultúrnych zariadení,
- 20 zariadení sociálnych služieb,
- 20 budov Správa ciest KSK – príspevková organizácia,
- 2 budovy administratívneho charakteru.

Cieľ stratégie sa odvíja od cieľov a možností uvedených v Nízkouhlíkovej stratégii rozvoja Slovenskej Republiky do roku 2030. Pre SR boli vytvorené 2 modely. Podľa optimistického modelu je možné v podmienkach SR dosiahnuť do roku 2050 90%-ný záchyt emisií. V menej optimistickom sa zachytí použitím nástrojov stratégie 70% emisií CO_{2EKV}. Podstatnou časťou vízie je horizont najbližšej strategickej dekády, ktorý je kľúčový pre naplnenie klimaticko-energetických cieľov 2030.

Víziou tejto stratégie je: Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k produkcii emisií a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónu znížiť do roku 2030 s výhľadom na rok 2050 nepriaznivý vplyv činnosti organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja na stav životného prostredia na ekonomicky efektívne minimum.

Cieľom tejto stratégie je: Vytvoriť plán krokov vedúcich k zníženiu emisií, ktoré generujú svojou činnosťou organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja o 10% do roku 2030 a o ďalších 10% do roku 2050. Navrhnuť opatrenia pre prácu s verejnosťou, ako nástroj pre zlepšenie environmentálneho povedomia občanov.

Špecifické ciele podľa sektoru:

SEKTOR BUDOVY

Špecifický cieľ 1: Zníženie energetickej náročnosti prevádzky budov.

O1 – Zateplenie zvislého obvodového plášťa a striech objektov

O2 – Výmena otvorových výplní obvodového plášťa objektov

O3 – Rekonštrukcia ústredného kúrenia

O4 – Vetranie a klimatizácia

O5 – Modernizácia a rekonštrukcia osvetlenia

SEKTOR DOPRAVA

Špecifický cieľ 1 – Podpora nemotorovej a e–dopravy budovaním bezpečných cyklotrás s rozdelením etáp do roku 2030 a 2050

O1 – návrh cyklotrás v rámci väčších miest a na prepojenie menších obcí

O2 – vybudovanie vyšpecifikovaných cyklotrás

Špecifický cieľ 2 – Podpora nemotorovej dopravy a jednostopových e–vozidiel na základe zdieľaných dopravných prostriedkov do roku 2030

O3 – koordinácia umiestnenia stanovíšť

O4 – Poskytnutie priestorov na vytvorenie stanovíšť

SEKTOR ENERGETIKA

Špecifický cieľ 1 – Do roku 2023 prehodnotiť možnosť dodávok elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov pre organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

O1 – Centralizovať nákup elektrickej energie pre KSK

O2 – Plán obnovy zdrojov tepla

Špecifický cieľ 2 je totožný so Špecifickým cieľom 4 zo sektoru odpady – Do roku 2030 znížiť skládkovanie zmesového na 20% zo všetkého komunálneho odpadu. Do roku 2050 znížiť skládkovanie zmesového odpadu na 10%

O3 – podporiť činnosti uvedené v Špecifickom cieľi 4 zo sektoru odpady

Špecifický cieľ 3 je totožný so Špecifickým cieľom 1 zo sektoru budov – Do roku 2030 zvýšiť energetickú efektivitu prevádzky budov organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

O4 – poskytnutie odbornej pomoci pri príprave projektov garantovanej energetickej služby

Špecifický cieľ 4 – Do roku 2050 podrobne zmapovať možnosť využívania obnoviteľných zdrojov energie

O5 – pripraviť podrobnú mapu oblastí s potenciálom využitia tepelných čerpadiel zem–voda

O6 – pripraviť podrobnú mapu oblastí s potenciálom využitia tepelných čerpadiel voda–voda

SEKTOR SMARTCITY

Špecifický cieľ 1 – zavedenie systémov Smart City do praxe

O1 – Monitorovanie spotreby tepla objektov

O2 – Monitorovanie elektrickej energie

SEKTOR ODPADY

Špecifický cieľ 1 – Do roku 2025 zistiť množstvo vyprodukovaného typu a množstva odpadu v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

O1 – Zaviesť povinný monitoring odpadového toku

O2 – Vypracovanie analýzy odpadového toku

Špecifický cieľ 2 – Do roku 2030 zistiť množstvo emisií vyprodukovaných zo sektoru odpady

O3 – Do roku 2030 vypracovať podrobnú analýzu množstva vyprodukovaných emisií zo sektoru odpady

O4 – Do roku 2030 vybaviť všetky odpadkové koše a zberné nádoby čidlami, ktoré ukazujú plnosť zbernej nádoby na odpad

O5 – Do roku 2030 upraviť harmonogramy zefektívniť zvoz odpadu

Špecifický cieľ 3 – Do roku 2030 zvýšiť recykláciu komunálneho odpadu na 65% zo všetkého komunálneho odpadu a do roku 2050 na 75%. Znížiť množstvo vyprodukovaného zmesového odpadu

O6 – Zvýšiť množstvo nádob na recyklovateľný odpad

O7 – Komunikácia

O8 – Motivovanie ľudí

O9 – Vzdelávanie

Špecifický cieľ 4 – Do roku 2030 znížiť skládkovanie zmesového na 20% zo všetkého komunálneho odpadu. Do roku 2050 znížiť skládkovanie zmesového odpadu na 10%

O10 – Zvýšiť množstvo spaľovaného odpadu

O11 – Postaviť novú spaľovňu odpadu

O12 – Vybudovanie nových recyklačných liniek

Špecifický cieľ 5 – Do roku 2050 zabezpečiť úplný triedený zber biologického rozložiteľného odpadu, znížiť podiel biologického rozložiteľného odpadu v komunálnom zmesovom odpade na maximálne 10%. Znížiť skládkovanie biologického rozložiteľného odpadu na 0%

O13 – Založenie nádob na kompostovanie

O15 – Zvýšiť kontroly nelegálneho spaľovania biologického rozložiteľného odpadu

O16 – Obmedziť plytvanie s potravinami

O17 – Využitie odpadových potravín

Špecifický cieľ 6 – Do roku 2030 zvýšiť materiálové zhodnocovanie na 95% a do roku 2050 na 99%. Zároveň znížiť zneškodňovanie odpadového papiera skládkovaním na 0%. Zabráňovať vzniku nového odpadu

O18 – komunikácie a informovanosť

O19 – Využívanie technológií na zníženie množstva vyprodukovaného odpadu

O20 – Umiestnenie nádob na recykláciu papiera a organizácia zberov papiera

O21 – Umiestnenie varovných tabuliek

Špecifický cieľ 7 – Do roku 2030 zvýšiť zhodnocovanie plastov na 65% a do roku 2050 na 75%. Zabráňovať vzniku nového odpadu. Znížiť spaľovanie plastov na 0%

O22 – komunikácie a informovanosť

O23 – Obmedzenie používania jednorazových plastov

O24 – Umiestnenie nádob na recykláciu plastov

O25 – Umiestnenie varovných tabuliek

Špecifický cieľ 8 – Do roku 2030 recyklovať až 75 % všetkého odpadového skla. Do roku 2050 recyklovať až 85% všetkého odpadového skla

O26 – komunikácie a informovanosť

O27 – Umiestnenie nádob na recykláciu skla

Špecifický cieľ 7 – Do roku 2030 zvýšiť množstvo materiálovo zhodnocovaných odpadových kovov na 90%, do roku 2050 na 95% a znížiť množstvo skládkovaných kovov

O28 – komunikácie a informovanosť

O29 – Umiestnenie nádob na recykláciu kovov

Špecifický cieľ 8 – Zvýšiť množstvo separovaného elektronického odpadu. Znížiť celkové množstvo vyprodukovaného elektronického odpadu. Znížiť množstvo skládkovaného elektronického odpadu do roku 2030 na 15% a do roku 2050 na 5%

O30 – Komunikácia a informovanosť

O31 – Umiestnenie nádob na separáciu elektronického odpadu.

O32 – Kupovať kvalitné výrobky

O33 – Uprednostniť opravu pred kúpou

O34 – Darovanie použitej elektroniky

Špecifický cieľ 9 – Zvýšiť množstvo separovaných batérií a akumulátorov

O35 – Komunikácia a informovanosť

O36 – Umiestnenie nádob na separáciu použitých batérií a akumulátorov

Program obnovy krajiny Košického kraja má za cieľ zmeniť prístup pri obhospodarovaní lesnej a poľnohospodársky využívanej krajiny, ako aj urbánnej krajiny a umožniť vznik vodozádržných opatrení tak, aby podstatná časť dažďovej vody mohla byť zadržaná v krajine. Realizáciou týchto opatrení chce Košický kraj v spolupráci s partnermi prispieť k obnoveniu procesov biodiverzity, k zvýšeniu pôdnej úrodnosti, k zvýšeniu zásoby vodných zdrojov a k ozdraveniu klímy.

Konkrétnym cieľom Programu je vytvoriť a vybudovať v lesnej, poľnohospodárskej a urbánnej krajine na území Košického kraja vodozádržné krajinné a terénne prvky a v intravilánoch obcí a miest vybudovať vodozádržné systémy, zariadenia a technické riešenia s celkovou cyklickou zádržnou kapacitou dažďovej vody v objeme 60 miliónov m³. Následne tieto vodozádržné systémy/zariadenia je nevyhnutné zodpovedne prevádzkovať, udržiavať ich funkčnosť, vykonávať ich údržbu a servis.

3. KOMPETENCIE SAMOSPRÁVY

Najvýznamnejšími determinantmi tvorby organizačnej štruktúry verejnej správy na území daného štátu sú: vývoj územného a správneho členenia, počet a veľkosť územných jednotiek, uplatňovaná miera decentralizácie, resp. centralizácie, politická situácia, rozsah originálnych, ale aj prenesených kompetencií, možnosti miestneho finančného systému a pod.

Územno-správne členenie SR je upravené v šiestich právnych predpisoch:

- zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ktorý poskytuje základné členenie SR na 8 krajov a 79 okresov,
- nariadenie vlády č. 258/1996 Z. z., ktorým sa vydáva Zoznam obcí a vojenských obvodov tvoriacich jednotlivé okresy, to znamená, že nariadenie vlády člení jednotlivé mestá a obce do konkrétnych okresov,
- zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 515/2003 Z. z. o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých právnych predpisov,
- zákon č. 254/2007 Z. z. o zrušení krajských úradov a o zmene a doplnení zákona č. 515/2003 Z. z. o krajských úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 263/2006.

Územné a správne členenie obsahuje delenie územia štátu na územné celky a správne celky. Podľa zákona č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky sú samosprávnymi územnými celkami Slovenskej republiky obce a vyššie územné celky. Správnymi celkami sú kraje a okresy a tiež vojenské obvody (správne celky slúžiace na zabezpečenie úloh obrany štátu) a obce, ak podľa osobitných zákonov vykonávajú štátnu správu. Územný obvod vyššieho územného celku je zhodný len s územným obvodom kraja. Postavenie, pôsobnosť a orgány samosprávy vyšších územných celkov ustanovuje osobitný zákon. Vojenský obvod zriadený podľa osobitného zákona nie je súčasťou obce ani vyššieho územného celku.

3.1 Obec (mesto)

Kompetencie jednotlivých orgánov samosprávy obcí určuje a presne stanovuje zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení.

Obec je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky; združuje osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt.

Obec je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami.

Obec má právo združovať sa s inými obcami v záujme dosiahnutia spoločného prospechu.

Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Obci pri výkone samosprávy možno ukladať povinnosti a obmedzenia len zákonom a na základe medzinárodnej zmluvy.

Obec pri výkone samosprávy najmä:

- a) vykonáva úkony súvisiace s riadnym hospodárením s hnutel'ným a nehnuteľným majetkom obce a s majetkom vo vlastníctve štátu prenechaným obci do užívania,
- b) zostavuje a schvaľuje rozpočet obce a záverečný účet obce,
- c) rozhoduje vo veciach miestnych daní a miestnych poplatkov a vykonáva ich správu,
- d) usmerňuje ekonomickú činnosť v obci, a ak tak ustanovuje osobitný predpis, vydáva súhlas, záväzné stanovisko, stanovisko alebo vyjadrenie k podnikateľskej a inej činnosti právnických osôb a fyzických osôb a k umiestneniu prevádzky na území obce, vydáva záväzné stanoviská k investičnej činnosti v obci,
- e) utvára účinný systém kontroly a vytvára vhodné organizačné, finančné, personálne a materiálne podmienky na jeho nezávislý výkon,
- f) zabezpečuje výstavbu a údržbu a vykonáva správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení, kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce,

- g) zabezpečuje verejnoprospešné služby, najmä nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, udržiavanie čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, nakladanie s odpadovými vodami zo žump a miestnu verejnú dopravu,
- h) utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport,
- i) plní úlohy na úseku ochrany spotrebiteľa a utvára podmienky na zásobovanie obce; určuje nariadením pravidlá času predaja v obchode, času prevádzky služieb a spravuje trhoviská,
- j) obstaráva a schvaľuje územnoplánovacia dokumentácia sídelných útvarov a zón, koncepciu rozvoja jednotlivých oblastí života obce, obstaráva a schvaľuje programy rozvoja bývania a spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci,
- k) vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov obce a rozvoja obce,
- l) zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje podľa osobitných predpisov svoje rozpočtové a príspevkové organizácie, iné právnické osoby a zariadenia,
- m) organizuje miestne referendum o dôležitých otázkach života a rozvoja obce,
- n) zabezpečuje verejný poriadok v obci,
- o) zabezpečuje ochranu kultúrnych pamiatok v rozsahu podľa osobitných predpisov a dbá o zachovanie prírodných hodnôt,
- p) plní úlohy na úseku sociálnej pomoci v rozsahu podľa osobitného predpisu,
- q) vykonáva osvedčovanie listín a podpisov na listinách,
- r) vedie obecnú kroniku v štátnom jazyku, prípadne aj v jazyku národnostnej menšiny.

3.2 Samosprávny kraj

Postavenie a pôsobnosť samosprávnych krajov sú definované v zákone č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov.

Úrad Košického samosprávneho kraja je výkonným orgánom pre organizačné a administratívne veci Zastupiteľstva Košického samosprávneho kraja, predsedu Košického samosprávneho kraja a ďalších orgánov zriadených zastupiteľstvom. Zastupiteľstvo Košického samosprávneho kraja okrem iného schvaľuje všeobecne záväzné nariadenia, ktoré sú platné a záväzné na území Košického samosprávneho kraja.

Samosprávny kraj sa pri výkone samosprávy stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Pritom najmä:

- a) zabezpečuje tvorbu a plnenie programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja,
- b) vykonáva plánovacie činnosti týkajúce sa územia samosprávneho kraja,
- c) obstaráva, prerokúva a schvaľuje územnoplánovacie podklady samosprávneho kraja a územné plány regiónov,
- d) účelne využíva miestne ľudské, prírodné a iné zdroje,
- e) vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov samosprávneho kraja a rozvoja samosprávneho kraja,
- f) zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje svoje rozpočtové a príspevkové organizácie a iné právnické osoby podľa osobitných predpisov,
- g) podieľa sa na tvorbe a ochrane životného prostredia,
- h) utvára predpoklady na optimálne usporiadanie vzájomných vzťahov sídelných útvarov a ostatných prvkov svojho územia,
- i) obstaráva a schvaľuje program rozvoja v oblasti poskytovania sociálnych služieb a spolupracuje s obcami a inými právnickými osobami a fyzickými osobami pri výstavbe zariadení a bytov určených na poskytovanie sociálnych služieb,
- j) utvára podmienky na rozvoj zdravotníctva,
- k) utvára podmienky na rozvoj výchovy a vzdelávania, najmä v stredných školách, a na rozvoj ďalšieho vzdelávania,

- l) utvára podmienky na tvorbu, prezentáciu a rozvoj kultúrnych hodnôt a kultúrnych aktivít a stará sa o ochranu pamiatkového fondu,
- m) utvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu a koordinuje tento rozvoj,
- n) koordinuje rozvoj telesnej kultúry a športu a starostlivosť o deti a mládež,
- o) spolupracuje s obcami pri tvorbe programov sociálneho a ekonomického rozvoja obcí,
- p) podieľa sa na riešení problémov, ktoré sa týkajú viacerých obcí na území samosprávneho kraja,
- q) rozvíja spoluprácu s územnými celkami a s orgánmi iných štátov,
- r) vykonáva ďalšie pôsobnosti ustanovené osobitnými zákonmi.

3.3 Kompetencie vyššieho územného celku v jednotlivých oblastiach

Doprava

Košický samosprávny kraj (KSK) je od 1.1.2004 vlastníkom ciest II. a III. triedy na svojom území okrem prejazdnych úsekov cez mesto Košice a cez colné priestory. Spolu to predstavuje 573km ciest II. triedy a 1382,29km ciest III. triedy, ako aj 658 mostných objektov. KSK zabezpečuje plánovanie, prípravu a modernizáciu cestnej siete. Za účelom správy ciest, ich bežnej a zimnej údržby bola zriadená príspevková organizácia Správa ciest KSK.

V oblasti cestnej dopravy je KSK dopravným správnym orgánom pre pravidelnú autobusovú dopravu (udeľuje dopravné licencie, schvaľuje cestovné poriadky, vykonáva odborný dozor). Zároveň objednáva a financuje služby prímestskej pravidelnej autobusovej dopravy, t.j. poskytuje dopravcom príspevok, ktorý je rozdielom medzi nákladmi dopravcov a tržbami od cestujúcich.

Medzi kompetencie v oblasti dráh a dopravy na dráhach spadajú regionálne vlaky a mestské dráhy. Regionálne vlaky sú vlaky, ktorých východisková aj konečná stanica je v jednom samosprávnom kraji. KSK sa vyjadruje k tvorbe cestovného poriadku vnútroštátnej osobnej dopravy z hľadiska zabezpečenia dopravnej obslužnosti kraja, obcí, združenia obcí a mestských aglomerácií. Aktuálne je regionálna doprava prevádzkovaná na piatich z ôsmich železničných regionálnych tratí.

KSK ako prenesený výkon štátnej správy vykonáva hlavne pôsobnosť špeciálneho stavebného úradu pre stavby mestských dráh, plní úlohy vyplývajúce z postavenia bezpečnostného orgánu a regulačného orgánu voči prevádzkovateľom mestských dráh. Vykonáva štátny odborný dozor na mestských dráhach, vydáva a ruší povolenie na prevádzkovanie mestských dráh, vydáva a odníma preukaz na vedenie dráhového vozidla mestskej dráhy, rozhoduje o zrušení mestskej dráhy. Taktiež vykonáva pôsobnosť licenčného orgánu a bezpečnostného orgánu pre mestskú dopravu a štátny odborný dozor v mestskej doprave.

Činnosť Košického samosprávneho kraja v oblasti dopravy je zameraná na oblasti:

- kompetencie v oblasti pozemných komunikácií (cesty II. a III. triedy)
- kompetencie v oblasti cestnej dopravy (pravidelná prímestska autobusová doprava)
- kompetencie v oblasti dráh (mestské - električkové a trolejbusové, železničná regionálna doprava)

Košický samosprávny kraj vo svojej činnosti postupuje v zmysle:

- zákona č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky
- zákona č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)
- zákona č. 135/1961 Z.b. o pozemných komunikáciách (cestný zákon)

Poskytuje informácie a podklady o plánovaní, príprave a výstavbe ciest vo vlastníctve KSK na účely spracovania štátnej koncepcie diaľnic a ciest MDV SR, posudzuje zámery iných investorov vo vzťahu k cestnej sieti vo vlastníctve KSK a navrhuje usporiadanie cestnej siete, zabezpečuje podklady na schválenie štruktúry výdavkov na rozpočtový rok súvisiaci so správou, údržbou, opravami, rekonštrukciou, modernizáciou a výstavbou ciest.

- zákona č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave

Zabezpečuje správne konania k udeľovaniu, zmene a odnímaniu dopravných licencií na pravidelnú dopravu okrem mestskej dopravy, schvaľuje cestovné poriadky pravidelnej dopravy okrem mestskej dopravy a ukladá zmeny pre pravidelnú autobusovú dopravu vo verejnom záujme, pripravuje zmluvy o službách vo verejnom záujme s dopravcami v súvislosti s poskytovaním úhrady za služby vo verejnom záujme, posudzuje použitie úhrady za služby vo verejnom záujme a kontroluje plnenie zmlúv, vykonáva odborný dozor nad pravidelnou autobusovou dopravou, zabezpečuje správne konania k ukladaniu pokút v prvom stupni za iné správne delikty v pravidelnej doprave, ku ktorým

došlo v jeho územnom obvode okrem mestskej dopravy a vedie evidenciu dopravcov, ktorým bola udelená dopravná licencia.

- zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku
- zákona č. 513/2009 Z.z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyšší územný celok, ako prenesený výkon štátnej správy, plní úlohy vyplývajúce z postavenia bezpečnostného orgánu a regulačného orgánu voči prevádzkovateľom mestských dráh, a vyšetrovacieho orgánu pre nehody a mimoriadne udalosti, ku ktorým došlo na mestských dráhach. Vykonáva štátny odborný dozor na mestských dráhach, vydáva a zrušuje povolenie na prevádzkovanie mestských dráh, vydáva a odníma preukaz na vedenie dráhového vozidla mestskej dráhy, rozhoduje o zrušení mestskej dráhy,

Vykonáva pôsobnosť špeciálneho stavebného úradu pre stavby mestských dráh a pre stavby v ich ochrannom pásme, ktoré slúžia prevádzke dráhy alebo doprave na nej, zisťuje zdroje ohrozovania mestských dráh a nariaďuje ich odstránenie, vydáva súhlas na činnosti v ochrannom pásme mestských dráh, prejednáva priestupky podľa stavebných predpisov vo veciach stavby mestských dráh, ukladá pokuty za priestupky podľa §108 a za iné správne delikty, ku ktorým došlo v mestských dráhach podľa § 109 a podľa stavebných predpisov.

Vyjadruje sa k návrhu cestovného poriadku siete z hľadiska potrieb základnej dopravnej obslužnosti regiónu.

- zákona č. 514/2009 Z.z. o doprave na dráhach

Vyjadruje sa k tvorbe cestovného poriadku vnútroštátnej osobnej dopravy z hľadiska zabezpečenia dopravnej obslužnosti kraja, obcí, združenia obcí a mestských aglomerácií.

Ako prenesený výkon štátnej správy vykonáva pôsobnosť licenčného orgánu a bezpečnostného orgánu pre mestskú dopravu, štátny odborný dozor v mestskej doprave, ukladá pokuty podľa § 42 a 43 za porušenie povinnosti v mestskej doprave.

Tabuľka 4 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v oblasti dopravy

VÚC	Obec
<p>Zákon č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave</p> <p>a) udeľuje a odníma dopravné licencie na pravidelnú dopravu okrem mestskej dopravy a vedie ich evidenciu,</p> <p>b) ukladá pokuty za iné správne delikty v pravidelnej doprave, ku ktorým došlo v jeho územnom obvode, okrem mestskej dopravy,</p> <p>c) schvaľuje cestovné poriadky pravidelnej dopravy okrem mestskej dopravy,</p> <p>d) je objednávateľom v záujmovom území kraja, zostavuje plán dopravnej obslužnosti kraja a uzatvára s dopravcami pravidelnej dopravy zmluvy o službách okrem mestskej dopravy, kontroluje ich plnenie a poskytuje im príspevok,</p> <p>e) vedie evidenciu prevádzkových údajov o službách vo verejnom záujme a poskytuje ich ministerstvu a obchodnej spoločnosti založenej na účel prevádzkovania integrovaného dopravného systému alebo mestského dopravného systému,</p> <p>f) objednáva služby podľa § 19 ods. 3 a uzatvára s dopravcami zmluvy na tieto služby,</p> <p>g) vydáva rozhodnutie podľa § 21a.</p>	<p>Zákon č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave</p> <p>a) udeľuje a odníma dopravné licencie v mestskej doprave,</p> <p>b) ukladá v prvom stupni pokuty za iné správne delikty a prejednáva v prvom stupni priestupky pri prevádzkovaní dispečingu, v mestskej doprave a v taxislužbe, ku ktorým došlo v obci,</p> <p>c) dáva súhlas na zriadenie autobusovej zastávky v obci v konaní o udelenie dopravnej licencie na autobusovú linku prechádzajúcu obcou,</p> <p>d) vyjadruje sa v konaní o schválenie cestovného poriadku autobusových liniek, ktoré prechádzajú obcou a majú v nej zastávku,</p> <p>e) určuje dopravcom cestnej dopravy stanovištia v obci na odstavenie a parkovanie vozidiel mimo ich technickej základne,</p> <p>f) určuje stanovištia vozidiel taxislužby v obci a ich kapacitu,</p> <p>g) schvaľuje cestovný poriadok autobusových liniek v mestskej doprave,</p> <p>h) je objednávateľom v obci, zostavuje plán dopravnej obslužnosti obce a uzatvára s dopravcom mestskej dopravy zmluvu o službách, kontroluje jej plnenie a poskytuje príspevok,</p> <p>i) vedie evidenciu prevádzkových údajov o službách vo verejnom záujme a poskytuje ich ministerstvu a obchodnej spoločnosti založenej na účel prevádzkovania integrovaného dopravného systému alebo mestského dopravného systému,</p> <p>j) vydáva rozhodnutie podľa § 21a.</p>

VÚC	Obec
<p>Zákon č. 514/2009 Z.z. o doprave na dráhach</p> <p>a) je objednávatelom regionálnej dopravy a mestských a prímestských železničných dopravných služieb vo verejnej osobnej doprave, ktorých objednávatelom nie je ministerstvo, a uhrádza stratu podľa zmluvy o dopravných službách vo verejnom záujme, a to maximálne do výšky limitov výdavkov schválených na tento účel v rozpočte samosprávneho kraja na príslušný rozpočtový rok,</p> <p>b) vyjadruje sa k tvorbe cestovného poriadku vnútroštátnej osobnej dopravy z hľadiska zabezpečenia dopravnej obslužnosti kraja, obcí, združenia obcí a mestských aglomerácií,</p> <p>c) vykonáva pôsobnosť licenčného orgánu a bezpečnostného orgánu pre mestskú dopravu,</p> <p>d) vykonáva štátny odborný dozor v mestskej doprave,</p> <p>e) ukladá pokuty podľa § 42 a 43 za porušenie povinnosti v mestskej doprave,</p> <p>f) vedie evidenciu prevádzkových údajov o službách vo verejnom záujme, ktorých je objednávatelom a poskytuje ich ministerstvu a obchodnej spoločnosti založenej na účel prevádzkovania integrovaného dopravného systému alebo mestského dopravného systému.</p>	<p>Zákon č. 514/2009 Z.z. o doprave na dráhach</p> <p>a) je objednávatelom mestskej dopravy a uhrádza stratu podľa zmluvy o dopravných službách vo verejnom záujme, a to maximálne do výšky limitov výdavkov schválených na tento účel v rozpočte obce na príslušný rozpočtový rok,</p> <p>b) je regulačným orgánom pre cestovné v mestskej doprave a kontroluje dodržiavanie regulácie cestovného a ukladá opatrenia na nápravu zistených nedostatkov,</p> <p>c) vedie evidenciu prevádzkových údajov o službách vo verejnom záujme, ktorých je objednávatelom a poskytuje ich ministerstvu a obchodnej spoločnosti založenej na účel prevádzkovania integrovaného dopravného systému alebo mestského dopravného systému.</p> <p>Na kontrolu regulácie cestovného podľa odseku 1 písm. b) postupuje úrad podľa základných pravidiel kontrolnej činnosti.</p>

Zdroj: Zákon č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave; Zákon č. 514/2009 Z.z. o doprave na dráhach

Regionálny rozvoj

Košický samosprávny kraj zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja, spolupracuje s ministerstvami a ďalšími orgánmi štátnej správy na príprave národnej stratégie regionálneho rozvoja, aktualizácie koncepcie územného rozvoja Slovenska a rámcových programových dokumentov pre čerpanie prostriedkov z fondov Európskej únie, vypracúva regionálnu inovačnú stratégiu a návrh regionálnej inovačnej politiky, vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev, zlepšenie podnikateľského prostredia, spolupracuje s regiónmi a inými vyššími územnými celkami, s univerzitami, so združením miest a obcí Slovenska, mikroregiónmi a obcami i ďalšími subjektmi v území, má v kompetencii prípravu neinvestičných projektových žiadostí zameraných na rozvoj ľudských zdrojov, využívanie obnoviteľných zdrojov energií a revitalizáciu územia.

Vo svojej činnosti postupuje Košický samosprávny kraj v zmysle nasledujúcich zákonov:

- zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja,
- zákona č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky,
- zákona č. 446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon),
- ako aj ďalších súvisiacich zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov.

Tabuľka 5 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja

VÚC	Obec
<p>a) vypracúva a vyhodnocuje analýzy rozvoja kraja a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,</p> <p>b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja vyššieho</p>	<p>a) analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,</p> <p>b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja obce alebo</p>

VÚC	Obec
<p>územného celku, pravidelne ho monitoruje a každoročne vyhodnocuje jeho plnenie, zabezpečuje súlad programu rozvoja vyššieho územného celku s prioritami a cieľmi ustanovenými v národnej stratégii a s územnoplánovacou dokumentáciou,</p> <p>c) podieľa sa na príprave národnej stratégie, na vyhodnocovaní jej realizácie a každoročne do 30. júna zasiela ministerstvu investícií správu o napĺňaní priorit a cieľov národnej stratégie,</p> <p>d) spolupracuje s príslušnými orgánmi štátnej správy pri zosúladovaní programu rozvoja vyššieho územného celku a rozvojových programov verejných prác dotýkajúcich sa územia vyššieho územného celku,</p> <p>e) vypracúva návrhy regionálnej inovačnej stratégie a regionálnej inovačnej politiky a ďalších odvetvových stratégií a politik,</p> <p>f) podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3 v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi na území vyššieho územného celku,</p> <p>g) vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,</p> <p>h) spolupracuje s regiónmi, územnými celkami a inými subjektmi verejnej správy alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,</p> <p>i) vedie elektronickú evidenciu programov rozvoja obcí a spoločných programov rozvoja obcí, ktoré sa nachádzajú na jeho území,</p> <p>j) na podporu regionálneho rozvoja územia vyššieho územného celku môže zriaďovať regionálne rozvojové agentúry,</p> <p>k) podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj regiónu.</p>	<p>spoločného programu rozvoja obcí, pravidelne ho monitoruje a každoročne do 31. mája zasiela príslušnému vyššiemu územnému celku správu o jeho plnení a zabezpečuje súlad programu rozvoja obce alebo spoločného programu rozvoja obcí s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis,8)</p> <p>c) spolupracuje s vyšším územným celkom, na území ktorého sa obec nachádza, na príprave a realizácii programu rozvoja vyššieho územného celku a na účely evidencie poskytuje vyššiemu územnému celku program rozvoja obce,</p> <p>d) podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce,</p> <p>e) vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,</p> <p>f) spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,</p> <p>g) podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.</p>

Zdroj: Zákon 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja

Územné plánovanie

Územnoplánovacia dokumentácia je hlavným nástrojom územného plánovania. Tvoria ju štyri stupne:

- Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS),
- Územný plán regiónu (ÚPN-R),
- Územný plán obce (ÚPN-O),
- Územný plán zóny (ÚPN-Z).

Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov:

- § 4 c) Samosprávny kraj pri výkone samosprávy obstaráva, prerokúva a schvaľuje územnoplánovacie podklady samosprávneho kraja a územné plány regiónov,
- § 8 Všeobecne záväzné nariadenia,
- § 11 (2) Zastupiteľstvu je vyhradené rozhodovať o základných otázkach samosprávneho kraja, najmä a) uznášať sa na nariadeniach, c) schvaľovať program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja samosprávneho kraja, regionálne rozvojové plány a programy, ako aj územnoplánovacie podklady samosprávneho kraja a územné plány regiónov.

Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky § 3 písm. f).

Prechod pôsobností na samosprávne kraje na úseku územného plánovania:

1. obstarávanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie regiónu,
2. pôsobnosť orgánu územného plánovania,
3. schvaľovanie zadania na spracovanie územného plánu regiónu,
4. schvaľovanie územných plánov regiónov a vyhlasovanie ich záväzných častí.

Zákon č.50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

Vyhláška MŽP SR č. 55/2001 o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii.

Cestovný ruch

Pôsobnosť Košického samosprávneho kraja v oblasti cestovného ruchu vychádza zo zákona č. 302/2001 o samospráve vyšších územných celkov a zákona č.91/2010 o podpore cestovného ruchu. Košický samosprávny kraj v zmysle zákona č.91/2010 o podpore cestovného ruchu inicioval založenie Krajskej organizácie cestovného ruchu Košický kraj ako organizácie destinačného manažmentu na území kraja a podieľa sa na jej spolufinancovaní.

Odbor v oblasti cestovného ruchu:

- spracováva stratégie a koncepcie rozvoja cestovného ruchu KSK,
- realizuje a monitoruje strategické dokumenty na krajskej úrovni – Stratégia rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji do roku 2020 a Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom samosprávnom kraji,
- podieľa sa na tvorbe informačného systému KSK,
- organizuje odborné semináre a konferencie zamerané na rozvoj cestovného ruchu v rámci územia KSK,
- zabezpečuje plnenie úloh vyplývajúcich pre KSK z uznesení vlády SR,
- podporuje tvorbu produktov cestovného ruchu vrátane ich marketingu,
- spolupracuje s Ministerstvom dopravy a výstavby a ostatnými odbornými inštitúciami pri vypracovávaní materiálov koncepčného významu, poskytuje poradenstvo v otázkach cestovného ruchu pre mestá, obce, mikroregióny, združenia a organizácie cestovného ruchu na území KSK,
- zabezpečuje propagáciu Košického samosprávneho kraja z hľadiska cestovného ruchu, spolupracuje s odbornými inštitúciami v oblasti marketingu a propagácie cestovného ruchu v KSK,
- podieľa sa na zbere, spracúvaní a vyhodnocovaní štatistických údajov z oblasti cestovného ruchu na území KSK,
- koordinuje spoluprácu s orgánmi miestnej samosprávy, orgánmi štátnej správy a inými právnickými a fyzickými osobami pri vytváraní podmienok a zabezpečovaní rozvoja cestovného ruchu na území KSK,
- spolupracuje so zahraničnými partnerskými regiónmi pri podpore rozvoja cestovného ruchu,
- zabezpečuje tvorbu informačných a propagačných materiálov a publikácií o KSK zameraných na ponuku cestovného ruchu v kraji,
- spolupracuje v oblasti cestovného ruchu s ostatnými vyššími územnými celkami Slovenskej republiky s cieľom spoločného postupu na zahraničných trhoch pri prezentácii Slovenska ako cieľovej destinácie,
- zabezpečuje úlohy v súvislosti so zapájaním odboru organizácií KSK do prípravy projektov na získavanie prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ, grantového systému Ministerstva kultúry SR a iných rezortov a organizácií,
- v rámci vyhlásených výziev na predkladanie projektov v oblasti cestovného ruchu poskytuje potenciálnym žiadateľom poradenskú činnosť,
- spolupracuje so samosprávami, záujmovými združeniami a podnikateľskou sférou pri budovaní infraštruktúry cestovného ruchu,
- v prípade potreby vydáva podporné stanoviská k projektom v rámci vyhlásených výziev pri implementácii štrukturálnych fondov,
- poskytuje konzultačnú činnosť študentom vysokých a stredných škôl.

Tabuľka 6 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu

VÚC	Obec
a) môže založiť krajskú organizáciu a podieľa sa na	a) môže iniciovať vznik oblastnej organizácie

VÚC	Obec
jej spolufinancovaní, b) spolupracuje s krajskou organizáciou pri tvorbe koncepcie rozvoja cestovného ruchu, ročného plánu aktivít a monitorovacej správy o vývoji cestovného ruchu na území kraja, c) vytvára podmienky na spoluprácu s podnikateľskými subjektmi pôsobiacimi na jeho území, d) vytvára podmienky na osvetu a výchovu obyvateľstva k podnikaniu v cestovnom ruchu, e) spolupracuje s ústrednými orgánmi štátnej správy pri realizácii štátnej politiky cestovného ruchu v Slovenskej republike, f) podporuje rozvoj cezhraničnej, medziregionálnej a nadnárodnej spolupráce v cestovnom ruchu, g) vytvára podmienky na podporné mechanizmy a nástroje, ktoré motivujú subjekty na jeho území k rozvoju cestovného ruchu, zvyšovaniu kvality služieb a konkurencieschopnosti, h) podieľa sa na vytváraní mechanizmu fungovania jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí.	a podieľa sa na spolufinancovaní jej aktivít, b) spolupracuje s organizáciami cestovného ruchu pri tvorbe koncepcie rozvoja cestovného ruchu na území obce, ročného plánu aktivít a monitorovacej správy o vývoji cestovného ruchu na území obce, c) tvorí programy, plány, stratégie a koncepcie rozvoja cestovného ruchu, d) vytvára vlastné finančné zdroje na realizáciu aktivít v cestovnom ruchu, e) buduje infraštruktúru podporujúcu aktivity v cestovnom ruchu, ktorá spadá do pôsobnosti obce, f) sústreďuje štatistické údaje o cestovnom ruchu v obci, g) spolupracuje s ústrednými orgánmi štátnej správy a s orgánmi vyššieho územného celku pri realizácii štátnej politiky cestovného ruchu v Slovenskej republike, h) podieľa sa na uplatňovaní mechanizmu fungovania jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí.

Zdroj: Zákon 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu

Kultúra

KSK je v súčasnosti zriaďovateľom 20 kultúrnych organizácií s právnou subjektivitou, ktoré zamestnávajú vyše 500 profesionálnych zamestnancov. Geografické rozmiestnenie sídel kultúrnych zariadení prevažne vo väčších mestách regiónu sleduje zámer dostupnosti kultúrnych služieb pre všetkých obyvateľov kraja.

Činnosť KSK je zameraná na riadenie, koordináciu, aktivizáciu a hospodárske aktivity v oblasti:

- uchovávanía kultúrnych hodnôt a dokumentov kultúrneho dedičstva prostredníctvom muzeálnej činnosti,
- prezentácie výtvarného a umeleckého života v minulosti i v súčasnosti v galériách,
- uchovávanía a prezentácie ľudových tradícií, miestnej kultúry a záujmov umeleckej činnosti v podmienkach miest a obcí samosprávneho kraja zároveň s využitím potenciálu osvetových stredísk a kultúrnych centier,
- rozvoja divadelnej činnosti a divadelnej kultúry s osobitným zreteľom na vytváranie podmienok pre rozvoj divadelnej kultúry národnostných menšín,
- rozvoja siete verejných knižníc so zreteľom na podporu zavádzania nových informačných technológií a digitalizácie,
- vytvárania podmienok pre prehlbovanie vedecko-technických poznatkov a výskumnej činnosti v oblasti astronómie.

Komplexná správa a manažment kultúrnych zariadení zahŕňa personálne, finančné, organizačné, projektové a odborné-metodické riadenie.

Právne normy v oblasti kultúry:

- zákon o výkone práce vo verejnom záujme (552/2003 Z. z.),
- zákon o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme (553/2003 Z. z.),
- zákon o divadelnej a hudobnej činnosti (103/2014 Z. z.),
- zákon o kultúrno-osvetovej činnosti (189/2015 Z. z.),
- zákon o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty (206/2009 Z. z.),
- zákon o knižniciach (126/2015 Z. z.),
- Autorský zákon (185/2015 Z. z.),
- zákon o verejných kultúrnych podujatiach (96/1991 Zb.),
- zákon o ochrane pamiatkového fondu (49/2002 Z. z.),

- zákon o digitálnom vysielaní (220/2007 Z. z.),
- zákon o štátnom jazyku (270/1995 Z. z.),
- zákon o Rozhlase a televízii Slovenska (532/2010 Z. z.),
- zákon o umeleckých fondoch (13/1993 Z. z.),
- zákon o Fonde na podporu umenia (284/2014 Z. z.),
- zákon o Audiovizuálnom fonde (516/2008 Z. z.),
- zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Tabuľka 7 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v oblasti kultúry

VÚC	Obec
<p>Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti</p> <p>a) zriaďuje, zlučuje a zrušuje divadlá alebo hudobné inštitúcie,</p> <p>b) podporuje vybrané okruhy divadelných aktivít alebo hudobných aktivít poskytovaním účelových prostriedkov,</p> <p>c) kontroluje dodržiavanie hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti a účelnosti pri hospodárení s verejnými prostriedkami v ním zriadených divadlách a hudobných inštitúciách,</p> <p>d) vykonáva kontrolu dodržiavania účelu použitia verejných prostriedkov u osôb, ktorým boli poskytnuté verejné prostriedky na vybrané okruhy divadelných aktivít alebo hudobných aktivít,</p> <p>e) v odbornej oblasti spolupracuje s ministerstvom.</p>	<p>Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti</p> <p>a) zriaďuje, zlučuje a zrušuje divadlá alebo hudobné inštitúcie,</p> <p>b) podporuje vybrané okruhy divadelných aktivít alebo hudobných aktivít poskytovaním účelových prostriedkov,</p> <p>c) kontroluje dodržiavanie hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti a účelnosti pri hospodárení s verejnými prostriedkami v ňou zriadených divadlách a hudobných inštitúciách,</p> <p>d) vykonáva kontrolu dodržiavania účelu použitia verejných prostriedkov u osôb, ktorým boli poskytnuté verejné prostriedky na podporu divadelných aktivít alebo hudobných aktivít,</p> <p>e) v odbornej oblasti spolupracuje s ministerstvom.</p>
<p>Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti</p> <p>a) zriaďuje alebo zakladá, zrušuje alebo zlučuje kultúrno-osvetové zariadenie s regionálnou pôsobnosťou alebo s krajskou pôsobnosťou na území samosprávneho kraja,</p> <p>b) zabezpečuje a koordinuje kultúrno-osvetovú činnosť na území samosprávneho kraja prostredníctvom kultúrno-osvetového zariadenia, ku ktorému vykonáva zriaďovateľskú funkciu alebo zakladateľskú funkciu,</p> <p>c) určuje kultúrno-osvetové zariadenie, ktoré vykonáva odbornú-poradenskú, metodickú a informačno-dokumentačnú činnosť pre kultúrno-osvetové zariadenia, iné právnické osoby a fyzické osoby, ktoré vykonávajú kultúrno-osvetovú činnosť na území samosprávneho kraja,</p> <p>d) určuje kultúrno-osvetové zariadenie, ktoré vedie evidenciu v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti na území samosprávneho kraja.</p>	<p>Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti</p> <p>a) zriaďovať alebo založiť, zrušiť alebo zlúčiť kultúrno-osvetové zariadenie s pôsobnosťou na území obce,</p> <p>b) zabezpečiť a koordinovať kultúrno-osvetovú činnosť na území obce, a to najmä prostredníctvom kultúrno-osvetového zariadenia, ku ktorému vykonáva zriaďovateľskú funkciu alebo zakladateľskú funkciu.</p>
<p>Zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach</p> <p>Samosprávny kraj zriaďuje regionálnu knižnicu ako právnickú osobu, ktorá pôsobí na území viacerých obcí, a vo svojom sídle plní aj funkciu mestskej knižnice.</p> <p>Samosprávny kraj určí vybranú regionálnu knižnicu, ktorá okrem úloh uvedených v odsekoch 2 a 5 plní funkciu regionálnej knižnice s krajskou pôsobnosťou, ktorá:</p> <p>a) koordinuje, metodicky a poradensky usmerňuje</p>	<p>Zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach</p> <p>Obec zabezpečuje knižnično-informačné služby zriadením obecnej knižnice alebo mestskej knižnice ako právnickej osoby, prostredníctvom organizačného útvaru právnickej osoby zriadenej obcou, prostredníctvom organizačnej zložky obecného úradu alebo prostredníctvom inej knižnice.</p>

VÚC	Obec
<p>ostatné regionálne knižnice v samosprávnom kraji a upozorňuje ich na nedostatky v poskytovaní knižnično-informačných služieb,</p> <p>b) zabezpečuje úlohy spojené s bibliografickou registráciou a koordináciou bibliografickej činnosti v samosprávnom kraji,</p> <p>c) zabezpečuje úlohy spojené s dokumentovaním stavu a rozvojom knižnično-informačných služieb verejných knižníc v samosprávnom kraji,</p> <p>e) zhromažďuje a spracováva štatistické ukazovatele za verejné knižnice samosprávneho kraja.</p>	
<p>Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu</p> <p>Samosprávny kraj vo svojom územnom obvode utvára podmienky na ochranu pamiatkového fondu, vyjadruje sa o návrhoch na vyhlásenie a zrušenie pamiatkových území a spolupracuje s orgánmi štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu pri záchrane, obnove a využívaní kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.</p>	<p>Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu</p> <p>Obec utvára všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území obce</p> <p>a) dbá, aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s týmto zákonom,</p> <p>b) koordinuje budovanie technickej infraštruktúry sídel s pamiatkovým územím,</p> <p>c) spolupôsobí pri zabezpečovaní úprav uličného interiéru a uličného parteru, drobnej architektúry, historickej zelene, verejného osvetlenia a reklamných zariadení tak, aby boli v súlade so zámermi na zachovanie a uplatnenie hodnôt pamiatkového územia,</p> <p>d) podporuje iniciatívy občanov a občianskych združení pri ochrane pamiatkového fondu,</p> <p>e) na základe výpisov z ústredného zoznamu vedie evidenciu pamiatkového fondu na území obce.</p> <p>Obec môže utvárať zdroje na príspevky vlastníkom na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na území obce.</p> <p>Obec môže rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce možno zaradiť okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Zoznam evidovaných pamätihodností obce predloží obec na odborné a dokumentačné účely krajskému pamiatkovému úradu; ak ide o nehnuteľné veci, predloží zoznam aj stavebnému úradu.</p>

Zdroj: Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti; Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti; Zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach; Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu

Sociálne služby

Oblasť sociálnych služieb upravuje Zákon NR SR č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách. Hlavnou úlohou kraja v oblasti sociálnych služieb je:

- poskytovanie/zabezpečenie poskytovania sociálnych služieb,
- financovanie sociálnych služieb,
- posudzovanie odkázanosti na sociálnu službu,
- vedenie registra poskytovateľov sociálnych služieb,
- kontrola poskytovaných sociálnych služieb.

Košický samosprávny kraj zabezpečuje sociálnu službu občanom s trvalým pobytom na svojom území. V súlade so zákonom č. 448/2018 Z.z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov sú v jeho pôsobnosti tieto sociálne služby:

- špecializované zariadenie,
- domov sociálnych služieb,
- zariadenie podporovaného bývania,
- rehabilitačné stredisko,
- útulok,
- domov na pol ceste,
- zariadenie núdzového bývania,
- dočasná starostlivosť o deti,
- integračné centrum,
- podpora samostatného bývania,
- tlmočnická služba,
- špecializované poradenstvo.

Pretože systém sociálnej pomoci nie je jednoduchý a pre našich občanov môže byť aj neprehľadný vytvoril odbor sociálnych vecí a zdravotníctva kanceláriu prvého kontaktu poskytujúcu základné sociálne poradenstvo.

Tabuľka 8 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona 448/2008 Z. z. o sociálnych službách

VÚC	Obec
<p>a) vypracúva, schvaľuje koncepciu rozvoja sociálnych služieb vo svojom územnom obvode,</p> <p>b) je správnym orgánom v konaniach o: 1. odkázanosti na sociálnu službu poskytovanú v zariadení podporovaného bývania, v rehabilitačnom stredisku, v domove sociálnych služieb a v špecializovanom zariadení, 2. zániku odkázanosti na sociálnu službu uvedenú v prvom bode, 3. odkázanosti na sociálnu službu uvedenú v prvom bode po zmene stupňa odkázanosti, 4. povinnosti zaopatrených plnoletých detí alebo rodičov platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73 ods. 13, 5. nezapísaní do registra, 6. zákaze poskytovať sociálnu službu, 7. výmaze poskytovateľa sociálnej služby z registra,</p> <p>c) vyhotovuje posudok o odkázanosti na sociálnu službu podľa § 51,</p> <p>d) zabezpečuje poskytovanie: 1. sociálnej služby v útulku, v domove na polceste, v zariadení núdzového bývania, v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, v zariadení podporovaného bývania, v rehabilitačnom stredisku, v domove sociálnych služieb, v špecializovanom zariadení a v integračnom centre, 2. podpory samostatného bývania, 3. tlmočnickej služby,</p> <p>e) poskytuje základné sociálne poradenstvo,</p> <p>f) zabezpečuje poskytovanie sociálneho poradenstva a služby včasnej intervencie,</p> <p>g) môže zabezpečiť poskytovanie aj iných druhov sociálnej služby podľa § 12,</p> <p>h) uzatvára zmluvu: 1. o poskytovaní finančného príspevku na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnému poskytovateľovi sociálnej služby, 2. o uhradení ekonomicky oprávnených nákladov podľa § 71 ods. 10,</p> <p>i) zriaďuje, zakladá a kontroluje útulok, domov na</p>	<p>a) vypracúva, schvaľuje komunitný plán sociálnych služieb vo svojom územnom obvode,</p> <p>b) utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja,</p> <p>c) je správnym orgánom v konaniach o: 1. odkázanosti na sociálnu službu v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby, v dennom stacionári, o odkázanosti na opatrovateľskú službu, 2. zániku odkázanosti na sociálnu službu uvedenú v prvom bode, 3. odkázanosti na sociálnu službu uvedenú v prvom bode po zmene stupňa odkázanosti, 4. povinnosti zaopatrených plnoletých detí alebo rodičov platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73 ods. 13,</p> <p>d) vyhotovuje posudok o odkázanosti na sociálnu službu podľa § 51,</p> <p>e) poskytuje alebo zabezpečuje poskytovanie: 1. sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre, nocľahárni, zariadení pre seniorov, zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári, 2. nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu, 3. opatrovateľskej služby, 4. prepravnej služby, 5. odľahčovacej služby, 6. pomoci pri osobnej starostlivosti o dieťa podľa § 31, 7. terénnej sociálnej služby krízovej intervencie,</p> <p>f) poskytuje základné sociálne poradenstvo,</p> <p>g) môže poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie aj iných druhov sociálnej služby podľa § 12,</p> <p>h) uzatvára zmluvu: 1. o poskytovaní sociálnej služby, 2. o poskytovaní finančného príspevku pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančného príspevku na prevádzku poskytovanej</p>

VÚC	Obec
<p>pol ceste, zariadenie núdzového bývania, zariadenie dočasnej starostlivosti o deti, zariadenie podporovaného bývania, rehabilitačné stredisko, domov sociálnych služieb, špecializované zariadenie a integračné centrum,</p> <p>j) môže zriaďovať, zakladať a kontrolovať aj iné zariadenia podľa tohto zákona,</p> <p>k) uhrádza ekonomicky oprávnené náklady podľa § 71 ods. 10,</p> <p>l) poskytuje podľa § 75 ods. 3 a 4 finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnemu poskytovateľovi sociálnej služby,</p> <p>m) môže poskytovať podľa § 75 ods. 6 finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnemu poskytovateľovi sociálnej služby,</p> <p>n) môže poskytovať podľa § 75 ods. 8 finančný príspevok pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnemu poskytovateľovi sociálnej služby,</p> <p>o) môže poskytnúť finančný príspevok podľa § 78a ods. 8 písm. b) na základe písomnej zmluvy podľa osobitného predpisu a kontroluje hospodárenie s ním,</p> <p>p) vykonáva zápis do registra, oznamuje vykonanie zápisu do registra, vydáva výpis z registra, vykonáva výmaz z registra,</p> <p>q) vedie register a vykonáva zmeny v registri vo svojom územnom obvode,</p> <p>r) predkladá štvrťročne aktualizovaný register ministerstvu,</p> <p>s) kontroluje plnenie podmienok na zápis do registra počas poskytovania sociálnej služby a povinností poskytovateľa sociálnej služby,</p> <p>t) kontroluje hospodárenie s finančným príspevkom pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančným príspevkom na prevádzku,</p> <p>u) ukladá opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov pri výkone pôsobnosti ustanovenej v písmenách r) a s) a kontroluje ich plnenie,</p> <p>v) kontroluje účelnosť využitia finančných prostriedkov poskytnutých podľa § 71 ods. 10,</p> <p>w) vedie evidenciu: 1. vyhotovených posudkov o odkázanosti na sociálnu službu podľa stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby, 2. rozhodnutí podľa písmena b), 3. prijímateľov sociálnej služby vo svojom územnom obvode,</p> <p>x) poskytuje štatistické údaje z oblasti poskytovania sociálnych služieb štátnym orgánom na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov,</p> <p>y) uhrádza poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti zdravotné výkony na účely posúdenia odkázanosti na sociálnu službu,</p>	<p>sociálnej služby neverejnemu poskytovateľovi sociálnej služby,</p> <p>i) zriaďuje, zakladá a kontroluje nocľaháreň, nízkoprahové denné centrum, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby a denný stacionár,</p> <p>j) môže zriaďovať, zakladať a kontrolovať aj iné zariadenia podľa tohto zákona,</p> <p>k) môže poskytnúť finančný príspevok podľa § 78a ods. 8 písm. a) a § 78aa ods. 5 na základe písomnej zmluvy podľa osobitného predpisu 13) a kontroluje hospodárenie s ním,</p> <p>l) poskytuje podľa § 75 ods. 1 a 2 finančný príspevok pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnemu poskytovateľovi sociálnej služby,</p> <p>m) môže poskytovať podľa § 75 ods. 6 finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnemu poskytovateľovi sociálnej služby,</p> <p>n) môže poskytovať podľa § 75 ods. 7 finančný príspevok na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnemu poskytovateľovi sociálnej služby,</p> <p>o) kontroluje hospodárenie s finančným príspevkom pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a s finančným príspevkom na prevádzku poskytovanej sociálnej služby,</p> <p>p) ukladá opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov pri výkone pôsobnosti ustanovenej v písmene o) a kontroluje ich plnenie,</p> <p>q) vedie evidenciu: 1. posudkov o odkázanosti na sociálnu službu podľa stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby, 2. rozhodnutí podľa písmena c), 3. prijímateľov sociálnych služieb vo svojom územnom obvode,</p> <p>r) vyhľadáva fyzické osoby, ktorým treba poskytnúť sociálnu službu,</p> <p>s) poskytuje štatistické údaje z oblasti poskytovania sociálnych služieb štátnym orgánom sociálnych služieb na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov,</p> <p>t) uhrádza poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti zdravotné výkony na účely posúdenia odkázanosti na sociálnu službu,</p> <p>u) môže poveriť právnickú osobu, ktorú zriadila alebo založila, vykonávaním sociálnej posudkovej činnosti na účely vyhotovenia posudku podľa písmena d),</p> <p>v) vydáva písomné vyjadrenie podľa § 83 ods. 8.</p>

VÚC	Obec
<p>z) môže poveriť právnickú osobu, ktorú zriadil alebo založil, vykonávaním sociálnej posudkovej činnosti na účely vyhotovenia posudku podľa písmena c),</p> <p>aa) za) bezodkladne zasiela údaje podľa § 64 ods. 2 písm. i) v elektronickej podobe prostredníctvom elektronickej komunikácie Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky na vydanie výpisu z registra trestov,</p> <p>bb)zb) vydáva písomné vyjadrenie podľa § 83 ods. 9.</p>	

Zdroj: Zákon 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Oblasť sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately upravuje Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kurately. Úlohou kraja je prijímať opatrenia na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine, ochranu práv a právom chránených záujmov detí, predchádzanie prehlbovania a opakovanie porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb a na zamedzenie nárastu sociálno-patologických javov.

Tabuľka 9 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately

VÚC	Obec
<p>a) zabezpečuje tvorbu a plnenie sociálnych programov zameraných na ochranu práv a právom chránených záujmov detí a na predchádzanie a zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov na svojom území,</p> <p>b) vypracúva na účely utvárania podmienok podľa písmena c) analýzu nepriaznivých vplyvov pôsobiacich na deti a rodiny, vývojových trendov sociálnopatologických javov na svojom území,</p> <p>c) utvára podmienky: 1. na organizovanie opatrení podľa § 10 a 11, 2. na zabezpečenie priaznivého psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa, vykonávanie rodičovských práv a povinností a vykonávanie výchovných opatrení podľa tohto zákona a osobitného predpisu, 4), 3. na pomoc deťom, plnoletým fyzickým osobám a rodinám, ktoré sa nachádzajú v krízovej situácii, podľa potrieb obyvateľov svojho územia, 4. na prípravu obyvateľov svojho územia, ktorí majú záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, na náhradnú rodinnú starostlivosť a na prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti, 5. na opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 33 ods. 12, 6. na organizovanie sociálnych programov najmä pre drogovovo závislých a inak závislých obyvateľov svojho územia, obyvateľov po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, obyvateľov po ukončení resocializačného programu, 7. na vykonávanie opatrení v prostredí podľa § 4 ods. 4 a 5 podľa potrieb obyvateľov územia,</p> <p>d) vedie evidenciu zariadení zriadených podľa tohto zákona na svojom území,</p>	<p>a) vykonáva: 1. opatrenia zamerané na predchádzanie vzniku porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb podľa § 10, 2. opatrenia podľa § 11 ods. 1,</p> <p>b) spolupracuje s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a so zariadením pri vykonávaní odbornej metódy podľa § 11 ods. 3 písm. b) piateho bodu,</p> <p>c) spolupôsobí: 1. pri výkone výchovných opatrení uložených súdom alebo orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, 2. pri pomoci deťom, pre ktoré orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonáva sociálnu kuratelu, a podieľa sa na spracovaní a plnení plánu sociálnej práce s deťmi, 3. pri úprave a obnove rodinných pomerov dieťaťa,</p> <p>d) poskytuje: 1. rodičovi dieťaťa alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, príspevok na dopravu do zariadenia podľa § 64 ods. 1 písm. a), 2. informácie fyzickej osobe, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, na podanie žiadosti o zapísanie do zoznamu žiadateľov a o subjektoch vykonávajúcich prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť, 3. štatistické údaje z oblasti výkonu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately štátnym orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov, 49a), 4. finančný príspevok podľa § 69,</p> <p>e) poskytuje pomoc: 1. dieťaťu v naliehavých prípadoch, najmä ak je ohrozený jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin, 2. dieťaťu alebo plnoletej</p>

VÚC	Obec
<p>e) môže zriadiť centrum, kontroluje a metodicky usmerňuje ním zriadené centrum; zriadenie centra oznamuje orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 73 ods. 1,</p> <p>f) poskytuje: 1. obci, akreditovanému subjektu, ktorý nie je centrom, právnickej osobe alebo fyzickej osobe podľa § 71 ods. 1 písm. e) finančný príspevok na vykonávanie opatrení podľa tohto zákona, 2. štatistické údaje z oblasti výkonu sociálnoprávnej ochrany detí štátnym orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov a poskytuje údaje z evidencie zariadení,</p> <p>g) spolupracuje s obcami, orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, akreditovanými subjektmi a ďalšími právnickými osobami a fyzickými osobami, ktoré pôsobia v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa tohto zákona v oblasti predchádzania a zamedzenia nárastu sociálnopatologických javov,</p> <p>h) kontroluje úroveň vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately u subjektov, ktorým poskytuje finančný príspevok,</p> <p>i) plní ďalšie úlohy podľa tohto zákona a osobitných predpisov.</p>	<p>fyzickej osobe ohrozenej správaním člena rodiny, členov rodiny alebo správaním iných fyzických osôb, 3. na zachovanie a úpravu vzájomných vzťahov medzi dieťaťom a rodičom a úpravu rodinných pomerov dieťaťa, ak bolo dieťa umiestnené v zariadení na výkon ústavnej starostlivosti, neodkladného opatrenia alebo výchovného opatrenia, 4. mladému dospelému po skončení náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti a ústavnej starostlivosti pri zabezpečení bývania a zamestnania,</p> <p>f) poskytuje súčinnosť: 1. štátnym orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri zisťovaní rodinných pomerov, bytových pomerov a sociálnych pomerov dieťaťa a jeho rodiny na účely vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, 2. zariadeniu pri zabezpečovaní osamostatnenia sa mladého dospelého,</p> <p>g) utvára podmienky na prácu s komunitou,</p> <p>h) môže zriadiť centrum, kontroluje a metodicky usmerňuje ňou zriadené centrum; zriadenie centra oznamuje orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 73 ods. 1,</p> <p>i) vyhľadáva fyzické osoby, ktorým by bolo možné zveriť dieťa do starostlivosti,</p> <p>j) vyjadruje sa k spôsobu života fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, a jej rodiny podľa § 35 ods. 4 písm. d),</p> <p>k) vedie evidenciu detí, rodín a plnoletých fyzických osôb, pre ktoré vykonáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,</p> <p>l) kontroluje úroveň vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately u subjektov, ktorým poskytuje finančný príspevok,</p> <p>m) plní ďalšie úlohy podľa tohto zákona a osobitných predpisov.</p>

Zdroj: Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

Pozn.: Obec môže s výnimkou odseku 1 písm. c) prvého a druhého bodu, písmena d), písmena e) prvého a štvrtého bodu, písmena f), písmen g), j) až m) zabezpečiť výkon samosprávnej pôsobnosti aj prostredníctvom centra podľa odseku 1 písm. h), akreditovaného subjektu alebo prostredníctvom právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ak sa nevyžaduje akreditácia na vykonávané opatrenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa tohto zákona.

Školstvo

Odbor školstva vykonáva metodické usmerňovanie a kontrolnú činnosť v oblasti výchovy a vzdelávania na stredných školách vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti.

Kompetencie samosprávneho kraja vyplývajú z § 9 zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Kompetencie riaditeľa strednej školy a riaditeľa školského zariadenia vyplývajú z § 5 zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákony

– Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

- Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení,
- Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 422/2015 Z. z. o uznávaní dokladov o vzdelaní a o uznávaní odborných kvalifikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 477/2002 Z. z. o uznávaní odborných kvalifikácií a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky,
- Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 28/2009 Z. z. o telesnej kultúre,
- Zákon č. 300/2008 Z. z. o organizácii a podpore športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 126/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní v znení neskorších predpisov.

Úrad KSK a Odbor školstva spolupracuje s orgánmi štátnej správy, samosprávy v oblasti výchovy a vzdelávania, s občianskymi združeniami a inými právnickými osobami zaoberajúcimi sa záujmovou činnosťou detí, mládeže a športom. Zabezpečuje rozvoj voľno časových aktivít, športových a vedomostných súťaží pre žiakov škôl a školských zariadení vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti, ako aj vytvára podmienky na výchovu a vzdelávanie nadaných a talentovaných žiakov, ako aj žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Tabuľka 10 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

VÚC	Obec
§ 9 (1)	§ 6 (1)
Samosprávny kraj pri prenesenom výkone štátnej správy:	Obec pri prenesenom výkone štátnej správy zriaďuje všeobecne záväzným nariadením a zrušuje základné školy podľa siete (§ 15).
a) zriaďuje všeobecne záväzným nariadením a zrušuje podľa siete stredné školy,	(2)
b) určuje pre každú strednú školu vo svojej územnej pôsobnosti najvyšší počet žiakov prvého ročníka v dennej forme štúdia podľa osobitého predpisu.	Obec pri výkone samosprávy zriaďuje všeobecne záväzným nariadením a zrušuje podľa siete
(2)	a) základné umelecké školy,
Samosprávny kraj pri výkone samosprávy zriaďuje všeobecne záväzným nariadením a zrušuje podľa siete	b) materské školy,
a) základné umelecké školy,	c) školské kluby detí, ktoré sú súčasťou základnej školy,
b) jazykové školy okrem jazykových škôl pri základných školách,	d) centrá voľného času,
c) školské internáty,	e) zariadenia školského stravovania pre žiakov základných škôl a pre deti materských škôl,
d) zariadenia školského stravovania,	f) jazykové školy pri základných školách,
e) strediská služieb školy,	g) strediská služieb škole,
f) školy v prírode,	h) školské internáty.
g) centrá voľného času s územnou pôsobnosťou	(3)
	Obec vytvára podmienky na:
	a) výchovu a vzdelávanie detí a žiakov najmä tým, že

VÚC	Obec
<p>samosprávneho kraja, h) materské školy, ak ide o jednu právnickú osobu zriadenú ako kombinácia strednej školy a materskej školy alebo kombinácia strednej školy, materskej školy a základnej školy, i) základné školy, ak ide o jednu právnickú osobu zriadenú ako kombinácia strednej školy a základnej školy alebo kombinácia strednej školy, materskej školy a základnej školy.</p> <p>(3)</p> <p>Ak samosprávny kraj zruší školu alebo školské zariadenie (odseky 1 a 2), určí školu alebo školské zariadenie, ktoré bude ďalej plniť úlohy zrušenej školy alebo školského zariadenia.</p> <p>(4)</p> <p>Samosprávny kraj vytvára podmienky na výchovu a vzdelávanie a naplnenie povinnej školskej dochádzky v stredných školách, podmienky na zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, detí a žiakov s mimoriadnym nadaním a talentom v školách a v školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom.</p> <p>(5)</p> <p>Samosprávny kraj vykonáva štátnu správu v druhom stupni vo veciach, v ktorých v prvom stupni rozhodol riaditeľ školy.</p> <p>(8)</p> <p>Samosprávny kraj v oblasti výchovy a vzdelávania:</p> <p>a) kontroluje dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti školského stravovania, v oblasti výchovy a vzdelávania s výnimkou kontroly podľa § 13 v školách a v školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom, b) kontroluje kvalitu podávaných jedál v zariadeniach školského stravovania, ktorých je zriaďovateľom, c) po prerokovaní s príslušným regionálnym úradom vydáva organizačné pokyny pre riaditeľov škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, d) poskytuje odbornú a poradenskú činnosť školám a školským zariadeniam, ktorých je zriaďovateľom, v rozsahu § 6 ods. 8 písm. d), e) poskytuje právne poradenstvo riaditeľom škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, f) vedie personálnu agendu riaditeľov škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, g) prerokúva s príslušným ústredným orgánom štátnej správy a sociálnymi partnermi návrhy na zriadenie, zrušenie alebo obmedzenie činnosti stredných odborných škôl, h) prerokúva s riaditeľmi škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, a s územnou školskou radou:</p> <ol style="list-style-type: none"> informácie o pedagogicko-organizačnom a materiálnom zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, návrh rozpisu finančných prostriedkov pridelených ministerstvom na školy a školské zariadenia, ktorých 	<p>zriaďuje školy a školské zariadenia, b) plnenie povinného predprimárneho vzdelávania v materských školách, ktorých je zriaďovateľom, c) plnenie povinnej školskej dochádzky v základných školách, ktorých je zriaďovateľom, d) zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v školách a v školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom, e) zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí a žiakov s mimoriadnym nadaním a talentom v školách a v školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom.</p> <p>(4)</p> <p>Obec vykonáva štátnu správu v prvom stupni vo veciach ohrozovania výchovy a vzdelávania maloletého alebo zanedbávania starostlivosti o povinnú školskú dochádzku žiaka.</p> <p>(5)</p> <p>Obec ako školský úrad vykonáva štátnu správu v druhom stupni vo veciach, v ktorých v prvom stupni rozhodol riaditeľ základnej školy, ktorej je príslušná obec zriaďovateľom (§ 5 ods. 3). Ak obec nie je školským úradom (§ 7), výkon štátnej správy v druhom stupni podľa tohto odseku a činnosti podľa odseku 8 písm. a), c) a d) zabezpečuje pre ňu regionálny úrad.</p> <p>(8)</p> <p>Obec vo veciach výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom, ďalej</p> <p>a) kontroluje dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti výchovy a vzdelávania s výnimkou kontroly podľa § 13 a v oblasti školského stravovania, b) kontroluje kvalitu podávaných jedál v školských jedálňach, c) vydáva organizačné pokyny pre riaditeľov, najmä organizačné pokyny na príslušný školský rok, d) poskytuje odbornú a poradenskú činnosť školám a školským zariadeniam, e) poskytuje právne poradenstvo riaditeľom, f) môže na základe dohody vykonávať administratívno-technické práce na mzdovom úseku a pracovnoprávnom úseku preš koly a školské zariadenia, g) vedie personálnu agendu riaditeľov, h) predkladá obecnej školskej rade na vyjadrenie:</p> <ol style="list-style-type: none"> informácie o pedagogicko-organizačnom a materiálnom zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu škôl a školských zariadení, návrh rozpisu finančných prostriedkov pre školy a školské zariadenia pridelených regionálnym úradom, správu o výsledkoch hospodárenia škôl a školských zariadení, správu o výchovno-vzdelávacej činnosti jej výsledkoch a podmienkach škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom podľa § 14 ods.

VÚC	Obec
<p>je zriaďovateľom, 3. správu o výsledkoch hospodárenia škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, 4. koncepciu rozvoja škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, 5. návrhy na zriaďovanie alebo zrušovanie škôl a školských zariadení alebo na obmedzenie ich činnosti, 6. návrhy na zavedenie nových študijných a učebných odborov a zameraní, 7. správu o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom podľa § 14 ods. 5 písm.d), i) spolupracuje s obcami, inými samosprávnymi krajinami, orgánmi školskej samosprávy, príslušným regionálnym úradom a inými orgánmi štátnej správy, s fyzickými osobami a inými právnickými osobami, j) spolupracuje s riaditeľmi pri zabezpečení personálneho obsadenia škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, pedagogickými zamestnancami a nepedagogickými zamestnancami, k) spolupracuje s obcami vo svojej územnej pôsobnosti a s príslušným regionálnym úradom pri zabezpečení ubytovania zahraničných lektorov pôsobiacich v školách a v školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom, l) spolupracuje s občianskymi združeniami a inými právnickými osobami zaoberajúcimi sa záujmovou činnosťou detí a mládeže a športom a pri zabezpečovaní predmetových olympiád a súťaží detí a žiakov škôl a školských zariadení vo svojej územnej pôsobnosti, m) spolupracuje s príslušnými ústrednými orgánmi štátnej správy a sociálnymi partnermi v otázkach odborného vzdelávania a prípravy mládeže na povolania, n) prerokuje školský vzdelávací program a výchovný program.</p>	<p>5 písm.d), 5. koncepciu investičného rozvoja škôl a školských zariadení, 6. návrhy na zriaďovanie alebo zrušovanie škôl a školských zariadení, 7. návrhy na zriadenie tried s rozšíreným vyučovaním vyučovacieho predmetu alebo skupiny predmetov, 8. návrhy na zriadenie tried pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a deti a žiakov s mimoriadnym nadaním a talentom, i) spolupracuje s inými obcami, orgánmi školskej samosprávy, príslušným regionálnym úradom a inými štátnymi orgánmi, s fyzickými osobami a inými právnickými osobami, s riaditeľmi pri zabezpečení personálneho obsadenia škôl a školských zariadení pedagogickými zamestnancami a nepedagogickými zamestnancami j) prerokuje školský vzdelávací program a výchovný program.</p>
(10)	(10)
<p>Samosprávny kraj spracúva a poskytuje informácie v oblasti výchovy a vzdelávania vo svojej pôsobnosti orgánom štátnej správy a verejnosti, najmä zverejňuje zoznamy voľných miest v stredných školách vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti po jednotlivých termínoch prijímacieho konania v príslušnom školskom roku.</p>	<p>Obec spracúva a poskytuje informácie v oblasti výchovy a vzdelávania vo svojej pôsobnosti orgánom štátnej správy a verejnosti.</p>
(11)	(11)
<p>Samosprávny kraj schvaľuje návrh zmluvy o nájme a prenájme školských budov a miestností a o nájme a prenájme príľahých priestorov školy a školského zariadenia, ktorých je zriaďovateľom.</p>	<p>Obec schvaľuje návrh zmluvy o nájme a prenájme školských budov a miestností a o nájme a prenájme príľahých priestorov školy a školského zariadenia, ktorej je zriaďovateľom.</p>
(12)	(12)
<p>Samosprávny kraj a) zostavuje plán investícií a rozpisuje finančné prostriedky pridelené a poskytnuté ministerstvom pre školy, ktorých je zriaďovateľom, a rozpis finančných prostriedkov poukázaných podľa osobitného predpisu pre základné umelecké školy,</p>	<p>Obec a) zostavuje plán investícií a rozpisuje finančné prostriedky pridelené ministerstvom a poskytnuté ministerstvom prostredníctvom regionálnych úradov pre školy, ktorých je zriaďovateľom, a rozpis finančných prostriedkov poukázaných podľa osobitného predpisu pre základné umelecké školy, jazykové školy, materské školy a školské zariadenia vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti, b) poskytuje: finančné prostriedky na záujmové vzdelávanie detí s trvalým pobytom na území obce v centrách voľného času; v cirkevných centrách voľného času a v súkromných centrách voľného času na deti do dovŕšenia 15 rokov veku s trvalým pobytom na území obce, c) poskytuje finančné prostriedky na stravovanie žiakov d) poskytuje finančné prostriedky na mzdy a prevádzku 1. základným umeleckým školám, jazykovým školám, materským školám a školským zariadeniam vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti rozpočtované na príslušný kalendárny rok mesačne v lehote určenej všeobecne záväznými nariadením (13) Obec vykonáva správu škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, a na uskutočňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečuje a) priestory a materiálno-technické zabezpečenie, b) didaktickú techniku používanú vo výchovno-</p>

VÚC	Obec
<p>jazykové školy a školské zariadenia vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti a rozpis finančných prostriedkov pre materské školy vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti,</p> <p>b) poskytuje na základe zmluvy podľa § 9aa z finančných prostriedkov poukázaných podľa osobitného predpisu30a) zriaďovateľovi cirkevnej jazykovej školy, zriaďovateľovi cirkevného školského zariadenia, zriaďovateľovi súkromnej jazykovej školy a zriaďovateľovi súkromného školského zariadenia, ktoré sú zriadené na území samosprávneho kraja, finančné prostriedky na mzdy a prevádzku na dieťa, žiaka alebo na poslucháča,</p> <p>c) určí pre základné umelecké školy, jazykové školy, materské školy a školské zariadenia vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti všeobecne záväzným nariadením,</p> <p>d) uzatvorí zmluvu podľa § 9aa so zriaďovateľom podľa písmena b) najneskôr do 31. decembra kalendárneho roka predchádzajúceho roku, v ktorom sa majú finančné prostriedky poskytnúť,</p> <p>e) poskytuje finančné prostriedky na záujmové vzdelávanie detí s trvalým pobytom na území samosprávneho kraja v centrách voľného času; v cirkevných centrách voľného času a v súkromných centrách voľného času na deti nad 15 rokov veku s trvalým pobytom na území samosprávneho kraja,</p> <p>f) poskytuje finančné prostriedky na stravovanie žiakov</p> <p>g) oznámi základným umeleckým školám, jazykovým školám, materským školám a školským zariadeniam vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti výšku finančných prostriedkov určených podľa písmena c) prvého a tretieho bodu na kalendárny rok najneskôr do 31. januára príslušného kalendárneho roka,</p> <p>h) poskytuje finančné prostriedky na mzdy a prevádzku</p> <p>i) pri určení výšky finančných prostriedkov podľa písmena c) tretieho bodu môže zohľadniť podľa druhu školy alebo školského zariadenia</p> <p>j) vykonáva kontrolu údajov poskytnutých zriaďovateľom podľa písmena b) a základnými umeleckými školami, jazykovými školami, materskými školami a školskými zariadeniami vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti, podľa ktorých postupuje samosprávny kraj pri financovaní základných umeleckých škôl, jazykových škôl, materských škôl a školských zariadení,</p> <p>k) poskytne na poslucháča cirkevnej jazykovej školy, poslucháča súkromnej jazykovej školy, dieťa cirkevného školského zariadenia a dieťa súkromného školského zariadenia finančné prostriedky v plnej výške sumy určenej na mzdy a prevádzku na poslucháča jazykovej školy a dieťa školského zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja.</p> <p>(13)</p> <p>Samosprávny kraj vykonáva správu škôl a školských</p>	<p>vzdelávacom procese,</p> <p>c) finančné prostriedky na mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania podľa osobitných predpisov a finančné prostriedky na prevádzku a údržbu, ktoré prerozdeľuje a kontroluje ich využívanie,</p> <p>d) investičné prostriedky zo štátneho rozpočtu a z vlastných zdrojov.</p> <p>(15)</p> <p>Obec zabezpečuje podmienky na stravovanie detí a žiakov vo všetkých školách a školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom.</p> <p>(16)</p> <p>Obec vykonáva finančnú kontrolu na mieste na úseku hospodárenia s finančnými prostriedkami pridelenými zo štátneho rozpočtu, zo všeobecného rozpočtu Európskej únie, s materiálnymi hodnotami a majetkom, ktorý má v správe, a kontroluje efektívnosť a účelnosť ich využitia.</p> <p>(17)</p> <p>Obec ďalej vybavuje sťažnosti a petície občana zákonných zástupcov detí a žiakov škôl a školských zariadení</p> <p>(19)</p> <p>Obec vedie evidenciu detí vo veku plnenia povinného predprimárneho vzdelávania a žiakov vo veku plnenia povinnej školskej dochádzky, ktorí majú v obci trvalé bydlisko, a vedie evidenciu, v ktorých školách ju plnia;</p> <p>(20)</p> <p>Vo veciach, v ktorých v správnom konaní v prvom stupni koná obec, vykonáva štátnu správu v druhom stupni regionálny úrad.</p> <p>(23)</p> <p>Obec vykonáva hodnotenie riaditeľa školy alebo riaditeľa školského zariadenia, ktorých je zriaďovateľom</p> <p>(25)</p> <p>Obec rozhoduje v druhom stupni vo veciach, v ktorých v prvom stupni rozhodol riaditeľ</p> <p>§ 7</p> <p>Školský úrad</p> <p>1) Školským úradom je obec, ktorá je zriaďovateľom škôl podľa § 6 ods. 1s celkovým počtom najmenej 1000 žiakov.</p> <p>(2) Za školský úrad sa považujú aj obce, pre ktoré na základe dohody podľa osobitného predpisu odborne zabezpečuje úlohy a činnosti v oblasti školstva, mládeže a telesnej kultúry</p> <p>§ 8</p> <p>Školský obvod základnej školy</p> <p>Obec určí svojim všeobecne záväzným nariadením školský obvod základnej školy zriadennej obcou. Školský obvod základnej školy tvorí územie obce alebo jej časť.</p> <p>Ak je obec zriaďovateľom viacerých základných škôl, obec svojim všeobecne záväzným nariadením určí školské obvody pre jednotlivé základné školy.</p> <p>Obec pri určení školského obvodu základnej školy</p>

VÚC	Obec
<p>zariadení, ktorých je zriaďovateľom, a na uskutočňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečuje</p> <p>a) priestory a materiálno-technické zabezpečenie,</p> <p>b) didaktickú techniku používanú vo výchovno-vzdelávacom procese,</p> <p>c) finančné prostriedky na mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania podľa osobitných predpisov a finančné prostriedky na prevádzku a údržbu, ktoré prerozdeľuje a kontroluje efektívnosť ich využívania,</p> <p>d) investičné prostriedky zo štátneho rozpočtu a z vlastných zdrojov.</p> <p>(15)</p> <p>Samosprávny kraj zabezpečuje podmienky na stravovanie žiakov vo všetkých školách a školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom.</p> <p>(18)</p> <p>Samosprávny kraj vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti vykonáva hodnotenie riaditeľa školy alebo riaditeľa školského zariadenia.</p> <p>(19)</p> <p>Samosprávny kraj ako zriaďovateľ určí všeobecne záväzným nariadením výšku príspevku v základnej umeleckej škole, výšku úhrady nákladov na štúdium v jazykovej škole a výšku mesačného príspevku na čiastočnú úhradu nákladov na činnosť centra voľného času a školského internátu.</p>	<p>zohľadní najmä</p> <p>a) kapacitu školských budov vo vlastníctve obce alebo v jej prenájme, v ktorých sa uskutočňuje vzdelávanie, a kapacitu iných budov vo vlastníctve obce alebo v jej prenájme, ktoré sú svojim funkčným usporiadaním vhodné na vzdelávanie,</p> <p>b) dostupnosť a možnosti dopravnej obslužnosti územia obce, pre ktoré obec má určiť školský obvod,</p> <p>c) primeranú vzdialenosť dochádzky žiaka do školy,</p> <p>d) záujem obyvateľov obce s trvalým bydliskom v obci o vzdelávanie v štátnom jazyku a v jazyku národnostných menšín na území obce.</p> <p>(2) Ak obec nezriadi základnú školu, môže sa dohodnúť so susednými obcami na spoločnom školskom obvode základnej školy.</p> <p>(3) Žiak plní povinnú školskú dochádzku v základnej škole v školskom obvode, v ktorom má trvalé bydlisko, ak sa zákonný zástupca žiaka nerozhodne inak.</p> <p>§ 8a</p> <p>Spádová materská škola</p> <p>Obec určí všeobecne záväzným nariadením spádovú materskú školu v zriaďovateľskej pôsobnosti obce pre deti s trvalým pobytom v obci, v ktorej plnia povinné predprimárne vzdelávanie. Ak je obec zriaďovateľom viacerých materských škôl, všeobecne záväzným nariadením určí pre každú spádovú materskú školu časť svojho územia. Ak obec nemá zriadenú materskú školu, môže uzavrieť písomnú dohodu s inou obcou o spádovej materskej škole.</p>

Zdroj: Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zdravotníctvo

Oddelenie zdravotníctva Košického samosprávneho kraja koordinuje výkon územnej samosprávy na úseku poskytovania zdravotnej starostlivosti a humánnej farmácie. V rámci svojich kompetencií vykonáva najmä nasledovne činnosti:

- zdravotná starostlivosť,
- lekárenská starostlivosť,
- legislatíva,
- informácie o návrhoch zákonov,
- grafické zobrazenie kompetencií Oddelenia zdravotníctva – zdravotníctvo,
- grafické zobrazenie kompetencií Oddelenia zdravotníctva – farmácia.

V zmysle ustanovení § 46 zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov Košický samosprávny 46 kraj:

- vypracúva návrhy smerovania a priorít regionálnej zdravotnej politiky,
- zriaďuje etické komisie na posudzovanie etickej prijateľnosti projektov biomedicínskeho výskumu a etických otázok vznikajúcich pri poskytovaní ambulantnej starostlivosti,
- určuje poskytovateľa osobe pri odmietnutí jej návrhu na uzatvorenie dohody o poskytovaní zdravotnej starostlivosti,
- preberá do úschovy a zabezpečuje odovzdanie zdravotnej dokumentácie inému poskytovateľovi,
- schvaľuje biomedicínsky výskum v zdravotníckom zariadení ambulantnej starostlivosti,

- zabezpečuje zastupovanie v prípade potreby poskytovania zdravotnej starostlivosti iným poskytovateľom a pri dočasnom pozastavení povolenia,
- vydáva povolenia a iné rozhodnutia vo veciach ustanovených osobitným predpisom,
- vykonáva dozor nad poskytovaním zdravotnej starostlivosti v rozsahu ustanovenom osobitným predpisom,
- určuje lekára, sestru a laboranta na vykonanie odvodu a lekára na vykonanie prieskumu zdravotnej spôsobilosti na základe vyžiadania príslušnej územnej vojenskej správy zo zdravotníckeho zariadenia, ktoré je v pôsobnosti samosprávneho kraja a nie je určené ako subjekt hospodárskej mobilizácie podľa osobitného predpisu,
- zabezpečuje plnenie úloh uložených ministerstvom zdravotníctva týkajúcich sa zdravotníctva,
- spolupracuje s ministerstvom zdravotníctva pri zabezpečovaní jednotnej prípravy zdravotníctva na obranu štátu,
- určuje rozsah zdravotného obvodu vrátane zoznamov obcí, menného zoznamu ulíc, prípadne popisných čísel domov,
- schvaľuje a potvrdzuje ordinačné hodiny vrátane ordinačných hodín vyhradených na prednostné poskytnutie zdravotnej starostlivosti pre zdravotnícke zariadenia, v ktorých sa poskytuje ambulantná starostlivosť,
- zverejňuje na svojom webovom sídle rozpis vykonávania lekárskej služby prvej pomoci najneskôr 15 dní pred začiatkom obdobia, na ktoré sa rozpis vyhotovuje,
- ustanovuje lekára samosprávneho kraja a sestru samosprávneho kraja, ktorých vymenúva a odvoláva predseda samosprávneho kraja so súhlasom ministerstva zdravotníctva. Sestra samosprávneho kraja plní úlohy na úseku zdravotníctva vo vzťahu k poskytovaniu ošetrovateľskej starostlivosti a pôrodnej asistencie.

V zmysle ustanovení § 135 zák. č. 362/2011 Z.z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov Košický samosprávny kraj:

- vydáva povolenie na poskytovanie lekárenskej starostlivosti vo verejnej lekárni, vo výdajni zdravotníckych pomôcok, vo výdajni ortopedicko-protetických zdravotníckych pomôcok a vo výdajni audio-protetických zdravotníckych pomôcok,
- schvaľuje prevádzkový čas verejnej lekárne a výdajne zdravotníckych pomôcok, vo výdajni ortopedicko-protetických zdravotníckych pomôcok, vo výdajni audio-protetických zdravotníckych pomôcok,
- organizuje a nariaďuje poskytovanie lekárenskej pohotovostnej služby vo verejnej lekárni,
- vydáva záväzné opatrenia na odstránenie nedostatkov zistených pri vykonávaní štátneho dozoru,
- prejednáva priestupky a iné správne delikty a ukladá pokuty,
- v spolupráci so štátnym ústavom rozhoduje, určuje a dohliada nad spôsobom nakladania so zásobami liekov a zdravotníckych pomôcok, ak sa vydalo rozhodnutie podľa § 10 a 11,
- informuje poskytovateľov zdravotnej starostlivosti o nedostatkoch v kvalite humánneho lieku a zdravotníckej pomôcky, o pozastavení registrácie humánneho lieku a stiahnutí humánneho lieku alebo zdravotníckej pomôcky z trhu alebo stiahnutie zdravotníckej pomôcky z prevádzky,
- rieši podnety a sťažnosti na úseku humánnej farmácie,
- zabezpečuje plnenie úloh uložených ministerstvom zdravotníctva a štátnym ústavom, ktoré sa týkajú humánnej farmácie a účelnej farmakoterapie,
- vedie a priebežne aktualizuje databázu zdravotníckych zariadení, ktoré majú vydané povolenie na poskytovanie lekárenskej starostlivosti vo verejnej lekárni, vo výdajni zdravotníckych pomôcok, vo výdajni ortopedicko-protetických zdravotníckych pomôcok a vo výdajni audio-protetických zdravotníckych pomôcok,
- ustanovuje farmaceuta samosprávneho kraja, ktorého vymenúva a odvoláva predseda samosprávneho kraja so súhlasom ministra zdravotníctva Slovenskej republiky,
- vykonáva štátny dozor nad poskytovaním lekárenskej starostlivosti vo verejnej lekárni, vo výdajni zdravotníckych pomôcok, vo výdajni ortopedicko-protetických zdravotníckych pomôcok a vo výdajni audio-protetických zdravotníckych

B. ANALYTICKÁ ČASŤ

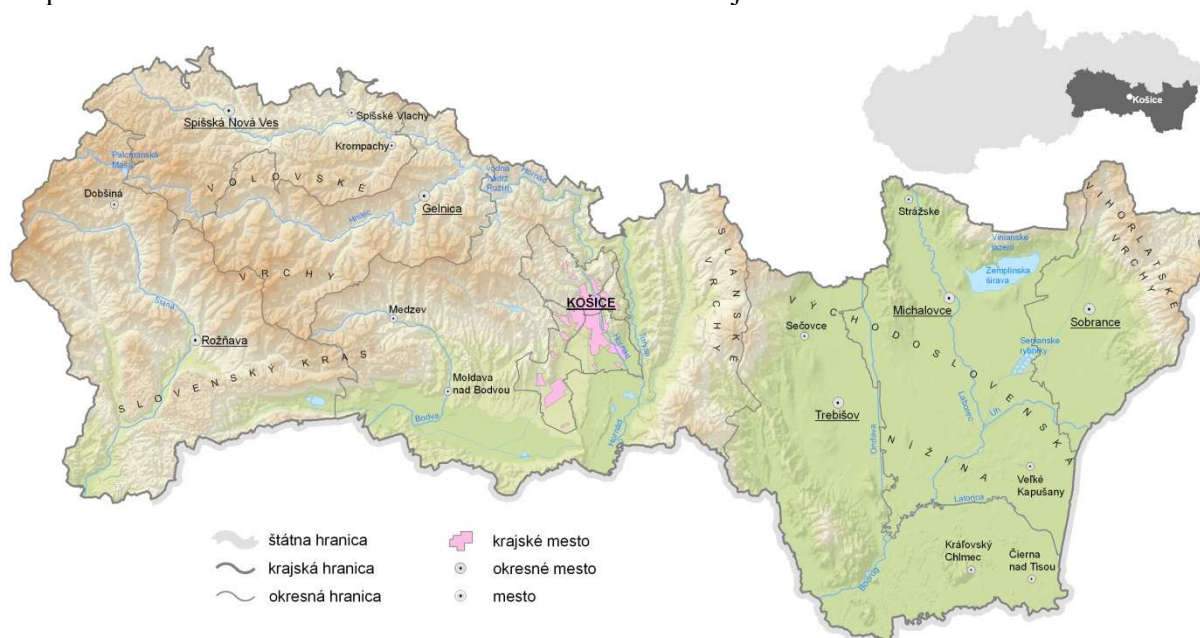
4. IDENTIFIKÁCIA ÚZEMIA

Košický kraj sa nachádza v juhovýchodnej časti Slovenska. Na severe hraničí s Prešovským krajom a na západe s Banskobystrickým krajom. Južnú a východnú hranicu tvoria štátne hranice s Maďarskom a Ukrajinou.

Košický kraj je v rámci Slovenska svojou rozlohou štvrtým najväčším (6 754,3 km²) a počtom obyvateľov druhým najväčším krajom. Mesto Košice je druhým najväčším a najvýznamnejším mestom Slovenska. Na základe územnosprávneho členenia pozostáva Košický kraj z 11 okresov, z čoho 4 okresy sú na území mesta Košice (Gelnica, Košice I, Košice II, Košice III, Košice IV, Košice – okolie, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Spišská Nová Ves a Trebišov) a zo 440 obcí, z ktorých má 17 štatút mesta.

Správnym, hospodárskym, politickým, školským a kultúrnym centrom kraja je mesto Košice, ktoré pozostáva z 22 mestských častí s vlastnou miestnou samosprávou. Košice sú druhým najväčším mestom na Slovensku.

Mapa 1 Lokalizácia a administratívne členenie Košického kraja

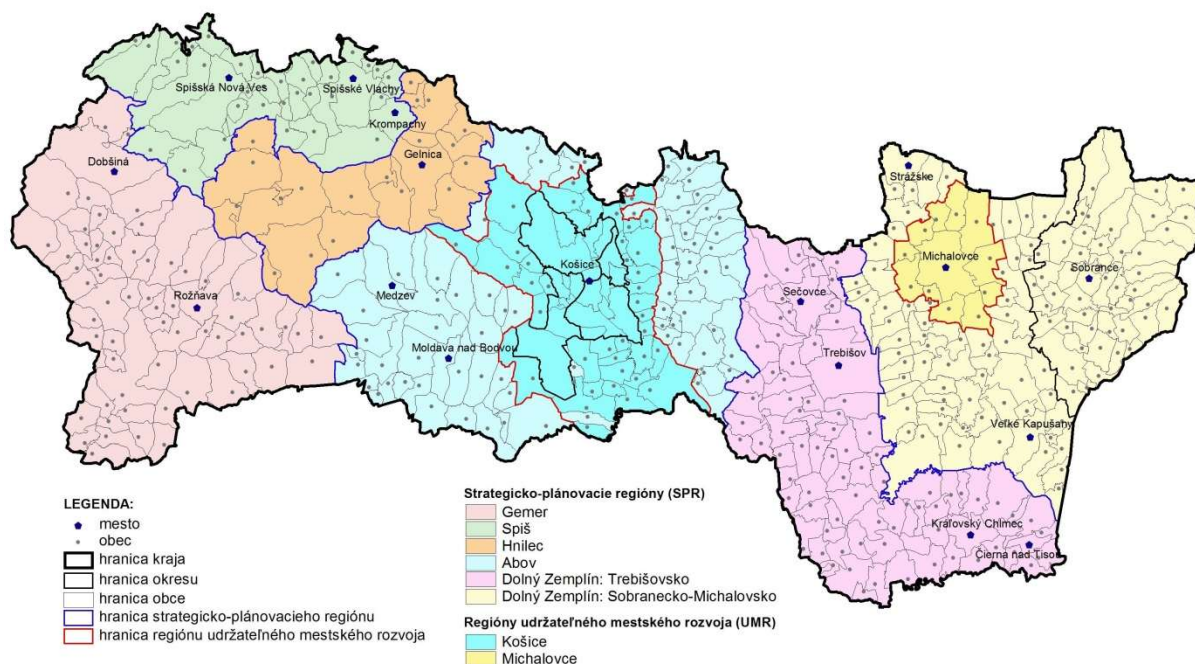
Zdroj: vlastné spracovanie

V rámci Košického kraja boli pre potreby spracovania Integrovannej územnej stratégie Košického kraja stanovené nasledujúce strategicko-plánovacie regióny (SPR) a regióny udržateľného mestského rozvoja (UMR):

1. SPR Gemer – okres Rožňava
2. SPR Spiš – okres Spišská Nová Ves
3. SPR Hnilec – okres Gelnica
4. SPR Abov – okres Košice – okolie
5. SPR Dolný Zemplín: Trebišovsko – okres Trebišov
6. SPR Dolný Zemplín: Sobranecko-Michalovsko – okresy Sobrance a Michalovce
7. UMR Košice
8. UMR Michalovce

Mapa 2 Okresy, strategicko-plánovacie regióny a regióny udržateľného mestského rozvoja v Košickom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie

5. DEMOGRAFIA A ZDRAVOTNÝ STAV OBYVATEĽSTVA

5.1 Stav a vývoj obyvateľstva

V Košickom kraji žilo k 31.12.2020 spolu 802 092 obyvateľov, z čoho takmer tretina (238 138 obyvateľov, 30%) žila v krajskom meste Košice. Na počte obyvateľov SR sa Košický kraj podieľal 14,7%. Hustota obyvateľov na 1 km² dosiahla v kraji hodnotu 118,8 obyvateľov na 1 km², čo je o 7,4 obyvateľov viac než v priemere za Slovensko (111,4 obyvateľov na 1 km²). K najhustejšie osídleným patria štyri okresy ležiace na území mesta Košice a okres Spišská Nová Ves, podstatne redšie je osídlenie v okrese Sobrance, Rožňava a Gelnica.

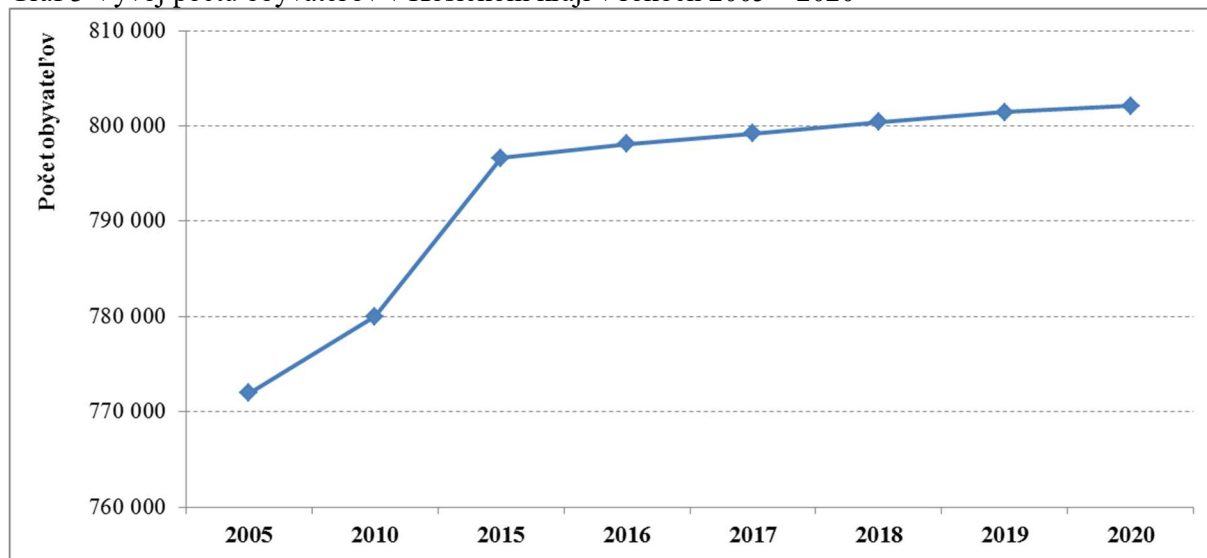
V 17 mestách Košického kraja žilo ku koncu roka 2020 spolu 435 264 obyvateľov, stupeň urbanizácie dosiahol úroveň 54,3%, čo je o 1,1% viac oproti celoslovenskému priemeru (53,2%).

Tabuľka 11 Vývoj počtu obyvateľov v okresoch Košického kraja v rokoch 2005 – 2020

Územie (okres, kraj)	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	30 982	31 440	31 627	31 722	31 759	31 842	31 894	31 923
Košice I	67 904	67 185	67 737	67 950	67 908	67 542	67 484	67 421
Košice II	80 256	80 835	82 417	82 225	82 255	82 296	82 278	82 115
Košice III	30 291	29 602	29 226	28 979	28 860	28 810	28 687	28 535
Košice IV	56 420	56 264	59 820	59 987	60 072	60 109	60 144	60 067
<i>mesto Košice</i>	<i>234 871</i>	<i>233 886</i>	<i>239 200</i>	<i>239 141</i>	<i>239 095</i>	<i>238 757</i>	<i>238 593</i>	<i>238 138</i>
Košice – okolie	110 997	116 322	124 578	126 001	127 365	128 955	130 132	131 305
Michalovce	109 547	110 166	110 712	110 791	110 713	110 662	110 748	110 670
Rožňava	62 038	61 827	62 699	62 515	62 335	62 286	62 131	61 944
Sobrance	23 348	23 213	22 806	22 818	22 845	22 849	22 789	22 775
Spišská Nová Ves	95 531	97 784	99 166	99 318	99 500	99 652	99 878	100 201
Trebišov	104 633	105 362	105 862	105 797	105 605	105 411	105 295	105 136
Košický kraj	771 947	780 000	796 650	798 103	799 217	800 414	801 460	802 092

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

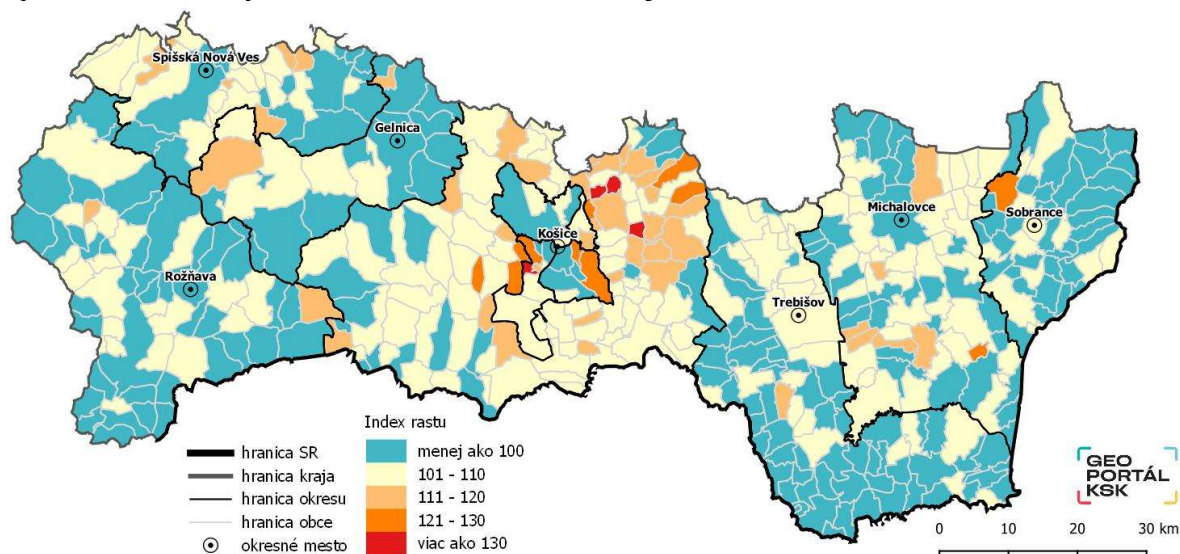
Graf 3 Vývoj počtu obyvateľov v Košickom kraji v rokoch 2005 – 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Počet obyvateľov Košického kraja v sledovanom období mierne rastie. V rámci okresov je najvyšší rast počtu obyvateľov v okrese Košice – okolie (index rastu obyvateľstva v rokoch 2020/2014 na úrovni 106,4%, oproti roku 2005 ide o rast až 118,3%), čo je dôsledkom procesu suburbanizácie mesta Košice. Najvyšší úbytok obyvateľstva je v okrese Košice III (index rastu obyvateľstva v rokoch 2020/2014 na úrovni 97,0%, oproti roku 2005 ide o pokles 94,2%).

Mapa 3 Index rastu obyvateľov v obciach Košického kraja v rokoch 2020/2014

Zdroj: Štatistický úrad SR; vlastné spracovanie

Tabuľka 12 Vývoj počtu, pohybu a vekovej skladby obyvateľstva v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

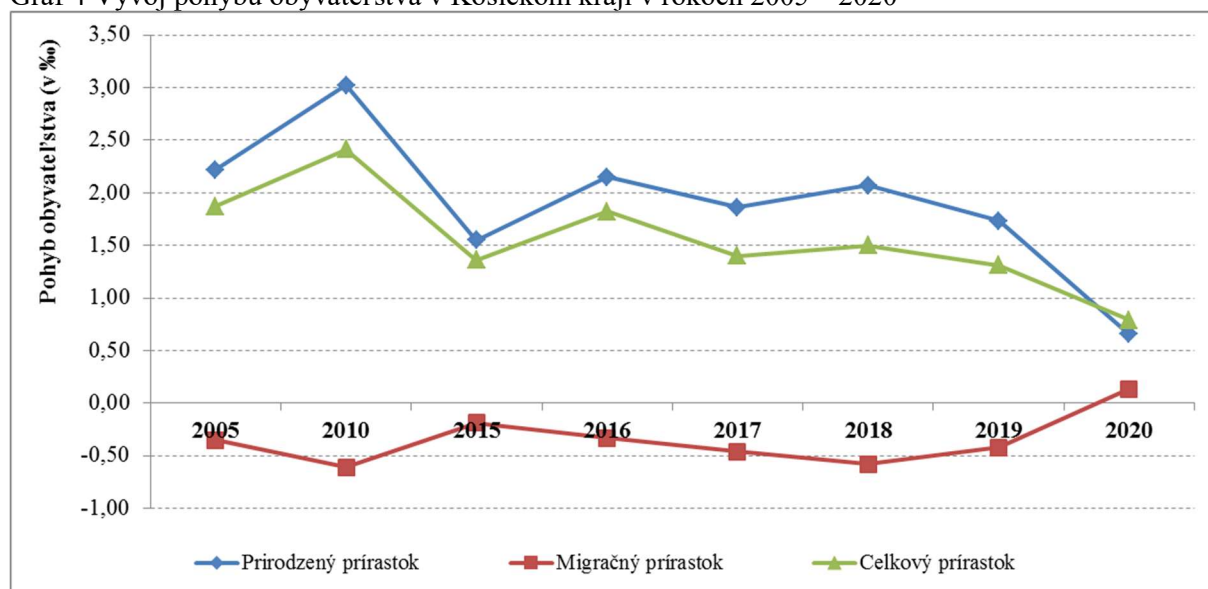
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvateľov k 31.12.	795 565	796 650	798 103	799 217	800 414	801 460	802 092
Podiel mestského obyvateľstva (%)	55,3	55,2	55,0	54,9	54,7	54,5	54,3
Prirodzený prírastok (v ‰)	1,72	1,55	2,15	1,86	2,07	1,73	0,65
Migračný prírastok (v ‰)	-0,70	-0,19	-0,33	-0,46	-0,58	-0,42	0,14
Celkový prírastok (v ‰)	1,02	1,36	1,82	1,40	1,50	1,31	0,79

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Podiel obyvateľov vo vekových štruktúrach (predproduktívny, produktívny a poproduktívny)							
0 – 14 (spolu)	17,19	17,12	17,14	17,19	17,21	17,18	17,16
15 – 64 (spolu)	70,00	69,61	69,09	68,50	67,97	67,48	67,06
65 a viac (spolu)	12,81	13,26	13,78	14,31	14,82	15,33	15,78
Priemerný vek (spolu)	38,52	38,77	39,03	39,27	39,53	39,77	39,98
Index starnutia	74,51	77,46	80,38	83,21	86,13	89,22	91,94
Index vitality	134,21	129,10	124,42	120,18	116,11	112,08	108,77

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Prirodzený prírastok obyvateľstva v Košickom kraji je v sledovanom období na približne stabilnej úrovni, s maximom v roku 2016 (2,15%), ku koncu roka 2020 dosiahol hodnotu 0,65‰ (SR - 0,45‰). Migračný pohyb obyvateľstva Košického kraja dosahuje v sledovanom období záporné hodnoty a teda úbytok obyvateľstva, v roku 2020 dosiahol po 20 rokoch pozitívnu hodnotu na úrovni 0,14‰ (SR 0,80‰). Celkový pohyb obyvateľstva Košického kraja je ovplyvnený najmä prirodzeným prírastkom obyvateľstva, ktorého trend kopíruje a v roku 2020 dosiahol hodnotu 0,79‰. V porovnaní s celkovým prírastkom obyvateľov SR (0,35‰ ku koncu roka 2020) ide o porovnateľný vývoj.

Graf 4 Vývoj pohybu obyvateľstva v Košickom kraji v rokoch 2005 – 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Na úrovni okresov Košického kraja dosiahol v roku 2020 celkový úbytok obyvateľstva až osem okresov, najvýraznejší úbytok zaznamenali okresy mesta Košice – Košice III (-5,31‰), Košice II (-1,98‰) a okres Rožňava (-3,02‰). Dlhodobo je zaujímavá situácia v okrese Košice III, kde aj napriek vyššiemu prirodzenému prírastku dochádza vďaka migračnému úbytku k celkovej strate obyvateľstva. Okres Košice – okolie vykazuje dlhodobo najvyššiu mieru celkového pohybu obyvateľstva, na čo má vplyv vysoká hodnota oboch zložiek tohto procesu, najmä vysoká miera migračného salda (proces suburbanizácie). V roku 2020 dosiahol okres Košice – okolie celkový prírastok obyvateľstva na úrovni 8,98‰. Vysokú mieru celkového prírastku dlhodobo dosahuje aj okres Spišská Nová Ves, ktorý v roku 2020 dosiahol hodnotu na úrovni 3,23‰.

Tabuľka 13 Pohyb obyvateľstva v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2014 a 2020 (promile, ‰)

Územie (okres, kraj)	Hrubá miera prirodzeného prírastku obyvateľstva		Hrubá miera migračného salda		Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva	
	2014	2020	2014	2020	2014	2020
Gelnica	4,71	3,26	-2,07	-2,35	2,64	0,91
Košice I	0,43	-0,72	-4,54	-0,21	-4,11	-0,93
Košice II	2,08	0,97	-4,30	-2,96	-2,22	-1,98
Košice III	3,66	0,63	-9,69	-5,93	-6,03	-5,31
Košice IV	-1,09	-3,26	6,26	1,98	5,17	-1,28
<i>mesto Košice</i>	<i>1,02</i>	<i>-0,62</i>	<i>-2,41</i>	<i>-1,29</i>	<i>-1,39</i>	<i>-1,91</i>
Košice – okolie	3,99	2,86	5,22	6,13	9,20	8,98
Michalovce	-0,33	-0,89	-0,16	0,18	-0,49	-0,70
Rožňava	-0,29	0,00	-2,97	-3,02	-3,26	-3,02
Sobrance	-4,35	-1,80	1,05	1,19	-3,29	-0,62
Spišská Nová Ves	5,80	3,90	-2,24	-0,67	3,56	3,23
Trebišov	0,65	-0,54	-1,47	-0,97	-0,82	-1,51
Košický kraj	1,72	0,65	-0,70	0,14	1,02	0,79
Slovenská republika	0,68	-0,45	0,32	0,80	1,00	0,35

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

5.2 Štruktúry obyvateľstva

V populácii Košického kraja, podobne ako v populácii SR, prevažujú ženy nad mužmi, čo je spôsobené vyššou mierou úmrtnosti mužov. Ku koncu roka 2020 žilo v Košickom kraji 392 124 mužov a 409 968 žien, ženy tvorili 51,1% populácie. Na úrovni okresov prevažujú ženy nad mužmi vo všetkých okresoch kraja s výnimkou okresu Sobrance, pričom najvýraznejšia prevaha žien je v okresoch mesta Košice.

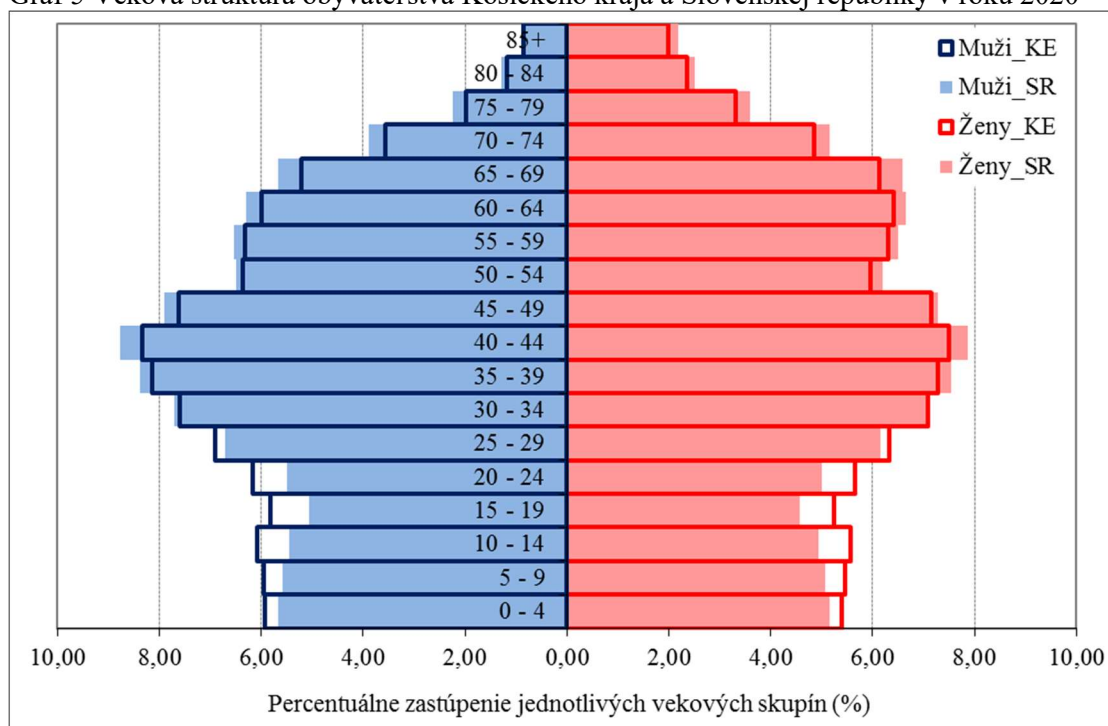
Tabuľka 14 Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020

Územie (okres, kraj)	Spolu	Muži	Ženy	% žien
Gelnica	31 923	15 788	16 135	50,5
Košice I	67 421	32 152	35 269	52,3
Košice II	82 115	39 471	42 644	51,9
Košice III	28 535	13 858	14 677	51,4
Košice IV	60 067	28 687	31 380	52,2
<i>mesto Košice</i>	<i>238 138</i>	<i>114 168</i>	<i>123 970</i>	<i>52,1</i>
Košice – okolie	131 305	65 301	66 004	50,3
Michalovce	110 670	54 143	56 527	51,1
Rožňava	61 944	30 320	31 624	51,1
Sobrance	22 775	11 420	11 355	49,9
Spišská Nová Ves	100 201	49 561	50 640	50,5
Trebišov	105 136	51 423	53 713	51,1
Košický kraj	802 092	392 124	409 968	51,1
Slovenská republika	5 459 781	2 666 486	2 793 295	51,2

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Z hľadiska vekovej štruktúry je v Košickom kraji (aj v porovnaní so SR) pomerne priaznivý vývoj. Pre obyvateľstvo je typický postupný pokles obyvateľstva v predproduktívnom a produktívnom veku a narastanie podielu obyvateľstva v poproduktívnom veku a následné starnutie populácie, s čím súvisí aj rastúca stredná dĺžka života. Podiel osôb vo vekovej kategórii do 14 rokov klesol z hodnoty 17,19% v roku 2014 na 17,16% z celkového počtu obyvateľov v roku 2020. Vývoj podielu obyvateľov v produktívnom veku (15 – 64 rokov) zaznamenal pokles zo 70,00% v roku 2014 na 67,06% v roku 2020. Najvýraznejšie sa v sledovanom období zmenil podiel obyvateľov vo veku nad 65 rokov. V roku 2020 sa táto veková kategória podieľala 15,78% na celkovom počte obyvateľov kraja, čo je oproti roku 2014 nárast o 2,97%.

Graf 5 Veková štruktúra obyvateľstva Košického kraja a Slovenskej republiky v roku 2020

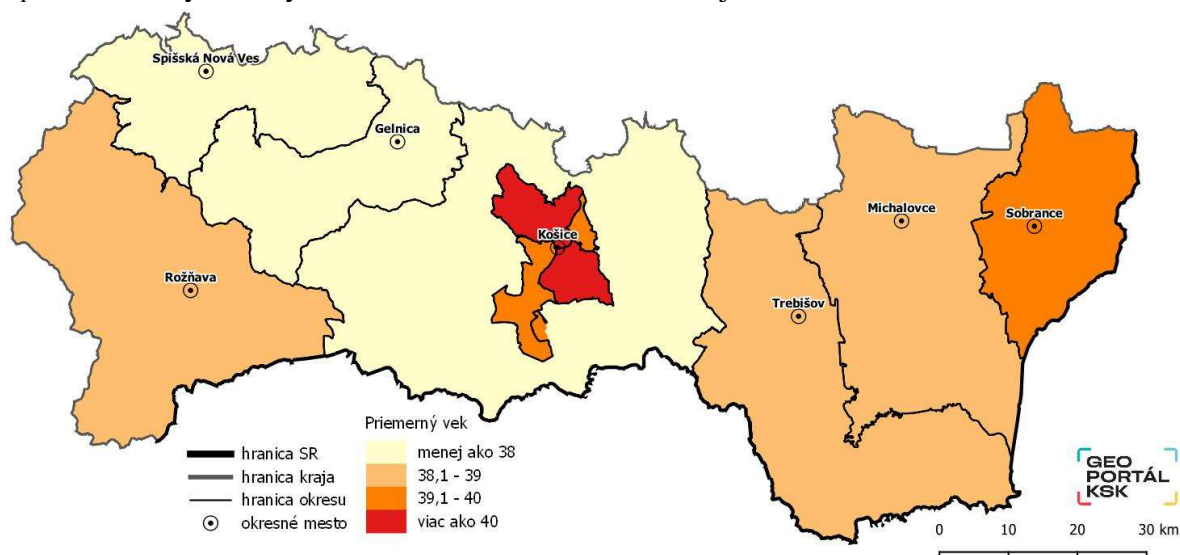

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Priemerný vek obyvateľov v Košickom kraji je v celom sledovanom období nižší ako v priemere za SR, v roku 2020 dosiahol hodnotu 39,98 roka (u mužov 38,41 roka a u žien 41,49 roka), čo je o 1,3 roka menej ako celoslovenský priemer (41,26 rokov).

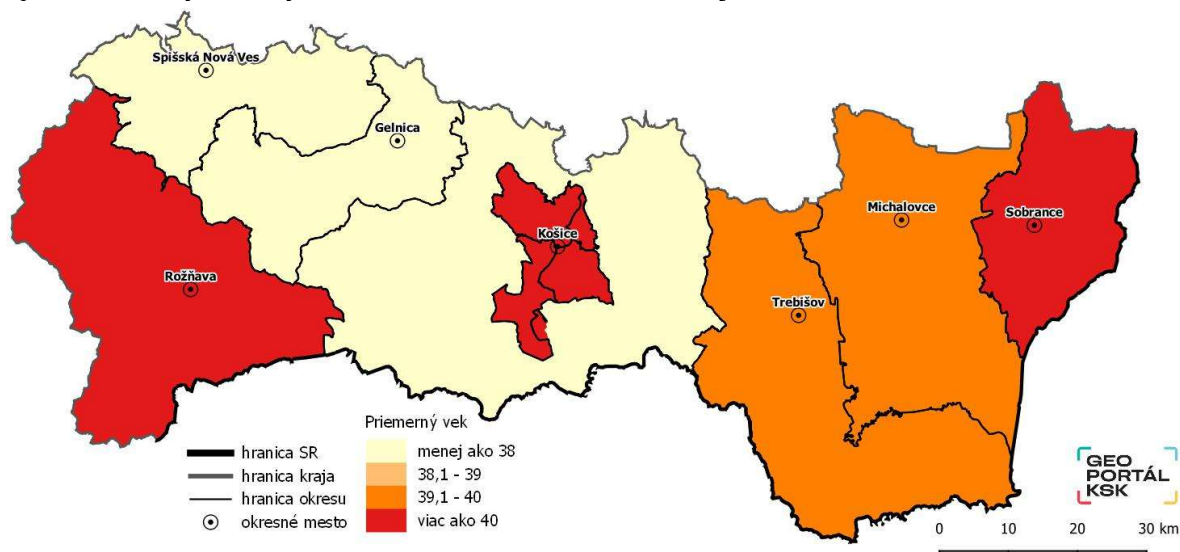
V rámci okresov Košického kraja je najstaršie obyvateľstvo v okresoch mesta Košice a v okrese Sobrance, kde priemerný vek dosahuje hodnotu nad úrovňou 41 rokov (maximum okres Košice IV s priemerným vekom 43,45 rokov v roku 2020, u mužov 41,31 rokov a 45,41 rokov u žien). Najmladšie obyvateľstvo je v okresoch Spišská Nová Ves, Košice – okolie a Gelnica, kde priemerný vek obyvateľstva nadobúda hodnoty na úrovni 37 rokov, čo je o viac ako 5 rokov menej ako v okrese Košice IV.

Mapa 4 Priemerný vek obyvateľstva v okresoch Košického kraja v roku 2014

Zdroj: Štatistický úrad SR; vlastné spracovanie

Mapa 5 Priemerný vek obyvateľstva v okresoch Košického kraja v roku 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR; vlastné spracovanie

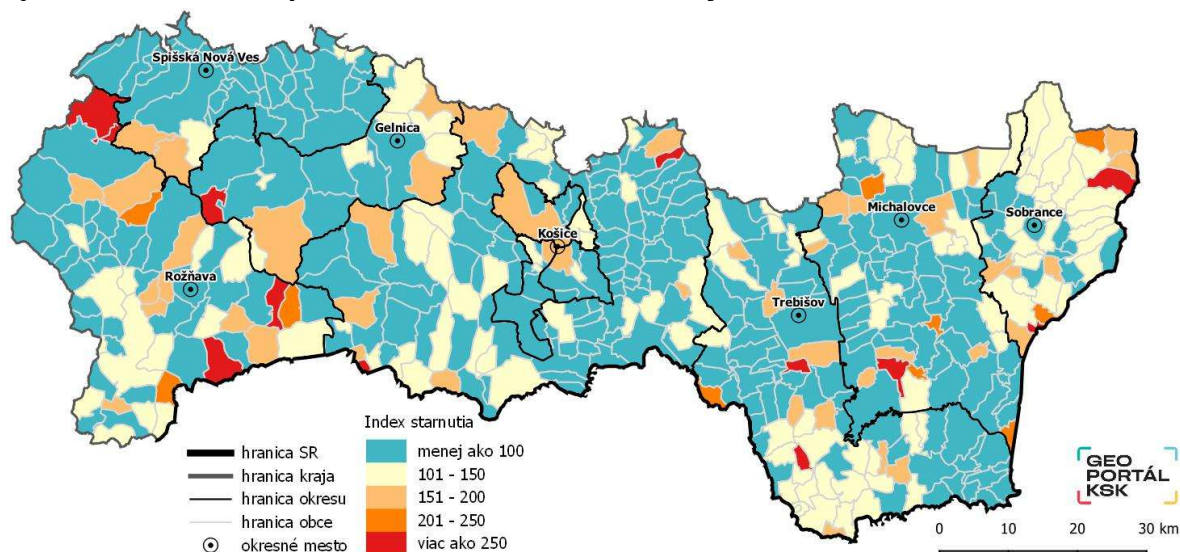
Index starnutia dosiahol v roku 2020 najvyššiu hodnotu v okrese Košice IV (158 bodov – na 100 obyvateľov predproduktívneho veku pripadlo 158 obyvateľov v poproduktívnom veku). Okresmi s prevahou poproduktívnej zložky obyvateľstva (index starnutia nad úrovňou 100 bodov) sú všetky okresy mesta Košice a okres Sobrance (110). Najmladšie obyvateľstvo bolo v roku 2020 v okresoch Košice – okolie, Spišská Nová Ves a Gelnica, kde index starnutia nadobudol hodnoty na úrovni 66 – 69 bodov. Dôvodom je najmä vysoký podiel obyvateľstva rómskej národnosti, pre ktoré je typický nízky priemerný vek a vysoký podiel detskej zložky v populácii.

Tabuľka 15 Štruktúra obyvateľstva podľa hlavných vekových skupín (0-14, 15-64, 65+ rokov) v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020

Územie (okres, kraj)	Počet obyvateľov			Podiel v %			Index starnutia
	Predprod.	Produkt.	Poprod.	Predprod.	Produkt.	Poprod.	
Gelnica	6 763	20 477	4 683	21,19	64,14	14,67	69,24
Košice I	9 057	46 768	11 596	13,43	69,37	17,20	128,03
Košice II	12 706	56 160	13 250	15,47	68,39	16,14	104,28
Košice III	4 061	18 811	5 663	14,23	65,92	19,85	139,45
Košice IV	8 454	38 250	13 362	14,07	63,68	22,25	158,06
<i>mesto Košice</i>	<i>34 278</i>	<i>159 989</i>	<i>43 871</i>	<i>14,39</i>	<i>67,18</i>	<i>18,42</i>	<i>127,99</i>
Košice – okolie	26 201	87 713	17 391	19,95	66,80	13,24	66,38
Michalovce	18 343	75 339	16 988	16,57	68,08	15,35	92,61
Rožňava	10 256	41 651	10 037	16,56	67,24	16,20	97,86
Sobrance	3 418	15 579	3 778	15,01	68,40	16,59	110,53
Spišská Nová Ves	20 244	65 951	14 006	20,20	65,82	13,98	69,19
Trebišov	18 153	71 180	15 803	17,27	67,70	15,03	87,05
Košický kraj	137 656	537 879	126 557	17,16	67,06	15,78	91,94
Slovenská republika	868 294	3 659 463	932 024	15,90	67,03	17,07	107,34

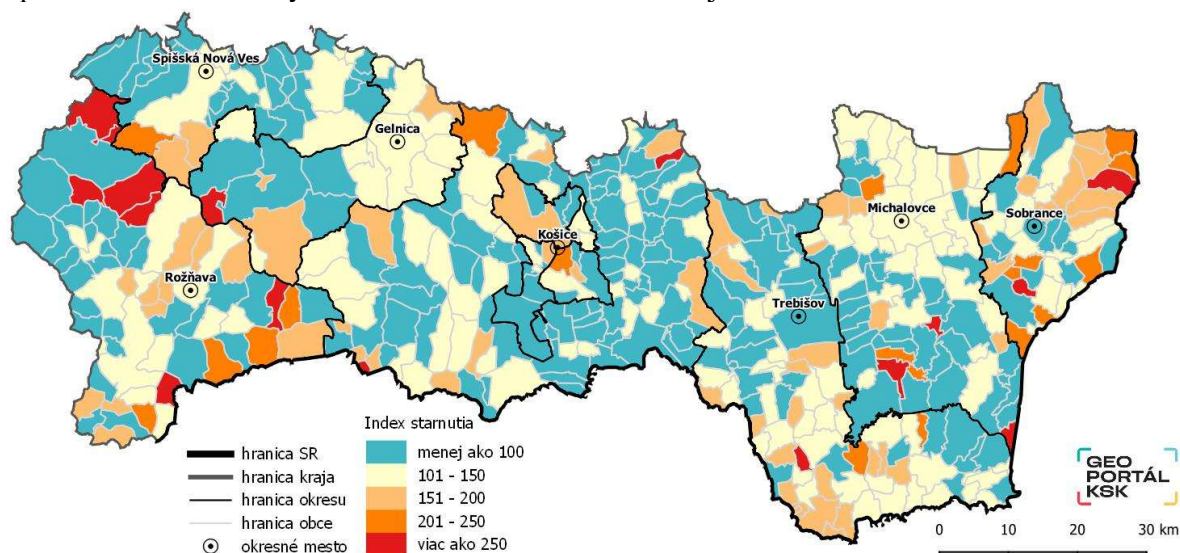
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Mapa 6 Index starnutia obyvateľstva v obciach Košického kraja v roku 2014

Zdroj: Štatistický úrad SR; vlastné spracovanie

Mapa 7 Index starnutia obyvateľstva v obciach Košického kraja v roku 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR; vlastné spracovanie

V rámci štruktúry obyvateľstva podľa vzdelania je celoslovenským trendom zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva. Tento trend sa prejavuje aj na území Košického kraja, najmä znižovaním podielu osôb so základným vzdelaním a bez vzdelania a rastom podielu vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva.

Údaje za vzdelanostnú štruktúru obyvateľstva sa podrobne sledujú pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Pod najvyšším dosiahnutým vzdelaním sa pri SODB 2021 rozumie najvyšší stupeň štúdia, ktorý obyvateľ ukončil. Študenti stredných odborných učilíšť a stredných škôl si vyznačili základné vzdelanie, študenti vysokých škôl príslušné stredoškolské vzdelanie.

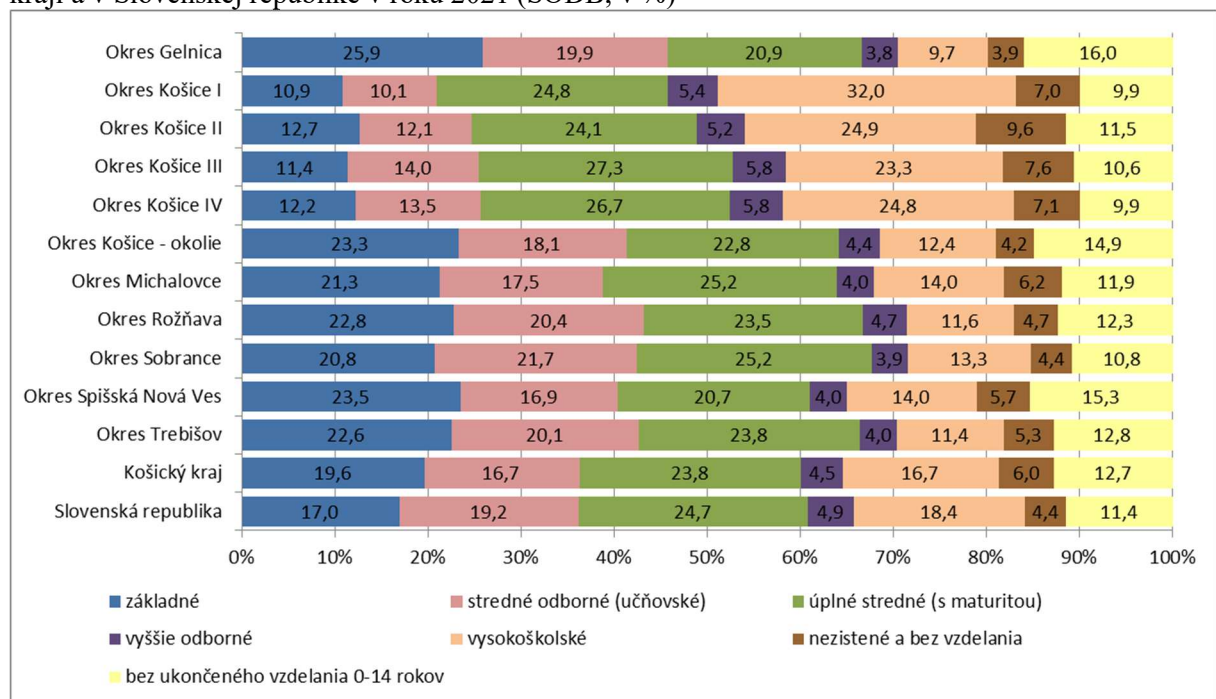
Na základe výsledkov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2021 bol v Košickom kraji najvyšší podiel obyvateľstva s úplným stredným vzdelaním s maturitou (23,8%) a základným vzdelaním (19,6%). Obyvateľstvo s vysokoškolským vzdelaním dosiahlo podiel 16,7% z celkového počtu obyvateľstva v Košickom kraji.

Tabuľka 16 Podiel obyvateľstva podľa ukončeného vzdelania v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)

Územie (okres, kraj)	Najvyšší ukončený stupeň školského vzdelania					
	základné	učňovské	úplné stredné s maturitou	vyššie odborné	vysoko- školské	bez vzdelania nad 15 rokov
Gelnica	25,9	19,9	20,9	3,8	9,7	0,5
Košice I	10,9	10,1	24,8	5,4	32,0	0,1
Košice II	12,7	12,1	24,1	5,2	24,9	0,3
Košice III	11,4	14,0	27,3	5,8	23,3	0,1
Košice IV	12,2	13,5	26,7	5,8	24,8	0,2
Košice – okolie	23,3	18,1	22,8	4,4	12,4	0,3
Michalovce	21,3	17,5	25,2	4,0	14,0	0,6
Rožňava	22,8	20,4	23,5	4,7	11,6	0,5
Sobrance	20,8	21,7	25,2	3,9	13,3	0,3
Spišská Nová Ves	23,5	16,9	20,7	4,0	14,0	0,5
Trebišov	22,6	20,1	23,8	4,0	11,4	0,4
Košický kraj	19,6	16,7	23,8	4,5	16,7	0,4
Slovenská republika	17,0	19,2	24,7	4,9	18,4	0,3

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Graf 6 Podiel obyvateľstva podľa ukončeného vzdelania v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Na zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva poukazuje aj index vzdelanosti (podiel stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelanej populácie nad 15 rokov), ktorý vzrástol medzi jednotlivými sčítaniami v rokoch 2011 a 2021 vo všetkých krajoch, na Slovensku dosiahol v roku 2021 priemernú hodnotu 79,8 bodu. Košický kraj dosiahol v roku 2021 hodnotu 75,9 bodu, čím sa zaradil na 4.miesto v rámci krajov. V rámci kraja je najvyšší index vzdelanosti v meste Košice, kde v roku 2021 dosiahol hodnotu 99,8 bodu (s maximom v okrese Košice I 110,3 bodu).

Tabuľka 17 Index vzdelanosti v krajoch a v Slovenskej republike v rokoch 2011 a 2021 (SODB)

Územie	2011	2021
Bratislavský kraj	98,5	110,1
Trnavský kraj	60,8	73,2
Trenčiansky kraj	65,6	77,3
Nitriansky kraj	61,9	72,5
Žilinský kraj	66,8	79,9
Banskobystrický kraj	65,3	73,8
Prešovský kraj	63,5	74,2
Košický kraj	68,3	75,9
Slovenská republika	68,6	79,8

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Na štruktúre obyvateľstva podľa ukončeného vzdelania a jej regionálne rozdiely má výrazný vplyv stupeň urbanizácie. Vysoké školy a organizácie vyžadujúce pracovné pozície s vyšším vzdelaním sú sústredené v administratívnych centrách a tak je logické, že v týchto regiónoch je vyššia koncentrácia obyvateľstva s úplným stredným a vysokoškolským vzdelaním. Na druhej strane vplyva na vzdelanostnú úroveň obyvateľstva aj rozmiestnenie rómskej populácie, ktorá má veľmi nízku vzdelanostnú úroveň. Na toto nadväzuje aj rozmiestnenie obyvateľstva podľa ukončeného vzdelania v okresoch Košického kraja. Najvyšší podiel obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním žije v okresoch mesta Košice, kde dosahuje podiel až 32,0% z celkového počtu obyvateľov v okrese Košice I. Najnižšie zastúpenie vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva je v okresoch Gelnica (9,7%), Trebišov (11,4%) a Rožňava (11,6%). Podobná situácia je aj pri podiele obyvateľstva s úplným stredným vzdelaním, ktoré je najviac zastúpené v mestských okresoch Košice III a Košice IV (27%), zatiaľ čo najnižší podiel je v okresoch Spišská Nová Ves (20,7%) a Gelnica (20,9%). V rámci základného vzdelania dosahujú najnižší podiel okresy mesta Košice (10,9 – 12,7%), najviac obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním žije v okresoch Gelnica (25,9%), Spišská Nová Ves (23,5%) a Košice – okolie (23,3%).

Dôležitým demografickým ukazovateľom je aj národnostná štruktúra obyvateľstva. Národnosťou sa rozumie príslušnosť k národu alebo etnickej skupine. Pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov sa môže každý občan SR slobodne rozhodnúť, ku ktorej národnosti sa prihlási, pričom nie je nijako viazaný príslušnosťou k niektorej národnostnej alebo etnickej skupine. Väčšina obyvateľov spája deklarovanú národnosť s národnou alebo etnickou príslušnosťou. Výnimkou je však rómske etnikum, ktoré vo väčšine volí inú ako rómsku národnosť. Najčastejšie sa prikláňajú k väčšinovej národnosti na príslušnom území (vo väčšine prípadov k slovenskej alebo maďarskej národnosti). Národnosť detí do 15 rokov sa určuje podľa národnosti rodičov, v prípade rozdielnej národnosti jednotlivých rodičov sa vybrala národnosť jedného z rodičov.

Podľa sčítania z roku 2021 žije v Košickom kraji 80,2% obyvateľov slovenskej národnosti, 8,5% maďarskej národnosti a 3,1% obyvateľstva rómskej národnosti. Ostatné národnosti (česká, rusínska, ukrajinská, nemecká) sa podieľajú na celkovom počte obyvateľstva Košického kraja podielom menším ako 1%.

Tabuľka 18 Podiel obyvateľstva podľa národnosti v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)

Územie (okres, kraj)	Národnosť							
	slovenská	maďarská	rómska	rusínska	ukrajinská	česká	nemecká	ostatné
Gelnica	88,2	0,1	6,8	0,4	0,3	0,1	0,3	3,9
Košice I	84,9	2,8	0,5	0,6	0,7	0,6	0,1	10,0
Košice II	80,6	2,2	4,2	0,5	0,6	0,3	0,1	11,5
Košice III	86,0	2,1	0,6	0,6	0,5	0,3	0,1	9,9
Košice IV	85,6	2,7	0,7	0,5	0,5	0,3	0,1	9,7
Košice – okolie	80,6	8,1	5,3	0,1	0,3	0,1	0,2	5,3
Michalovce	80,3	10,4	1,8	0,2	0,3	0,4	0,0	6,4
Rožňava	66,9	22,9	3,5	0,1	0,3	0,1	0,1	6,3
Sobrance	87,9	0,5	5,5	0,7	0,4	1,5	0,0	3,6
Spišská Nová Ves	90,7	0,1	2,2	0,3	0,2	0,1	0,0	6,5

Územie (okres, kraj)	Národnosť							
	slovenská	maďarská	rómska	rusínska	ukrajinská	česká	nemecká	ostatné
Trebišov	65,5	24,1	3,6	0,1	0,3	0,2	0,0	6,2
Košický kraj	80,2	8,5	3,1	0,3	0,4	0,3	0,1	7,2
Slovenská republika	83,8	7,8	1,2	0,4	0,5	0,2	0,1	6,0

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov žije najviac obyvateľov slovenskej národnosti v okresoch Spišská Nová Ves (90,7%), Gelnica (88,2%) a Sobrance (87,9%), najnižšie zastúpenie dosahujú v južných okresoch kraja – Trebišov (65,5%) a Rožňava (66,9%), kde významný podiel zaberá obyvateľstvo maďarskej národnosti s hodnotou na úrovni 24%. Najnižší podiel obyvateľstva maďarskej národnosti je v severných okresoch kraja – Gelnica a Spišská Nová Ves, kde ich podiel dosahuje iba hodnotu 0,1%.

Špecifickou skupinou obyvateľstva je obyvateľstvo rómskej národnosti, ktoré sa vo väčšine nehlási k svojej národnosti a tak ich podiel z oficiálnych výsledkov nezodpovedá reálnym údajom. Podľa výsledkov sčítania obyvateľstva z roku 2021 žilo v Košickom kraji 3,1% obyvateľstva rómskej národnosti (tí, ktorí sa prihlásili k rómskej národnosti). Najvyšší podiel dosahujú okresy Gelnica (6,8%), Sobrance (5,5%), Košice – okolie (5,3%) a Košice II (4,2%), najnižší podiel je v okresoch mesta Košice – Košice I, III a IV (do 1,0%).

Podľa výsledkov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2021 sa v Košickom kraji hlásilo 48,4% obyvateľov k rímskokatolíckemu náboženskému vyznaniu, 9,5% ku gréckokatolíckemu vyznaniu, 4,8% ku kalvínskemu vyznaniu (reformovaná kresťanská cirkev) a 3,8% k evanjelickému vyznaniu (evanjelická cirkev augsburského vyznania). Bez náboženského vyznania bolo 20,7% obyvateľov.

Tabuľka 19 Podiel obyvateľstva podľa náboženského vyznania v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)

Územie (okres, kraj)	Náboženské vyznanie						
	rímsko- katolícke	grécko- katolícke	evanjelické	kalvínske	pravo- slávne	bez vyznania	iné a nezistené
Gelnica	61,0	8,2	3,1	0,1	0,8	19,2	7,6
Košice I	42,7	6,3	3,7	2,0	1,5	30,8	13,1
Košice II	43,8	6,5	3,0	1,8	1,3	27,4	16,1
Košice III	45,5	7,5	3,3	1,9	1,2	27,8	12,9
Košice IV	46,9	6,8	3,1	2,2	1,1	27,2	12,6
Košice – okolie	63,9	4,4	3,6	5,2	0,4	14,5	7,9
Michalovce	42,8	17,1	2,6	8,7	5,5	12,5	10,7
Rožňava	24,4	1,3	16,9	7,1	0,1	40,9	9,3
Sobrance	36,9	34,4	0,9	5,0	7,0	9,2	6,7
Spišská Nová Ves	62,5	2,9	2,0	0,1	1,1	19,5	11,9
Trebišov	42,6	20,1	1,2	11,1	2,4	12,6	10,0
Košický kraj	48,4	9,5	3,8	4,8	1,9	20,7	10,9
Slovenská republika	55,8	4,0	5,3	1,6	0,9	23,8	8,7

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov Košického kraja je najvyšší podiel obyvateľov rímskokatolíckeho vyznania v okresoch Košice – okolie (63,9%), Spišská Nová Ves (62,5%) a Gelnica (61,0%). Ostatné okresy dosahujú podiel pod krajským priemerom, najmenší podiel obyvateľov rímskokatolíckeho vyznania je v okrese Rožňava (24,4%). Obyvatelia gréckokatolíckeho náboženského vyznania sú najviac zastúpení v okrese Sobrance (34,4%) a v okresoch Trebišov (20,1%) a Michalovce (17,1%). Obyvatelia evanjelického náboženského vyznania výrazne dominujú v okrese Rožňava (16,9%), čo je 1/3 všetkých obyvateľov evanjelického vyznania v Košickom kraji. Najvyšší podiel obyvateľov bez vyznania je v okrese Rožňava (40,9%) a v okresoch mesta Košice (27 – 30%).

5.3 Prognóza populačného vývoja

Pri prognózovaní populačného vývoja v Košickom kraji boli zohľadnené očakávané dlhodobé trendy demografického vývoja na Slovensku, spracované vo Výskumnom demografickom centre pri

INFOSTAT-e v práci Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060. Prognóza bola publikovaná v roku 2013 (v nadväznosti na výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011) v troch základných scenároch vývoja – nízkom, strednom a vysokom a následne bola revidovaná v roku 2018.

Hlavné závery tejto práce sú zhrnuté nasledovne:

- obdobie najbližších rokov bude charakteristické zmenou trendu vo vývoji počtu obyvateľov a kontinuálnym pokračovaním populačného starnutia,
- obyvateľstvo Slovenska v roku 2060 bude menej početné, staršie a pravdepodobne aj etnicky pestršie,
- úbytok počtu obyvateľov začne s veľkou pravdepodobnosťou najneskôr v roku 2030 a s veľmi veľkou pravdepodobnosťou, ktorá hraničí s istotou, sa zachová až do konca prognózovaného obdobia,
- starnutie obyvateľstva bude počas celého prognózovaného obdobia nezvratné a hlavne v období 2020 až 2040 veľmi intenzívne,
- počet obyvateľov SR v roku 2060 by sa mal pohybovať okolo hranice 5,3 milióna osôb.

Podľa Prognózy populačného vývoja SR do roku 2060, spracovanej Výskumným demografickým centrom v Bratislave v roku 2013, revízia z roku 2018 (stredný scenár vývoja), je predpokladaný vývoj počtu obyvateľov SR nasledovný:

Tabuľka 20 Prognóza obyvateľstva Slovenskej republiky do roku 2060

Rok	Predpokladaný počet obyvateľov	Rast/pokles oproti roku 2020	Priemerný vek
2020	5 464 722		41,26
2025	5 487 064	100,41	42,42
2030	5 474 117	100,17	43,60
2035	5 430 897	99,38	44,68
2040	5 374 076	98,34	45,51
2045	5 312 849	97,22	46,11
2050	5 252 527	96,12	46,60
2055	5 194 388	95,05	47,08
2060	5 134 836	93,96	47,57

Zdroj údajov: INFOSTAT – Výskumné demografické centrum

Prognóza vývoja obyvateľstva v krajoch a okresoch Slovenska (Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve – Populačná prognóza do roku 2040) bola spracovaná Výskumným demografickým centrom v Bratislave (INFOSTAT), Centrom spoločenských a psychologických vied SAV a Katedrou ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave v roku 2019.

Z hľadiska vývoja obyvateľstva na úrovni jednotlivých krajov SR, sa najväčší rast do roku 2040 predpokladá v Bratislavskom kraji, minimálny rast bude aj v Košickom a Prešovskom kraji. V ostatných krajoch sa predpokladá pokles počtu obyvateľstva, pričom najväčší úbytok počtu obyvateľov je očakávaný v Nitrianskom, Trenčianskom a v Banskobystrickom kraji.

Výsledky prognózy na krajskej i okresnej úrovni potvrdzujú pokles celkových prírastkov obyvateľstva a prehlbovanie procesu demografického starnutia. Je zrejmé, že na regionálnej úrovni budeme svedkami nárastu počtu okresov s prirodzeným i celkovým úbytkom obyvateľstva, pričom vo všetkých dôjde k zvyšovaniu podielu seniorov, indexu starnutia, priemerného veku a ďalších ukazovateľov starnutia.

Produktívna zložka populácie prejde značnou redukciou. Najmenšie zúženie produktívnej zložky môžeme očakávať na východe Slovenska, kde Prešovský a Košický kraj by pri naplnení prognózy mohli prísť vo veku 20-64 rokov približne o 8 % obyvateľstva. Naopak najvýraznejší pokles produktívnej zložky sa očakáva v Trenčianskom a Nitrianskom kraji, kde počty osôb vo veku 20-64 rokov by mohli klesnúť až o takmer jednu pätinu.

V podstate jedinou zložkou populácií jednotlivých krajov, ktorá bude mať rastúci trend vo všetkých administratívnych celkoch sú seniori. Jednoznačne najrýchlejšie bude ich početnosť rásť v Bratislavskom kraji. V porovnaní so súčasným stavom by sa v tomto kraji počet seniorov do roku

2040 mohol zvýšiť o takmer 80 tis. (o 69%). Druhým krajom s najrýchlejším rastom by bol Trnavský kraj (o 55%) nasledovaný Prešovským a Košickým krajom. Najmenšie prírastky seniorskej zložky sa očakávajú v Nitrianskom a Banskobystrickom kraji (o 39 resp. 41%), ktoré však už v súčasnosti vykazujú pomerne vysoké zastúpenie tejto časti populácie. S výnimkou Košického (23%) a Prešovského kraja (22%) by vo všetkých ostatných mal podiel seniorov výrazne prekračovať hranicu jednej štvrtiny populácie. Najväčší podiel by pritom mal v roku 2040 podľa výsledkov prognózy dosahovať Nitriansky (28%) a Trenčiansky kraj (29%).

V skupine okresov s najvyšším populačným potenciálom prevládajú a naďalej budú prevládať okresy s vysokou plodnosťou východného Slovenska. Okrem toho sem môžeme zaradiť aj okresy zo zázemia hlavného mesta, ktoré majú len priemernú hodnotu plodnosti, avšak vysoký migračný prírastok (Senec, Malacky, Pezinok) a okres Košice – okolie, v ktorom je aj vysoká plodnosť aj relatívne vysoký migračný prírastok. Aj keď ide z demografického hľadiska o priaznivé smerovanie, tieto regióny s vysokým populačným potenciálom sa pravdepodobne nevyhnú niektorým problémom. V prípade okresov na východnom Slovensku môže ísť o problémy so vzdelanosťou a profesijnou štruktúrou obyvateľstva, ktorá môže priniesť problémy na trhu práce a v konečnom dôsledku sa môže prejaviť vysokou nezamestnanosťou a nižšou životnou úrovňou. Priestor v zázemí Bratislavy, ako aj samotné hlavné mesto môže očakávať ďalšie prehlbovanie problémov spojených s vybavenosťou a infraštruktúrou (najmä dopravnou).

Podľa populačnej prognózy do roku 2040 za kraje a okresy Slovenska je predpokladaný vývoj počtu obyvateľov a priemerného veku obyvateľov v okresoch Košického kraja nasledovný:

Tabuľka 21 Prognóza obyvateľstva v okresoch Košického kraja do roku 2040

Územie (okres, kraj)	Predpokladaný počet obyvateľov					Zmena 2018 – 2040	
	2020	2025	2030	2035	2040	Abs.	%
Gelnica	31 932	32 067	32 376	32 773	33 281	1 439	4,52
Košice I	66 947	65 166	63 369	62 364	62 080	-5 462	-8,09
Košice II	81 827	79 939	77 971	76 980	76 887	-5 409	-6,57
Košice III	28 649	27 899	27 191	26 650	26 108	-2 702	-9,38
Košice IV	60 074	59 614	59 315	58 846	58 350	-1 759	-2,93
Košice – okolie	132 230	140 402	147 195	153 228	159 479	30 524	23,67
Michalovce	110 834	110 893	110 497	109 650	108 894	-1 768	-1,60
Rožňava	61 985	61 013	59 995	58 939	57 884	-4 402	-7,07
Sobrance	22 704	22 361	21 986	21 530	21 045	-1 804	-7,90
Spišská Nová Ves	100 352	101 868	103 394	104 737	106 046	6 394	6,42
Trebišov	105 083	104 002	102 890	101 554	100 076	-5 335	-5,06
Košický kraj	802 617	805 224	806 179	807 251	810 130	9 716	1,21

Zdroj údajov: INFOSTAT – Výskumné demografické centrum, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Katedra ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja Prírodovedeckej fakulty UK

Tabuľka 22 Prognózovaný priemerný vek obyvateľov v okresoch Košického kraja do roku 2040

Územie (okres)	Priemerný vek obyvateľov					Zmena 2018 – 2040	
	2020	2025	2030	2035	2040	Abs.	%
Gelnica	37,90	38,61	39,23	39,75	40,18	2,59	6,89
Košice I	42,69	44,30	46,13	47,99	49,65	7,57	17,97
Košice II	41,50	43,06	44,67	46,24	47,59	6,68	16,33
Košice III	42,54	44,96	47,08	48,84	50,14	8,49	20,38
Košice IV	43,48	45,04	46,45	47,59	48,46	5,59	13,03
Košice – okolie	37,76	38,75	39,71	40,56	41,23	3,86	10,32
Michalovce	40,00	41,42	42,81	44,11	45,23	5,80	14,71
Rožňava	40,46	41,69	42,88	43,93	44,80	4,83	12,09
Sobrance	41,01	42,03	43,17	44,37	45,56	4,92	12,11
Spišská Nová Ves	37,77	38,75	39,68	40,53	41,26	3,89	10,41
Trebišov	39,64	40,84	42,02	43,13	44,12	4,96	12,68

Zdroj údajov: INFOSTAT – Výskumné demografické centrum, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Katedra ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja Prírodovedeckej fakulty UK

5.4 Stredná dĺžka života pri narodení

Zdravotný stav obyvateľov je ovplyvnený predovšetkým životným štýlom, zhoršenou kvalitou životného prostredia v niektorých regiónoch, nezamestnanosťou, sociálnou situáciou, či nevhodnými životnými podmienkami časti populácie (marginalizované skupiny obyvateľstva, rómske etnikum). K významným faktorom ovplyvňujúcim zdravotný stavu rómskeho obyvateľstva patria aj nedostatočné vzdelanie tejto skupiny obyvateľstva, nízka zodpovednosť za svoje zdravie, nízka návštevnosť lekárov primárneho kontaktu a absolvovanie preventívnych vyšetrení a nedostatočná integrácia Rómov.

V Košickom kraji ako aj v Slovenskej republike sa stredná dĺžka života pri narodení u mužov aj žien dlhodobo zvyšuje, aj keď tempo rastu je pomalé. V rámci Európskej únie však stále patríme medzi krajiny s nízkou strednou dĺžkou života pri narodení.

Stredná dĺžka života pri narodení v Košickom kraji bola v roku 2020 (priemer rokov 2018-2020) na úrovni 73,51 rokov u mužov a 80,18 rokov u žien, čo je na úrovni priemeru za Slovenskú republiku v danom roku.

Tabuľka 23 Vývoj strednej dĺžky života pri narodení v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Muži							
Gelnica	69,89	70,23	70,33	70,14	70,27	70,55	70,38
Košice I	74,36	75,12	75,69	75,75	76,26	76,70	76,94
Košice II	74,20	74,54	74,87	74,83	75,24	75,43	75,17
Košice III	74,87	75,71	76,69	77,07	76,47	75,94	75,50
Košice IV	73,08	73,27	74,21	74,62	75,15	75,35	75,79
<i>mesto Košice</i>	<i>74,62</i>	<i>74,92</i>	<i>75,59</i>	<i>75,57</i>	<i>76,02</i>	<i>75,95</i>	<i>76,00</i>
Košice – okolie	71,07	71,76	72,10	72,40	72,64	72,93	72,76
Michalovce	71,23	71,31	71,67	71,87	72,18	72,35	72,77
Rožňava	70,24	70,50	70,66	70,94	71,50	71,68	71,90
Sobrance	70,02	70,16	71,34	71,06	70,98	71,92	72,45
Spišská Nová Ves	72,00	72,31	72,90	73,24	73,49	73,78	73,71
Trebišov	69,12	69,25	69,72	70,19	70,64	70,80	70,96
Košický kraj	72,09	72,38	72,85	72,98	73,31	73,47	73,51
Slovenská republika	73,19	73,03	73,71	73,75	73,71	74,31	73,47
Ženy							
Gelnica	79,11	79,06	79,44	79,61	79,35	78,94	78,67
Košice I	81,04	81,40	81,40	82,42	82,79	82,83	82,65
Košice II	80,98	81,02	81,41	81,64	81,54	81,88	81,55
Košice III	80,17	80,27	80,65	80,48	80,32	80,65	80,81
Košice IV	79,52	79,89	79,95	80,11	80,49	80,53	80,69
<i>mesto Košice</i>	<i>80,90</i>	<i>81,07</i>	<i>81,17</i>	<i>81,47</i>	<i>81,78</i>	<i>82,15</i>	<i>81,50</i>
Košice – okolie	78,21	78,54	78,79	79,35	79,77	79,79	79,72
Michalovce	78,42	78,71	78,85	78,89	79,10	79,30	79,11
Rožňava	77,18	77,56	78,09	78,26	78,78	79,24	79,57
Sobrance	78,87	79,66	79,81	79,70	79,81	79,14	78,89
Spišská Nová Ves	79,49	80,18	80,60	80,74	81,18	81,49	81,26
Trebišov	77,84	77,98	78,01	78,11	78,19	78,44	78,59
Košický kraj	79,32	79,58	79,84	79,95	80,25	80,47	80,18
Slovenská republika	80,00	79,73	80,41	80,34	80,35	80,84	80,17

Zdroj údajov: Infostat, údaje na úrovni krajov sú priemer za posledné 3 roky, okresy za 5 rokov

Rast strednej dĺžky života pri narodení možno sledovať aj na úrovni okresov Košického kraja. Najvyššia priemerná stredná dĺžka života pri narodení je v okresoch mesta Košice a v okrese Spišská Nová Ves. Mesto Košice, ako aj jednotlivé okresy krajského mesta, dosahuje nadpriemerné hodnoty strednej dĺžky života pri narodení tak oproti krajskému, ako aj celoslovenskému priemeru, priemer za roky 2018-2020 dosahoval v meste úroveň 76,00 rokov u mužov a 81,50 rokov u žien, čo je o 2,5 roka viac u mužov a 1,3 roka viac u žien ako krajský priemer. Najnižšie hodnoty dosahujú u mužov okresy

Gelnica a Trebišov, u žien sú to okresy Trebišov, Gelnica a Sobrance. Na úrovni okresov možno sledovať veľké regionálne rozdiely priemernej strednej dĺžky života pri narodení, kde rozdiel medzi najvyššou a najnižšou hodnotou dosahuje u mužov úroveň až 6,56 rokov, u žien je to 4,06 rokov.

V roku 2020 bola v Slovenskej republike stredná dĺžka života vo veku 65 rokov 14,72 rokov u mužov a 18,58 rokov u žien, oproti predchádzajúcim rokom bol vzhľadom na pandemickú situáciu zaznamenaný pokles. Vo vekovej skupine 65-69 rokov bola v Slovenskej republike stredná dĺžka života 14,68 rokov u mužov a 18,50 rokov u žien, v rámci Košického kraja to bolo 15,48 rokov u mužov a 19,31 rokov u žien, čo je o 0,8 roka viac ako je priemer SR.

Podľa EÚ-SILC z roku 2019 strávia ženy vo veku 65 rokov 4,5 roka (23% ich zostávajúceho života) bez obmedzení v aktivitách, 8,8 roka (46%) s čiastočnými obmedzeniami v aktivitách a 6,0 roka (31%) s obmedzením v aktivitách. Muži v rovnakom veku strávia 4,3 roka (27% ich zostávajúceho života) bez obmedzení v aktivitách, 6,9 roka (44%) s čiastočnými obmedzeniami v aktivitách a 4,5 roka (29%) s obmedzením v aktivitách. Nárast veku dožitia obyvateľov, zdravotné obmedzenia vo veku 65+ rokov a narastajúca prevalencia chronických ochorení budú postupne vytvárať tlak na efektívnejšiu primárnu zdravotnú a sociálnu starostlivosť.

Demografický vývoj bude v období najbližších rokov naďalej determinovaný starnutím populácie, ktoré je výsledkom predovšetkým populačných vln v minulosti a meniaceho sa rodinného správania populácie, nízkou fertilitou, predlžovaním dĺžky ľudského života v súčasnosti. V nasledujúcich rokoch bude dochádzať k nárastu populácie seniorov, čo predpokladá zvýšenú zdravotnú a sociálnu starostlivosť z dôvodu vekom podmienenej znižujúcej sa miery sebestačnosti jedinca. Zdravotný stav obyvateľstva úzko súvisí so socioekonomickým postavením obyvateľstva, demografickým vývojom obyvateľstva a vybavenosťou územia infraštruktúrou.

5.5 Úmrtnosť obyvateľstva

Úmrtnosť obyvateľstva je jednou zo základných zložiek prirodzeného pohybu. Úroveň úmrtnosti a jej štruktúra zohrávajú v súčasnosti dôležitú úlohu pri hodnotení zdravotného stavu obyvateľstva, sú ukazovateľom dosiahnutej úrovne zdravotníctva, odrážajú sa v nich sociálne, ekonomické i kultúrne podmienky krajiny, a takisto aj prírodné podmienky v zmysle kvality životného prostredia.

Vývoj úmrtnosti obyvateľstva v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 je na relatívne stabilnej úrovni, s nárastom v poslednom sledovanom roku z dôvodu pandemickej situácie (v roku 2020 na úrovni 10,82‰). Podobný priebeh možno sledovať aj v Košickom kraji, kde hrubá miera úmrtnosti vzrástla z 8,95‰ v roku 2014 na 10,30‰ v roku 2020. Výraznejšie rozdiely v úmrtnosti obyvateľstva možno sledovať v okresoch Košického kraja, kde v roku 2020 dosahovala hrubá miera úmrtnosti hodnoty od 8,24‰ v okrese Košice III až po 11,66‰ v okrese Gelnica. Úroveň úmrtnosti závisí vo veľkej miere od vekovej štruktúry obyvateľstva, čo sa odráža aj na jej rozdielnej úrovni v jednotlivých okresoch kraja.

Tabuľka 24 Vývoj hrubej miery úmrtnosti v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (‰)

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	9,57	10,65	9,37	11,05	10,24	9,93	11,66
Košice I	8,78	9,07	8,55	8,91	8,54	9,12	10,03
Košice II	7,34	7,62	7,72	8,39	8,25	8,19	9,88
Košice III	5,69	6,11	6,95	6,60	7,19	7,28	8,24
Košice IV	9,85	11,03	9,82	9,34	10,50	10,91	11,54
<i>mesto Košice</i>	<i>8,17</i>	<i>8,69</i>	<i>8,39</i>	<i>8,56</i>	<i>8,77</i>	<i>9,03</i>	<i>10,14</i>
Košice – okolie	8,45	8,57	8,67	8,66	8,17	8,58	9,42
Michalovce	9,48	10,32	9,13	10,07	9,59	9,58	10,60
Rožňava	10,09	11,00	10,87	10,78	10,09	10,39	10,61
Sobrance	13,74	11,20	10,77	12,80	12,10	12,36	11,25
Spišská Nová Ves	7,47	7,70	7,56	7,76	7,79	7,87	9,30
Trebišov	10,24	10,85	10,43	10,75	10,30	10,30	11,59

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Košický kraj	8,95	9,39	9,00	9,37	9,12	9,29	10,30
Slovenská republika	9,48	9,93	9,64	9,92	9,97	9,76	10,82

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Dôležitú zložku úmrtnosti tvorí počet zomrelých v prvom roku života, ktorú charakterizuje dojčenská úmrtnosť a počet zomrelých do 28 dní života, t.j. novorodenecká úmrtnosť (vypočítaná ako pomer zomrelých v danom veku k počtu živonarodených). V sledovanom období možno v Košickom kraji sledovať kolísavý vývoj dojčenskej a novorodeneckej úmrtnosti. Oproti celoslovenskému priemeru dosahujú obidve miery úmrtnosti v Košickom kraji vyššie hodnoty, výraznejšie u dojčenskej úmrtnosti. Dojčenská úmrtnosť v Košickom kraji poklesla z 10,84‰ v roku 2014 na 9,45‰ v roku 2020, čo je takmer 2-násobok celoslovenského priemeru. Novorodenecká úmrtnosť v Košickom kraji je na relatívne stabilnej úrovni, oproti roku 2014 mierne klesla z hodnoty 5,07‰ na 5,01‰ v roku 2020, s minimom v roku 2018 (3,91‰). Na úrovni okresov Košického kraja bola v roku 2020 najvyššia miera dojčenskej úmrtnosti v okresoch Gelnica (14,71‰), Trebišov (11,19‰) a Michalovce (11,15‰), najnižšiu dojčenskú úmrtnosť zaznamenali okresy Košice IV (4,02‰) a Košice I (4,76‰). Najvyššiu mieru novorodeneckej úmrtnosti zaznamenali v roku 2020 okresy Gelnica (8,40‰) a Košice III (7,87‰), najnižšia miera bola v okresoch Košice IV (2,01‰) a Spišská Nová Ves (3,79‰).

Tabuľka 25 Miery úmrtnosti v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike v roku 2020 (‰)

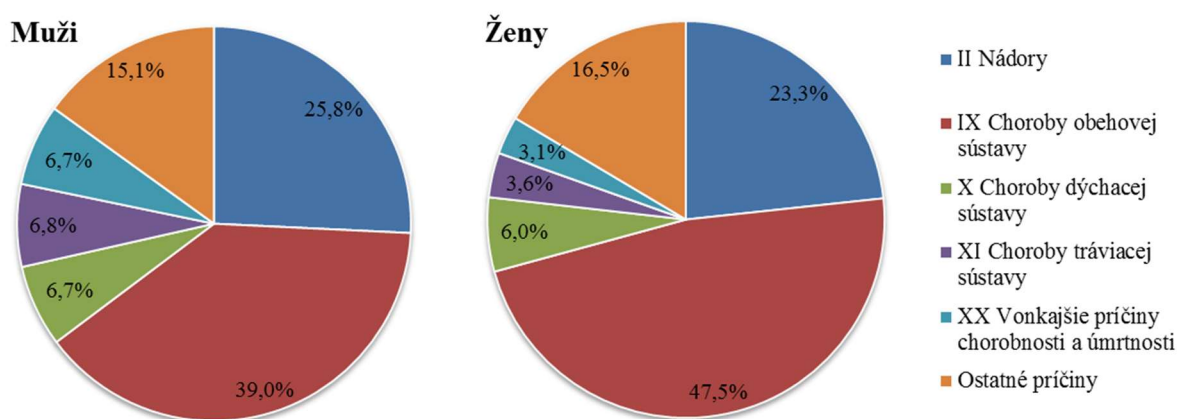
Územie (okres, kraj)	Úmrtnosť spolu	Dojčenská úmrtnosť	Novorodenecká úmrtnosť
Gelnica	11,66	14,71	8,40
Košice I	10,03	4,76	4,76
Košice II	9,88	10,09	4,48
Košice III	8,24	7,87	7,87
Košice IV	11,54	4,02	2,01
<i>mesto Košice</i>	<i>10,14</i>	<i>7,04</i>	<i>4,40</i>
Košice – okolie	9,42	9,98	4,37
Michalovce	10,60	11,15	6,51
Rožňava	10,61	6,08	4,56
Sobrance	11,25	9,30	4,65
Spišská Nová Ves	9,30	9,86	3,79
Trebišov	11,59	11,19	6,02
Košický kraj	10,30	9,45	5,01
Slovenská republika	10,82	5,08	3,12

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Vývoj úmrtnosti sa výrazne diferencuje podľa vekových skupín a pohlavia. Odlišný vývoj možno sledovať u mužov aj žien, kde má výrazný vplyv nadúmrtnosť mužov vo vyšších vekových kategóriách. U oboch pohlaví možno sledovať pokles mier úmrtnosti v jednotlivých vekoch, ktorý je trochu výraznejší u mužov.

Špecifické rozdiely v úmrtnosti možno zistiť aj pri jej skúmaní z hľadiska príčin smrti. Sleduje sa päť najčastejšie sa vyskytujúcich príčin smrti, a to nádory, choroby obehovej sústavy, choroby dýchacej sústavy, choroby tráviacej sústavy a vonkajšie príčiny smrti. V roku 2020 zomrelo v Košickom kraji na tieto choroby 84,9% mužov a 83,5% žien. U mužov bolo najviac úmrtí na choroby obehovej sústavy (39,0%), na nádory zomrelo 25,8% mužov. U žien Košického kraja sú trvale najvýraznejšou príčinou smrti choroby obehovej sústavy, na ktoré v roku 2020 zomrelo 47,5% žien. Druhou najdôležitejšou príčinou sú podobne ako u mužov úmrtia na nádory, na ktoré umrelo 23,3% žien.

Graf 7 Podiel zomrelých podľa príčin smrti a pohlavia v Košickom kraji v roku 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

5.6 Zhrnutie

- V Košickom kraji možno sledovať rast počtu obyvateľov, ku koncu roka 2020 dosiahol hodnotu 802 092 osôb a je tak druhým najpočetnejším krajom SR po Prešovskom kraji. Takmer tretina obyvateľov kraja (238 138 obyvateľov, 30%) žije v krajskom meste Košice.
- Celkový pohyb obyvateľstva Košického kraja je ovplyvnený najmä prirodzeným prírastkom obyvateľstva, ktorého trend kopíruje. Na úrovni okresov Košického kraja vykazuje dlhodobu najvyššiu mieru celkového prírastku obyvateľstva okres Košice – okolie, na čo má vplyv vysoká hodnota oboch zložiek tohto procesu, najmä vysoká miera migračného salda (proces suburbanizácie). Najvýraznejší úbytok zaznamenali v roku 2020 okresy mesta Košice – Košice III, Košice II a okres Rožňava.
- Košický kraj má v porovnaní so SR priaznivú vekovú štruktúru obyvateľstva, aj tu je však zreteľné postupné starnutie obyvateľstva a nárast podielu obyvateľstva v poproduktívnom veku. V Košickom kraji stále prevyšuje predproduktívna zložka obyvateľstva nad poproduktívnu, index starnutia bol v roku 2020 na úrovni 91,9 bodu, čo je o 15 menej ako priemer SR (107,3). Priemerný vek obyvateľov v Košickom kraji je pod celoslovenským priemerom (41,26 rokov), v roku 2020 dosiahol hodnotu 39,98 roka. V rámci okresov Košického kraja je najstaršie obyvateľstvo v okresoch mesta Košice a v okrese Sobrance.
- V Košickom kraji je priaznivá vzdelanostná štruktúra obyvateľstva, na ktorej regionálne rozdiely má výrazný vplyv stupeň urbanizácie. Vysoké školy a organizácie vyžadujúce pracovné pozície s vyšším vzdelaním sú sústredené v administratívnych centrách, s čím je spojená vyššia koncentrácia obyvateľstva s úplným stredným a vysokoškolským vzdelaním. Na druhej strane vplýva na vzdelanostnú úroveň obyvateľstva aj rozmiestnenie rómskej populácie, ktorá má veľmi nízku vzdelanostnú úroveň. Najvyšší podiel obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním žije v okresoch mesta Košice, kde dosahuje podiel až 32,0% z celkového počtu obyvateľov v okrese Košice I. Podobná situácia je aj pri podiele obyvateľstva s úplným stredným vzdelaním, ktoré je najviac zastúpené v mestských okresoch Košice III a Košice IV (27%), zatiaľ čo najnižší podiel je v okresoch Spišská Nová Ves (20,7%) a Gelnica (20,9%). Najviac obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním žije v okresoch Gelnica (25,9%), Spišská Nová Ves (23,5%) a Košice – okolie (23,3%).
- Z hľadiska národnostnej štruktúry žije podľa sčítania z roku 2021 v Košickom kraji 80,2% obyvateľov slovenskej národnosti, 8,5% maďarskej národnosti a 3,1% obyvateľstva rómskej národnosti. Obyvateľstvo rómskej národnosti je špecifickou skupinou obyvateľstva, ktoré sa vo väčšine nehlási k svojej národnosti a tak ich podiel z oficiálnych výsledkov nezodpovedá reálnym údajom. Najvyšší podiel obyvateľov rómskej národnosti dosahujú okresy Gelnica, Sobrance, Košice – okolie a Košice II, najnižší podiel je v okresoch mesta Košice – Košice I, III a IV.
- Vychádzajúc z oficiálnych prognóz obyvateľstva môžeme na úrovni Košického kraja očakávať do roku 2040 minimálny prírastok počtu obyvateľov o takmer 10 tisíc osôb (1,2%), s najvýraznejším rastom v okrese Košice – okolie. Očakáva sa nárast podielu poproduktívnej zložky obyvateľstva na

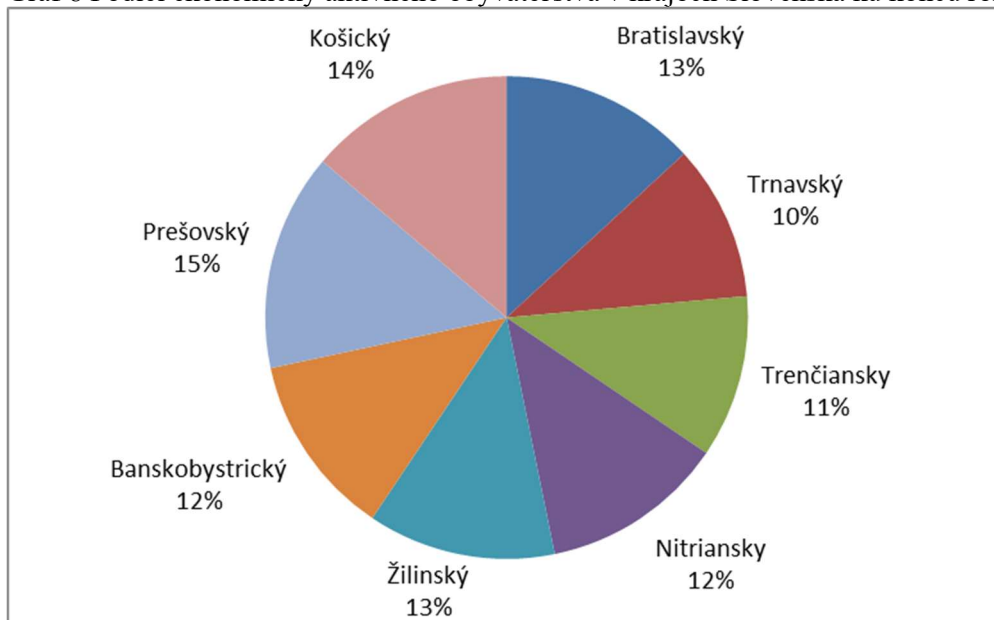
- 23% z celkového počtu obyvateľstva kraja. Prognózovaný priemerný vek obyvateľstva v roku 2040 sa očakáva na úrovni 44,5 roka. Tento trend starnutia obyvateľstva bude prebiehať vo všetkých okresoch Košického kraja, najvýraznejšie v okresoch mesta Košice.
- V Košickom kraji stredná dĺžka života pri narodení u mužov aj žien dlhodobo pomaly rastie. V rámci Európskej únie však stále patríme medzi krajiny s nízkou strednou dĺžkou života pri narodení. Stredná dĺžka života pri narodení v Košickom kraji bola v roku 2020 (priemer rokov 2018-2020) na úrovni 73,51 rokov u mužov a 80,18 rokov u žien, čo je na úrovni priemeru za Slovenskú republiku v danom roku.
  - Na úrovni okresov je najvyššia priemerná stredná dĺžka života pri narodení v okresoch mesta Košice a v okrese Spišská Nová Ves. Mesto Košice, ako aj jednotlivé okresy krajského mesta, dosahuje nadpriemerné hodnoty strednej dĺžky života pri narodení tak oproti krajskému, ako aj celoslovenskému priemeru, priemer za roky 2018-2020 dosahoval v meste úroveň 76,00 rokov u mužov a 81,50 rokov u žien, čo je o 2,5 roka viac u mužov a 1,3 roka viac u žien ako krajský priemer. Najnižšie hodnoty dosahujú u mužov okresy Gelnica a Trebišov, u žien sú to okresy Trebišov, Gelnica a Sobrance. Na úrovni okresov možno sledovať veľké regionálne rozdiely priemernej strednej dĺžky života pri narodení, kde rozdiel medzi najvyššou a najnižšou hodnotou dosahuje u mužov úroveň až 6,56 rokov, u žien je to 4,06 rokov.
  - Vývoj úmrtnosti obyvateľstva v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020 je na relatívne stabilnej úrovni, s nárastom v poslednom sledovanom roku z dôvodu pandemickej situácie (v roku 2020 na úrovni 10,3‰). Úroveň úmrtnosti závisí vo veľkej miere od vekovej štruktúry obyvateľstva, čo sa odráža aj na jej rozdielnej úrovni v jednotlivých okresoch kraja, kde v roku 2020 dosahovala hrubá miera úmrtnosti hodnoty od 8,24‰ v okrese Košice III až po 11,66‰ v okrese Gelnica.
  - Dojčenská a novorodenecká úmrtnosť dosahujú v Košickom kraji oproti celoslovenskému priemeru vyššie hodnoty, výraznejšie u dojčenskej úmrtnosti. Dojčenská úmrtnosť v Košickom kraji dosiahla v roku 2020 hodnotu 9,45‰, čo je takmer 2-násobok celoslovenského priemeru. Na úrovni okresov Košického kraja bola v roku 2020 najvyššia miera dojčenskej úmrtnosti v okresoch Gelnica (14,71‰), Trebišov (11,19‰) a Michalovce (11,15‰), najnižšiu dojčenskú úmrtnosť zaznamenali okresy Košice IV (4,02‰) a Košice I (4,76‰).
  - Z hľadiska príčin smrti bolo najviac úmrtí v Košickom kraji u mužov na choroby obehovej sústavy (39,0% mužov), u žien sú trvale najvýraznejšou príčinou smrti choroby obehovej sústavy, na ktoré v roku 2020 zomrelo 47,5% žien. Druhou najdôležitejšou príčinou sú úmrtia na nádory, na ktoré umrelo 25,8% mužov a 23,3% žien.

6. ĽUDSKÉ ZDROJE A TRH PRÁCE

6.1 Ekonomická aktivita

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov v SR dosiahol ku koncu roka 2020 počet 2 738 004 osôb, čo je 50,1% z celkového počtu obyvateľstva. Najvyšší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov SR žilo v Prešovskom (14,6%), Košickom (13,8%) a v Bratislavskom kraji (13,1%).

Graf 8 Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020

Zdroj údajov: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ku koncu roka 2020 bolo v Košickom kraji spolu 377 686 ekonomicky aktívnych obyvateľov, čo predstavuje 47,1% z celkového počtu obyvateľstva kraja. Oproti celoslovenskému priemeru dosahuje Košický kraj nižší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov o 3,0% (podiel v SR ku koncu roka 2020 dosiahol hodnotu 50,1%).

Z priestorového hľadiska je najviac ekonomicky aktívnych obyvateľov v meste Košice, ich podiel zaberá takmer tretinu z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov kraja (32,1%). Z ostatných okresov je najvyšší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese Košice – okolie (15,2%), Michalovce (13,7%) a v okrese Trebišov (13,1%).

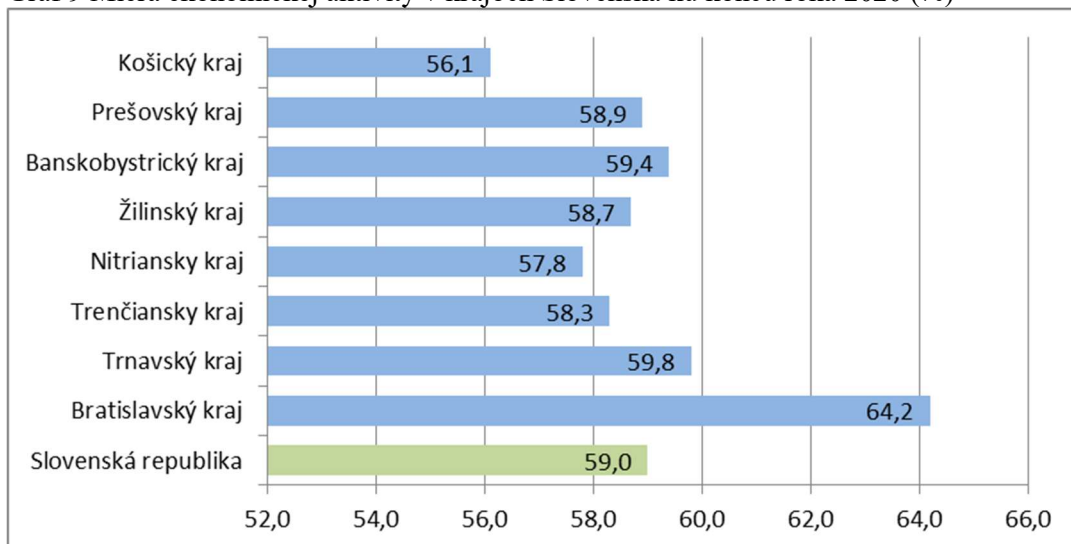
Tabuľka 26 Vývoj počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	13 861	13 864	14 064	13 592	14 006	13 988	13 717
Košice I	32 072	32 511	32 818	32 000	34 665	35 287	34 699
Košice II	37 664	38 251	38 738	37 928	41 074	41 836	41 238
Košice III	15 808	15 954	16 079	15 585	16 949	17 292	17 012
Košice IV	26 146	26 508	26 748	26 028	28 228	28 759	28 275
<i>mesto Košice</i>	<i>111 690</i>	<i>113 224</i>	<i>114 383</i>	<i>111 541</i>	<i>120 916</i>	<i>123 174</i>	<i>121 224</i>
Košice – okolie	56 211	56 714	57 003	55 246	57 921	58 333	57 315
Michalovce	50 141	50 295	50 684	49 379	52 405	53 091	51 652
Rožňava	30 464	30 562	30 319	29 254	29 881	30 059	29 322
Sobrance	10 324	10 337	10 355	9 990	10 374	10 512	10 360
Spišská Nová Ves	43 989	44 005	44 565	42 869	45 005	45 451	44 634
Trebišov	49 994	49 935	50 032	48 423	50 172	50 727	49 462
Košický kraj	366 674	368 936	371 405	360 294	380 680	385 335	377 686
Slovenská republika	2 698 589	2 697 064	2 716 553	2 725 838	2 741 205	2 754 400	2 738 004

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Miera ekonomickej aktivity obyvateľstva ((počet ekonomicky aktívnych osôb / počet obyvateľov vo veku 15+ rokov) x 100) dosahovala v Slovenskej republike ku koncu roka 2020 úroveň 59,0%. V rámci krajov je miera ekonomickej aktivity dlhodobo najvyššia v Bratislavskom kraji (64,2% v roku 2020). Najnižšiu hodnotu zaznamenáva Košický kraj, kde v roku 2020 dosiahla miera ekonomickej aktivity obyvateľstva hodnotu 56,1%.

Graf 9 Miera ekonomickej aktivity v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (%)

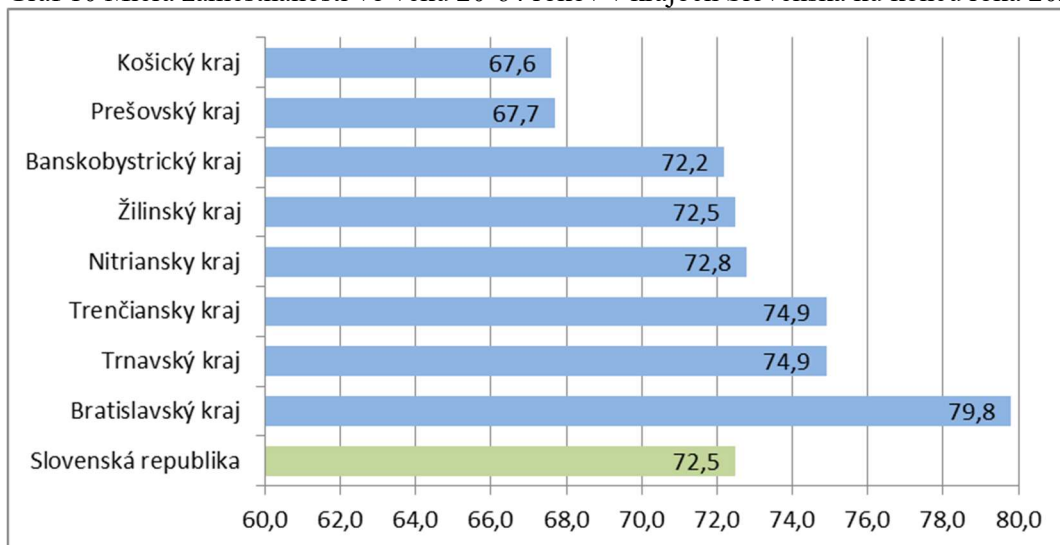
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

6.2 Zamestnanosť

Miera zamestnanosti vo veku 20 – 64 rokov (podľa Výberového zisťovania pracovných síl) dosiahla v Košickom kraji v roku 2020 hodnotu 67,6% a bola podstatne nižšia ako priemer za SR (72,5%). V rámci krajov dosahuje najvyššiu mieru zamestnanosti vo veku 20-64 rokov Bratislavský kraj (79,8% v roku 2020). Najnižšie hodnoty zaznamenávajú Košický a Prešovský kraj.

Z pohľadu zamestnanosti je vhodné zabezpečiť štruktúrované vyvážené rozmiestnenie ľudských zdrojov z pohľadu odvetví ako aj veľkosti podnikov, čím sa zabezpečí diverzifikácia rizika a znižovanie citlivosti regionálnej zamestnanosti na negatívne výkyvy v hospodárskom a ekonomickom vývoji spoločnosti.

Graf 10 Miera zamestnanosti vo veku 20-64 rokov v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (%)

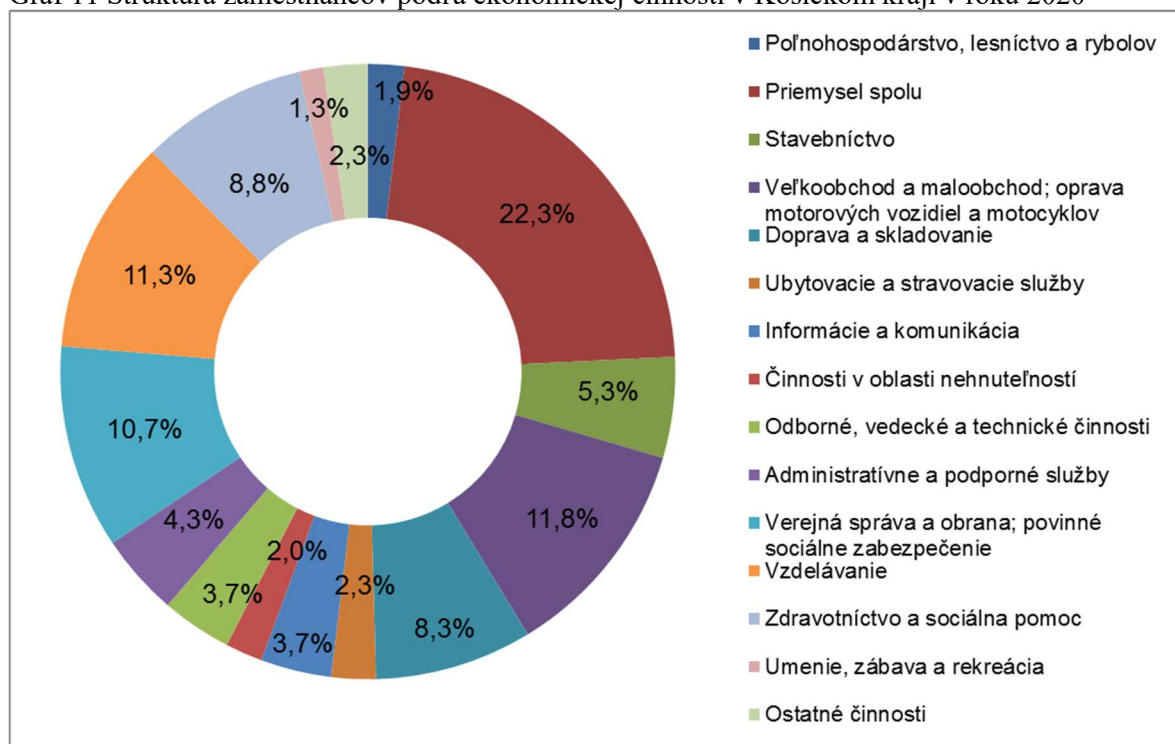

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Počet zamestnancov v Košickom kraji v sledovanom období rokov 2014 – 2020 postupne rastie, ku koncu roku 2020 bol evidovaný priemerný počet zamestnancov v Košickom kraji na úrovni 197 573 osôb.

Zamestnanosť v Košickom kraji podľa ekonomickej štruktúry (odvetvia SK NACE) bola ku koncu roka 2020 najvyššia v oblasti priemyselnej výroby, ktorá tvorí až 22,3% z celkovej zamestnanosti v kraji. Medzi významne zastúpené oblasti patrí aj veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov (11,8%), vzdelávanie (11,3%) a verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie (10,7%).

Graf 11 Štruktúra zamestnancov podľa ekonomickej činnosti v Košickom kraji v roku 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

6.3 Nezamestnanosť

V Košickom kraji je trh práce charakteristický vysokou mierou nezamestnanosti, hlavne nezamestnanosti mladých ľudí, ako aj dlhodobo nezamestnaných. Štruktúra nezamestnanosti významne závisí od ponuky pracovných príležitostí, vzdialenosti miest a obcí, z ktorých ľudia dochádzajú za prácou, od štruktúry populácie, a iných faktorov.

Počet uchádzačov o zamestnanie v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2019 poklesol o 51% zo 67,8 tisíc na 34,9 tisíc osôb. V roku 2020 došlo k opätovnému nárastu počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie na úroveň 44 354 osôb z dôvodu dopadov pandemickej situácie spojenjej s ochorením Covid-19. Rovnaký trend možno sledovať aj pri počte disponibilných uchádzačov o zamestnanie, ku koncu roka 2020 vzrástol na takmer 40 tisíc osôb. V rámci okresov Košického kraja je najväčší podiel disponibilných uchádzačov o zamestnanie v meste Košice (18,0% z celkového počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie v kraji), v okresoch Košice – okolie (17,6%) a v okrese Trebišov (17,5%).

Tabuľka 27 Vývoj počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	2 483	2 352	2 103	1 725	1 352	1 211	1 652
Košice I	3 146	2 812	2 430	1 726	1 426	1 416	2 097
Košice II	3 537	3 308	2 832	2 097	1 753	1 887	2 770
Košice III	1 353	1 112	887	603	530	498	763

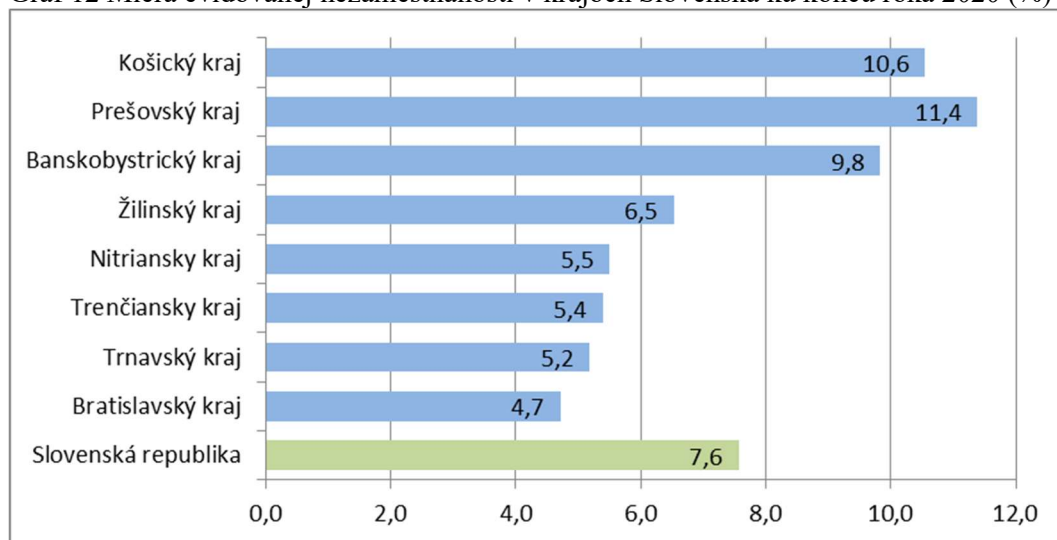
Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Košice IV	2 449	2 006	1 704	1 173	954	902	1 535
<i>mesto Košice</i>	10 485	9 238	7 853	5 599	4 663	4 703	7 165
Košice – okolie	10 790	10 015	8 826	6 698	5 628	5 440	7 029
Michalovce	8 413	7 599	6 978	5 577	5 027	4 462	6 314
Rožňava	7 393	6 596	6 345	4 749	4 158	3 648	4 654
Sobrance	2 159	1 902	1 703	1 292	1 076	1 193	1 574
Spišská Nová Ves	6 651	6 206	5 041	3 575	3 087	2 937	4 468
Trebišov	10 004	9 197	8 528	6 598	6 100	5 589	6 980
Košický kraj	58 378	53 105	47 377	35 813	31 091	29 183	39 836
Slovenská republika	331 733	286 825	237 977	161 915	138 198	135 517	207 184

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti má v Košickom kraji rovnaký trend ako vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie. V rokoch 2014 – 2019 možno sledovať pokles z hodnoty 15,92% na 7,57%, v roku 2020 nárast miery na úroveň 10,55%. Oproti celoslovenskému priemeru dosahuje Košický kraj o 3% vyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti. V rámci okresov je dlhodobo najvyššia miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch Rožňava (15,87% v roku 2020), Sobrance (15,19%) a Trebišov (14,11%).

V rámci krajov je najvyššia miera evidovanej nezamestnanosti v Prešovskom kraji, kde v roku 2020 dosiahla hodnotu 11,4%. Vysokú mieru nad úrovňou celoslovenského priemeru dosahuje aj Košický (10,6%) a Banskobystrický kraj (9,8%). Najnižšie hodnoty dosahuje Bratislavský (4,7%) a Trnavský kraj (5,2%).

Graf 12 Miera evidovanej nezamestnanosti v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (%)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

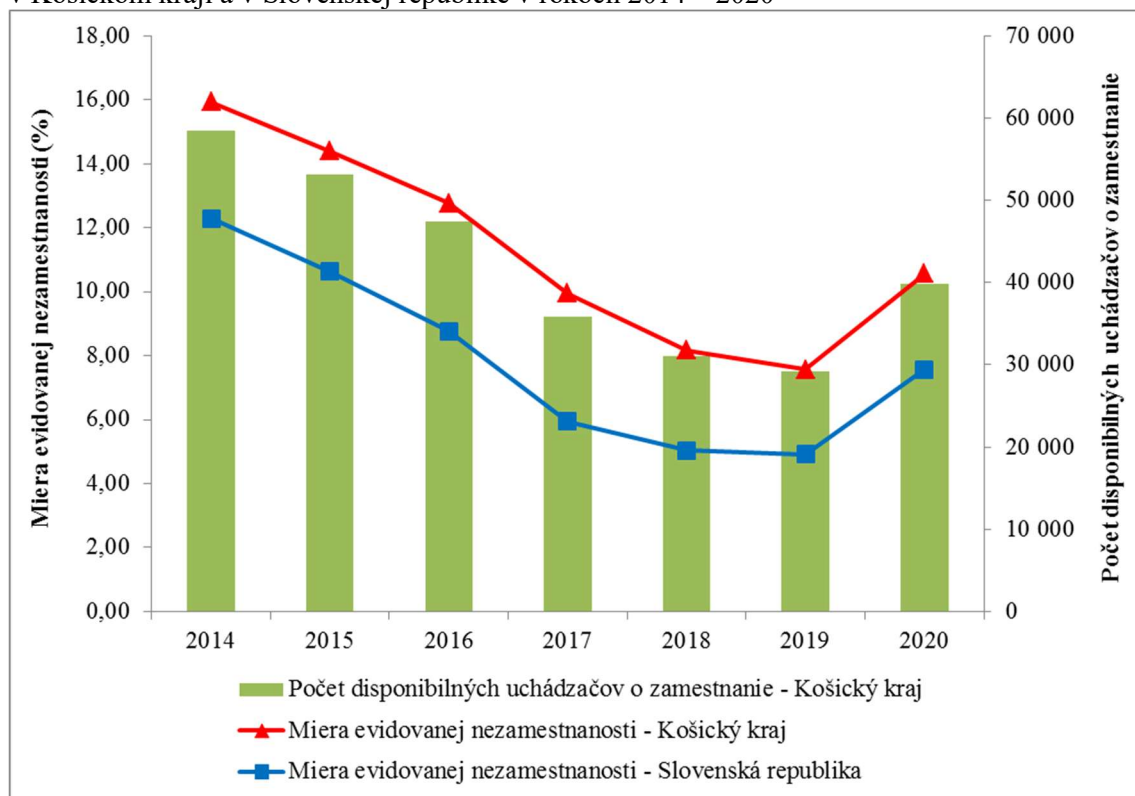
Tabuľka 28 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	17,91	16,96	14,95	12,69	9,65	8,66	12,04
Košice I	9,81	8,65	7,40	5,39	4,11	4,01	6,04
Košice II	9,39	8,65	7,31	5,53	4,27	4,51	6,72
Košice III	8,56	6,97	5,52	3,87	3,13	2,88	4,49
Košice IV	9,37	7,57	6,37	4,51	3,38	3,14	5,43
<i>mesto Košice</i>	9,39	8,16	6,87	5,02	3,86	3,82	5,91
Košice – okolie	19,20	17,66	15,48	12,12	9,72	9,33	12,26
Michalovce	16,78	15,11	13,77	11,29	9,59	8,40	12,22
Rožňava	24,27	21,58	20,93	16,23	13,92	12,14	15,87
Sobrance	20,91	18,40	16,45	12,93	10,37	11,35	15,19

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Spišská Nová Ves	15,12	14,10	11,31	8,34	6,86	6,46	10,01
Trebišov	20,01	18,42	17,05	13,63	12,16	11,02	14,11
Košický kraj	15,92	14,39	12,76	9,94	8,17	7,57	10,55
Slovenská republika	12,29	10,63	8,76	5,94	5,04	4,92	7,57

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Graf 13 Vývoj počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie a miery evidovanej nezamestnanosti v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V Košickom kraji pretrváva vysoká dlhodobá nezamestnanosť. Ku koncu roka 2020 bolo v evidencii dlhšie ako 12 mesiacov 41 512 nezamestnaných, t.j. 45,7% z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie, čo je o 10,7% viac ako celoslovenský priemer. Podiel dlhodobo nezamestnaných v celom sledovanom období klesal, od roku 2014 poklesol z 61,8% o 16%. Všetky okresy Košického kraja, mimo okresov mesta Košice sú nad úrovňou celoslovenského priemeru. Na úrovni okresov je najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných v okresoch Rožňava a Trebišov (52,8%) a v okrese Sobrance (50,4%), najnižší podiel je v meste Košice (44,3%) s minimom v okresoch Košice IV (25,4%) a Košice III (27,7%).

Tabuľka 29 Vývoj podielu dlhodobo evidovaných uchádzačov o zamestnanie v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	64,3	55,0	59,1	57,2	57,7	50,2	49,5
Košice I	47,2	47,6	46,1	43,6	40,2	34,5	33,1
Košice II	43,1	44,7	45,0	45,6	39,8	32,6	34,1
Košice III	46,1	43,0	43,0	38,2	32,7	25,1	27,7
Košice IV	44,3	44,7	41,3	36,2	29,3	23,8	25,4
<i>mesto Košice</i>	<i>38,1</i>	<i>36,7</i>	<i>43,6</i>	<i>43,4</i>	<i>45,0</i>	<i>45,4</i>	<i>44,3</i>
Košice – okolie	63,8	59,8	57,8	54,7	51,1	44,7	46,0
Michalovce	63,8	58,7	58,8	56,6	52,6	50,9	48,9
Rožňava	69,6	66,8	65,4	59,1	54,4	52,8	52,8

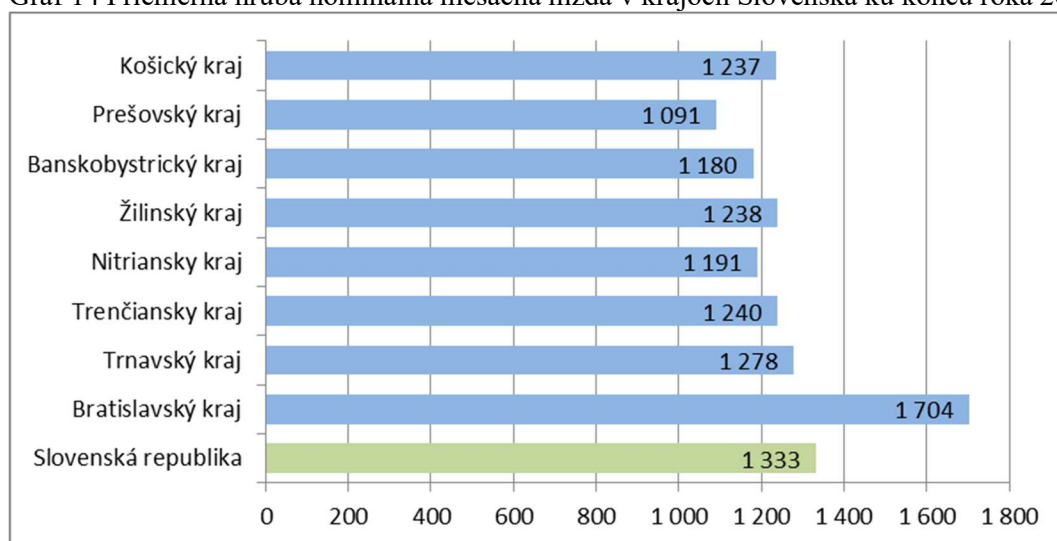
Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sobrance	63,9	61,6	60,5	59,5	51,4	46,0	50,4
Spišská Nová Ves	58,6	53,2	54,7	52,1	47,7	40,8	41,3
Trebišov	69,9	66,5	64,7	62,2	56,3	55,5	52,8
Košický kraj	61,8	58,4	57,8	55,0	50,6	46,5	45,7
Slovenská republika	54,4	51,7	49,7	44,4	39,1	34,7	35,0

Zdroj údajov: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

6.4 Priemerná mzda

Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca dosiahla ku koncu roka 2020 v SR hodnotu 1 333 Eur, medziročne vzrástla o 5,6%. V rámci krajov je najvyššia nominálna mesačná mzda zamestnanca v Bratislavskom kraji (1 704 Eur), kde prevyšuje celoslovenský priemer o 28%. Najnižšia nominálna mesačná mzda zamestnanca je v Prešovskom kraji, kde v roku 2020 dosiahla hodnotu 1 091 Eur, čo je 18% pod celoslovenským priemerom.

Graf 14 Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (EUR)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca sa v Košickom kraji vyvíja priaznivo, ku koncu roka 2020 dosiahla hodnotu 1 238 Eur, bola však nižšia ako priemer SR o 86 Eur. Z hľadiska odvetvovej štruktúry najvyššia nominálna mesačná mzda bola v roku 2020 v odvetviach informácií a komunikácií (1 848 Eur), finančných a poisťovacích činností (1 557 Eur) a v oblasti verejnej správy a obrany, povinného sociálneho zabezpečenia (1 440 Eur). Najnižšia nominálna mesačná mzda bola v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb (728 Eur) a v oblasti administratívnych a podporných služieb (990 Eur).

Tabuľka 30 Vývoj priemernej hrubej nominálnej mesačnej mzdy v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (Eur)

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	691	699	760	804	858	935	948
Košice I	955	998	1 051	1 096	1 205	1 279	1 326
Košice II	1 115	1 176	1 184	1 249	1 382	1 378	1 359
Košice III	750	810	860	894	936	1 031	1 231
Košice IV	982	1 025	1 034	1 095	1 157	1 268	1 347
Košice – okolie	819	862	871	936	1 071	1 137	1 167
Michalovce	824	844	868	919	1 000	1 067	1 137
Rožňava	847	867	886	919	986	1 061	1 165
Sobrance	792	819	831	951	886	1 045	1 154
Spišská Nová Ves	799	812	854	900	961	1 065	1 158
Trebišov	737	760	801	837	886	985	1 069

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Košický kraj	908	945	972	1 025	1 110	1 179	1 238
Slovenská republika	957	993	1 034	1 095	1 171	1 266	1 324

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov je dlhodobo najvyššia priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca v okresoch Košice II (1 359 Eur v roku 2020), Košice IV (1 347 Eur) a Košice I (1 326 Eur). Tieto okresy ako jediné prevyšujú priemernú hodnotu kraja. Najnižšia nominálna mesačná mzda je v okresoch Gelnica (948 Eur) a Trebišov (1 069 Eur), kde dosahuje približne 80% priemernej mesačnej mzdy na krajskej úrovni.

6.5 Zhrnutie

- Z hľadiska evidovaného počtu zamestnancov podľa ekonomickej štruktúry (odvetvia SK NACE) v Košickom kraji dominuje oblasť priemyselnej výroby, ktorá tvorí až 22,3% z celkovej zamestnanosti v kraji. Medzi významne zastúpené oblasti patrí aj veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov, vzdelávanie a verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie.
- V Košickom kraji dlhodobo pretrváva vysoká miera nezamestnanosti (10,55% v roku 2020) s výrazným podielom dlhodobo nezamestnaných (45,7%). Oproti celoslovenskému priemeru dosahuje Košický kraj o 3% vyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti. V rámci okresov je dlhodobo najvyššia miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch Rožňava (15,87% v roku 2020), Sobrance (15,19%) a Trebišov (14,11%).
- Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca sa v Košickom kraji vyvíja priaznivo, stále je však nižšia ako priemer SR (93% úrovne SR). Dlhodobo najvyššia priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca je v okresoch mesta Košice.

7. SOCIÁLNA INKLÚZIA

7.1 Riziko chudoby

Miera rizika chudoby (60% mediánu) v Košickom kraji bola v roku 2020 na úrovni 15,8% (priemer za SR 11,4%), oproti roku 2014 vzrástla o 2,1%, s maximom v roku 2019 (16,6%). Naproti tomu sa miera rizika chudoby (60% mediánu) v Slovenskej republike postupne znižuje, čím sa prehĺbuje rozdiel medzi Košickým krajom a priemerom SR.

Z hľadiska štruktúry výdavkov domácnosti boli najvyššie výdavky na potraviny a nealkoholické nápoje (23%) a na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá (20%).

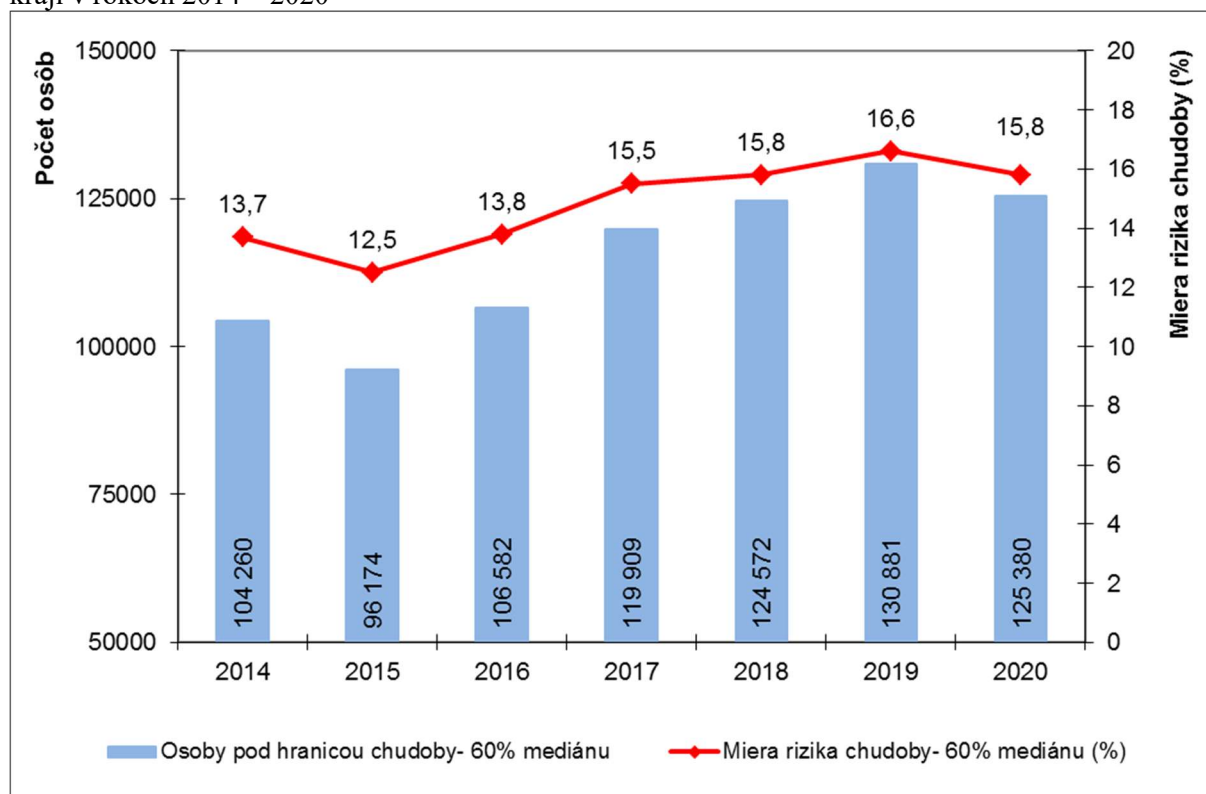
Tabuľka 31 Vývoj miery rizika chudoby – 60% mediánu v krajoch a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bratislavský kraj	7,8	7,3	5,4	4,6	4,3	4,3	3,7
Trnavský kraj	8,5	7,9	9	9,8	7,9	10,7	9
Trenčiansky kraj	8,9	8,7	7,8	7,7	6,6	5,1	5,2
Nitriansky kraj	13,2	13,2	14,6	12,1	10,8	6,6	7,2
Žilinský kraj	13,5	13,4	14,1	13,7	12,9	12,1	11,6
Banskobystrický kraj	17,1	16,4	15,3	14,2	17,6	19,3	18,3
Prešovský kraj	16	16,4	18,6	18,1	18,4	17,5	17,2
Košický kraj	13,7	12,5	13,8	15,5	15,8	16,6	15,8
Slovenská republika	12,6	12,3	12,7	12,4	12,2	11,9	11,4

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Graf 15 Vývoj počtu osôb pod hranicou chudoby a miery rizika chudoby (60% mediánu) v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením v Košickom kraji má v sledovanom období mierne kolísavý charakter, pričom stále dosahuje hranicu 20%, v roku 2018 to bolo 20,3%.

7.2 Marginalizované rómske komunity

Obyvateľstvo rómskej národnosti je špecifickou skupinou obyvateľstva, ktoré sa vo väčšine nehlasí k svojej národnosti a tak ich podiel z oficiálnych výsledkov nezodpovedá reálnym údajom.

Na základe výsledkov sociografického mapovania rómskych osídlení z roku 2013, spracovaným Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, žilo v okresoch Košického kraja celkovo 16% obyvateľov v rómskych osídleniach, čo je viac ako trojnásobok zistený pri sčítaní obyvateľov. V rámci okresov žil najvyšší podiel obyvateľov v rómskych osídleniach v okresoch Gelnica (25,6%), Rožňava (22,7%) a Spišská Nová Ves (21,5%). Najnižší podiel bol v okresoch mesta Košice (7,6%) a v okrese Sobrance (12,0%).

V roku 2019 sa uskutočnilo ďalšie sociografické mapovanie rómskych osídlení (Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity v spolupráci s Inštitútom pre výskum práce a rodiny). V okresoch Košického kraja žilo celkovo 16,7% obyvateľov v rómskych osídleniach. V rámci okresov bol najvyšší podiel obyvateľov v rómskych osídleniach v okresoch Gelnica (nárast na 30,4%), Rožňava a Spišská Nová Ves (23,5%), Košice – okolie (21,6%). Najnižší podiel je v okresoch mesta Košice (4,8%) a v okrese Sobrance (12,9%).

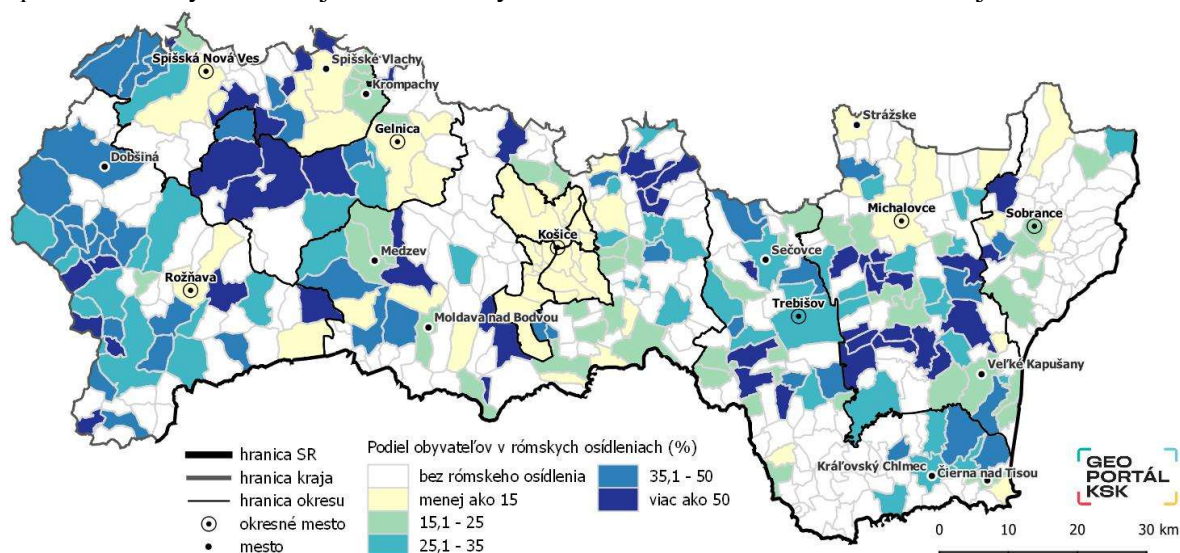
V rámci celého Slovenska žilo v roku 2019 v rómskych osídleniach celkovo 7,6% obyvateľov (7,4% v roku 2013).

Tabuľka 32 Obyvateľstvo rómskej národnosti (2021) a počet Rómov (2013, 2019) v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike

Územie (okres, kraj)	Obyvateľstvo rómskej národnosti (SODB 2021)		Mapping Rómov (2013)		Mapping Rómov (2019)	
	Počet Rómov	Podiel Rómov (%)	Počet Rómov	Podiel Rómov (%)	Počet Rómov	Podiel Rómov (%)
Gelnica	2 142	6,8	8 049	25,7	9 688	30,4
Košice I – IV	4 152	1,8	8 262	3,4	11 391	4,8
Košice – okolie	6 799	5,3	24 361	20,0	27 911	21,6
Michalovce	1 995	1,8	19 646	17,7	22 340	20,2
Rožňava	2 056	3,5	14 344	22,7	14 594	23,5
Sobrance	1 234	5,5	2 732	12,0	2 950	12,9
Spišská Nová Ves	2 148	2,2	21 198	21,5	23 412	23,5
Trebišov	3 765	3,6	18 183	17,1	21 702	20,6
Košický kraj	24 291	3,1	116 775	14,7	133 988	16,7
Slovenská republika	67 179	1,2	402 840	7,4	416 039	7,6

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Inštitút pre výskum práce a rodiny

Mapa 8 Podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach v obciach Košického kraja v roku 2019

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Inštitút pre výskum práce a rodiny; vlastné spracovanie

K najvýznamnejším problémom sociálnej inklúzie Rómov patrí segregácia, viacnásobné sociálne vylúčenie, koncentrácia chudoby a nedostatočný prístup k službám.

7.3 Seniori a sociálne vylúčenie

Starnutie populácie a zvyšovanie priemerného veku obyvateľstva na Slovensku sa ukazuje ako jeden z dlhodobých pretrvávajúcich problémov. Pribúdajúci počet ľudí v poproduktívnom veku patrí k najohrozenejším skupinám sociálnym vylúčením. Táto skupina ľudí je obmedzovaná hlavne nízkymi príjmami, nedostatkom mobility, neúctou a zdravotnými problémami. Najrizikovejšiu skupinu tvoria osamelí seniori, s určitým druhom postihnutia a ženy.

Celková tendencia vo vývoji vekovej štruktúry obyvateľstva kraja povedie k zhoršovaniu jej skladby v dôsledku výrazného zvyšovania podielu obyvateľstva v poproduktívnom veku a znižovania počtu produktívneho obyvateľstva.

Aj keď starnutie populácie je prejavom civilizáčného úspechu, je zároveň bezprecedentnou výzvou pre súčasnú globálnu spoločnosť. Starnutie populácie sa prejaví vo všetkých oblastiach verejného života. Podpora aktívneho starnutia a striebornej ekonomiky predstavuje mitigačnú politiku pre zmiernenie dopadov, najmä na verejné financie.

Najvýznamnejšie identifikované problémy spojené so starnutím obyvateľstva sú: nedostatočná kapacita poskytovaných sociálnych služieb v zariadeniach sociálnych služieb, preferencia sociálnych služieb pobytovou formou pred terénnou a ambulantnou formou, nedostatok sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím, hlavne v oblasti duševného zdravia, nízka ponuka služieb, nerovnomerné rozloženie sociálnych služieb a ich koncentrácia do miest, nedokonalý systém evidencie žiadateľov odkázaných na sociálnu službu v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby pobytovou formou v duplicitnej evidencii žiadateľov, neexistujúca prepojenosť informácií medzi poskytovateľmi sociálnych služieb a nedostatok odborných pracovníkov v sociálnych službách – nízka motivácia pracovať v sociálnych službách, podpora aktívneho starnutia a podporu neformálnych opatrovateľov, chýbajúca dlhodobá zdravotno-sociálna starostlivosť.

7.4 Cudzinci

Počet cudzincov na území Slovenska, ako aj v Košickom kraji dynamicky rastie. Na území Košického kraja vzrástol celkový počet platných pobytov cudzincov v rokoch 2015 – 2020 takmer 2-násobne na 18 807 osôb v roku 2020.

Tabuľka 33 Počet platných pobytov cudzincov na území SR v rámci okresoch Košického kraja, v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2020

Územie (okres, kraj)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	149	140	136	141	157	169
Košice I	2 198	2 281	2 577	2 756	3 239	3 594
Košice II	1 657	1 745	2 066	2 452	3 218	3 787
Košice III	262	277	291	310	357	389
Košice IV	1 031	1 064	1 107	1 172	1 443	1 536
<i>mesto Košice</i>	<i>5 148</i>	<i>5 367</i>	<i>6 041</i>	<i>6 690</i>	<i>8 257</i>	<i>9 306</i>
Košice – okolie	755	780	815	906	1 039	1 128
Michalovce	1 452	1 704	2 137	2 806	3 728	4 471
Rožňava	424	460	473	475	482	516
Sobrance	742	863	974	1 035	1 110	1 224
Spišská Nová Ves	539	579	603	643	755	807
Trebišov	770	789	875	950	1 026	1 186
Košický kraj	9 979	10 682	12 054	13 646	16 554	18 807

Zdroj údajov: Prezídium Policajného zboru, Úrad hraničnej a cudzineckej polície

Väčšina cudzincov prichádza na naše územie so zámerom zlepšenia svojej ekonomickej situácie a cieľom zamestnať sa. Nie všetci však majú rovnaké podmienky pohybu a zamestnávania sa na území SR. Cudzinci – občania EÚ/EHP sa na Slovensku pohybujú a zamestnávajú na základe pravidiel jednotného trhu EÚ (zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Cudzinci – štátni príslušníci tretích krajín (krajín mimo EÚ) potrebujú povolenie na pobyt i na zamestnanie. Práve cudzinci z tejto skupiny sa často stávajú obeťami pracovného vykorisťovania alebo zneužívania zo strany agentúr a zamestnávateľov a sú konfrontovaní s nelegálnym zamestnávaním. Vzhľadom na odlišný jazyk a legislatívu štátu pôvodu cudzincov, je práve u tejto skupiny osôb zvýšený predpoklad nízkeho povedomia o ich právach a povinnostiach v zmysle legislatívy SR, čím sa stávajú zraniteľnejšími vo vzťahu k vymáhaniu svojich práv.

V roku 2020 bolo v Košickom kraji zamestnaných spolu 3 675 občanov iných krajín, z toho bolo 34,5% občanov krajín EÚ/EHP, 44,2% štátnych príslušníkov tretích krajín s platným povolením na zamestnanie na území SR a 21,4% občanov tretích krajín s informačnou kartou (bez povolenia na zamestnanie) na území SR. Oproti roku 2015 vzrástol ich počet 2-násobne u občanov krajín EÚ/EHP a 3-násobne v rámci štátnych príslušníkov tretích krajín s platným povolením na zamestnanie na území SR. Až 50% cudzincov bolo zamestnaných v meste Košice, z nich bolo najviac občanov krajín EÚ/EHP s informačnou kartou (38% z celkového počtu zamestnaných cudzincov v meste Košice).

Tabuľka 34 Zamestnávanie občanov krajín EÚ/EHP s informačnou kartou na území Slovenskej republiky v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v SR v rokoch 2015 – 2020

Územie (okres, kraj)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	2	2	5	6	47	50
Košice I	243	285	321	319	347	251
Košice II	56	41	129	196	119	74
Košice III	3	8	8	10	6	2
Košice IV	249	335	552	617	591	379
<i>mesto Košice</i>	<i>551</i>	<i>669</i>	<i>1 010</i>	<i>1 142</i>	<i>1 063</i>	<i>706</i>
Košice – okolie	57	125	150	248	263	169
Michalovce	101	255	250	262	331	339
Rožňava	13	21	30	39	214	185
Sobrance	10	8	12	6	7	14
Spišská Nová Ves	23	42	54	75	90	33
Trebišov	20	52	41	101	143	127
Košický kraj	777	1 174	1 552	1 879	2 158	1 623
Slovenská republika	19 428	24 054	27 726	36 265	32 114	29 937

Zdroj údajov: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Tabuľka 35 Zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín s platným povolením na zamestnanie na území Slovenskej republiky v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v SR v rokoch 2015 – 2020

Územie (okres, kraj)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	2	1	2	2	1	5
Košice I	71	81	94	110	191	193
Košice II	14	15	24	59	108	82
Košice III	2	1	2	8	10	3
Košice IV	125	78	58	131	275	233
<i>mesto Košice</i>	<i>212</i>	<i>175</i>	<i>178</i>	<i>308</i>	<i>584</i>	<i>511</i>
Košice – okolie	12	13	15	29	72	58
Michalovce	108	124	286	445	481	460
Rožňava	13	23	27	21	21	25
Sobrance	8	8	13	28	42	43
Spišská Nová Ves	19	21	28	46	85	88
Trebišov	20	22	33	53	76	77
Košický kraj	394	387	582	932	1 362	1 267
Slovenská republika	3 033	3 685	8 937	17 064	28 578	24 169

Zdroj údajov: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Na úrovni okresov je najviac zamestnaných cudzincov v meste Košice (predovšetkým okresy Košice I a Košice IV) a v okrese Michalovce. Občania krajín EÚ/EHP prevládajú v meste Košice (43,5% z celkového počtu zamestnaných občanov krajín EÚ/EHP v Košickom kraji v roku 2020), v okrese Michalovce dosahujú podiel 20,9%. Štátni príslušníci tretích krajín (krajín mimo EÚ) sú zamestnaní najmä v meste Košice (40,3% z celkového počtu zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín s platným povolením na zamestnanie v Košickom kraji v roku 2020) a v okrese Michalovce (36,3%).

K najvýznamnejším problémom sociálnej inklúzie cudzincov patrí jazyková a kultúrna bariéra, nedostatok informácií v inom ako slovenskom jazyku, nízke právne povedomie o fungovaní verejnej správy v SR, nerovnaký prístup pri získavaní bývania, problémový prístup k vzdelávaniu a zdravotnej a sociálnej starostlivosti a nedôvera vo verejné inštitúcie, nedostatok skúseností samospráv s prácou s cudzincami.

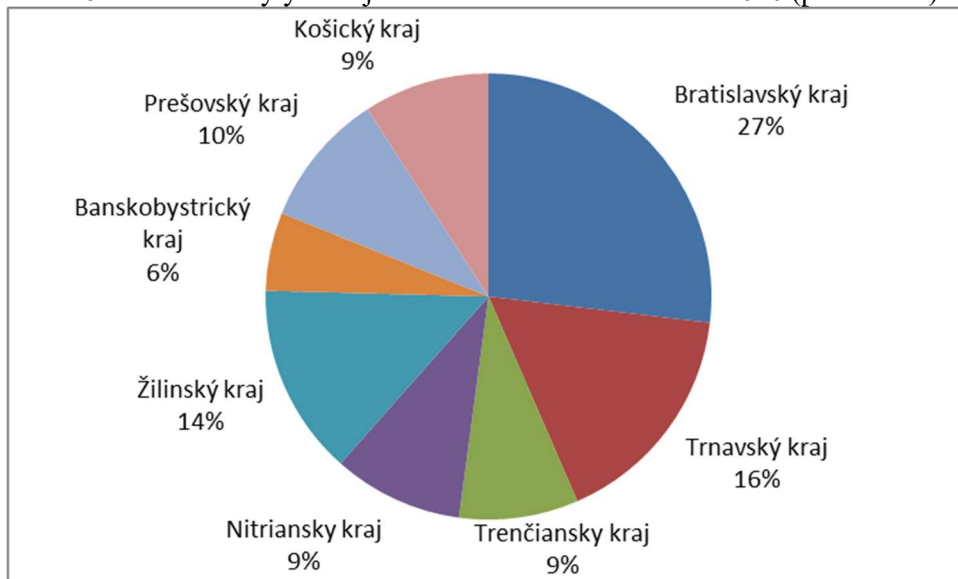
7.5 Sociálna inklúzia a bývanie

V spoločnosti vždy existujú určité skupiny obyvateľstva, ktoré si nedokážu, alebo len s problémami dokážu zabezpečiť zodpovedajúce bývanie vlastnými silami. Vždy ide o sociálne najslabšie vrstvy obyvateľstva. Z tohto pohľadu sa sociálna pomoc dotýka mladých rodín s malými

deťmi, občanov v dôchodkovom veku, ľudí so zdravotnými ťažkosťami, hendikepovaných ľudí ale aj nízkopříjmových pracujúcich. Okrem toho je táto pomoc zameraná tiež na špecifické skupiny obyvateľstva, ako sú cudzinci, ľudia bez domova a pod. Toto znevýhodnené postavenie v spoločnosti môže byť prechodného charakteru a súvisí napr. s určitými fázami životného a rodinného cyklu, so zdravotným hendikepom, ale na druhej strane môže mať aj trvalý charakter.

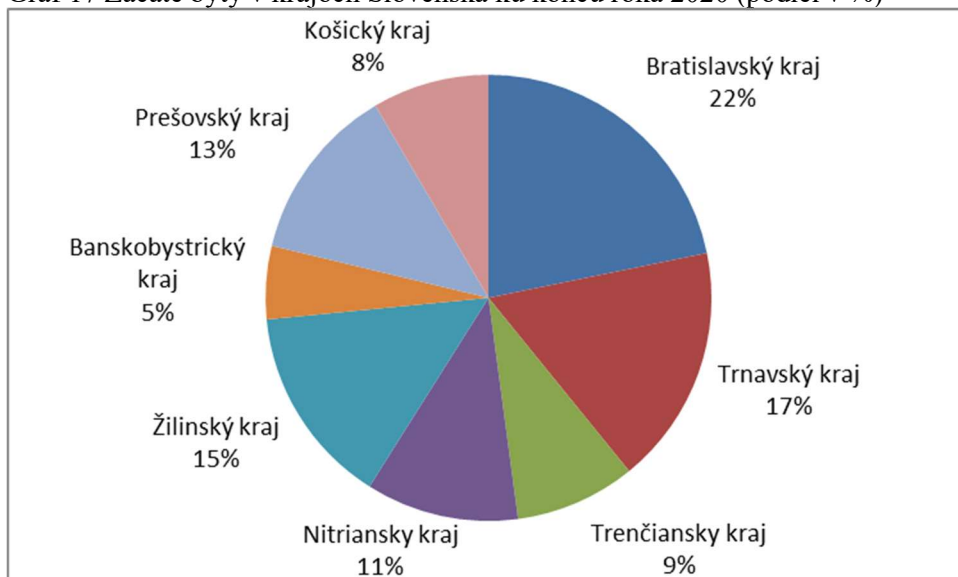
Bytová výstavba v rámci krajov SR je sústredená prevažne v Bratislavskom, Trnavskom a Žilinskom kraji. V roku 2020 bolo v Slovenskej republike dokončených 21 490 bytov, z toho bolo najviac v Bratislavskom kraji (5 776 bytov, 27%). Najmenej bytov bolo v roku 2020 dokončených v Banskobystrickom kraji (1 220 bytov, 6%). Rovnaký trend možno sledovať aj pri začatých bytoch, kde bolo na Slovensku začatých 19 744 bytov, z toho 22% (4 300 bytov) v Bratislavskom kraji.

Graf 16 Dokončené byty v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (podiel v %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Graf 17 Začaté byty v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (podiel v %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V roku 2020 bolo v Košickom kraji dokončených 1 964 bytov, čo je 9,1% z počtu dokončených bytov v SR. V Košickom kraji pripadá na 1000 obyvateľov iba 2,45 dokončeného bytu (SR 3,94 bytu). V porovnaní s rokom 2014 počet dokončených bytov mierne rastie. Nízky počet bytov

a ich cena nepriaznivo ovplyvňujú demografický vývoj, najmä prirodzené prírastky obyvateľov, ale aj migráciu.

V roku 2020 bola začatá výstavba 1 672 bytov, čo je len o 175 bytov viac ako v roku 2014. Košický kraj sa na počte začatých bytov SR v roku 2020 podieľal 8,5%. Ku koncu roka 2020 bolo v Košickom kraji rozostavaných 6 622 bytov, čo predstavuje 8,7% z počtu rozostavaných bytov v SR.

Priemerná obytná plocha bytu v Košickom kraji dosiahla v roku 2020 hodnotu 66,1m², čo je pod úrovňou celoslovenského priemeru (69,4m²). V porovnaní s rokom 2014 priemerná obytná plocha bytu v kraji klesla o 10m².

Tabuľka 36 Vývoj bytovej výstavby v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet dokončených bytov	1 214	1 274	1 133	1 465	1 457	1 543	1 964
Priemerná obytná plocha bytu v m ²	76,5	76,6	84,1	70,2	72,2	75,1	66,1

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Tabuľka 37 Počet rozostavaných bytov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	173	165	150	150	144	141	143
Košice I	265	332	720	664	425	249	582
Košice II	923	1 069	1 034	1 112	1 387	1 546	1 031
Košice III	326	280	327	261	373	207	208
Košice IV	524	477	508	548	540	602	468
Košice – okolie	1 812	1 795	1 896	1 993	2 030	2 116	2 100
Michalovce	502	509	543	517	577	639	580
Rožňava	269	232	451	523	409	432	361
Sobrance	87	83	83	76	87	89	90
Spišská Nová Ves	375	427	557	595	649	610	658
Trebišov	382	404	313	309	348	364	401
Košický kraj	5 638	5 773	6 582	6 748	6 969	6 995	6 622
Slovenská republika	62 042	66 268	71 581	74 974	77 773	78 974	76 339

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Tabuľka 38 Počet dokončených bytov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	19	30	33	18	17	15	15
Košice I	103	83	162	78	287	222	120
Košice II	153	262	83	379	51	145	550
Košice III	6	53	10	158	11	183	6
Košice IV	148	152	91	72	129	109	213
Košice – okolie	426	370	415	359	490	475	506
Michalovce	128	83	101	110	97	138	184
Rožňava	50	65	31	19	145	39	120
Sobrance	17	12	19	20	16	13	8
Spišská Nová Ves	111	100	109	201	150	155	169
Trebišov	53	64	79	51	64	49	73
Košický kraj	1 214	1 274	1 133	1 465	1 457	1 543	1 964
Slovenská republika	14 985	15 471	15 672	16 946	19 071	20 171	21 490

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov Košického kraja je najviac rozostavaných a dokončených bytov v okrese Košice – okolie a Košice II, na 1000 obyvateľov pripadá najviac dokončených bytov v okrese Košice II (6,7 dokončených bytov na 1000 obyvateľov). Najmenej dokončených bytov na 1000 obyvateľov je v okresoch Košice III, Sobrance a Gelnica (pod úrovňou 0,5). Najvyššia priemerná obytná plocha bytu bola v roku 2020 v okresoch Košice III (126m²), Sobrance (92m²) a Gelnica (89m²), najnižšia v okresoch Košice II, Košice IV a Rožňava (50-60m²).

Tabuľka 39 Počet dokončených bytov na 1000 obyvateľov a priemerná obytná plocha bytov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020

Územie (okres, kraj)	Počet dokončených bytov	Podiel dokončených bytov na 1000 obyvateľov	Priemerná obytná plocha bytu (m ²)
Gelnica	15	0,47	89,0
Košice I	120	1,78	61,9
Košice II	550	6,70	51,0
Košice III	6	0,21	125,8
Košice IV	213	3,55	54,4
Košice – okolie	506	3,85	84,5
Michalovce	184	1,66	66,3
Rožňava	120	1,94	57,2
Sobrance	8	0,35	92,0
Spišská Nová Ves	169	1,69	74,4
Trebišov	73	0,69	75,8
Košický kraj	1 964	2,45	66,1
Slovenská republika	21 490	3,94	69,4

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V Košickom kraji je cena 1m² nehnuteľnosti na polovičnej úrovni oproti cene v Bratislavskom kraji. Obyvateľ Bratislavského kraja si v roku 2018 mohol na základe priemerného disponibilného ekvivalentného príjmu domácnosti mesačne kúpiť 0,43m² nehnuteľnosti, čo by v prípade kúpy bytu s rozlohou 65m² znamenalo odloženie až 147 mesačných príjmov. Pre porovnanie, obyvateľ Nitrianskeho kraja si z priemerného mesačného príjmu môže dovoliť takmer 2-násobok metrážnej plochy (0,93m²), čo v praxi znamená odloženie 79 mesačných príjmov.

Tabuľka 40 Cena za 1m² obytnej plochy v krajoch Slovenskej republiky (Eur)

Územie	2015	2016	2017	2018	2Q 2019
Bratislavský kraj	1 693	1 790	1 896	1 973	2 072
Trnavský kraj	830	863	936	1 060	1 146
Trenčiansky kraj	633	653	740	786	948
Nitriansky kraj	556	587	663	748	857
Žilinský kraj	753	812	864	936	1 099
Banskobystrický kraj	712	714	745	777	843
Prešovský kraj	745	784	833	875	1 025
Košický kraj	946	932	1 015	1 071	1 016
Slovenská republika	1 240	1 301	1 388	1 464	1 556

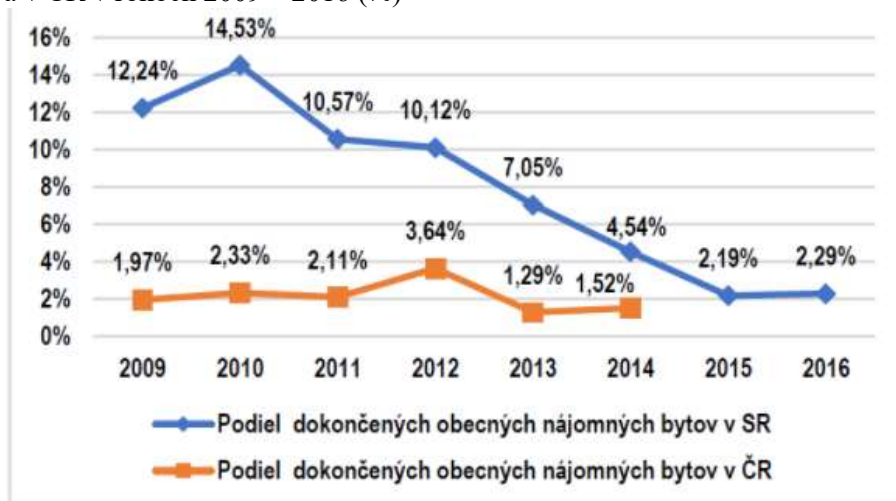
Zdroj údajov: Konceptcia sociálnej exklúzie Banskobystrického samosprávneho kraja 2020-2030

V súčasnosti pozorujeme zmenu paradigmy smerom k zabezpečeniu dostupného a štandardného bývania pre všetkých a poskytovania sociálnej podpory (sociálnej práce) šitej na mieru domácnostiam. Táto paradigmatická zmena je prepojená na zistenia spojené s potrebou predchádzať segregácií, zabezpečiť dobrý zdravotný stav, vzdelávacie možnosti pre deti a pod. (viď rozsiahle publikácie venované bývaniu – Inštitút pre výskum práce a rodiny). Aktuálnou výzvou je potreba zabezpečiť efektívnu prevenciu straty bývania a zabezpečiť verejné politiky postavené na dostupnom bývaní pri zabezpečovaní sociálneho mixu. Nájomné bývanie je kľúčovým nástrojom štátu pre riešenie sociálnej situácie značnej skupiny obyvateľov, hlavne ľudí zo sociálne a finančne znevýhodneného prostredia.

Na základe správy z Najvyššieho kontrolného úradu SR (NKÚ) s názvom Sociálne bývanie ako nástroj riešenia zlej sociálnej situácie klesol počet dokončených obecných nájomných bytov v SR z 2 305 bytov v roku 2009 (12,2%) na 359 v roku 2016 (2,3%). V ČR je podiel dokončených obecných nájomných bytov veľmi nízky, v roku 2014 predstavoval len 1,5% (363 bytov). NKÚ ďalej v rámci správy ako príklad dobrej praxe používa zavedený systém nájomného bývania v Rakúsku, ktorý nie je zameraný len na domácnosti s nízkymi príjmami, ba naopak je jeho cieľom dať širokým vrstvám obyvateľstva k dispozícii dostupné a kvalitné bývanie. Táto politika totiž zabraňuje sociálnej

segregácii a prispieva k sociálnemu zmierniu. Za nájomné bývanie v Rakúsku zodpovedajú jednotlivé spolkové krajiny, v spolupráci s obcami, poisťovňami a bankami. Na rozdiel od Slovenska a Česka sa v Rakúsku zameriavajú primárne na podporu dostupného bývania v nájomných domoch. Podiel nájomných bytov v Rakúsku tvorí až 42% z celého bytového fondu, kým v Česku je to 21% a na Slovensku necelých 6%.

Graf 18 Podiel dokončených obecných nájomných bytov na celkovom počte dokončených bytov v SR a v ČR v rokoch 2009 – 2016 (%)

Zdroj: Ministerstvo dopravy a výstavby SR, Informácia o bytovej výstavbe v SR; Ministerstvo pro místni rozvoj ČR (MMV ČR), Vybrané údaje o bydlení

Záujem o nájomné bývanie je zo strany starostov a obcí vysoký. Prieskum nájomného bývania, ktorý realizovalo Združenie miest a obcí Slovenska potvrdil záujem starostov a primátorov o nájomné bývanie, kedy až 83,9% oslovených má za to, že je potrebné podporovať nájomné bývanie.

Najvýznamnejšie identifikované problémy v rámci dostupnosti bývania sú rast nadobúdacích cien nehnuteľnosti – vysoká zadlženosť, vysoké ceny trhového nájomného – nedostatok obecných nájomných bytov, nedostatok cenovo dostupného bývania, neexistujúca evidencia nájomných bytov, nedostatočná kapacita zariadení pre ľudí bez domova, osobitne so zdravotným postihnutím.

7.6 Sociálne podnikanie

Sociálna ekonomika tvorí sektor národného hospodárstva, ktorý sa stáva významným aj z hľadiska perspektívy regionálneho rozvoja. V prípade sociálneho podnikania sa zameriavame na zamestnávanie znevýhodnených alebo zraniteľných osôb spolu so sociálnou integráciou, čo ich čini významnými prispievateľmi k celkovej sociálnej súdržnosti a inklúzií. Z tohto hľadiska sú aj kľúčovými aktérmi podpory zamestnávania najzraniteľnejších skupín v spoločnosti. V roku 2018 bol na Slovensku prijatý zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý okrem iného upravuje subjekty sociálnej ekonomiky, ako aj poskytovanie podpory v širšom priestore sociálnej ekonomiky.

Existuje množstvo príkladov sociálnych podnikov nielen v zahraničí, ale už aj na Slovensku. Začiatkom roka 2022 bolo v Košickom kraji registrovaných 86 sociálnych podnikov z celkového počtu 513. Zásadným znakom úspešných sociálnych podnikov je aj osobitný prístup k práci so znevýhodnenými a zraniteľnými skupinami osôb, ktorý by mala dopĺňať motivácia zamestnať ich na otvorenom trhu práce. V tomto smere sú sociálne podniky v porovnaní s bežnými subjektmi náročnejšie najmä z pohľadu sociálnej, emocionálnej a morálnej úrovne kvality stredného manažmentu.

Úspešnými príkladmi sociálnych podnikov v Košickom kraji sú Hrhovské služby, Ľudia a perspektíva v Krompachoch, sociálny podnik Košického samosprávneho kraja a ďalšie.

7.7 Index sociálneho pokroku (SPI)

Pri hodnotení vyspelosti regiónu, či krajiny sa v poslednom čase dostávajú do popredia aj agregované indexy, ktoré okrem tzv. „tvrdých“ štatistických dát využívajú aj ukazovatele vyjadrujúce subjektívne vnímanie jednotlivých aspektov a faktorov ovplyvňujúcich kvalitu života.

Index sociálneho pokroku – Social Progress Index (SPI) je jeden z najprepracovanejších svetových systémov vyvinutých pre meranie spoločenského rozvoja. Je to prvý systém, ktorý meria spoločenský rozvoj nezávisle na ekonomických ukazovateľoch a poskytuje podrobný prehľad o tom, či majú obyvatelia prístup k širokej škále oblastí, podľa ktorých sa hodnotí sociálny rozvoj, ako sú napr. základné služby, príležitosti, lekárska starostlivosť, vzdelanie, bývanie, práva a sloboda bez diskriminácie a ďalšie. Index bol vytvorený na doplnenie HDP (hrubý domáci produkt) a iných ekonomických ukazovateľov, s cieľom poskytovať ucelenejší prehľad o potrebách obyvateľov.

Koncepcne SPI rozdeľuje sociálny pokrok na tri hlavné dimenzie: základné ľudské potreby, základy blahobytu a príležitosti. V tomto duchu SPI považuje sociálny pokrok za "schopnosť spoločnosti uspokojiť základné ľudské potreby svojich občanov, vytvoriť základy, ktoré umožňujú občanom a spoločnostiam zvýšiť a udržiavať kvalitu svojho života a vytvárať podmienky na dosiahnutie plného potenciálu všetkých jednotlivcov". Každá dimenzia pozostáva zo štyroch zložiek, ktoré sa skladajú z troch až piatich špecifických ukazovateľov a všetky ukazovatele sú merané konzistentnou metodikou.

Primárnym cieľom SPI je pomôcť regiónom adresnejšie definovať svoje priority v rámci regionálneho plánovania a tvorby politík a identifikovať partnerov v rôznych štádiách hospodárskeho rozvoja, za účelom výmeny skúsenosti a nastavovania rozvojových priorít. SPI zároveň predstavuje dôležitý prínos do diskusie v rámci iniciatívy „beyond GDP“ („nad rámec hrubého domáceho produktu – HDP“), ktorá sa usiluje hľadať alternatívne prístupy k meraniu vyspelosti regiónov, ktoré by nezohľadňovali len HDP ako jediný indikátor.

Predmetom hodnotenia SPI v Košickom kraji je súbor 46 indikátorov v nasledujúcich oblastiach:

- Základné ľudské potreby
  - výživa a základná lekárska starostlivosť
  - voda a kanalizácia
  - prístrešia
  - osobná bezpečnosť
- Základy blahobytu
  - prístup k základnému vzdelaniu
  - prístup k informáciám a komunikáciám
  - zdravie a wellness
  - kvalita životného prostredia
- Príležitosti
  - ľudské práva
  - osobná sloboda a príležitosti
  - inklúzia
  - prístup k vyššiemu vzdelávaniu

Podľa predbežných výsledkov dosahovali všetky okresy Košického kraja v sledovanom období rokov 2015 – 2020 zlepšenie spoločenského rozvoja meraného Indexom sociálneho pokroku. Index sociálneho pokroku dosahoval v sledovanom období najvyššie hodnoty v okresoch mesta Košice (s maximom v okrese Košice I). Naopak okresy Gelnica a Trebišov dosahovali najnižšie hodnoty indexu. V roku 2020 dosiahol index sociálneho pokroku hodnoty v rozpätí 42,13 bodu v okrese Gelnica až 70,49 bodov v okrese Košice I. Najvýraznejší rast indexu bol v okrese Košice IV, kde vzrástol z hodnoty 53,93 bodu v roku 2015 na 65,45 bodu v roku 2020. Naopak okres Gelnica zaznamenal najnižší rast z 39,09 bodu v roku 2015 na 42,13 bodu v roku 2020.

7.8 Zhrnutie

- Miera rizika chudoby v Košickom kraji je 3.najvyššia v rámci SR, v roku 2020 dosiahla hodnotu 15,8% (priemer za SR 11,4%). V Slovenskej republike sa miera rizika chudoby postupne znižuje, čím sa prehľbuje rozdiel medzi Košickým krajom a priemerom SR.

- Podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením v Košickom kraji stále dosahuje hranicu 20%.
- Podľa sociografického mapovania rómskych osídlení z roku 2019 žije v Košickom kraji celkovo 16,7% obyvateľov v rómskych osídleniach, čo je najviac v rámci SR. Na úrovni okresov je najvyšší podiel obyvateľov v rómskych osídleniach v okresoch Gelnica (30%), Rožňava a Spišská Nová Ves (23,5%), Košice – okolie (21,6%). S vysokým podielom obyvateľstva v rómskych osídleniach súvisí viacero problémov sociálnej inklúzie, najmä segregácia, viacnásobné sociálne vylúčenie, koncentrácia chudoby a nedostatočný prístup k službám.
- Dlhodobo pretrvávajúcim problémom je starnutie populácie a zvyšovanie priemerného veku obyvateľstva na Slovensku. Pribúdajúci počet ľudí v poproduktívnom veku patrí k najohrozenejším skupinám sociálnym vylúčením. Táto skupina ľudí je obmedzovaná hlavne nízkymi príjmami, nedostatkom mobility, neúctou a zdravotnými problémami. Najrizikovejšiu skupinu tvoria osamelí seniori, s určitým druhom postihnutia a ženy.
- Starnutie populácie sa prejaví vo všetkých oblastiach verejného života.
- Počet cudzincov na území Slovenska, ako aj v Košickom kraji dynamicky rastie, na území Košického kraja vzrástol celkový počet platných pobytov cudzincov v rokoch 2015 – 2020 takmer 2-násobne. Počet zamestnaných cudzincov oproti roku 2015 vzrástol 2-násobne u občanov krajín EÚ/EHP a 3-násobne v rámci štátnych príslušníkov tretín krajín s platným povolením na zamestnanie na území SR. Až 50% cudzincov bolo zamestnaných v meste Košice.
- Počet dokončených bytov v Košickom kraji mierne rastie. V rámci okresov Košického kraja je najviac dokončených a rozostavaných bytov v okrese Košice – okolie a Košice II, na 1000 obyvateľov pripadá najviac dokončených bytov v okrese Košice II (6,7 dokončených bytov na 1000 obyvateľov). Nízky počet bytov a ich rastúca cena však nepriaznivo ovplyvňujú demografický vývoj, najmä prirodzené prírastky obyvateľov, ale aj migráciu.
- Prieskum nájomného bývania potvrdil záujem starostov a primátorov o nájomné bývanie, kedy až 83,9% oslovených má za to, že je potrebné podporovať nájomné bývanie. Najvýznamnejšie identifikované problémy v rámci dostupnosti bývania sú rast nadobúdacích cien nehnuteľnosti – vysoká zadlženosť, vysoké ceny trhového nájomného – nedostatok obecných nájomných bytov, nedostatok cenovo dostupného bývania, neexistujúca evidencia nájomných bytov, nedostatočná kapacita zariadení pre ľudí bez domova, osobitne so zdravotným postihnutím.
- Všetky okresy Košického kraja dosahovali v sledovanom období rokov 2015 – 2020 zlepšenie spoločenského rozvoja. Index sociálneho pokroku dosahoval v sledovanom období najvyššie hodnoty v okresoch mesta Košice (s maximom v okrese Košice I), najnižšie v okresoch Gelnica a Trebišov.

8. OSOBNÁ BEZPEČNOSŤ

V rámci spracovanej Analýzy kriminality Košického kraja, spracovanej Ministerstvom vnútra SR, Okresným úradom Košice za roky 2018, 2019 a 2020, bol na základe dotazníkového prieskumu v obciach vyhodnotený stav kriminality na území obcí v kraji. V roku 2020 sa do dotazníkového prieskumu zapojilo 288 obcí (65,5% obcí kraja) a len 57,6% obcí ma prevenciu kriminality zapracovanú do Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce. Z jednotlivých prvkov materiálno-technického zabezpečenia boli hodnotené verejné osvetlenie (96,5% obcí má funkčné verejné osvetlenie), verejný rozhlas (90,6% obcí ma funkčný verejný rozhlas) a kamerový systém (61,1% obcí má funkčný kamerový systém, 77,8% sú digitálne kamery).

Skóre vnímania kriminality dosiahlo v roku 2020 v Košickom kraji hodnotu 2,33 a oproti roku 2019 pokleslo o 0,16 bodu. Skóre vnímania kriminality predstavuje priemernú hodnotu známok, ktoré prideliли obce a mestá do akej miery vnímajú kriminalitu na svojom území za problém. Hodnotenie je založené na škále hodnôt od 1 do 6, kde hodnota 1 predstavuje „Kriminalita nepredstavuje problém, nevidujeme žiadne prípady kriminality“ a 6 reprezentuje tvrdenie „Kriminalita predstavuje problém, evidujeme zvýšené množstvo prípadov kriminality“. Skóre vnímania kriminality vychádza najmä zo subjektívneho vnímania stavu kriminality a neodráža skutočný počet spáchaných trestných činov či priestupkov, ale vypovedá o ich dopade na spoločnosť. Skóre 4 a vyššie dosiahlo 42 samospráv

v kraji, pričom skóre 4 udelilo 25 samospráv, skóre 5 bolo dosiahnuté v 12 samosprávach a skóre 6 v 5 samosprávach.

Za rizikové lokality sa považujú lokality, v ktorých dochádza k zvýšenému výskytu kriminality alebo k stretávaniu sa neprispôsobivých osôb. Najčastejšie ide o rómske osady, kde dochádza k výtržníctvu, poškodzovaniu verejného majetku či drobným krádežiam. Až 32,3% obcí má na svojom území problémovú lokalitu a 33,0% obcí má na svojom území rómsku osadu.

8.1 Trestné činy

Trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v trestnom zákone, ak tento zákon neustanovuje inak. Košický kraj je po Bratislavskom kraji druhý jednak v absolútnom počte spáchaných trestných činov, ako aj v počte trestných činov na počet obyvateľov, a to už niekoľko dekád. V násilnej a mravnostnej trestnej činnosti dokonca zaujíma prvé miesto medzi krajinami. Keďže ide o dlhodobý jav, je pravdepodobné, že najmä občania Slovenska majú o vysokej miere kriminality povedomie, čo môže ovplyvniť ich ochotu kraj navštíviť.

Na Slovensku bolo v roku 2020 evidovaných spolu 54 244 trestných činov, z čoho najvyšší podiel bol v Bratislavskom (17,7%) a v Košickom kraji (14,9%). Oproti roku 2014 však počet trestných činov na Slovensku, ako aj v jednotlivých krajoch, výrazne klesol (pokles o viac ako 33%).

Tabuľka 41 Vývoj počtu trestných činov v krajoch a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bratislavský kraj	15 260	14 145	13 271	11 577	10 973	10 064	9 620
Trnavský kraj	8 186	7 405	7 760	7 283	6 396	6 173	5 431
Trenčiansky kraj	6 958	6 280	6 149	5 986	5 514	5 033	4 761
Nitriansky kraj	9 230	8 255	8 025	7 881	7 380	6 793	6 371
Žilinský kraj	9 431	8 585	8 004	7 774	7 048	6 983	6 581
Banskobystrický kraj	10 009	8 745	7 876	7 672	7 169	7 280	6 966
Prešovský kraj	9 240	8 019	7 769	7 687	7 138	7 153	6 308
Košický kraj	12 717	11 551	10 588	10 112	9 543	9 156	8 090
Slovenská republika	81 245	73 163	69 635	66 215	61 392	58 829	54 244

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V roku 2020 bolo v Košickom kraji evidovaných spolu 8 090 trestných činov, z toho až 62,3% bola všeobecná kriminalita. Najviac trestných činov bolo evidovaných v oblasti majetkovej kriminality (37,5% z celkového počtu trestných činov v kraji), ich podiel však poklesol oproti roku 2014 o 7,5%. Najvyššia objasnenosť trestných činov bola v roku 2020 v Košickom kraji v rámci zostávajúcej kriminality (84,7%), ostatnej kriminality (79,9%) a násilnej kriminality (75,5%). Najvyššie finančné škody pri trestnej činnosti boli v oblasti ekonomickej kriminality, v roku 2020 dosiahli výšku 58,7mil.€.

Tabuľka 42 Počet trestných činov podľa druhu kriminality v Košickom kraji v roku 2020

Druh kriminality	Zistené	Objasnené	t.j. %	Škoda v tisíc €
Všeobecná kriminalita spolu	5 043	2 976	59,01	3 786
násilná kriminalita	828	625	75,48	16
mravnostná kriminalita	216	118	54,63	-
majetková kriminalita	3 033	1 461	48,17	3 303
ostatná kriminalita	966	772	79,92	466
Ekonomická kriminalita	1 490	608	40,81	58 732
Zostávajúca kriminalita	1 557	1 319	84,71	152
Celková kriminalita	8 090	4 903	60,61	62 670

Zdroj údajov: Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach

Počet trestných činov poklesol v období rokov 2015 – 2020 vo všetkých okresoch Košického kraja. Najväčší pokles celkového počtu trestných činov bol v meste Košice (pokles o 35%), najmenší v okrsku okresov Michalovce a Sobrance (16,1%). V roku 2020 bolo evidovaných najviac trestných činov na 1000 obyvateľov v meste Košice (12,5 trestných činov na 1 000 obyvateľov), najmenej v okrese Košice – okolie (7,2 trestných činov na 1 000 obyvateľov). Najvyššia objasnenosť trestných

činov bola v roku 2020 v okresoch Trebišov (73,0%), Rožňava (71,0%) a v okrsku okresov Spišská Nová Ves a Gelnica (70,1%).

Tabuľka 43 Počet trestných činov a ich objasnenosť za celkovú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020

Územie (okres, kraj)	2015				2020			
	Počet trestných činov		Objasnené		Počet trestných činov		Objasnené	
	počet	na 1000 obyv.	počet	%	počet	na 1000 obyv.	počet	%
mesto Košice	4 591	19,2	1 971	42,9	2 980	12,5	1 373	46,1
Košice – okolie	1 342	10,8	947	70,6	950	7,2	653	68,7
Michalovce a Sobrance	1 680	12,6	1 088	64,8	1 409	10,6	932	66,1
Rožňava	810	12,9	615	75,9	603	9,7	428	71,0
Spišská Nová Ves a Gelnica	1 574	12,0	1 127	71,6	1 047	7,9	734	70,1
Trebišov	1 411	13,3	1 066	75,5	1 009	9,6	737	73,0
Košický kraj	11 551	14,5	6 890	59,6	8 090	10,1	4 903	60,6

Zdroj údajov: Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach

Najnižší pokles počtu trestných činov v období rokov 2015 – 2020 v Košickom kraji bol v oblasti násilnej kriminality. Najväčší pokles počtu trestných činov násilnej kriminality bol v meste Košice (pokles o 22%). V roku 2020 bolo evidovaných najviac násilných trestných činov na 1000 obyvateľov v meste Košice a v okrsku okresov Spišská Nová Ves a Gelnica (1,1 trestných činov na 1 000 obyvateľov). Najvyššia objasnenosť násilných trestných činov bola v roku 2020 v okresoch Košice – okolie (88,4%) a Rožňava (80,4%).

Tabuľka 44 Počet trestných činov a ich objasnenosť za násilnú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020

Územie (okres, kraj)	2015				2020			
	Počet trestných činov		Objasnené		Počet trestných činov		Objasnené	
	počet	na 1000 obyv.	počet	%	počet	na 1000 obyv.	počet	%
mesto Košice	337	1,4	246	73,0	263	1,1	183	69,6
Košice – okolie	139	1,1	123	88,5	129	1,0	114	88,4
Michalovce a Sobrance	172	1,3	112	65,1	140	1,0	106	75,7
Rožňava	55	0,9	42	76,4	51	0,8	41	80,4
Spišská Nová Ves a Gelnica	160	1,2	122	76,3	142	1,1	100	70,4
Trebišov	101	1,0	86	85,1	101	1,0	79	78,2
Košický kraj	968	1,2	735	75,9	828	1,0	625	75,5

Zdroj údajov: Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach

Majetková kriminalita zaznamenala najväčší pokles v počte trestných činov v období rokov 2015 – 2020 v Košickom kraji, i v jednotlivých okresoch. Najväčší pokles majetkových trestných činov bol v meste Košice (pokles o 43,7%), najmenší v okrese Rožňava (24,9%). V roku 2020 bolo evidovaných najviac majetkových trestných činov na 1000 obyvateľov v meste Košice (5,2 majetkových trestných činov na 1 000 obyvateľov), najmenej v okrese Košice – okolie (2,4 majetkových trestných činov na 1 000 obyvateľov). Najvyššia objasnenosť majetkových trestných činov bola v roku 2020 v okresoch Rožňava (71,7%), Trebišov (69,6%) a v okrsku okresov Spišská Nová Ves a Gelnica (67,7%).

Tabuľka 45 Počet trestných činov a ich objasnenosť za majetkovú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020

Územie (okres, kraj)	2015				2020			
	Počet trestných činov		Objasnené		Počet trestných činov		Objasnené	
	počet	na 1000 obyv.	počet	%	počet	na 1000 obyv.	počet	%
mesto Košice	2 208	9,2	522	23,6	1 244	5,2	361	29,0

Územie (okres, kraj)	2015				2020			
	Počet trestných činov		Objasnené		Počet trestných činov		Objasnené	
	počet	na 1000 obyv.	počet	%	počet	na 1000 obyv.	počet	%
Košice – okolie	421	3,4	176	41,8	313	2,4	159	50,8
Michalovce a Sobrance	573	4,3	290	50,6	403	3,0	220	54,6
Rožňava	301	4,8	198	65,8	226	3,6	162	71,7
Spišská Nová Ves a Gelnica	756	5,8	501	66,3	421	3,2	285	67,7
Trebišov	507	4,8	359	70,8	359	3,4	250	69,6
Košický kraj	4 888	6,1	2 107	43,1	3 033	3,8	1 461	48,2

Zdroj údajov: Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach

Ekonomická kriminalita zaznamenala pokles v počte trestných činov v období rokov 2015 – 2020 v Košickom kraji o 73%, v jednotlivých okresoch však nebol jednotný trend vývoja. Najväčší pokles ekonomických trestných činov bol v okrsku okresov Spišská Nová Ves a Gelnica a v okrese Trebišov (pokles o 48%), v okrese Rožňava došlo k miernemu nárastu ekonomických trestných činov (+3,7%). V roku 2020 dominovali v ekonomickej kriminalite mesto Košice a okrskok okresov Michalovce a Sobrance, kde počet ekonomických trestných činov na 1000 obyvateľov dosiahol hodnotu 2,8, resp. 2,4 trestných činov. Najnižšia ekonomická kriminalita bola v roku 2020 v okrese Košice – okolie (0,8 ekonomických trestných činov na 1 000 obyvateľov) a v okrsku okresov Spišská Nová Ves a Gelnica (0,9 ekonomických trestných činov na 1 000 obyvateľov). Najvyššia objasnenosť ekonomickej kriminality bola v roku 2020 v okrese Trebišov (53,4%) a v okrsku okresov Michalovce a Sobrance (51,6%).

Tabuľka 46 Počet trestných činov a ich objasnenosť za ekonomickú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020

Územie (okres, kraj)	2015				2020			
	Počet trestných činov		Objasnené		Počet trestných činov		Objasnené	
	počet	na 1000 obyv.	počet	%	počet	na 1000 obyv.	počet	%
mesto Košice	1 052	4,4	393	37,4	668	2,8	229	34,3
Košice – okolie	152	1,2	80	52,6	100	0,8	32	32,0
Michalovce a Sobrance	358	2,7	218	60,9	322	2,4	166	51,6
Rožňava	108	1,7	56	51,9	112	1,8	45	40,2
Spišská Nová Ves a Gelnica	220	1,7	129	58,6	114	0,9	43	37,7
Trebišov	335	3,2	199	59,4	174	1,7	93	53,4
Košický kraj	2 228	2,8	1 075	48,2	1 490	1,9	608	40,8

Zdroj údajov: Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach

Na základe spracovaného dotazníkového prieskumu je pre rozvoj cestovného ruchu dôležitý subjektívny pocit bezpečia návštevníkov, ktorý pred cestou vychádza z ich predstavy a informovanosti o destinácii a v priebehu cesty z celkového pocitu na mieste. Z dotazníkových prieskumov vyplýva, že bezpečnosť je jedným z aspektov, ktorý návštevníci aj potenciálni návštevníci berú do úvahy pri plánovaní pobytu v kraji. Zhruba desatina návštevníkov uviedla, že bezpečnosť je niečo, čo je potrebné v Košickom kraji zlepšiť. U potenciálnych návštevníkov tiež zhruba desatina uviedla bezpečnosť ako jeden z dôvodov, ktorý im v návšteve bráni. Z celkového vyznenia dotazníkov však zároveň vyplýva, že výrazne prevažuje pozitívne vnímanie Košického kraja a jeho primárnej ponuky a nebola zaznamenaná žiadna negatívna skúsenosť či akútny pocit nebezpečenstva. (Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027)

8.2 Samovraždy

Približne tretina samovrážd je vykonaná pod vplyvom alkoholu alebo drog. Z psychiatrických diagnóz k samovraždám najčastejšie dochádza v prípade duševných ochorení ako sú depresie a bipolárna afektívna porucha (počas depresívnej fázy).

V roku 2020 bolo v rámci Slovenska nahlásených 489 samovrážd (z toho 83,6% mužov), čo je z dlhodobého hľadiska ide o najnižší počet samovrážd od roku 2008. Počet samovrážd klesol v roku

2020 aj v Košickom kraji, kde bolo nahlásených spolu 48 samovrážd (z toho 81,3% muži), čím dosiahol úroveň z roku 2014. Košický kraj sa na celkovom počte samovrážd v SR podieľal 10%. Na 100 000 obyvateľov pripadalo v Košickom kraji v roku 2020 približne 6 samovrážd, čo je výrazne pod celoslovenským priemerom (9 samovrážd).

Tabuľka 47 Počet samovrážd na 100 000 obyvateľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	6,35	9,49	6,30	15,74	12,56	6,27	9,40
Košice I	5,90	5,91	7,36	7,36	8,88	16,30	4,45
Košice II	2,42	4,85	9,73	4,86	7,29	12,15	1,22
Košice III	3,40	6,84	3,45	6,93	3,47	10,46	7,01
Košice IV	3,35	6,69	8,34	4,99	4,99	4,99	1,66
Košice – okolie	5,67	9,63	11,11	3,14	3,88	6,15	10,66
Michalovce	4,52	4,52	5,42	5,42	8,13	5,42	6,33
Rožňava	4,77	9,57	12,80	3,21	4,82	3,22	3,23
Sobrance	4,39	0,00	0,00	4,38	4,38	4,39	4,39
Spišská Nová Ves	12,14	9,08	8,05	10,05	13,05	8,01	2,99
Trebišov	6,60	3,78	9,45	8,52	8,54	2,85	10,46
Košický kraj	5,78	6,65	8,39	6,38	7,50	7,11	5,98
Slovenská republika	10,31	10,91	10,03	9,30	9,77	9,12	8,96

Zdroj údajov: Národné centrum zdravotníckych informácií, Štatistický úrad SR

V rámci okresov Košického kraja bol v sledovanom období najvyšší počet samovrážd na 100 000 obyvateľov v okresoch Gelnica, Spišská Nová Ves, Košice – okolie a Trebišov. V roku 2020 bolo najviac samovrážd v Košickom kraji v okresoch Košice – okolie a Trebišov (polovica všetkých samovrážd v kraji), na 100 000 obyvateľov tam pripadlo až 10 samovrážd (90% muži).

Rovnako poklesol počet samovražedných pokusov tak v rámci Slovenska, ako aj v rámci Košického kraja. V roku 2020 bolo na Slovensku nahlásených 656 samovražedných pokusov (z toho 50,9% mužov), čo je oproti roku 2014 pokles o 200 prípadov (24%). V Košickom kraji klesol v roku 2020 počet samovražedných pokusov na úroveň 80 prípadov (47,5% muži), oproti roku 2014 ide pokles o 35 prípadov (30%). Košický kraj sa na celkovom počte samovražedných pokusov v SR podieľal 12%.

8.3 Dopravné nehody

Medzi najčastejšie hlavné príčiny dopravných nehôd, vrátane tých s následkom usmrtenia, patrí porušenie povinnosti vodiča (nevenovanie sa plne vedeniu vozidla a nesledovanie situácie v cestnej premávke, či nedanie prednosti chodcovi, ktorý vstúpil na vozovku a prechádza cez priechod pre chodcov) a rýchlosť jazdy.

Počet dopravných nehôd na Slovensku bol v rokoch 2015 – 2019 na stabilnej úrovni 13,5 tisíc dopravných nehôd. V roku 2020 v dôsledku pandemickej situácie poklesol počet dopravných nehôd oproti roku 2014 o takmer 13%, v roku 2020 bolo evidovaných celkom 11 875 dopravných nehôd. V Košickom kraji poklesol počet dopravných nehôd v roku 2020 o 15% na hodnotu 1 509 nehôd. Košický kraj sa na celkovom počte dopravných nehôd v SR podieľal 12,7%.

Na území Slovenska bolo v roku 2020 pri dopravných nehodách usmrtených spolu 205 osôb, počet ťažko zranených dosiahol hodnotu 828 osôb a ľahko zranených bolo 3 522 osôb. V Košickom kraji bolo pri dopravných nehodách v roku 2020 usmrtených spolu 20 osôb, počet ťažko zranených dosiahol hodnotu 157 osôb a ľahko zranených bolo 560 osôb. Celkový počet dopravných nehôd s následkom na živote a zdraví dosiahol v roku 2020 v Košickom kraji hodnotu 583 nehôd (38,6% z celkového počtu dopravných nehôd), oproti roku 2015 klesol o 27,5% (221 nehôd).

Tabuľka 48 Počet dopravných nehôd v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2015 – 2020

Územie (okres, kraj)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	45	34	59	50	41	53
Košice I – IV	635	618	644	642	545	481

Územie (okres, kraj)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Košice – okolie	238	231	205	234	215	204
Michalovce	232	219	224	232	276	237
Rožňava	201	159	171	157	181	181
Sobrance	40	36	37	33	47	29
Spišská Nová Ves	142	152	184	186	222	178
Trebišov	193	182	171	217	190	146
Košický kraj	1 775	1 631	1 695	1 751	1 717	1 509
Slovenská republika	13 547	13 522	14 013	13 902	13 741	11 875

Zdroj údajov: Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach

V rámci okresov Košického kraja bol v roku 2020 najvyšší počet dopravných nehôd v okresoch mesta Košice (481 dopravných nehôd, t.j. 31,9% z celkového počtu dopravných nehôd v Košickom kraji). Vysoký počet dopravných nehôd bol aj v okresoch Michalovce (15,7%), Košice – okolie (13,5%), Rožňava (12,0%) a Spišská Nová Ves (11,8%). Najvyšší počet dopravných nehôd s následkom na živote a zdraví bol v roku 2020 v okresoch mesta Košice (163 nehôd s následkom na živote a zdraví, t.j. 28,0% z celkového počtu dopravných nehôd s následkom na živote a zdraví v Košickom kraji) a v okrese Košice – okolie (121 dopravných nehôd s následkom na živote a zdraví, 13,5%).

8.4 Zhrnutie

- V rámci spracovanej Analýzy kriminality Košického kraja dosiahlo skóre vnímania kriminality v roku 2020 v Košickom kraji hodnotu 2,33 bodu, čo predstavuje relatívne vhodnú bezpečnostnú situáciu. Za rizikové lokality sa považujú lokality, v ktorých dochádza k zvýšenému výskytu kriminality alebo k stretávaniu sa neprispôsobivých osôb. Najčastejšie ide o rómske osady, kde dochádza k výtržníctvu, poškodzovaniu verejného majetku či drobným krádežiam.
- Za oblasť kriminality možno konštatovať, že na území Košického kraja je evidovaný druhý najvyšší počet trestných činov v rámci krajov SR po Bratislavskom kraji. Uvedené vyplýva najmä z väčšej koncentrácie ľudí v krajskom meste, väčšieho pohybu osôb a koncentrácie ďalších činností (sídla firiem a inštitúcií, podujatia, špecializované inštitúcie). Zároveň možno sledovať pokles celkového počtu trestných činov, v roku 2020 došlo oproti roku 2014 k poklesu o 33 %. Spolu s poklesom trestnej činnosti dochádza aj ku nárastu objasnenosti celkovej kriminality. Najviac trestných činov bolo evidovaných v oblasti majetkovej kriminality (37,5% z celkového počtu trestných činov v kraji).
- Počet samovrážd v Košickom kraji mierne klesá, približne tretina samovrážd je vykonaná pod vplyvom alkoholu alebo drog. Na 100 000 obyvateľov pripadalo v Košickom kraji v roku 2020 približne 6 samovrážd, čo je výrazne pod celoslovenským priemerom (9 samovrážd). Na úrovni okresov bolo v roku 2020 najviac samovrážd v Košickom kraji v okresoch Košice – okolie a Trebišov (polovica všetkých samovrážd v kraji), na 100 000 obyvateľov tam pripadlo až 10 samovrážd (90% muži).
- Počet dopravných nehôd bol v Košickom kraji v sledovanom období na stabilnej úrovni cca 1,7 tisíc dopravných nehôd, s miernym poklesom v roku 2020 v dôsledku pandemickej situácie. Košický kraj sa na celkovom počte dopravných nehôd v SR podieľal 12,7%. Až 32% dopravných nehôd bolo na území mesta Košice.

9. HOSPODÁRSTVO

9.1 Vývoj HDP v Košickom kraji

Vývoj regionálneho HDP vykazuje vysokú citlivosť na hospodársku situáciu najväčších zamestnávateľov, ako i na prílev významných, najmä zahraničných investícií. Hospodárstvo kraja je ovplyvnené silnou priemyselnou základňou Košickej aglomerácie a vybraných okresov Michalovce, Spišská Nová Ves a Košice – okolie, kde je aj najväčšia koncentrácia veľkých firiem a malých a stredných podnikov. Košický kraj významne čerpá z rozvoja služieb s vyššou pridanou hodnotou v meste Košice, ktoré je strategickým rozvojovým centrom kraja a hlavným zamestnávateľom v kraji. Ostatné, najmä prihraničné okresy Košického kraja, sú v porovnaní

s mestom Košice pomerne málo rozvinuté a potrebujú aj dodatočné rozvojové impulzy zamerané na stabilizáciu a posilnenie svojej hospodárskej základne.

V Košickom kraji sa v roku 2019 vyprodukoval HDP v objeme 13 979,97 mil. Eur (v PKS). Na objeme HDP Slovenskej republiky sa Košický kraj podieľal 11,7%. Na 1 obyvateľa Košického kraja pripadol v roku 2019 HDP v objeme 17 459,7 Eur (v PKS), v priemere za SR až 21 861,8 Eur, kraj teda predstavuje len 80% slovenského priemeru. Oproti roku 2014 HDP na 1 obyvateľa vzrástol v Košickom kraji o 6,4% (priemer za SR vzrástol o 5,4%).

Tabuľka 49 Vývoj regionálneho HDP a HDP na obyvateľa v krajoch a v SR v PKS v rokoch 2014 – 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Regionálny HDP (v mil. PKS)						
Bratislavský kraj	31 635,20	33 269,76	32 242,63	32 250,96	33 383,86	33 504,63
Trnavský kraj	12 999,92	12 810,51	12 541,81	12 465,91	13 009,00	13 768,69
Trenčiansky kraj	10 496,74	10 840,41	10 094,14	9 786,98	10 405,99	10 300,35
Nitriansky kraj	12 177,49	12 196,64	11 850,33	12 009,29	11 885,68	12 625,10
Žilinský kraj	12 511,15	13 014,21	12 305,55	12 225,16	12 675,16	13 537,72
Banskobystrický kraj	9 600,53	10 118,96	9 675,11	9 773,19	10 187,87	10 383,35
Prešovský kraj	10 113,81	10 564,28	10 237,31	10 195,79	11 156,72	11 118,14
Košický kraj	13 045,16	13 842,16	12 899,05	13 694,77	13 834,50	13 979,97
Slovenská republika	112 580,00	116 656,93	111 845,93	112 402,05	116 538,78	119 217,95
HDP na obyv. (v PKS)						
Bratislavský kraj	50 879,75	52 888,13	50 569,46	49 890,41	50 943,70	50 428,55
Trnavský kraj	23 291,80	22 915,31	22 379,02	22 191,92	23 106,65	24 395,10
Trenčiansky kraj	17 736,85	18 360,35	17 126,80	16 647,83	17 741,83	17 600,88
Nitriansky kraj	17 757,12	17 843,35	17 384,66	17 672,23	17 543,57	18 697,53
Žilinský kraj	18 121,00	18 854,17	17 818,46	17 697,85	18 343,03	19 578,12
Banskobystrický kraj	14 633,28	15 472,07	14 833,07	15 024,75	15 701,32	16 064,70
Prešovský kraj	12 342,46	12 881,45	12 461,66	12 387,94	13 535,93	13 468,75
Košický kraj	16 405,97	17 391,97	16 176,85	17 150,72	17 301,89	17 459,67
Slovenská republika	20 776,74	21 514,12	20 594,73	20 668,26	21 398,93	21 861,84

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Hrubá pridaná hodnota dosiahla v roku 2020 v Košickom kraji objem 9 938,2 mil. Eur, oproti roku 2014 vzrástla o 25%. Košický kraj vytváral v roku 2020 12% národnej hrubej pridanej hodnoty. V SR dosiahla hrubá pridaná hodnota v roku 2020 objem 82 420,9 mil. Eur a oproti roku 2014 vzrástla o 20%.

Najdôležitejšími odvetviami z hľadiska tvorby hrubého domáceho produktu, hrubej pridanej hodnoty i tvorby pracovných miest sú hutnícky a kovospracujúci priemysel, strojársky, elektrotechnický priemysel, ale aj doprava a skladovanie a IT služby.

Tabuľka 50 Hrubá pridaná hodnota v bežných cenách v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bratislavský kraj	19 358,7	20 532,9	21 081,9	21 724,5	22 895,0	23 634,1	23 442,6
Trnavský kraj	7 931,3	7 908,8	8 195,2	8 376,6	8 936,0	9 832,0	9 359,4
Trenčiansky kraj	6 416,3	6 707,2	6 603,0	6 608,4	7 162,5	7 327,4	7 293,6
Nitriansky kraj	7 391,9	7 488,2	7 693,3	8 016,1	8 121,4	8 900,3	8 732,5
Žilinský kraj	7 644,9	8 057,5	8 065,4	8 253,1	8 746,0	9 527,5	9 057,8
Banskobystrický kraj	5 813,4	6 190,6	6 268,6	6 559,1	6 984,0	7 196,7	6 978,6
Prešovský kraj	6 170,2	6 523,1	6 692,4	6 881,0	7 701,0	7 783,8	7 618,1
Košický kraj	7 953,2	8 498,3	8 385,0	9 216,1	9 526,7	9 845,1	9 938,2
Slovenská republika	68 680,0	71 906,8	72 984,8	75 634,9	80 072,7	84 046,9	82 420,9

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Najvyššia hrubá pridaná hodnota bola v Košickom kraji v odvetví priemyslu 2 351,0 mil. Eur (23,7% z celkovej hrubej pridanej hodnoty kraja), z toho priemyselná výroba 2 231,7 mil. Eur, oproti roku 2014 ide o nárast o takmer 5% v rámci odvetvia priemyslu. Na tvorbe hrubej pridanej hodnoty

kraja sa výrazne podieľa aj obchod, doprava ubytovanie a stravovanie (18,7%). Veľmi nízku pridanú hodnotu produkuje odvetvie poľnohospodárstva (1,9%).

Tabuľka 51 Hrubá pridaná hodnota v bežných cenách podľa ekonomických činností (SK NACE) v Košickom kraji a SR v rokoch 2014 a 2020

SK NACE	Košický kraj		Slovenská republika	
	mil. EUR	%	mil. EUR	%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	184,08	1,9	1 618,48	2,0
Priemysel spolu	2 351,01	23,7	19 829,38	24,1
Priemyselná výroba	2 231,74	22,5	16 149,64	19,6
Stavebníctvo	648,16	6,5	5 367,25	6,5
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motor. vozidiel a motocyklov; doprava a skladovanie; ubyt. a strav. služby	1 856,95	18,7	15 202,48	18,4
Informácie a komunikácia	732,97	7,4	4 278,58	5,2
Finančné a poisťovacie činnosti	136,03	1,4	2 374,86	2,9
Činnosti v oblasti nehnuteľností	1 305,36	13,1	9 417,28	11,4
Odborné, vedecké a technické činnosti; admin. služby	1 008,98	10,2	8 250,49	10,0
Verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo a sociálna pomoc	1 518,05	15,3	13 896,37	16,9
Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti	196,63	2,0	2 185,70	2,7
Spolu	9 938,22	100,0	82 420,86	100,0

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

9.2 Priame zahraničné investície

Rozdelenie priamych zahraničných investícií je na Slovensku nerovnomerné. Počas rokov 2014 – 2019 bolo až takmer 70% všetkých priamych zahraničných investícií smerujúcich na Slovensko alokovaných do Bratislavského kraja, ďalších takmer 15% na územie Západného Slovenska. Iba 6,0% z celkového podielu priamych zahraničných investícií prišlo v roku 2019 na Východné Slovensko. Na úrovni krajov dokázal v roku 2019 Košický kraj pritiahnúť 4,6% všetkých priamych zahraničných investícií smerujúcich na Slovensko. Prílev priamych zahraničných investícií do Košického kraja smeruje hlavne do strojárstva, IKT odvetvia, automobilového a chemického odvetvia.

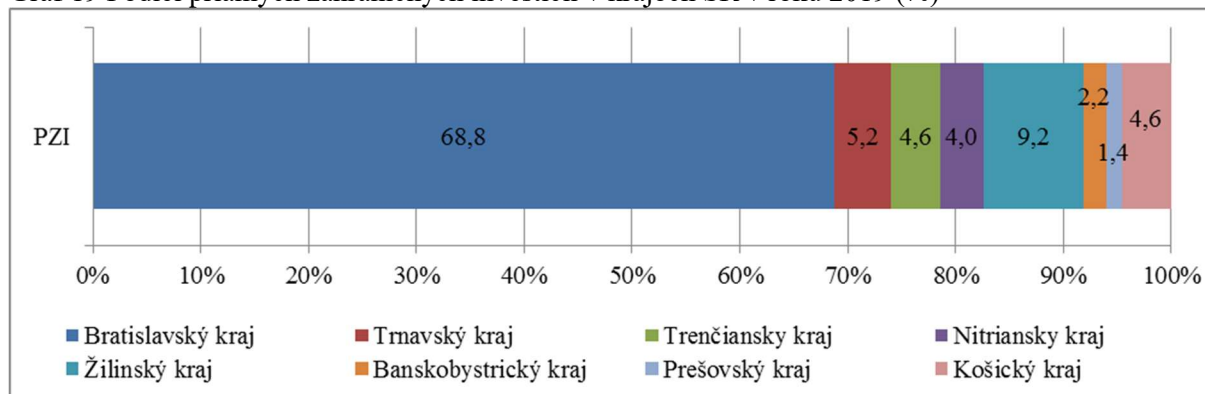
Priame zahraničné investície dosiahli v roku 2019 v Košickom kraji hodnotu 2 471,2 mil. Eur a tvorili 4,6% priamych zahraničných investícií v rámci SR.

Tabuľka 52 Vývoj priamych zahraničných investícií v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2019 (tis. Eur)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bratislavský kraj	28 351 228	29 041 924	31 099 668	34 420 098	36 288 650	37 109 423
Trnavský kraj	1 815 434	1 742 545	1 778 428	2 823 766	3 237 724	2 828 659
Trenčiansky kraj	2 299 268	2 260 542	2 707 001	2 583 395	2 534 898	2 479 218
Nitriansky kraj	1 641 344	1 991 881	2 421 814	1 852 385	1 965 875	2 172 148
Žilinský kraj	2 722 713	3 051 147	3 082 535	3 517 650	3 999 453	4 956 302
Banskobystrický kraj	760 536	784 792	1 006 231	970 108	1 052 217	1 161 133
Prešovský kraj	655 833	927 511	800 615	852 315	736 969	768 591
Košický kraj	2 722 883	2 465 110	2 253 972	2 599 991	2 463 611	2 471 206
Slovenská republika	40 969 240	42 265 453	45 150 265	49 619 709	52 279 396	53 946 680

Zdroj údajov: Národná banka Slovenska

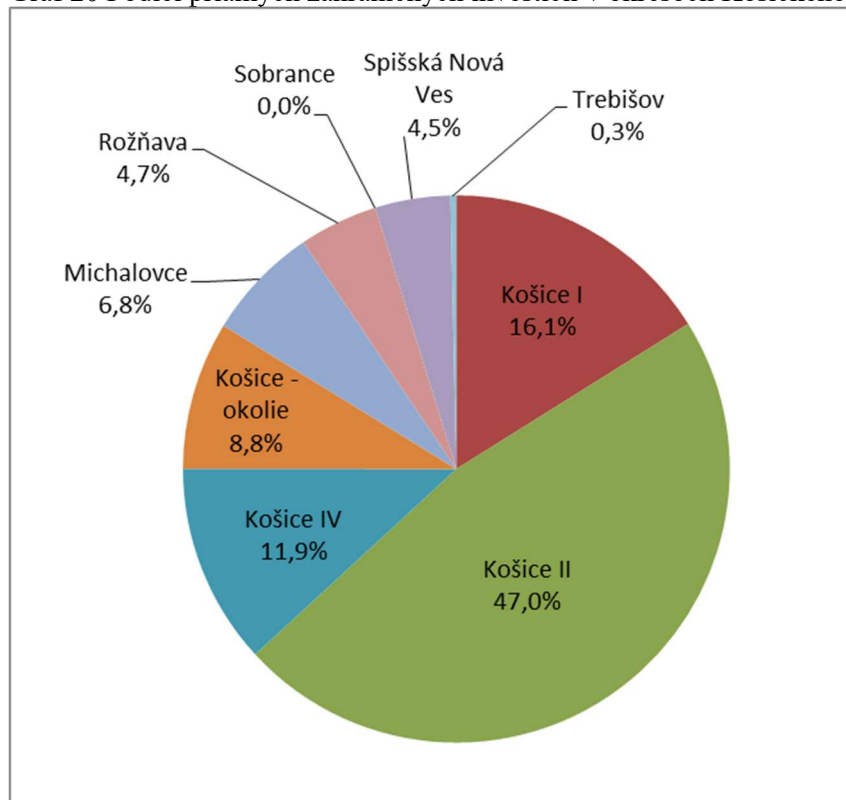
Graf 19 Podiel priamych zahraničných investícií v krajoch SR v roku 2019 (%)

Zdroj údajov: Národná banka Slovenska

V rámci okresov Košického kraja smerovalo v roku 2019 až 75% priamych zahraničných investícií kraja do okresov mesta Košice, s maximom v okrese Košice II (47% z celkových priamych zahraničných investícií kraja, 1 161,1 mil. Eur).

Graf 20 Podiel priamych zahraničných investícií v okresoch Košického kraja v roku 2019 (%)

Zdroj údajov: Národná banka Slovenska

9.3 Pôdohospodárstvo

Poľnohospodárska pôda v Košickom kraji zaberá plochu 3 328,5km² (49,3% z celkovej rozlohy kraja) a kraj sa na rozlohe poľnohospodárskej pôdy SR podieľa 14,0%. V rámci výmery poľnohospodárskej pôdy v Košickom kraji zaberá najvyšší podiel orná pôda (61,2% z poľnohospodárskej pôdy) a trvalé trávne porasty (33,2% z poľnohospodárskej pôdy). Nepoľnohospodárska pôda v Košickom kraji zaberá svojou rozlohou polovicu územia kraja (50,7%), z toho najvyšší podiel tvorí lesný pozemok (78,7% z celkovej výmery nepoľnohospodárskej pôdy).

Tabuľka 53 Výmera územia Košického kraja a využitie pôdy v rokoch 2014 – 2020 (km²)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celková výmera územia	6 754,49	6 754,40	6 754,33	6 754,32	6 754,32	6 754,32	6 754,32
Poľnohospodárska pôda	3 346,93	3 340,43	3 336,99	3 334,00	3 332,86	3 331,90	3 328,46
- orná pôda	2 040,67	2 041,31	2 040,98	2 040,34	2 039,67	2 038,97	2 037,90
- chmeľnica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- vinica	29,55	29,60	29,60	29,58	29,67	29,76	29,74
- záhrada	134,83	134,74	134,59	134,53	134,55	134,44	134,34
- ovocný sad	20,06	20,02	20,02	20,11	20,10	20,06	20,02
- trvalý trávny porast	1 121,83	1 114,76	1 111,81	1 109,44	1 108,87	1 108,67	1 106,46
Nepoľnohospodárska pôda	3 407,56	3 413,96	3 417,34	3 420,32	3 421,46	3 422,42	3 425,86
- lesný pozemok	2 682,57	2 685,20	2 688,85	2 691,38	2 693,17	2 693,90	2 696,64
- vodná plocha	163,55	163,84	163,96	163,76	163,70	163,72	163,35
- zastavaná plocha a nádvorie	343,13	343,87	344,04	344,58	344,95	345,18	345,92
- ostatná plocha	218,30	221,05	220,50	220,61	219,64	219,61	219,94

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

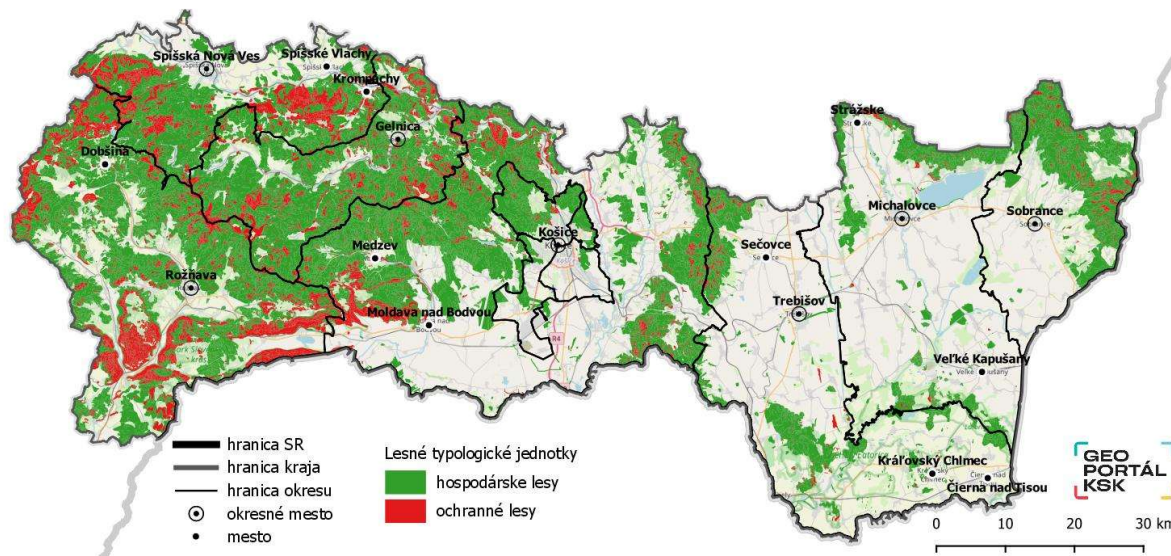
Na úrovni okresov je z hľadiska výmery najväčší okres Košice – okolie s rozlohou 1 534,6km² (22,7% z celkovej výmery Košického kraja). Najmenšími okresmi sú okresy mesta Košice, ktoré spolu zaberajú len 3,6% z výmery kraja. Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy v Košickom kraji je najvyšší podiel v okresoch Košice – okolie a Michalovce (22%), nepoľnohospodárska pôda je v rámci kraja najviac zastúpená v okresoch Rožňava a Košice – okolie (23%). Z hľadiska využitia pôdy v jednotlivých okresoch je najvyšší podiel poľnohospodárskej pôdy v okresoch Trebišov (73,3%) a Michalovce (70,8%), z nej v priemere 70% zaberá orná pôda. Podiel nepoľnohospodárskej pôdy je najvyšší v okrese Gelnica (81,5% z celkovej výmery okresu), z čoho až 93% zaberá lesný pozemok.

Tabuľka 54 Výmera územia a využitie pôdy v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020 (km²)

Územie (okres, kraj)	Celková výmera územia	Poľnohospodárska pôda		Nepoľnohospodárska pôda	
		Výmera	Podiel (%)	Výmera	Podiel (%)
Gelnica	584,31	108,16	18,5	476,15	81,5
Košice I	85,46	15,05	17,6	70,41	82,4
Košice II	80,54	38,46	47,8	42,08	52,2
Košice III	16,83	3,74	22,2	13,09	77,8
Košice IV	60,90	32,95	54,1	27,95	45,9
Košice – okolie	1 534,60	748,70	48,8	785,90	51,2
Michalovce	1 019,24	721,43	70,8	297,81	29,2
Rožňava	1 173,35	364,92	31,1	808,43	68,9
Sobrance	538,16	301,61	56,0	236,55	44,0
Spišská Nová Ves	587,46	206,69	35,2	380,77	64,8
Trebišov	1 073,48	786,75	73,3	286,73	26,7
Košický kraj	6 754,32	3 328,46	49,3	3 425,86	50,7
Slovenská republika	49 034,05	23 750,25	48,4	25 283,80	51,6

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Mapa 9 Kategórie lesa na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Zdroj: Národné lesnícke centrum; vlastné spracovanie

Poľnohospodárska produkcia Košického kraja dosiahla v roku 2020 hodnotu 210 tisíc Eur a na celkovej poľnohospodárskej produkcii SR sa podieľala 10,1%.

Tabuľka 55 Hrubá poľnohospodárska produkcia z hrubého obratu v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020 (tisíc Eur, bežné ceny)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Spolu	223,25	191,73	233,15	261,21	227,96	211,01	210,16
Rastlinná	161,73	139,54	166,99	178,18	157,30	155,21	165,81
Živočišna	61,52	52,19	66,16	83,03	70,66	55,80	44,35

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Úrodnosť rastlinnej výroby je vyjadrená priemernými hektárovými výnosmi vybraných skupín plodín a je výrazne ovplyvnená heterogenitou pôdno-klimatických podmienok. Hektárové úrody v Košickom kraji sú vo všetkých vybraných poľnohospodárskych plodinách na nižšej úrovni ako je celoslovenský priemer, najvýraznejší rozdiel je pri plodine zemiaky, kde kraj dosahuje len 58% hektárovej úrody SR. V rámci okresov dosahujú najnižšie hodnoty okresy Gelnica, Spišská Nová Ves a Rožňava, nadpriemerné hodnoty sú v okrese Michalovce.

Tabuľka 56 Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2014 a 2020 (v tonách na hektár)

Územie (okres, kraj)	Zrniny spolu		Obilniny		Olejniny		Zemiaky		Viacročné krmoviny na ornej pôde	
	2014	2020	2014	2020	2014	2020	2014	2020	2014	2020
Gelnica	1,69	3,07	1,69	3,23	-	-	25,39	9,49	3,61	3,74
Košice I-IV a Košice – okolie	5,33	5,59	5,35	5,60	2,52	2,55	15,93	14,81	2,93	2,97
Michalovce	6,62	6,81	6,64	6,81	3,08	2,95	18,34	13,01	3,59	6,08
Rožňava	3,42	4,00	3,45	4,01	2,30	2,38	17,22	10,44	3,00	4,03
Sobrance	5,99	5,32	5,99	5,33	3,12	2,77	6,12	4,18	3,89	4,62
Spišská Nová Ves	3,76	3,69	3,87	3,81	2,69	2,33	11,20	12,42	4,00	4,52
Trebišov	5,28	5,91	5,29	5,92	2,92	2,55	21,87	17,84	3,15	3,71
Košický kraj	5,56	5,86	5,58	5,88	2,88	2,69	15,81	13,85	3,21	3,84
Slovenská republika	6,02	6,08	6,04	6,13	3,06	2,70	19,64	23,75	4,49	4,39

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Úroveň v živočíšnej výrobe charakterizuje počet hospodárskych zvierat, ich úžitkovosť a produkcia živočíšnych komodít. Počty hospodárskych zvierat v Košickom kraji aj v SR dlhodobý klesajúci trend, najvýraznejší pokles bol v Košickom kraji u ošípaných, kde ich počet klesol v roku 2020 oproti roku 2014 až o 80%. K nárastu počtu hospodárskych zvierat v Košickom kraji došlo len u hydiny (70%).

Tabuľka 57 Stav hospodárskych zvierat v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Košický kraj							
Hovädzí dobytok	45 357	45 825	46 504	46 164	45 065	44 037	44 927
Ošípané	49 073	44 424	32 284	28 618	30 053	25 336	10 126
Ovce	46 788	44 023	42 119	40 720	37 660	32 806	26 668
Hydina	955 772	2 433 627	2 435 362	2 970 158	3 106 502	1 370 483	1 640 141
Slovenská republika							
Hovädzí dobytok	465 543	457 586	446 112	439 826	438 855	432 253	442 289
Ošípané	641 827	633 116	585 843	614 384	627 022	589 228	538 310
Ovce	391 151	381 724	368 896	365 344	351 122	320 555	294 252
Hydina	12 494 074	12 836 224	12 130 501	13 353 837	14 056 914	13 131 941	10 603 624

* Od roku 2020 údaje o stavoch hydiny bez údajov za ostatných chovateľov (domácnosti), ktorí chovajú zvieratá na zabezpečenie vlastných potrieb (samozásobenie)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Z hľadiska objemu živočíšnej produkcie majú v Košickom kraji rozhodujúci význam tzv. produkčné okresy (Košice, Trebišov, Michalovce a Spišská Nová Ves), kde sa nachádza viac ako 2/3 počtu hovädzieho dobytku, viac ako 4/5 počtu ošípaných, takmer 2/3 počtu oviec a 96% hydiny z celkového počtu v Košickom kraji.

Tabuľka 58 Stav hospodárskych zvierat v okresoch Košického kraja a v Košickom kraji v roku 2020 (počet a podiel z kraja)

Územie (okres, kraj)	Hovädzí dobytok		Ošípané		Ovce		Hydina	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Gelnica	2 006	4,5	-	-	3 958	14,8	-	-
Košice I-IV a Košice – okolie	10 060	22,4	2 020	19,9	6 122	23,0	741 024	45,2
Michalovce	8 923	19,9	1 790	17,7	449	1,7	463 116	28,2
Rožňava	7 591	16,9	146	1,4	5 588	21,0	-	-
Sobrance	3 281	7,3	-	-	165	0,6	23 816	1,5
Spišská Nová Ves	4 881	10,9	2 805	27,7	5 880	22,0	436	0,0
Trebišov	8 185	18,2	1 873	18,5	4 506	16,9	378 534	23,1
Košický kraj	44 927	100,0	10 126	100,0	26 668	100,0	1 640 141	100,0

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci živočíšnej výroby možno sledovať intenzitu chovu zvierat, ktorá zohľadňuje výmeru pôdy, na ktorej sa zvieratá chovajú. U hovädzieho dobytku dosahoval Košický kraj v roku 2020 intenzitu chovu 16,6 kusov na 100ha poľnohospodárskej pôdy, čo je 72% celoslovenského priemeru. Najvyššia intenzita chovu bola v okresoch Gelnica (34,6), Spišská Nová Ves (31,2) a Rožňava (29,0). U ošípaných dosahoval Košický kraj v roku 2020 intenzitu chovu 5,1 kusov na 100ha ornej pôdy, čo je len 13% celoslovenského priemeru. Intenzita chovu ošípaných je sústredená v okresoch Gelnica (43,6) a Spišská Nová Ves (37,1), kde intenzita chovu prevyšuje krajský priemer viac ako 7-násobne. U oviec dosahoval Košický kraj v roku 2020 intenzitu chovu 9,9 kusov na 100ha poľnohospodárskej pôdy, čo je 64% celoslovenského priemeru. Najvyššia intenzita chovu oviec je v okrese Gelnica (68,3 kusov na 100ha poľnohospodárskej pôdy), čo je takmer 7-násobok krajského priemeru, významné sú aj okresy Spišská Nová Ves (37,6) a Rožňava (21,3). V rámci hydiny dosahoval Košický kraj v roku 2019 intenzitu chovu 685,9 kusov na 100ha ornej pôdy, čo je 70% celoslovenského priemeru.

Najvyššia intenzita chovu hydiny je v okrese Gelnica (5 708,4), čo je viac ako 8-násobok krajského priemeru.

Tabuľka 59 Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020 (počet a podiel oproti hodnote kraja)

Územie (okres, kraj)	Hovädzí dobytok		Ošípané		Ovce		Hydina	
	na 100 ha poľn. pôdy	%	na 100 ha ornej pôdy	%	na 100 ha poľn. pôdy	%	na 100 ha ornej pôdy	%
Gelnica	34,6	208,4	43,6	854,9	68,3	689,9	5 708,4	832,2
Košice I-IV a Košice – okolie	15,1	91,0	3,7	72,5	9,2	92,9	1 281,3	186,8
Michalovce	14,0	84,3	3,5	68,6	0,7	7,1	691,0	100,7
Rožňava	29,0	174,7	1,4	27,5	21,3	215,2	300,1	43,8
Sobrance	13,9	83,7	7,2	141,2	0,7	7,1	302,8	44,1
Spišská Nová Ves	31,2	188,0	37,1	727,5	37,6	379,8	408,1	59,5
Trebišov	11,9	71,7	3,2	62,7	6,6	66,7	280,7	40,9
Košický kraj	16,6		5,1		9,9		685,9	
Slovenská republika	23,2		40,0		15,4		973,5	

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

9.4 Štruktúra priemyslu a perspektívne odvetvia

Na základe vývoja tržieb za obdobie 2014 – 2019 predstavujú podľa údajov Finstatu najdôležitejšie odvetvia priemyselnej výroby v Košickom kraji kovovýroba a hutníctvo, automobilový priemysel, strojárstvo, informačné technológie a elektrotechnika.

Kovovýroba a hutníctvo predstavuje dlhodobo dominantné odvetvie priemyslu kraja, aj keď v poslednom období tržby v odvetví klesajú. Na druhej strane počet firiem aj počet ľudí pracujúcich v tomto odvetví vykazuje rastúci trend. Hutníctvo reprezentuje v kraji hlavne spoločnosť U.S. Steel Košice, s.r.o. (výroba surového železa, ocele a ferozliatin), ktorá v roku 1960 začala svoju výstavbu a zmenila charakter nielen Košíc a okolia, ale aj celého Slovenska a dodnes je spoločnosť najväčším zamestnávateľom v kraji a dosahuje aj najvyššie tržby v porovnaní s ostatnými spoločnosťami v kraji. Ďalšími spoločnosťami pôsobiacimi v rámci tohto odvetvia priemyslu sú CROWN Bevcan Slovakia s. r. o. Krompachy (výroba obalov z ľahkých kovov), Handtmann Slovakia, s.r.o. Košice (odlievanie ľahkých kovov), Kovohuty, a.s. Krompachy (výroba medi), Oerlikon Balzers Coating Slovakia s.r.o. Veľká Ida (opracovanie a povrchová úprava kovov) a iné.

Najvýraznejšie klesá v posledných rokoch automobilový priemysel (aj z pohľadu poklesu počtu firiem aj počtu zamestnancov). Automobilový priemysel využíva produkciu hutníckeho, strojárského aj elektrotechnického priemyslu v kraji a reprezentujú ho napríklad Magna PT s.r.o. Kechnec (výroba ostatných dielov a príslušenstva pre motorové vozidlá), Yazaki Wiring Technologies Slovakia s.r.o. Michalovce (výroba elektrických a elektronických prístrojov pre motorové vozidlá), JOBELSA SLOVENSKO, s.r.o. Košice (výroba ostatných dielov a príslušenstva pre motorové vozidlá) a iné.

Renomovaným odvetvím v kraji je strojárstvo, ktoré je sústredené skoro v každom okrese. Strojárske priemysel dnes zastupujú predovšetkým Embraco Slovakia s.r.o. Spišská Nová Ves (výroba iných čerpadiel a kompresorov), Energyco s.r.o. Rožňava (oprava strojov) alebo napríklad SWEP Slovakia s.r.o. Seňa (výroba a predaj výmenníkov tepla) a iné.

Súčasný prenikanie výpočtovej techniky do jednotlivých odvetví priemyslu má vplyv na spôsoby ako ľudia pracujú. Výrobné spoločnosti zavádzajú predovšetkým čoraz väčšiu automatizáciu. Od nášho vstupu do EÚ vzrástol počet robotov na Slovensku takmer o dvetisíc percent. Tento trend má pokračovať a pokračujúca automatizácia má prinášať zmeny v štruktúre priemyslu. Práve IT priemysel predstavuje perspektívne odvetvie kraja do budúcnosti. IT sektor je dominantný hlavne v meste Košice, zastúpený viacerými firmami ako Deutsche Telekom Systems Solutions Slovakia s.r.o. Košice (činnosti súvisiace s riadením počítačového príslušenstva), Lynx s.r.o. Košice (ostatné služby týkajúce sa informačných technológií a počítačov), Ness KE s.r.o. (počítačové programovanie a spracovanie dát, poskytovanie serverového priestoru na internete a súvisiace služby), Global Logic Slovakia s.r.o. Košice (poradenstvo týkajúce sa počítačov) a iné.

Elektrotechnický priemysel má pomerne dlhú tradíciu hlavne v dvoch mestách – Krompachy (v minulosti Slovenské elektrotechnické závody) a Michalovce (v minulosti Michalovské elektrotechnické závody). Na ich tradíciu nadviazali aj podniky, ktoré vznikli v druhej polovici 90. rokov minulého storočia. V Krompachoch bola v minulosti významná aj spoločnosť Panasonic AVC (výroba DVD rekordérov a rôznych komponentov do televízorov), dnes je tu napríklad SEZ Krompachy a.s. (výroba elektronických komponentov). V Michalovciach sa etablovali firmy napríklad BSH Drives and Pumps (výroba elektromotorov pre práčky, sušičky, umývačky riadu) a MICHATEK, k.s. (výroba elektrických zariadení pre domácnosť). Významné sú aj ďalšie firmy v danom odvetví, napríklad v okrese Gelnica SIRAIL s. r. o. Prakovce (výroba elektrických distribučných a kontrolných zariadení).

V súčasnosti významnú úlohu v rozvoji priemyslu na území Košického kraja zohrávajú, ako aj na území celej SR, zahraniční investori. Napríklad vstup pittsburskej spoločnosti U.S. Steel do košických železiarní v roku 2000 stabilizoval situáciu v spoločnosti a priniesol výstavbu novej pozinkovne plechov s využitím hlavne v automobilovom priemysle. Ďalšou významnou investíciou bola napríklad výstavba závodu Embraco v Spišskej Novej Vsi na zelenej lúke koncom 90. rokov 20. storočia. Brazílska spoločnosť je dnes svetovým lídrom vo výrobe hermetických kompresorov a kondenzačných jednotiek pre komerčné a domáce chladenie a v súčasnosti má štvrtinový podiel na svetovom trhu s kompresormi. Pre Košický kraj bude významná aj investícia švédskej spoločnosti Volvo Cars, ktorá využije zabehnutý dodávateľský reťazec pre automobilový priemysel. Piaty automobilový závod na Slovensku má so sebou priniesť investíciu vo výške 1,18 miliardy Eur, situovaný bude v priemyselnom parku v obci Valaliky v okrese Košice – okolie, kde do roku 2027 investor plánuje vytvoriť až 3 300 nových pracovných miest v oblasti výroby elektromobilov.

Dominantné odvetvia priemyselnej výroby v jednotlivých okresoch je rozmanité – kovovýroba a hutníctvo (Košice, Spišská Nová Ves, Gelnica, Rožňava), strojárstvo (Spišská Nová Ves, Rožňava), elektrotechnika (Michalovce, Gelnica), chemický priemysel (Michalovce, Spišská Nová Ves), potravinárstvo (Trebišov, Sobrance, Michalovce), papierenská výroba (Rožňava), automobilový priemysel (Košice, Michalovce). Vo všetkých okresoch je významný obchod, vo väčšine aj stavebníctvo a poľnohospodárstvo. V Košiciach je významné aj odvetvie energie a ťažby a IT. Mesto Košice má dominantné postavenie z pohľadu počtu firiem, zamestnancov a tržieb vo väčšine odvetví hospodárstva okrem strojárstva (Spišská Nová Ves), elektrotechniky (Michalovce), papierenskej výroby (Rožňava) a chemického priemyslu (Michalovce). Markantný rozdiel medzi tržbami okresu Košice a sumárnymi tržbami všetkých ostatných okresov je napríklad v oblasti energie a ťažby – 97% tržieb celého kraja v roku 2019 pochádza z okresov mesta Košice alebo napríklad IT – 95% tržieb celého kraja v roku 2019 pochádza z okresov mesta Košice.

Tabuľka 60 Top firmy v Košickom kraji podľa výšky tržieb v roku 2020

Názov	Okres	Odvetvie	Tržby v tis. Eur
U. S. Steel Košice, s.r.o.	Košice	Kovovýroba a hutníctvo	1 711 145
Východoslovenská energetika a.s.	Košice	Energie a ťažba	528 755
LABAŠ s.r.o.	Košice	Veľkoobchod	283 217
Embraco Slovakia s.r.o.	Spišská Nová Ves	Strojárstvo	217 685
Essity Slovakia s.r.o.	Rožňava	Výroba – ostatné	208 976
Východoslovenská distribučná, a.s.	Košice	Energie a ťažba	186 517
Marelli Kechnec Slovakia s.r.o.	Košice – okolie	Automobilový priemysel	174 749
Ferroenergy s.r.o.	Košice	Energie a ťažba	167 462
Magna PT s.r.o.	Košice – okolie	Automobilový priemysel	164 300
BSH Drives and Pumps s.r.o.	Michalovce	Elektrotechnika	163 150
Deutsche Telekom Systems Solutions Slovakia s.r.o.	Košice	Informačné technológie	142 090
Unomedical s.r.o.	Michalovce	Zdravotníctvo	96 272
SYRÁREŇ BEL SLOVENSKO a.s.	Michalovce	Potravinárstvo	95 118
U-Shin Slovakia s. r. o.	Košice	Automobilový priemysel	92 978
Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.	Košice	Energie a ťažba	91 199
Tepláreň Košice, a. s. v skratke TEKO, a. s.	Košice	Energie a ťažba	83 088
CROWN Bevcan Slovakia s. r. o.	Košice – okolie	Kovovýroba a hutníctvo	80 209

EUROVIA SK, a.s.	Košice	Stavebníctvo	75 861
Marelli PWT Kechnec Slovakia s. r. o.	Košice – okolie	Automobilový priemysel	65 651
Crown Commercial Slovakia s.r.o.	Košice – okolie	Veľkoobchod	174 749

Zdroj údajov: Finstat

9.5 Priemyselné parky

Priemyselné parky sú rozmiestnené po celom území Košického kraja, ich aktuálny popis je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 61 Priemyselné parky na území Košického kraja (stav k 30.6.2021)

Priemyselný park	Okres	Rozloha pozemku (ha)	Typ pozemku	Voľné plochy (ha)
Gelnica	Gelnica	0,187	hnedý park	0,15
Jaklovce	Gelnica	3,13	hnedý park	0,09
Kechnec	Košice – okolie	332,0	zelený park	148,71
Kojšov	Gelnica	0,5	hnedý park	0,05
Košice Immopark	Košice	97,5	zelený park	63,0
Krompachy	Spišská Nová Ves	2,1	hnedý park	3,51
Michalovce	Michalovce		zelený park	
Rožňava	Rožňava	13,6	hnedý park	5,69
Sobrance – Bunkovce	Sobrance	73,37	zelený park	58,36
Spišská Nová Ves – Drevárska 2	Spišská Nová Ves	1,05	hnedý park	
Spišská Nová Ves – Podskala	Spišská Nová Ves	6,78	hnedý park	5,89
Trebišov – Milhostov	Trebišov	9,06	hnedý park	3,18
Veľká Ida	Košice – okolie	30,03	zelený park	1,2

Zdroj údajov: Ministerstvo hospodárstva SR

9.6 Podnikateľské subjekty

Medzi najviac ekonomicky rozvinuté okresy v Košickom kraji patria okresy mesta Košice. Košický kraj je osobitne významný svojou produkčnou základňou, ktorá má kľúčovú pozíciu v hospodárstve celej republiky. Priemysel sa sústreďuje najmä v okresoch Košice I – IV, Michalovce a Spišská Nová Ves a Košice – okolie a zahŕňa všetky sektory, od potravinárstva až po hutníctvo. Hospodárstvo kraja je ovplyvnené silnou priemyselnou, finančnou, výskumnou a vzdelávacou základňou mesta Košice.

V roku 2020 bolo v Košickom kraji evidovaných 64 958 podnikateľských subjektov, z toho právnických osôb (zameraných na tvorbu zisku) bolo 31 900 (48,5%). Počet podnikov právnických osôb v Košickom kraji má stúpajúcu tendenciu, oproti roku 2014 vzrástol ich počet o takmer 4 tisíc podnikov (14%). Počet podnikateľov fyzických osôb dosiahol v Košickom kraji v roku 2020 hodnotu 33 895.

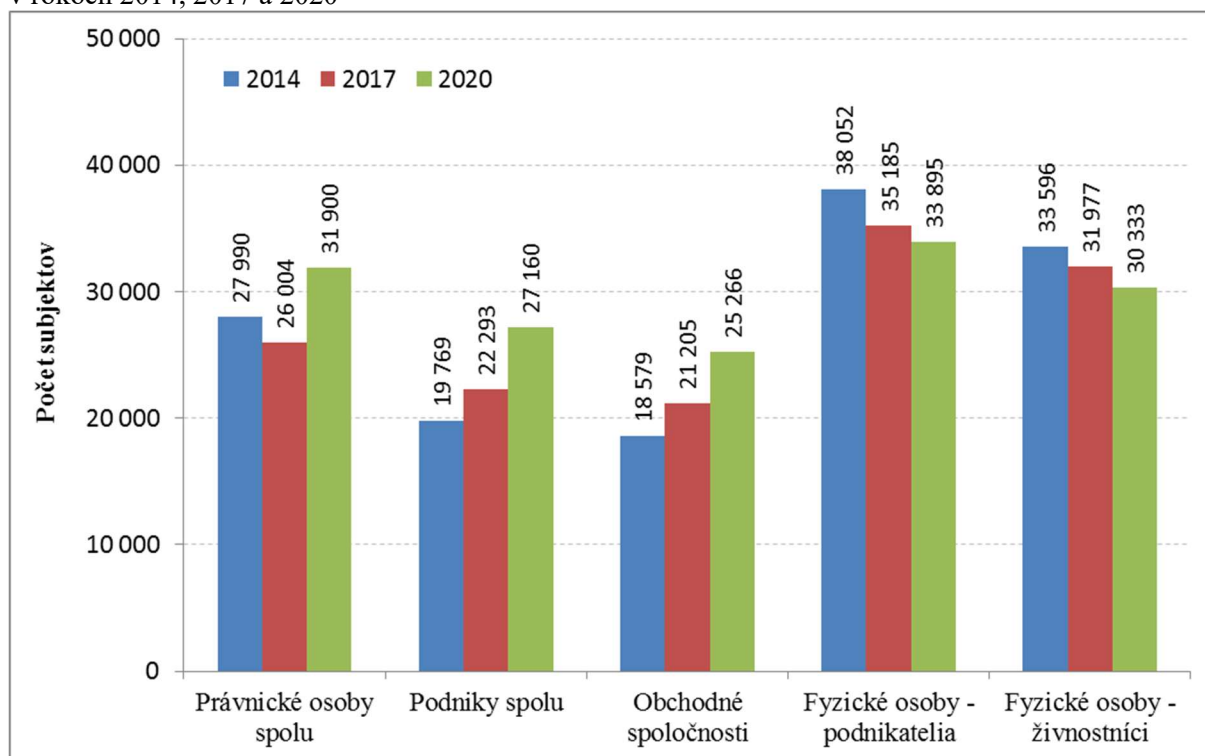
Tabuľka 62 Vývoj počtu podnikateľských subjektov v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet podnikateľských subjektov	66 042	56 211	58 737	61 189	61 287	64 958	65 795
z toho právnické osoby	27 990	21 803	23 744	26 004	28 055	30 076	31 900
z toho fyzické osoby	38 052	34 408	34 993	35 185	33 232	34 882	33 895

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Graf 21 Vývoj počtu vybraných subjektov z organizačnej štruktúry hospodárstva v Košickom kraji v rokoch 2014, 2017 a 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Tabuľka 63 Vývoj počtu podnikateľských subjektov právnických osôb v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 – 2020

Územie (okres)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	582	361	400	479	514	533	563
Košice I	6 217	5 037	5 427	5 660	6 087	6 418	6 497
Košice II	3 420	2 737	3 011	3 255	3 450	3 702	3 899
Košice III	869	721	785	873	881	959	968
Košice IV	4 296	3 788	4 162	4 453	4 717	5 219	5 968
Košice – okolie	2 691	1 953	2 109	2 496	2 795	2 985	3 277
Michalovce	2 800	2 213	2 460	2 778	3 022	3 278	3 436
Rožňava	1 656	1 090	1 182	1 343	1 496	1 612	1 672
Sobrance	495	302	330	380	436	487	522
Spišská Nová Ves	2 492	1 802	1 948	2 200	2 412	2 508	2 606
Trebišov	2 472	1 799	1 930	2 087	2 245	2 375	2 492
Košický kraj	27 990	21 803	23 744	26 004	28 055	30 076	31 900

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Tabuľka 64 Vývoj počtu podnikateľských subjektov fyzických osôb v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 – 2020

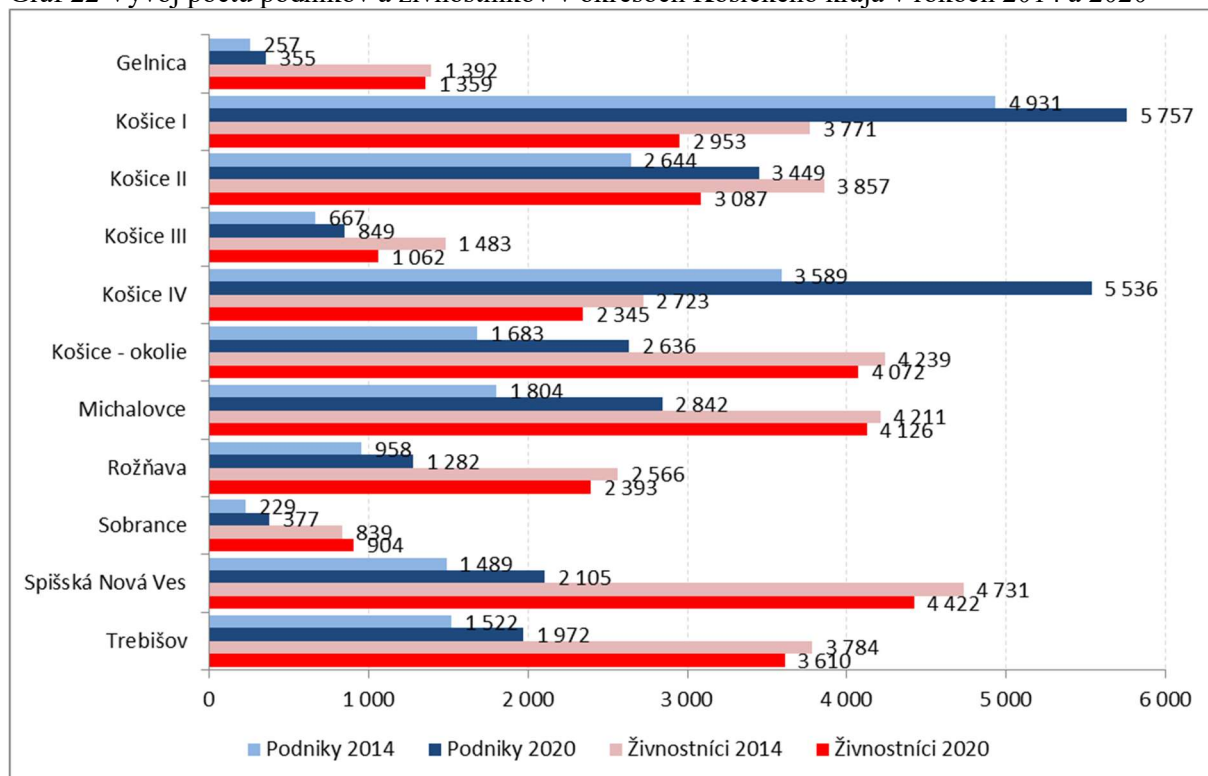
Územie (okres)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	1 502	1 384	1 420	1 357	1 342	1 460	1 447
Košice I	4 512	4 022	4 127	4 105	3 639	3 708	3 539
Košice II	4 238	3 761	3 832	3 818	3 476	3 561	3 459
Košice III	1 622	1 444	1 443	1 439	1 220	1 259	1 175
Košice IV	3 187	2 821	2 814	2 847	2 495	2 628	2 704
Košice – okolie	4 703	4 326	4 452	4 582	4 389	4 606	4 502
Michalovce	4 830	4 367	4 513	4 526	4 336	4 617	4 555
Rožňava	2 916	2 628	2 630	2 671	2 672	2 839	2 670
Sobrance	958	891	910	933	966	1 004	988

Územie (okres)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Spišská Nová Ves	5 239	4 850	4 891	4 831	4 797	5 088	4889
Trebišov	4 345	3 914	3 961	4 076	3 900	4 112	3967
Košický kraj	38 052	34 408	34 993	35 185	33 232	34 882	33 895

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V sledovanom období rokov 2014 – 2020 výrazne stúpol v Košickom kraji počet podnikov (nárast o 37%), zatiaľ čo počet živnostníkov zaznamenal pokles o 10%. Počet podnikov stúpol z 19 773 v roku 2014 na 27 160 v roku 2020. V rámci okresov bol najvyšší rast v okresoch Sobrance (165%), Michalovce (157,5%), Košice – okolie (156,6%) a Košice IV (154,2%). Absolútny nárast počtu podnikov bol najvyšší v okrese Košice IV (1 947 podnikov). Počet živnostníkov poklesol v Košickom kraji z hodnoty 33 596 v roku 2014 na 30 333 v roku 2020. V rámci okresov bol rast zaznamenaný len v okrese Sobrance (107,7%), Michalovce (157,5%, +65 živnostníkov). Najvýraznejší pokles počtu živnostníkov bol v okresoch Košice III (71,6%), Košice I (78,3%) a Košice II (80,0%). Absolútny pokles počtu podnikov bol najvyšší v okrese Košice I a Košice II (cca 800 živnostníkov).

Graf 22 Vývoj počtu podnikov a živnostníkov v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 a 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Počet aktívnych podnikov právnických osôb dosiahol v roku 2020 bolo v Košickom kraji hodnotu 27 160, z čoho až 57% podnikov bolo v meste Košice. Oproti roku 2014 vzrástol počet aktívnych podnikov právnických osôb o viac ako 11 tisíc podnikov (70%). Najviac aktívnych podnikov právnických osôb bolo v roku 2020 v Košickom kraji vo veľkoobchode a maloobchode, oprave motorových vozidiel a motocyklov (21,3%). Až 86% podnikov bolo v súkromnom tuzemskom druhu vlastníctva. Podľa počtu zamestnancov bolo najviac malých podnikov s počtom do 49 zamestnancov (53,4% z celkového počtu podnikov), ich počet sa oproti roku 2015 zvýšil o 2,8 tisíc subjektov (23,5%). Podľa výšky tržieb bolo v roku 2020 v Košickom kraji najviac podnikov v rozpätí tržieb 0 – 999,999 tisíc Eur (73,9%).

Tabuľka 65 Počet aktívnych podnikov podľa ekonomických činností (SK NACE) v Košickom kraji v roku 2020

SK NACE	Počet	Podiel (%)
Spolu	27 160	100,0
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	1 058	3,9
Priemysel spolu	3 420	12,6
Ťažba a dobývanie	28	0,1
Priemyselná výroba	3 135	11,5
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	59	0,2
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	198	0,7
Stavebníctvo	2 968	10,9
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	5 775	21,3
Doprava a skladovanie	1 241	4,6
Ubytovacie a stravovacie služby	1 211	4,5
Informácie a komunikácia	1 304	4,8
Finančné a poisťovacie činnosti	71	0,3
Činnosti v oblasti nehnuteľností	1 343	4,9
Odborné, vedecké a technické činnosti	3 744	13,8
Administratívne a podporné služby	2 539	9,3
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	2	0,0
Vzdelávanie	384	1,4
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	948	3,5
Umenie, zábava a rekreácia	383	1,4
Ostatné činnosti	769	2,8

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Podľa ekonomických činností je v rámci okresov Košického kraja najviac aktívnych podnikov vo veľkoobchode a maloobchode, oprave motorových vozidiel a motocyklov v okresoch mesta Košice, s maximom v okrese Košice IV, pričom táto oblasť je najviac zastúpená v rámci všetkých okresov. V meste Košice sa sústreďujú aj podniky v oblasti odborných, vedeckých a technických činností, v oblasti administratívnych a podporných služieb, v oblasti priemyselnej výroby a v oblasti stavebníctva. Najviac aktívnych podnikov v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu je v okresoch Košice – okolie, Michalovce, Rožňava a Trebišov. Aktívne podniky v oblasti stavebníctva sú okrem mesta Košice výraznejšie zastúpené aj v okrese Michalovce.

Tabuľka 66 Počet aktívnych podnikov podľa druhu vlastníctva v Košickom kraji v roku 2020

Druh vlastníctva	Počet	Podiel (%)
Súkromné tuzemské	23 401	86,2
Družstevné	241	0,9
Štátne	14	0,1
Vlastníctvo územnej samosprávy	59	0,2
Vlastníctvo združení, politických strán a cirkví	84	0,3
Zahraničné	2 673	9,8
Medzinárodné s prevažujúcim súkromným sektorom	688	2,5

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Tabuľka 67 Počet aktívnych podnikov podľa počtu pracovníkov v Košickom kraji v roku 2020

Počet pracovníkov (rozpätie)	Počet	Podiel (%)
0	689	2,5
1	5 513	20,3
2	2 826	10,4
3-4	2 288	8,4
5-9	1 828	6,7
10-19	871	3,2
20-24	153	0,6
25-49	322	1,2

Počet pracovníkov (rozpätie)	Počet	Podiel (%)
50-99	144	0,5
100-149	51	0,2
150-199	25	0,1
200-249	12	0,0
250-499	28	0,1
500-999	16	0,1
1000-1999	6	0,0
2000-2999	3	0,0
3000-3999	0	0,0
4000-4999	0	0,0
5000-9999	1	0,0
nezistený	12 384	45,6
Mikro podniky (1-9 zamestnancov)	12 455	45,9
Malé podniky (10-49 zamestnancov)	1 346	5,0
Stredné podniky (50-249 zamestnancov)	232	0,9

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Malé a stredné podniky

Malé a stredné podniky (MSP) registrované na území Košického kraja tvorili 10,2% všetkých aktívnych MSP na Slovensku. Na základe regionálnej štruktúry patrí Košický kraj medzi štyri kraje s nižším podielom malých a stredných podnikov. Najmenej, len 9,3% MSP malo v roku 2020 svoje sídlo v Trenčianskom kraji. Naopak, najviac MSP sa koncentruje na území Bratislavského kraja. Svoje sídlo tam má viac ako pätina (22,7%) zo všetkých malých a stredných podnikov na Slovensku. Pozitívnym indikátorom vo vývoji je dlhodobý nárast početnosti aktívnych MSP v kraji. K uvedenému trendu však dochádza prakticky u všetkých krajov na Slovensku. Počas uplynulých 15 rokov sa počet MSP v kraji zvýšil o 28,3%. Na celom Slovensku sa početnosť MSP počas rovnakého obdobia zvyšovala dynamickejšie – o 30,6%. (zdroj SBA, Malé a stredné podnikanie v číslach 2020, 2021)

V júli 2021 Európska komisia prostredníctvom svojej agentúry European Innovation Council and SMEs Executive Agency (EISMEA) publikovala výročnú správu o európskych MSP 2020/2021 so zreteľom na digitalizáciu MSP a prieskum výkonnosti MSP (ďalej len „Správa EK o MSP“). Táto správa je zverejnená na DocsRoom – Európska komisia (europa.eu).

Správa EK o MSP uvádza, že mikropodnik je najpočetnejší typ podniku v EÚ-27, až s 93,3% podielom na počte všetkých MSP. Správa EK o MSP zároveň konštatuje, že ich podiel na vytváranej ekonomickej pridanej hodnote MSP v EÚ-27 je menej ako pätina (18,7%). Mikropodniky zamestnávajú menej ako tretinu ľudí (29,2%) pracujúcich vo firmách klasifikovaných ako MSP.

Nižšie uvedený prehľad použitý zo správy EK o MSP hovorí, že 65% spomedzi zamestnaných v EÚ-27 pracuje v MSP, spolu vytvárajú ekonomickú pridanú hodnotu 53% z celku a MSP má zastúpenie v počte spoločností až 99,8%, podobne ako stav v SR (99,9%) a podobne ako je to pri zastúpení MSP v Košickom kraji (99,9%).

Správa EK o MSP uvádza, že v roku 2019 sa používanie digitálnych nástrojov podnikmi EÚ-27 jednoznačne zvyšuje s veľkosťou podniku. Podiel malých MSP v EÚ-27, ktoré využívajú rôzne digitálne nástroje, je nižší ako v prípade stredných MSP v EÚ-27, a naopak, stredné MSP dosahujú horšie výsledky ako veľké firmy v EÚ-27. Rozsah digitalizácie podniku sa líši nielen podľa veľkosti podniku, ale aj v členských štátoch. Pomocou 33 rôznych digitalizačných indikátorov je zostavená analýza stavu digitalizácie malých a stredných MSP, ktorá kategorizuje tri odlišné skupiny členských štátov.

Tabuľka 68 Počet podnikov, pridaná hodnota a zamestnanosť v EÚ-27 NFBS podľa počtu zamestnancov v roku 2020

	Mikro podniky	Malé podniky	Stredné podniky	MSP spolu	Veľké podniky	Podniky spolu
Počet podnikov	21 044 884	1 282 211	199 362	22 526 457	40 843	22 567 300
Podiel v %	93,3%	5,7%	0,9%	99,8%	0,2%	100,0%
Pridaná hodnota v miliónoch Eur	1 179 476	1 071 196	1 087 613	3 338 286	2 956 544	6 294 829
Podiel v %	18,7%	17,0%	17,3%	53,0%	47,0%	100,0%
Zamestnanosť	36 988 539	25 313 006	20 130 548	82 432 093	44 358 284	126 790 377
Podiel v %	29,2%	20,0%	15,9%	65,0%	35,0%	100,0%

Poznámka: Veľké podniky majú 250 a viac zamestnancov (Large enterprises)

Zdroj údajov: Eurostat, Národný štatistický úrad

Digitalizácia MSP v prvom zoskupení členských štátov (BG, EL, HU, IT, LV, PL, RO, SK) výrazne zaostáva za ich rovesníkmi v iných členských štátoch EÚ-27. Výkon digitalizácie MSP je vo všeobecnosti približne priemer v druhej skupine členských štátov (AT, CY, CZ, DE, EE, ES, FR, HR, LT, LU, PT, SI) a MSP v tretej skupine členských štátov (BE, DK, FI, IE, MT, NL, SE) prevyšujú svojich rovesníkov v ostatných dvoch skupinách. Výkonnosť MSP v oblasti digitalizácie sa môže tiež značne líšiť v rámci členských štátov, najmä vo veľkých krajinách. Napríklad MSP v IT, región Lombardia, vykazuje vyššiu úroveň digitalizácie v porovnaní s niektorými inými regiónmi v IT.

Podľa prieskumu MSP, ktorý sa uskutočnil pre potrebu Správy EK o MSP, majú väčšie MSP vypracovanú stratégiu alebo akčný plán (59 % stredných MSP a 49 % malých MSP v porovnaní s iba 32 % mikro MSP).

Kľúčové digitalizačné aktivity uvádzané ako zvažované MSP so stratégiami resp. akčné plány na digitalizáciu mali zhruba rovnakú dôležitosť:

- zlepšiť svoje interné zručnosti v oblasti IKT (77% MSP);
- zmeniť svoje používanie sociálnych médií (74% MSP);
- zlepšiť svoje bezpečnostné systémy IKT (72% MSP);
- prijať pokročilejšie technológie (71% MSP);
- zaviesť online marketing a/alebo predaj (60% MSP).

Prípadové štúdie digitalizácie vybraných MSP z EÚ ukazujú, že digitálne nástroje, ktoré prijali, boli veľmi rôznorodé. V každom prípade však MSP získali podporu pre cestu digitalizácie.

Niektoré MSP profitovali z iniciatívy DigitaliseSME, schémy financovanej EÚ, ktorá podporuje MSPs digitálnymi aktívatormi na základe potrieb ich podnikania. Iné MSP profitovali zo spolupráce s univerzitami, inými MSP alebo veľkými korporáciami. Mnohé MSP tiež využili finančnú podporu prostredníctvom regionálneho alebo národného financovania schém.

Podľa Správy EK o MSP, čo sa digitalizácie MSP a ich environmentálnej stopy týka, z MSP v EÚ-27, ktoré sa zúčastnili na prieskume Flash Eurobarometer 486 v roku 2020, 37% (s výnimkou odpovedí „nepoužije sa“ a „neviem“) už implementovali plán environmentálnej udržateľnosti alebo sú v procese jeho realizácie. Národné združenia MSP a organizácie na podporu digitalizácie MSP zdôraznili jednoduché opatrenia, ako je používanie nástrojov IKT (napr. videokonferencie ako alternatívy k cestovaniu) a používanie inteligentných spotrebičov na kontrolu/zníženie spotreby energie ako užitočné digitálne nástroje na zlepšenie udržateľnosti MSP. MSP však čelia viacerým prekážkam pri vytváraní udržateľnejšieho podnikania, pričom je 70% MSP z EÚ-27, ktoré narážajú aspoň na jednu z prekážok udržateľnosti, na ktorú sa vzťahuje prieskum Eurobarometer. Najčastejšie uvádzanou prekážkou bol „nedostatok spotrebiteľov alebo alebo nedostatočný zákaznícky dopyt“ (30%), nasledovaný „nedostatkom finančných zdrojov“ (27%).

Záver a odporúčania Správy EK o MSP:

Množstvo programov a politík EÚ výrazne prispelo k pomoci MSP pri digitalizácii a/alebo znižovaní vplyvu ich činností na životné prostredie. Príklady zahŕňajú: DigitaliseSME a Digital Europe (vrátane vytvorenia siete 200 európskych centier digitálnych inovácií na podporu malých a stredných podnikov pri ich digitálnej transformácii), Priemyselné klastre, zákon o digitálnych trhoch,

zákon o digitálnych službách, zákon o správe údajov, návrh klimatického zákona a nový akčný plán obehového hospodárstva.

Členské štáty tiež zaviedli širokú škálu programov zameraných na podporu MSP v ich digitalizácii. Tieto programy zahŕňajú poskytovanie informácií, pomoc pri identifikácii alebo rozvoji príslušných zručností a školení, mentoring, vytváranie sietí, podpora spolupráce, finančná podpora (napríklad granty, dotácie, poukážky atď.) a buď sú zamerané na všetky MSP, alebo sú špecificky do niektorých odvetví alebo do MSP s rôznymi skúsenosťami s digitalizáciou.

Analýza v tejto správe však ukazuje, že je potrebné urobiť ešte veľa:

- Úroveň digitalizácie sa v jednotlivých veľkostných triedach MSP výrazne líši, pričom výkonnosť dosahujú mikro MSP menšiu ako malé MSP a tie taktiež menej ako stredné MSP, a naopak, stredne veľké MSP horšie ako veľké podniky.
- Digitalizácia malých a stredných MSP v EÚ-27 zaostáva za ich rovesníkmi a inými krajinami ako sú NO a Spojené kráľovstvo.
- Nezanedbateľný podiel MSP, najmä mikro MSP, je toho názoru, že digitalizácia nie je pre nich užitočná ani potrebná, alebo sa domnievajú, že náklady prevyšujú výhody.
- Rozsah stavu digitalizácie malých a stredných MSP sa značne líši v členských štátoch, pričom MSP v mnohých členských štátoch výrazne zaostávajú za svojimi partnermi v EÚ-27.

Prieskum MSP ukazuje, že celkovo 72% MSP zastáva názor, že lepší prístup k verejným zdrojom a podporné schémy by im umožnili digitalizáciu. Poradenstvo o nákladoch a prínosoch, pokročilé digitálne technológie, podpora pri hľadaní požadovaných zručností alebo odborných znalostí a prístupu k nim a sieťovanie sú na druhom mieste v dôležitosti. Okrem toho asi polovica všetkých dotazovaných MSP uviedli, že pomoc pri získavaní finančných prostriedkov by im pomohla digitalizovať ich podnikanie.

Je nepravdepodobné, že by univerzálny program alebo politický prístup mohol fungovať na riešenie týchto problémov MSP, keďže potreby MSP sa líšia v členských štátoch výrazne od seba odlišujú po každej veľkostnej triede MSP.

Prípadové štúdie programov zameraných na podporu digitalizácie MSP a odpovede na prieskum národných asociácií MSP o podpore digitalizácie MSP organizácie zdôrazňujú niekoľko kľúčových ponaučení, ktoré je potrebné vziať do úvahy pri rozvoji akéhokoľvek nového MSP digitalizačného programu:

1. Uistite sa, že program je dobre navrhnutý a cielený. Dá sa to dosiahnuť konzultáciou vopred kľúčových zainteresovaných strán a odborníkov;
2. Urobte programy ľahko pochopiteľné a nastavte implementáciu aby ste uľahčili ich dostupnosť z príjemcovej perspektívy;
3. Zorganizujte kľúčový programový kontaktný bod pre informácie a zdroje, ku ktorým majú MSP prístup na podporu ich digitalizačných aktivít;
4. Uľahčiť prístup k externým financiám a zabezpečiť rýchle vyplácanie;
5. Podporovať spoluprácu s ostatnými partnermi a zainteresovanými stranami.

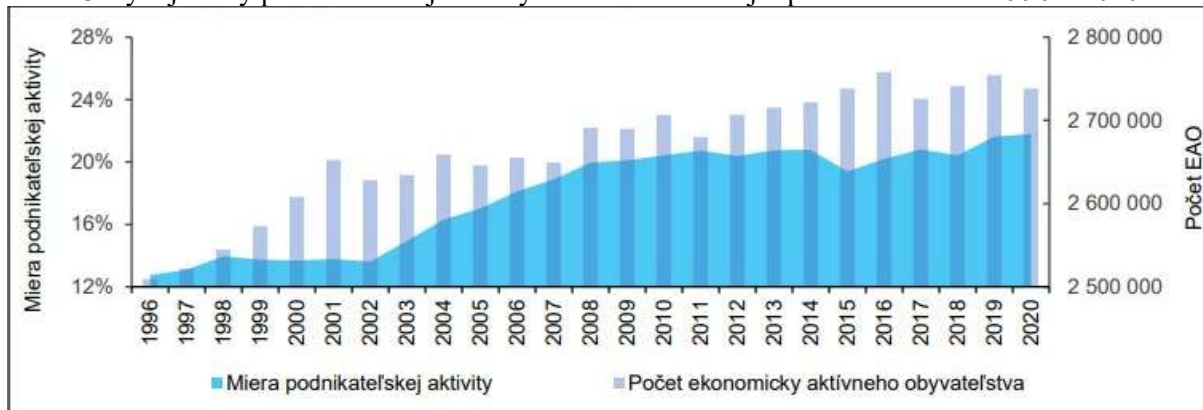
Okrem toho, výsledky rôznych prieskumov naznačujú, že:

1. Bez ohľadu na stav digitalizácie by všetky MSP mali prosperovať z grantov a dotácií z verejných financií;
2. MSP, ktoré ešte nedigitalizovali žiadnu zo svojich činností alebo s nimi majú veľmi málo skúseností, by digitalizácii prospeli mentorské programy, ktoré by im pomohli identifikovať aké výhody môže digitalizácia priniesť do ich podnikania. Takéto programy môžu byť náročné na zdroje a môžu zahŕňať poskytovanie individuálnej podpory a koučingu. Okrem toho v rámci tejto skupiny:
  - a. MSP, ktoré ešte nedigitalizovali svoje aktivity, by mali využívať pomoc na získanie prístupu požadovaným zručnostiam a školenia manažmentu a personálu;
  - b. Malé a stredné podniky, ktoré majú len obmedzené skúsenosti s digitalizáciou, by mali tiež získať ďalší prospech zo školení, najmä manažmentu.

V Slovenskej republike, podľa materiálu SBA „Malé a stredné podnikanie v číslach 2020, 2021“, miera podnikateľskej aktivity MSP, ktorá vyjadruje koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v SR, sa z dlhodobého hľadiska vyvíja tiež pozitívne. V roku 2020 dosiahla miera podnikateľskej aktivity MSP 21,8%. To znamená, že na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov na Slovensku pripadá približne 22 aktívnych MSP. Vývoj

podnikateľskej aktivity MSP v ostatných desiatich rokoch nenadviazal na dynamický rast z obdobia pred nástupom finančnej a hospodárskej krízy v rokoch 2003 až 2008. Miera podnikateľskej aktivity sa od roku 2008 ustálila na úrovni okolo 20%. K pretrvávajúcej stagnácii prispieva najmä nižšia dynamika rastu početnosti MSP spojená s kontinuálnym miernym rastom počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva SR.

Graf 23 Vývoj miery podnikateľskej aktivity MSP v Slovenskej republike v rokoch 1996 – 2020

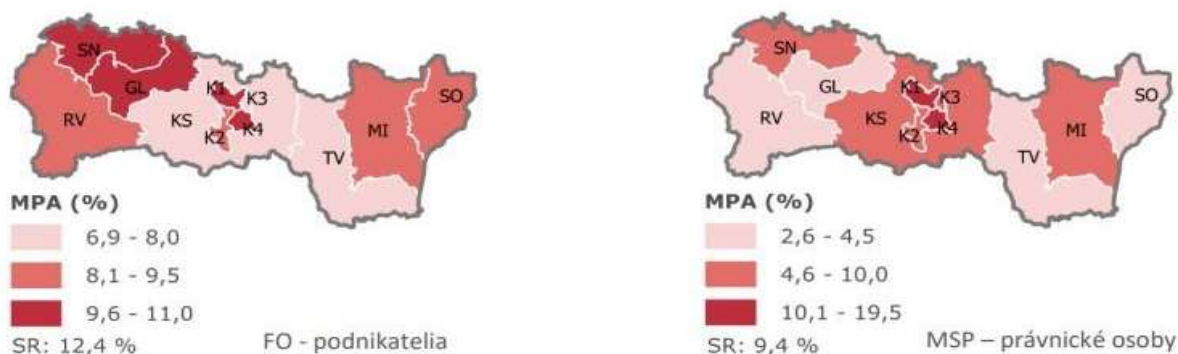

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Štatistického úradu SR a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Pre porovnanie, miera podnikateľskej aktivity v Košickom kraji za rok 2020 je 16,2%, t.j. na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov pripadá 16 aktívnych MSP, čo je v porovnaní s ukazovateľom za SR výrazne nižšia aktivita. Košický kraj je na poslednom mieste spomedzi všetkých krajov v miere podnikateľskej aktivity.

Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov nedosahuje ani v jednom okrese Košického kraja úroveň zodpovedajúcu pre celé Slovensko (12,4%). Najviac sa k tomu približuje okres Spišská Nová Ves (11,0%), Gelnica (10,5%) a Košice I (10,2%). Miera podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb prevyšuje celoslovenskú úroveň (9,4%) len v prípade okresov Košice IV (19,5%) a Košice I (16,5%). Uvedený stav korešponduje s výsledkami z ostatných krajských miest, resp. okresov, ktoré sa rovnako vyznačujú vyššou mierou podnikateľskej aktivity MSP podnikajúcich ako právnické osoby – podniky. (zdroj SBA, Malé a stredné podnikanie v číslach 2020, 2021)

Mapa 10 Miera podnikateľskej aktivity MSP v okresoch Košického kraja v roku 2020

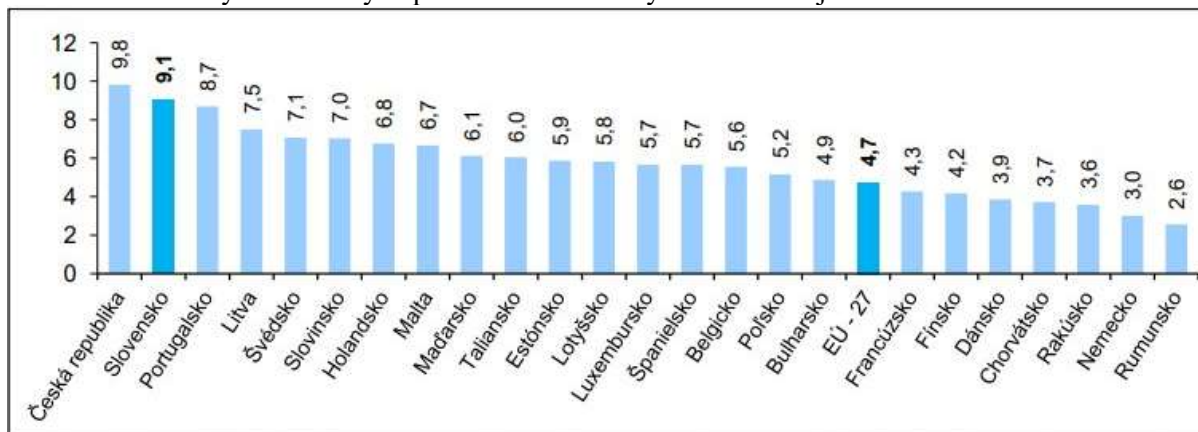

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Štatistického úradu SR a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Podľa údajov Eurostatu, v roku 2018 na Slovensku pripadalo 9,1 malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov. V krajinách EÚ-27 to bolo len 4,7. Slovensko sa v uvedenom porovnaní dlhodobo umiestňuje medzi krajinami s najvyšším počtom malých a stredných podnikov k celkovému počtu obyvateľov. Najvyšší pomer malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov bol evidovaný v Českej republike (9,8). V prípade ďalších krajín už dochádza k výraznejším rozdielom. Na opačnej strane rebríčka porovnávaných krajín sa umiestnilo Rumunsko (2,5), Nemecko (3,0).

V Košickom kraji podľa údajov z roku 2020, na 100 obyvateľov pripadá takmer 8 MSP (7,6).

Graf 24 Počet malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov v krajinách EÚ v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Eurostatu za krajiny s dostupnými údajmi

V odvetvovej štruktúre MSP na Slovensku majú najväčšie zastúpenie firmy pôsobiace v obchodných službách (sekcia SK NACE K až N). V roku 2020 tvorili 27,3% (absolútne 163 099) zo všetkých aktívnych MSP. Druhým najpočetnejšie zastúpeným odvetvím je medzi MSP stavebníctvo, kde pôsobí 18,1%, resp. 108 136 aktívnych MSP. Podobne je zastúpené aj odvetvie obchodu, v ktorom vykonávalo svoju hlavnú činnosť podnikania 16,9%, resp. 101 066 MSP. V odvetví priemyslu podnikalo celkovo 81 149 MSP, čo predstavuje podiel na úrovni 13,6%. Nižšie zastúpenie (8,5%; resp. 51 000) dosahujú MSP, ktoré v roku 2020 pôsobili v sektore dopravy, informačných a komunikačných činnostiach – sekcia SK NACE H, J a tiež MSP vykonávajúce svoju hlavnú činnosť podnikania v ostatných službách – SK NACE P až S (8,2%; resp. 49 082). V odvetvovej štruktúre MSP má už dlhodobo najnižšie zastúpenie odvetvie pôdohospodárstva (4,0%), spolu s odvetvím ubytovanie a stravovanie (3,3%).

Z vyššie opísaného stavu vyplýva, že viac ako tri štvrtiny (75,9%) malých a stredných podnikateľov na Slovensku vykonávalo v roku 2020 svoju hlavnú podnikateľskú činnosť v štyroch sektoroch: obchodné služby, stavebníctvo, obchod a priemysel. Početnosť MSP v jednotlivých odvetviach sa z pohľadu medziročného porovnania vyvíjala rôzne.

Ženy a podnikanie

Košický kraj sa spolu s Bratislavským a Banskobystrickým krajom zaraďuje medzi trojicu krajov s najvyšším zastúpením žien medzi podnikateľmi. V roku 2020 tvorili ženy v Košickom kraji takmer tretinový podiel (31,5%) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. Muži tvorili viac ako dvojtretinový podiel (68,5 %). V absolútnom vyjadrení dosiahol počet žien fyzických osôb – podnikateľiek 10,7 tisíc. V medziročnom porovnaní sa podiel žien nezmenil. Dlhodobý vývoj zastúpenia žien medzi podnikateľmi v Košickom kraji vykazuje negatívne tendencie. Aktuálne dosiahnutý podiel žien je v porovnaní s rokom 2011 nižší o 0,5 p. b. V priebehu poslednej dekády dosiahlo zastúpenie žien najvyššiu úroveň v roku 2014 (33,2%). Takmer jednu polovicu (49,5%) dosiahli ženy v Košickom kraji zastúpenie u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach. 29,8% predstavoval podiel žien v rámci živnostníkov. Najnižším zastúpením žien sa vyznačuje rodová štruktúra medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi (23,6%). (zdroj SBA, Malé a stredné podnikanie v číslach 2020, 2021)

Graf 25 Vývoj počtu žien FO – podnikateľiek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov v Košickom kraji v rokoch 2011 a 2020

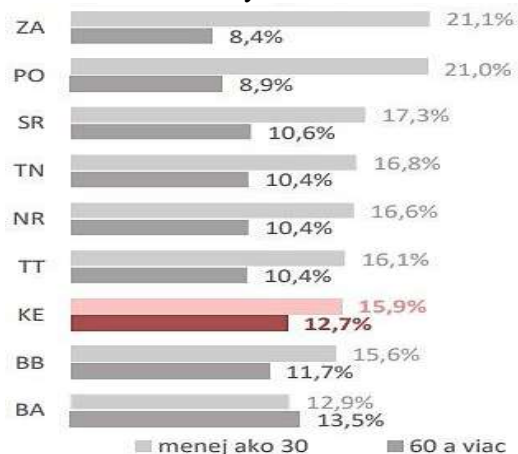
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií Štatistického úradu SR

Z pohľadu jednotlivých odvetví sa darí ženám výraznejšie presadiť predovšetkým v odvetviach služieb. Najvyššie zastúpenie žien v Košickom kraji je dosahované v odvetví ostatných služieb (sekcia SK NACE P až S). V roku 2020 tvorili ženy v danom odvetví takmer dvojtretinový podiel (65,5%) na celkovom počte fyzických osôb – podnikateľov. Sektor obchodných služieb (sekcia SK NACE K až N) predstavuje ďalšie odvetvie s nadpolovičným zastúpením žien (51,3%). Najnižší podiel žien je naopak zaznamenaný v stavebníctve (4,4%). V rámci ostatných odvetví dosiahol podiel žien hodnoty v intervale od 12,8% v priemysle do 42,6% v ubytovaní a stravovaní.

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov v Košickom kraji sa vyznačuje najvýraznejším zastúpením vekovej kategórie 40 až 49-ročných. V uvedenej vekovej kategórii podnikala viac ako jedna štvrtina (26,7%) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov. Takmer jedna štvrtina (23,2%) podnikateľov bola vo vekovej kategórii 30 až 39 rokov. Každý piaty (21,5%) podnikateľ v kraji patril do vekovej kategórie 50 až 59-ročných.

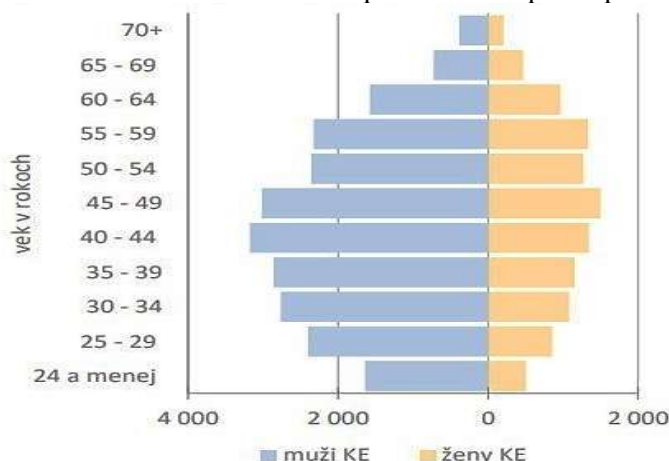
Košický kraj sa zaraďuje medzi kraje s podpriemerným zastúpením mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov. V roku 2020 dosiahol zastúpenie mladých podnikateľov 15,9%. Ako pozitívnu skutočnosť možno hodnotiť nárast zastúpenia mladých podnikateľov z dlhodobého hľadiska. Zastúpenie mladých podnikateľov v jednotlivých regiónoch súvisí aj s vekovou skladbou ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Kraje s nižším podielom mladých ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahujú taktiež najnižšie zastúpenie mladých podnikateľov. Vo vekovej kategórii 60 a viac rokov pôsobí v Košickom kraji 12,7% FO – podnikateľov. V porovnaní s ostatnými kraji sa Košický kraj zaraďuje medzi regióny s nadpriemerným zastúpením starších podnikateľov. V období predchádzajúcich piatich rokov sa zastúpenie starších zvýšilo len o 0,7 p. b. (zdroj SBA, Malé a stredné podnikanie v číslach 2020, 2021)

Graf 26 Podiel mladých a seniorov medzi FO – podnikateľmi podľa krajov SR v roku 2020

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií Štatistického úradu SR

Graf 27 Veková štruktúra FO – podnikateľov podľa pohlavia v Košickom kraji v roku 2020

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií Štatistického úradu SR

9.7 Vedecko-výskumný potenciál kraja

Košický kraj má významný inovačný potenciál, ktorý je reprezentovaný najmä početnosťou univerzít nadnárodného významu, pracovísk Slovenskej akadémie vied ako i súkromnými výskumno-vývojovými ústavmi. Košický kraj má po Bratislavskom kraji druhý najväčší výskumný potenciál vyjadrený početnosťou subjektov zúčastnených na výskume a vývoji.

Podľa údajov Štatistického úradu SR je Košický kraj z pohľadu počtu zamestnancov výskumu a vývoja na druhom mieste za Bratislavským krajom s počtom 4 778 zamestnancov v roku 2020, čo je 14,2% z celkového počtu v SR. Oproti roku 2014 vzrástol počet zamestnancov výskumu a vývoja v Košickom kraji o 903 zamestnancov, t.j. nárast o 23%. Na plný pracovný čas pracovalo v roku 2020 v oblasti výskumu a vývoja spolu 3 312 zamestnancov v Košickom kraji (15,0% zamestnancov výskumu a vývoja v SR), ich počet oproti roku 2014 vzrástol o 890 zamestnancov (36,7%).

Tabuľka 69 Vývoj počtu zamestnancov výskumu a vývoja vo fyzických osobách v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2020 (stav k 31.12.)

Územie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bratislavský kraj	12 925	12 538	13 671	12 983	13 892	14 291	15 127
Trnavský kraj	1 774	1 892	1 846	1 901	1 821	1 927	2 000
Trenčiansky kraj	1 489	1 217	1 471	2 396	2 347	2 385	2 350
Nitriansky kraj	2 602	2 934	2 318	2 310	2 415	2 260	2 263
Žilinský kraj	2 612	2 934	3 088	2 942	3 295	3 321	3 320
Banskobystrický kraj	2 287	2 216	2 143	2 080	2 094	2 127	2 418
Prešovský kraj	1 261	1 244	1 305	1 224	1 302	1 276	1 328
Košický kraj	3 875	3 777	3 829	3 948	4 099	4 202	4 778
Slovenská republika	28 825	28 752	29 671	29 784	31 265	31 789	33 584

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Z hľadiska štruktúry počet zamestnancov vedy a výskumu podľa vedných odborov majú v Košickom kraji najväčší potenciál technické vedy s počtom zamestnancov 2 382 v roku 2020, čo je 50% z celkového počtu zamestnancov. Druhou významnou vednou oblasťou sú prírodné vedy s počtom 727 zamestnancov v roku 2020 (15%).

Celkové výdavky na vedu a výskum v Košickom kraji dosiahli v roku 2020 objem 100 743,2 tis. Eur a na výdavkoch SR sa kraj podieľal 12,0%. Kapitálové výdavky sa na výdavkoch spolu v kraji podieľali 2,7%. V porovnaní s rokom 2014 mali výdavky na vedu a výskum rastúci trend, s maximom v roku 2015. Z celkových výdavkov v Košickom kraji smerovalo v roku 2020 najviac do technických vied (70 715,0 tis. Eur, t.j. 70%), na druhom mieste boli prírodné vedy (13,9%).

Tabuľka 70 Vývoj celkových výdavkov na výskum a vývoj v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2020 (v tis. Eur)

Územie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bratislavský kraj	311 169	384 880	319 931	383 071	360 836	374 848	393 853
Trnavský kraj	48 742	97 749	41 493	40 098	43 919	51 326	51 183
Trenčiansky kraj	55 639	52 151	57 001	95 895	80 615	94 105	88 865
Nitriansky kraj	52 769	88 226	36 877	37 349	66 239	36 578	44 789
Žilinský kraj	77 972	134 197	59 593	59 720	65 422	77 944	83 863
Banskobystrický kraj	34 815	44 540	37 744	37 334	41 406	43 725	49 498
Prešovský kraj	23 744	23 061	25 354	20 202	26 804	26 705	26 133
Košický kraj	64 783	102 467	62 843	75 286	65 705	71 359	100 743
Slovenská republika	669 632	927 272	640 835	748 955	750 947	776 590	838 927

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Košický kraj má silný akademický sektor a sektor výskumu a vývoja, kde univerzity zohrávajú dôležitú úlohu ako zamestnávateľa, pedagógovia, ale aj pri určovaní inovačných kapacít, a to transformáciou nových myšlienok do ekonomických aktivít. Existujú tri verejné univerzity, osem ústavov Slovenskej akadémie vied so sídlom v Košiciach a početné výskumné inštitúcie, ako napríklad centrá excelentnosti, kompetenčné centrá, vedecké parky a výskumné centrá.

Súhrnný prehľad centier excelentnosti a výskumných centier a laboratórií troch zapojených univerzít predstavuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 71 Prehľad univerzít a ich centier excelentnosti, výskumných centier a laboratórií v Košickom kraji

Univerzita	Centrá excelentnosti	Výskumné centrá a laboratóriá
Technická univerzita v Košiciach	Centrum informačných a komunikačných technológií pre znalostné systémy	Univerzitný vedecký park TECHNICOM
	Centrum excelentnosti výkonových elektronických systémov a materiálov pre ich komponenty	Vedecký park MEDIPARK
	Centrum excelentného výskumu získavania a spracovania zemských zdrojov	Start-up centrum a inkubátor TUKE
	Centrum excelentného výskumu progresívnych stavebných konštrukcií, materiálov a technológií	
	Centrum výskumu riadenia technických, environmentálnych a humánnych rizík pre trvalý rozvoj produkcie a výrobkov v strojárstve	
	Centrum excelentnosti integrovaného výskumu a využitia progresívnych materiálov a technológií v oblasti automobilovej elektroniky	
	Centrum výskumu účinnosti integrácie kombinovaných systémov obnoviteľných zdrojov energií (VUKONZE)	
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (v rámci TIP-UPJŠ)	Centrum interdisciplinárnych biovied	Vedecký park MEDIPARK
	Centrum pre biomedicínske inžinierstvo	Vedecko-výskumné centrum PROMATECH
	Centrum pre zelené technológie	Univerzitný vedecký park TECHNICOM
	Centrum translačnej medicíny	
	Centrum pre informačné technológie	
	Centrum progresívnych materiálov	
Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach	Centrum excelentnosti (CE) pre nákazy zvierat a zoonózy – INFEKTZOON (ITMS kód projektu: 26220120002) vzniklo v roku 2009.	Centrum aplikovaného výskumu
	Centrum excelentnosti biomedicínskych technológií v partnerstve s UPJŠ v Košiciach (ITMS kód projektu: 26220120066) vzniklo v roku 2010.	Centrum experimentálnej a klinickej regeneračnej medicíny
	Centrum excelentnosti pre parazitológiu v partnerstve s Parazitologickým ústavom SAV v	Laboratórium medicínskej mikrobiológie a imunológie

Univerzita	Centrá excelentnosti	Výskumné centrá a laboratóriá
	Košiciach (ITMS kód projektu: 26220120022) vzniklo v roku 2009.	
	Kompetenčné centrum pre biomodulátory a výživové doplnky (Probiotech) v partnerstve s Ústavom fyziológie hospodárskych zvierat v Košiciach (ITMS kód projektu: 26220220152) vzniklo v roku 2011.	Vedecký park MEDIPARK
	Medicínsky univerzitný vedecký park v Košiciach (MediPark Košice) v partnerstve s UPJŠ v Košiciach (ITMS kód projektu: 26220220185) vznikol v roku 2013.	Kompetenčné centrum

Zdroj: TUKE, UPJŠ, UVLF

V roku 2021 založil Košický samosprávny kraj spolu s mestom Košice a 3 univerzitami Inovačné centrum Košického kraja, ktoré predstavuje nástroj na implementáciu Regionálnej inovačnej stratégie Košického kraja.

9.8 Kreatívny priemysel

Kreatívny priemysel označuje tie časti ekonomiky, ktoré vytvárajú ekonomickú hodnotu na základe individuálneho tvorivého vkladu či umeleckého nadania. Ide o sektor postavený na zhodnocovaní duševného vlastníctva, do ktorého možno zaradiť oblasti tvorivej činnosti ako architektúra, dizajn, film, hudba, výtvarné a divadelné umenie, ale aj tvorba počítačových hier či reklama.

Definičný rámec, používaný Európskou komisiou, je uvedený v štúdiu Ekonomia kultúry z roku 2006 (KEA), pričom podľa tejto definície sa celá oblasť delí na kultúrny sektor a kreatívny sektor. Do kultúrneho sektora patria oblasť tradičného umenia (výtvarné a divadelné umenie, kultúrne dedičstvo) a oblasť kultúrneho priemyslu (film, audiovizia, televízne a rozhlasové vysielanie, počítačové hry, hudba, vydavateľská činnosť). Do kreatívneho sektora patria kreatívny priemysel (dizajn, architektúra a reklama) a príbuzné oblasti (napr. vývoj softvéru).

Osobitosť kultúrneho a kreatívneho priemyslu spočíva v tom, že vytvára most medzi umením, kultúrou, podnikaním a technológiami. Kultúrny a kreatívny priemysel je navyše charakteristický tým, že vytvára pracovné miesta, ktoré nemožno presunúť do zahraničia, pretože sa viažu na špecifické kultúrne a historické zručnosti a sú späté s územím a tradíciami, ktoré ich určujú. Významná je tiež skutočnosť, že kultúrny a kreatívny priemysel prispieva viac ako akékoľvek iné odvetvie k zamestnanosti mládeže a žien. Kultúrny a kreatívny priemysel takisto preukázal po kríze v roku 2008 väčšiu odolnosť v porovnaní s ostatnými odvetviami, čo potvrdila aj jeho schopnosť naštartovať pozitívne zmeny v iných hospodárskych odvetviach, napríklad v cestovnom ruchu, maloobchode a digitálnych technológiách.

Kultúrny a kreatívny priemysel taktiež zohráva kľúčovú úlohu ako katalyzátor a šíriteľ inovácií a jeho vplyv sa neobmedzuje iba na oblasť kultúry a tvorivosti, ale zasahuje aj do mnohých odvetví hospodárstva. Odvetvia kultúrneho a kreatívneho priemyslu ako zástupcovia dynamickej a silnej Európy musia v súčasnosti čeliť mnohým výzvam prameniácim z prechodu na digitalizáciu, z globalizácie, veľkej jazykovej a kultúrnej roztrieštenosti trhov a ťažkostí v oblasti prístupu k financovaniu.

V oblasti kreatívneho priemyslu na území Košického kraja pôsobilo v roku 2020 spolu 4 032 subjektov, najviac v oblasti reklamy a módného priemyslu. Ich pôsobenie je prevažne koncentrované na územie mesta Košice, kde ich v roku 2020 pôsobilo spolu 2 376 (59%). Medzi najvýznamnejšie patrí:

- Creative Industry Košice, n.o., ktorá sa zaoberá podporou a rozvojom kultúry a kreatívneho priemyslu,
- Tabačka Kulturfabrik, n.o., kultúrne centrum a otvorená zóna pre umenie, kreativitu a spoluprácu v Košiciach.

V odvetviach spadajúcich do kreatívneho priemyslu (oblasť umenia, zábavy a rekreácie) pracovalo v Košickom kraji ku koncu roku 2020 približne 1,3% zamestnancov kraja (približne 2,5 tisíc zamestnancov), čo je tesne pod priemerom SR (1,6%).

9.9 Strieborná ekonomika

Pojem strieborná ekonomika je populárne označenie pre ekonomiku, kde vysokú časť spotreby vytvárajú seniory. Strieborná ekonomika nehovorí o zvyšovaní zamestnanosti starších osôb, ale o využití ekonomického dopytu, ktorý produkuje populácia v staršom veku (so striebornými vlasmi).

Starnutie populácie je dlhodobým trendom, ktorý začal pred niekoľkými desaťročiami. Podľa prognózy Eurostatu sa celkový počet obyvateľov Európskej únie zvýši od roku 2010 v počte 501 miliónov do roku 2040 na 526 miliónov, kedy bude najvyšší počet obyvateľov. Zatiaľ čo v roku 2010 bol podiel obyvateľov nad 65 rokov na populácii vo veku 15 – 64 rokov 17%, do roku 2060 sa má zvýšiť na viac ako 68%. Podiel osôb vo veku 80 rokov a viac sa podľa prognózy zvýši za 20 rokov od roku 2010 z 5% na 12%.

Populačné starnutie sa v plnej miere prejaví aj na krajskej úrovni. Z populačnej prognózy do roku 2040 za kraje a okresy Slovenska, spracovanej Výskumným demografickým centrom v Bratislave (INFOSTAT), Centrom spoločenských a psychologických vied SAV a Katedrou ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave v roku 2019, je zjavný pokles podielu produktívnej zložky obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov a nárast podielu seniorov. V Košickom kraji sa podľa prognózy zvýši podiel seniorov (nad 65 rokov veku) z 15% v roku 2018 na 23% v roku 2040. S výnimkou Košického (23%) a Prešovského kraja (22%) by vo všetkých ostatných krajoch mal podiel seniorov v roku 2040 výrazne prekročiť hranicu jednej štvrtiny populácie. Najväčší podiel by mal v roku 2040 podľa výsledkov prognózy dosahovať Nitriansky (28%) a Trenčiansky kraj (29%).

K relatívnemu nárastu vyšších vekových skupín obyvateľstva výrazným spôsobom prispeli aj dosiahnuté výsledky pokroku v ekonomickej, sociálnej, ale aj v medicínskej oblasti. V súvislosti so starnutím populácie sa teda do popredia čoraz viac dostáva pojem strieborná ekonomika.

Okrem súvisiacich problémov, ktoré so sebou starnutie populácie prináša je možné túto skutočnosť vnímať aj ako výzvu, resp. príležitosť pre rozvoj nových segmentov hospodárstva – zameraných na potreby seniorov a ľudí v dôchodkovom veku. Jednou z nich sú aj príležitosti pre inovatívne firmy a ich produkty, ktoré by pomohli zlepšiť kvalitu života starších ľudí.

Starnúce obyvateľstvo vytvára početnú skupinu obyvateľstva, ktorá v podmienkach uplatňovania princípu aktívneho starnutia vytvára novú rastúcu skupinu spotrebiteľov so špecifickými požiadavkami, ako sú automobily s IKT čiastočne nahradzujúce oslabené zmyslové vnímanie, ubytovacie služby priateľské starnutiu, služby súvisiace so starostlivosťou o majetok – správa finančných portfólií, investícií do nehnuteľností a pod. Konkrétne zmeny v parametroch verejného systému služieb veľmi ťažko predvídať. Je však jasné, že úloha verejného sektora bude čoraz viac klesať a do popredia sa dostanú platené služby poskytované súkromným sektorom, a teda veľký objem platieb súkromným opatrovateľským a zdravotným službám.

9.10 Cestovný ruch

Košický kraj je veľmi bohatý na atraktivity cestovného ruchu tak z pohľadu prírodných, ako aj kultúrno-historických pamiatok. Na území kraja sa nachádza hneď sedem prírodných pamiatok zapísaných na Zozname svetového dedičstva UNESCO. Na nasledujúcej mape Slovenska sú zakreslené všetky prírodné a kultúrne pamiatky UNESCO.

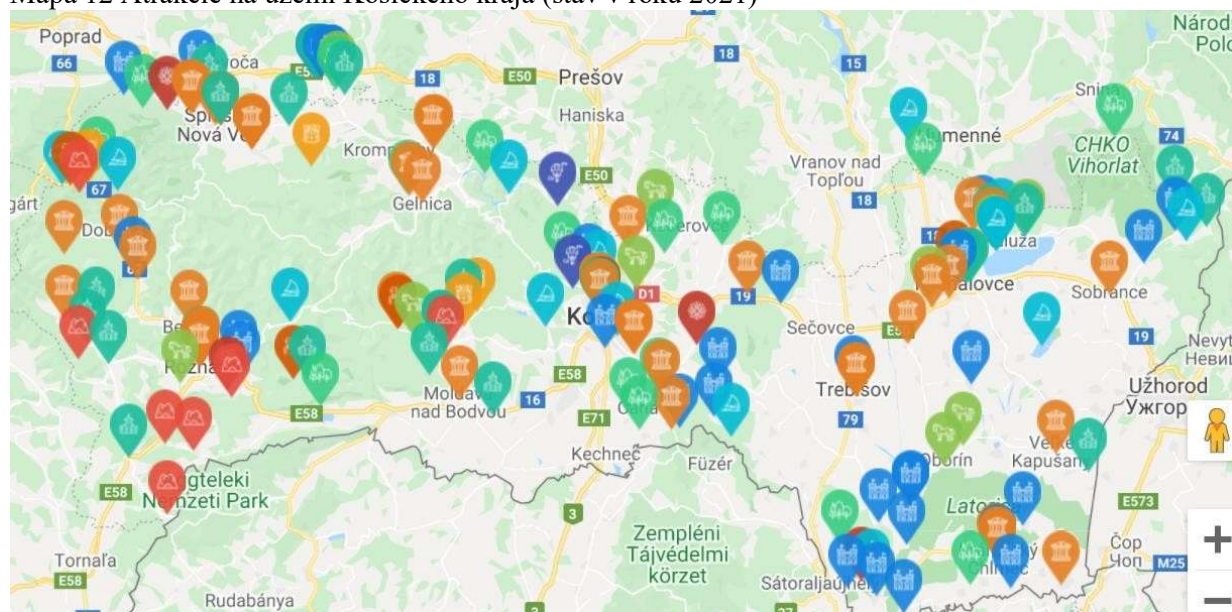
Mapa 11 Prírodné a kultúrne pamiatky UNESCO v Slovenskej republike (stav v roku 2021)

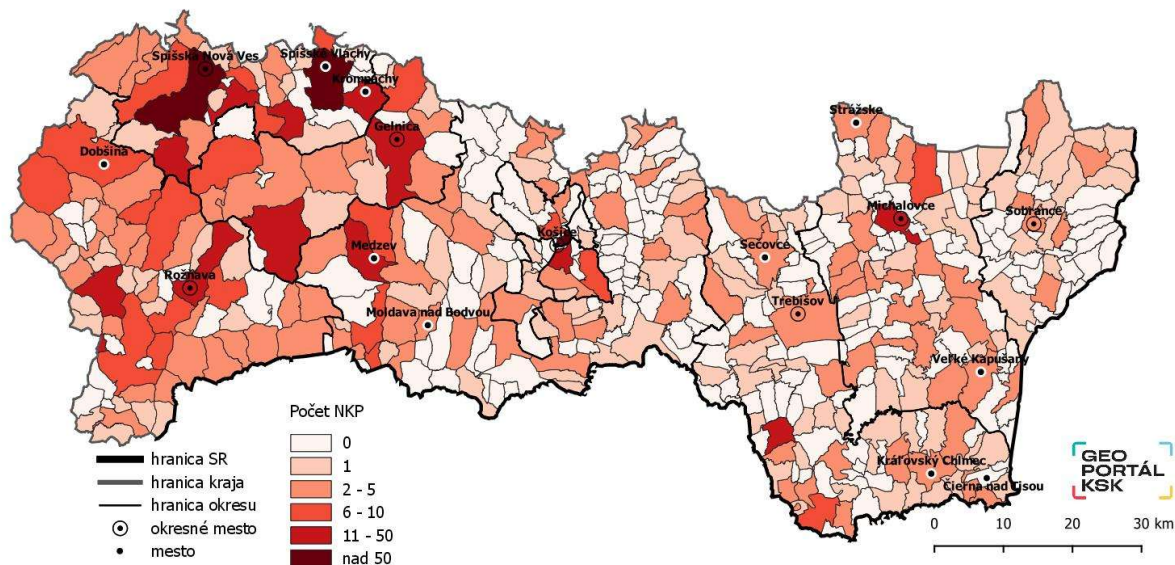
Zdroj: Unesco-slovakia.sk

Okrem prírodných a kultúrnych pamiatok UNESCO ponúka Košický kraj množstvo ďalších zaujímavých atrakcií alebo bodov záujmu. Nasledujúca mapa ukazuje prehľad týchto a ďalších atrakcií (kategórie múzeá a pamiatky, príroda, hrady, zámky, kostoly, katedrály, jaskyne, vodné dobrodružstvá, agroturizmus a tradičná a ľudová tvorba) na území Košického kraja.

Mapa 12 Atrakcie na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Mapa 13 Počet národných kultúrnych pamiatok v obciach Košického kraja (stav v roku 2020)

Zdroj: www.pamiatky.sk; vlastné spracovanie

Z pohľadu návštevnosti, ktorú monitoruje krajská organizácia cestovného ruchu Košice Región Turizmu, je sledovaná návštevnosť turisticky najatraktívnejších bodov záujmu. Prehľad návštevnosti je uvedený v tabuľke nižšie.

Tabuľka 72 Vývoj návštevnosti turisticky najatraktívnejších bodov záujmu v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2021

Názov	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2019/2020 %	2020/2021 %
Spišský hrad	150000	209104	212535	211476	211700	129693	121141	-38,7%	-8%
NP Slovenský raj	410545	410056	621115	569281	601850	590650	607396	-19,5%	+3%
Kaštieľ Betliar	56938	67707	94998	78939	77444	44185	41917	-42,9%	-5%
Mauzóleum Andrássyovcov v Krásnohorskom Podhradí	7356	9783	12019	13068	14709	6270	6407	-57,4%	+2%
Thermalpark Širava	140000	156569	152000	150000	166700	86301	-	-48,2%	-
Dobšinská ľadová jaskyňa	69749	80313	87132	82111	82176	57018	39253	-30,6%	-31%
Domica	20527	37504	29409	29208	22485	20410	13580	-9,2%	-33%
Gombasecká jaskyňa	9815	11350	14543	13133	15193	11830	11790	-22,1%	0%
Jasovská jaskyňa	17798	17089	20621	18704	19440	12390	13580	-36,3%	-64%
Ochtinská aragonitová jaskyňa	27430	28734	35463	31321	32780	29709	23622	-9,4%	-20%
Najvyššia kostolná veža v Spišskej Novej Vsi	4392	4133	4036	4789	3643	2097	2134	-42,4%	+2%
ZOO Košice	201099	234465	208186	224471	254528	337733	229104	+32,7%	-32%
Strážna veža, Rožňava	2072	2073	1927	3007	2799	2474	2126	-12,0%	-14%
Jasovský kláštor	-	-	1534	1799	3213	4754	3530	+48,0%	-26%
Morské oko	-	-	-	41530	45279	69682	64606	+53,9%	-7%

Zdroj: Košice Región Turizmus

Väčšinu dopytu po cestovnom ruchu v Košickom kraji spoločne pokrýva len niekoľko okresov: okresy mesta Košice (Košice I-IV), okres Spišská Nová Ves a okres Michalovce dohromady ročne ubytovávajú približne 4/5 všetkých návštevníkov kraja. Podľa záujmu návštevníkov o ubytovacie služby možno rozlíšiť tri významné prírodné destinácie v kraji:

- vodná nádrž Zemplínska šírava,
- Spišský hrad a Národný park Slovenský raj
- mesto Košice.

Z pohľadu návštevnosti sa najviac rozvinulo mesto Košice, ktoré sa stáva čím ďalej tým viac obľúbenou destináciou (a to aj pred konaním MS v ľadovom hokeji, ktoré návštevnosť významne zvýšili). Návštevnosť Spiša a Slovenského raja sa zvýšila na úkor návštevnosti ich južného suseda – Rožňavy, resp. oblasti Gemera. Medzi dôvody môže patriť väčšia aktivita v rozvoji cestovného ruchu severných regiónov, lepšia dopravná dostupnosť ako z iných častí Slovenska, tak k iným atraktivitám, a v neposlednom rade (dočasná) neprístupnosť hradu Krásna Hôrka. Okres Sobrance síce zaznamenáva veľký prepád, avšak ide o najmenej navštevovanú lokalitu Košického kraja. Prepád je teda v počte stoviek návštevníkov.

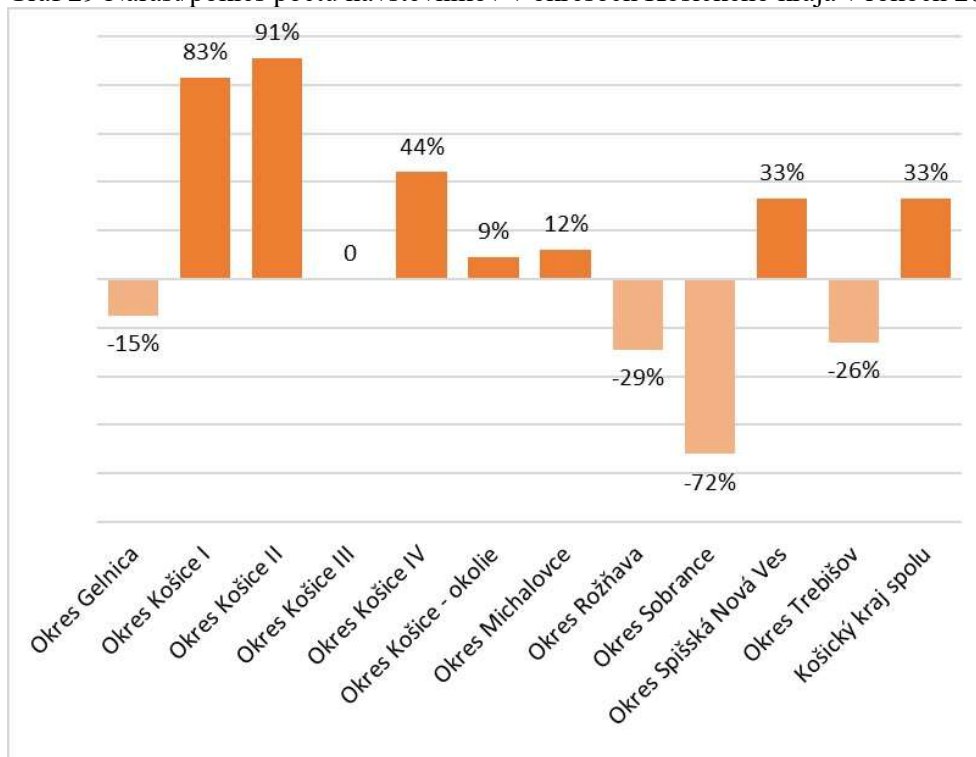
Graf 28 Vývoj počtu návštevníkov v Košickom kraji v rokoch 2009 – 2019

Zdroj: Košice Región Turizmus

Graf 29 Nárast/pokles počtu návštevníkov v okresoch Košického kraja v rokoch 2009 – 2018

Zdroj: Košice Regi3n Turizmus

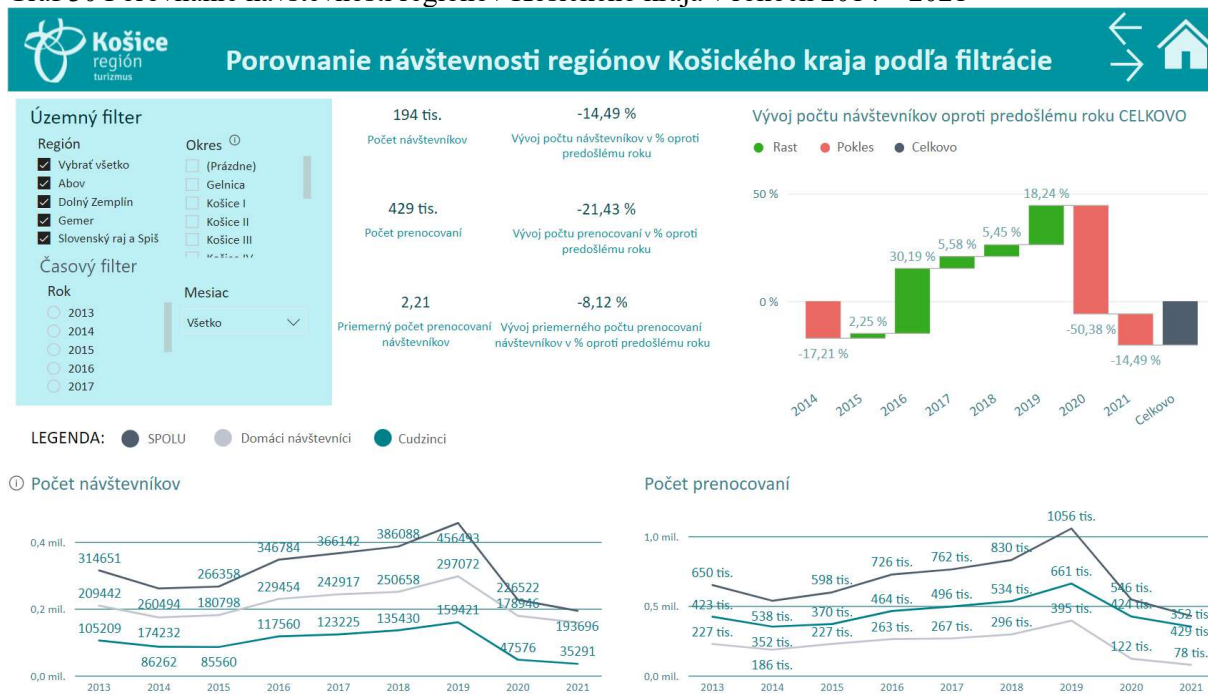
V Košickom kraji bolo v roku 2020 evidovaných 369 ubytovacích zariadení a ich počet oproti roku 2014 vzrástol o 40 zariadení. Na počte ubytovacích zariadení SR sa kraj podieľal 8,6%. Ubytovacie zariadenia v Košickom kraji navštívilo v roku 2020 spolu 226 522 návštevníkov, t.j. 7,1% z počtu návštevníkov ubytovacích zariadení v rámci SR. V ubytovacích zariadeniach Košického kraja bolo ku koncu roka 2020 spolu 17 715 lôžok, čo predstavuje 8,5% z počtu lôžok v SR. Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach bol v roku 2020 v počte 545 839 (5,6% z počtu prenocovaní v SR), čo úzko súvisí s nepriaznivou pandemickou situáciou.

Tabuľka 73 Vývoj ukazovateľov cestovného ruchu v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet ubytovacích zariadení	329	351	305	289	344	389	369
Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach	25 707	25 989	23 188	21 893	21 586	23 223	17 715
Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach	260 494	266 358	347 014	366 142	386 088	456 493	226 522
Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach	537 533	597 759	726 401	762 490	830 079	1 055 845	545 839

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

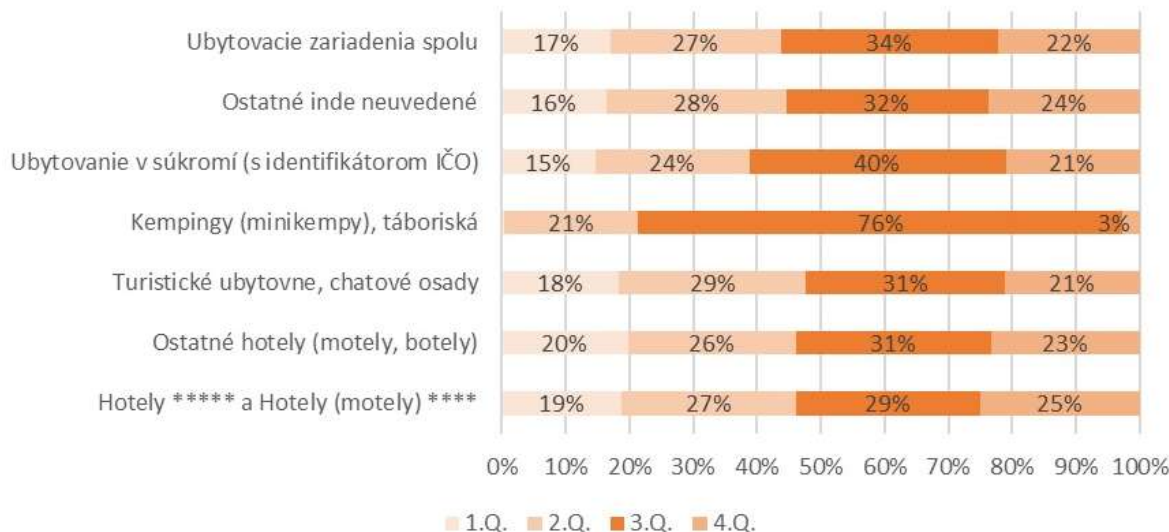
Graf 30 Porovnanie návštevnosti regiónov Košického kraja v rokoch 2014 – 2021

Zdroj: Košice Región Turizmus

Sezónnosť prenocovaní v ubytovacích zariadeniach sa líši podľa ich typu. Kempy a táboriská sú podľa očakávania obsadené prevažne v lete (júl – september), zatiaľ čo u iných typov ubytovaní je vyťaženosť viac časovo rozložená. Návštevnosť v zime (január – marec) je oproti letu (júl – september) v priemere polovičná. V nasledujúcom grafe uvádzame údaje za rok 2018 aby údaje vypovedali o obvyklom dopyte po cestovnom ruchu. Rok 2019 bol z pohľadu návštevnosti veľmi výnimočný z dôvodu konania Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji, v roku 2020 sa zas na sezónnosti a cestovnom ruchu prejavili dopady protiepidemiologických opatrení.

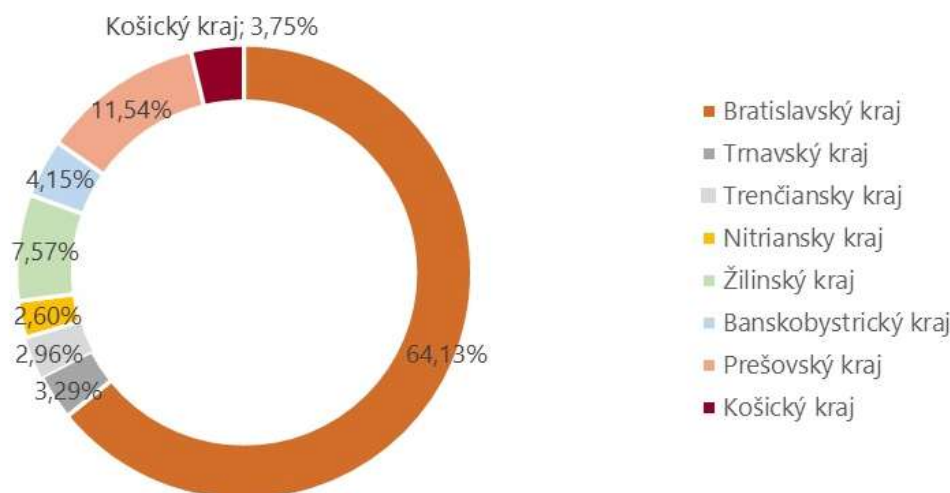
Graf 31 Počet prenocovaní v Košickom kraji podľa typu ubytovania a obdobia v roku (kvartálne) v roku 2018

Zdroj: Košice Región Turizmus

Košický kraj je atraktívny zvlášť pre domáci cestovný ruch. Na tržbách z aktívneho turizmu, konkrétne na tržbách plynúcich od zahraničných turistov, sa Košický kraj v roku 2019 podieľal čiastkou 3,8%.

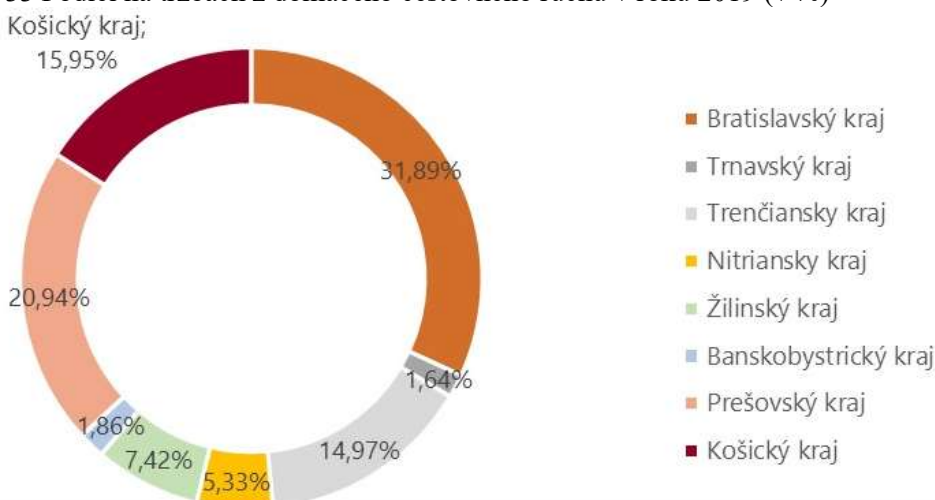
Graf 32 Podiel na tržbách z aktívneho cestovného ruchu v roku 2019 (v %)

Zdroj: Košice Regi3n Turizmus

Košický kraj pomerne silný z hľadiska tržieb plynúcich z domáceho cestovného ruchu. Slováci v Košickom kraji v roku 2019 minuli za služby a aktivity spojené s organizovaným cestovným ruchom 3 milióny EUR, čo predstavuje takmer 16% z tržieb v rámci celého Slovenska. Košický kraj sa teda umiestňuje na treťom mieste po krajoch, kde sú najväčšími atraktivitami hlavné mesto a Vysoké Tatry. Treba tiež podotknúť, že nárast turistov v Košickom kraji medzi rokmi 2018 a 2019 sa na tržbách z aktívneho ani domáceho cestovného ruchu neprejavil.

Graf 33 Podiel na tržbách z domáceho cestovného ruchu v roku 2019 (v %)

Zdroj: Košice Regi3n Turizmus

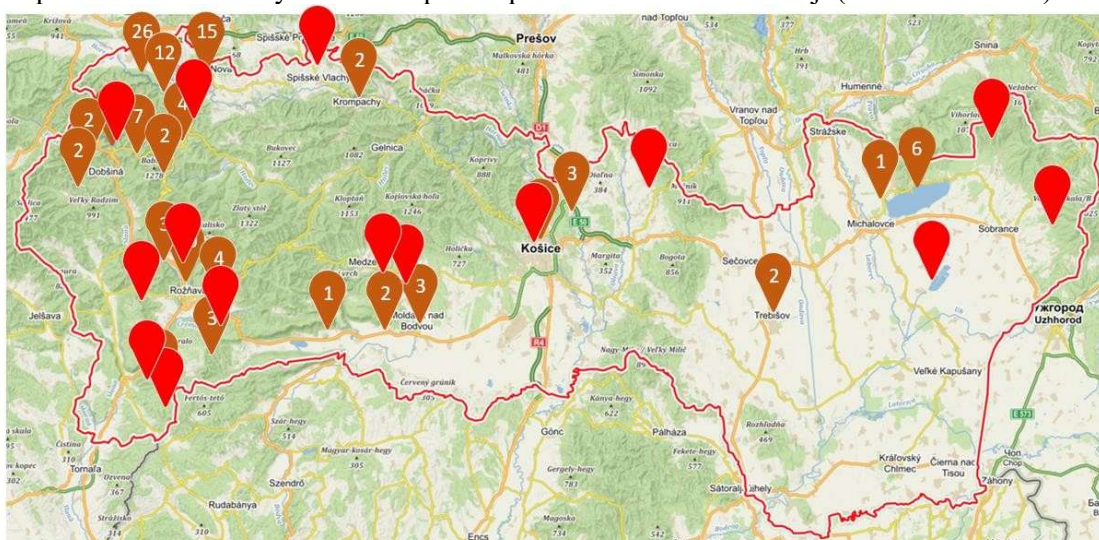
Pandémie Covid-19 významne ovplyvnila viaceré odvetvia života, tak spoločenského, ako aj hospodárskeho. Cestovný ruch, vzhľadom na jeho povahu, patrí medzi najviac paralyzované sektory ekonomiky. Pre Košický kraj znamenala pandemická situácia zásadný odli v zahraničnej klientely (ktorá pred pandemiou tvorila 35 až 40 percent všetkých ubytovaných hostí), a teda prioritnú orientáciu na domáci trh a domáceho návštevníka.

Z hľadiska priestorového rozdelenia počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v Košickom kraji bolo v roku 2020 bolo až 46% v meste Košice. Rovnako počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach bol najvyšší v meste Košice s podielom 44% z celkového počtu v kraji.

V Košickom kraji sa podľa booking.com nachádza spolu 252 miest na ubytovanie. Ide o rôzne kategórie od hotelov, cez penzióny, ubytovanie v súkromí, apartmány, hostely až po kempy a ďalšie ubytovacie zariadenia. Najväčšie možnosti ubytovania sú v samotných Košiciach. Veľká koncentrácia kapacít je tiež okolo Spišskej Novej Vsi a v Slovenskom raji. Ubytovanie je tiež možné nájsť okolo Rožňavy a Moldavy nad Bodvou, ďalej v okolí Trebišova a Michaloviec. Náročné hľadanie ubytovania čaká turistov predovšetkým v centrálnej časti západnej polovice kraja a tiež vo východnej časti Košického kraja mimo spomínaných miest Trebišov a Michalovce.

Nasledujúca mapa znázorňuje kombináciu ukazovateľov ubytovacích kapacít a kľúčových atraktivít Košického kraja. Môžeme pozorovať dobré pokrytie krajského mesta, okolie Slovenského raja a tiež jaskýň v okolí Rožňavy. Ľahko sa turisti ubytujú aj v okolí Michaloviec a Zemplínskej šíravy. Miestom, kde naopak možnosti ubytovania chýbajú, sú Senianske rybníky. Hoci ide o európsky významnú vtáčiu oblasť, ubytovanie tu podľa booking.com nenájdeme, a ani pri podrobnejšom hľadaní v internetovom prehliadači nebola nájdená žiadna alternatíva. Ďalším miestom bez ubytovania je oblasť Vihorlatských vrchov. Tu pri podrobnejšom prehliadaní ostatných serverov bolo nájdených niekoľko ubytovacích kapacít, ktoré sa ale nachádzajú skôr v Prešovskom kraji. UNESCO pamiatkou bez ubytovacích kapacít sa javí Ruská Bystrá s miestnym dreveným kostolom. Tu nebolo nájdené ubytovanie ani pri podrobnejšom hľadaní. Márne by sa po nocľahu turista obzeral tiež v okolí Spišského hradu a Žehry. Pokiaľ by však prekročil hranice Košického kraja do kraja Prešovského, našiel by kapacít dostatok.

Mapa 14 Distribúcia ubytovacích kapacít a pamiatok v Košickom kraji (stav v roku 2021)

Zdroj: Košice Región Turizmus

Košický kraj má niekoľko špecifik v rámci Slovenska a susediaceho cezhraničného územia. Sú nimi napríklad národnostná diverzita a priemyselné zameranie kraja, pričom obe tieto špecifiká je možné využiť v rozvoji cestovného ruchu. Jedným z možných smerov rozvoja autentického cestovného ruchu je nadväzovanie spolupráce napríklad s rómskymi komunitnými centrami, a tak zároveň prispievať k zvýšeniu participácie obyvateľov marginalizovaných rómskych komunit. Výrazné zameranie kraja na priemyselné odvetvia by sa mohlo viac premietnuť do ponuky atraktivít kraja. Vzhľadom na stúpajúcu obľubu priemyselnej turistiky sa ponúka preskúmanie možnosti spolupráce medzi organizáciami destinačného manažmentu a priemyselnými podnikmi, ktoré v kraji pôsobia. Najmä priemyselné podniky s dlhou históriou bývajú veľmi populárnymi atraktivitami priemyselnej turistiky. Ikonickým podnikom v Košickom kraji je U. S. Steel Košice, vyrábajúci a spracovávajúci oceľ. V kraji pôsobí od 60-tych rokov. V súčasnosti je najväčším zamestnávateľom v kraji a tiež vo východoslovenskom regióne. Podnik teraz ponúka exkurzie pre svojich zákazníkov a dodávateľov, študentov, zamestnancov a partnerov. Ďalšia spolupráca a rozšírenie ponuky exkurzií aj pre turistov by mohli k podobnému kroku inšpirovať aj ďalšie podniky v regióne.

V Košickom kraji je možné identifikovať územia s rôznou úrovňou potenciálu rozvoja aj už vybudovanej infraštruktúry. Ide o niekoľko veľkoplošných a maloplošných areálov, ktoré boli zo strategických dôvodov rozdelené nasledovne:

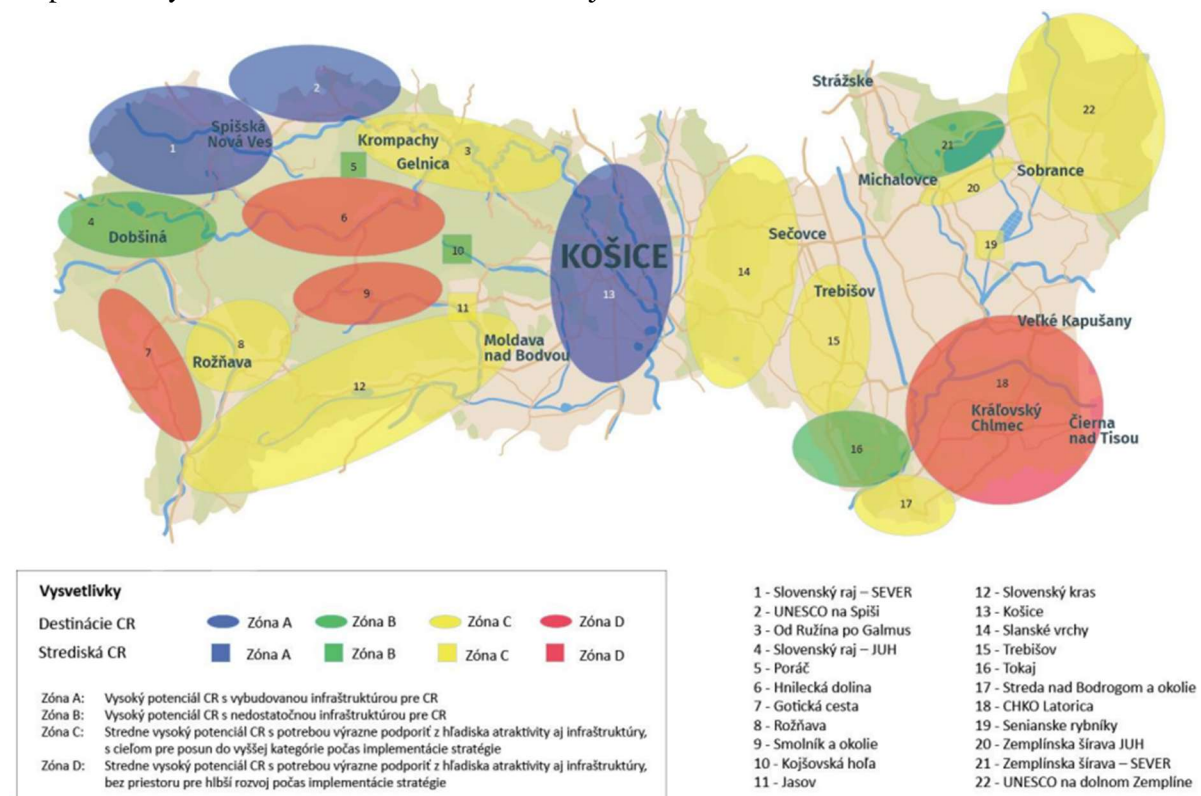
Zóna A – územia, ktoré majú vysoký potenciál pre cestovný ruch, čo znamená, že v sebe zahŕňajú turistické atraktivity a ciele, ktoré sa vyznačujú vysokou návštevnosťou alebo potenciálom vysokej návštevnosti. Zároveň je v týchto zónach vybudovaná infraštruktúra cestovného ruchu na vysokej úrovni, ktorá zodpovedá očakávaniu návštevníkov, zaisťuje im dostatočnú oporu pri doprave do miesta, v pohostinstve a v aktívnej aj odpočinkovej fáze pobytu.

Zóna B – územia, ktoré majú vysoký potenciál pre cestovný ruch, čo znamená, že v sebe zahŕňajú turistické atraktivity a ciele, ktoré sa vyznačujú vysokou návštevnosťou alebo potenciálom vysokej návštevnosti. Infraštruktúra v týchto zónach je na základnej, najviac strednej úrovni. Kapacitne úplne neodpovedá dopytu návštevníkov, je zastaraná alebo nedostatočná v kvalite alebo v rozsahu služieb.

Zóna C – územia, ktoré majú stredný potenciál pre cestovný ruch, čo znamená, že v sebe zahŕňajú turistické atraktivity a ciele, ktoré majú potenciál návštevnosti, ale zvyčajne nie sú primárnym dôvodom návštevy. Infraštruktúra v týchto zónach je na základnej, najviac strednej úrovni. Kapacitne úplne neodpovedá dopytu návštevníkov, je zastaraná alebo nedostatočná v kvalite alebo v rozsahu služieb.

Zóna D – územia, v ktorých sa nachádzajú turistické ciele, ktoré majú potenciál rozvoja, ale v súčasnosti nie sú primárnym a zvyčajne ani sekundárnym cieľom návštevy. Turistický ruch v mieste je tvorený rodinnými príslušníkmi a služobnými cestami. Turistické zaujímavosti majú nízku, skôr náhodnú návštevnosť. Infraštruktúra je veľmi základná, okrem ubytovacích zariadení sa obmedzuje na služby pre miestnych obyvateľov. Podpora zo strany organizácií cestovného ruchu spočíva v príprave možností rozvoja a strategických plánov.

Mapa 15 Zóny cestovného ruchu v Košickom kraji

Zdroj: Košice Región Turizmus

Analýza súčasného stavu cestovného ruchu v Košickom kraji je obsiahnutá v Stratégii udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027.

Ekoturizmus

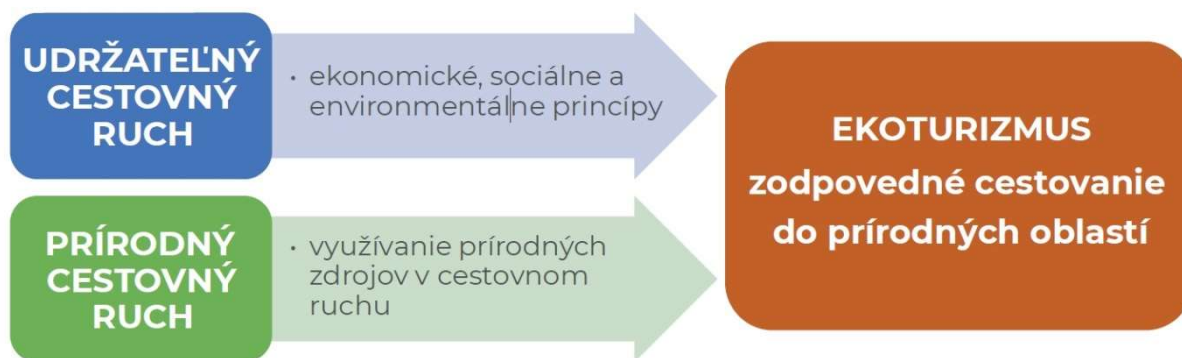
Ako uvádza Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027, ekoturizmus je možné chápať ako zodpovedné cestovanie do prírodných oblastí, ktoré zároveň dbá na životné prostredie a zlepšuje život miestnym obyvateľom. Ekoturizmus sa rozvíja v prírodnom prostredí, a preto ovplyvňuje prírodný cestovný ruch, ktorý zahŕňa všetky formy cestovného ruchu (napr. masový cestovný ruch, dobrodružný cestovný ruch, ekoturizmus), ktoré využívajú prírodné zdroje. Prírodný cestovný ruch zahŕňa teda akékoľvek cestovanie za účelom navštívenia prírodného prostredia, zatiaľ čo ekoturizmus má byť založený na nasledovných princípoch:

- minimalizuje negatívny vplyv cestovného ruchu na prostredie,
- vytvára povedomie o environmentálnych a kultúrnych hodnotách,
- poskytuje autentický zážitok pre návštevníkov a domácich obyvateľov,
- poskytuje priamu finančnú podporu pre zachovávanie hodnôt,
- podporuje miestnych obyvateľov.

Prírodné prostredie má rozličný význam pre rôznych ľudí. V mestských destináciách sú to napr. parky, ktoré predstavujú prírodné prostredie využívané na rekreáciu. Vo vidieckych oblastiach sa k nim pridávajú aj napr. lesy. Ekoturizmus sa preto dá rozvíjať všade, či už v mestách, na vidieku alebo aj v chránených územiach.

Vymedzenie vzťahov medzi udržateľným cestovným ruchom, prírodným cestovným ruchom a ekoturizmom charakterizuje nasledujúca schéma:

Obrázok 5 Vymedzenie vzťahov medzi udržateľným cestovným ruchom, prírodným cestovným ruchom a ekoturizmom

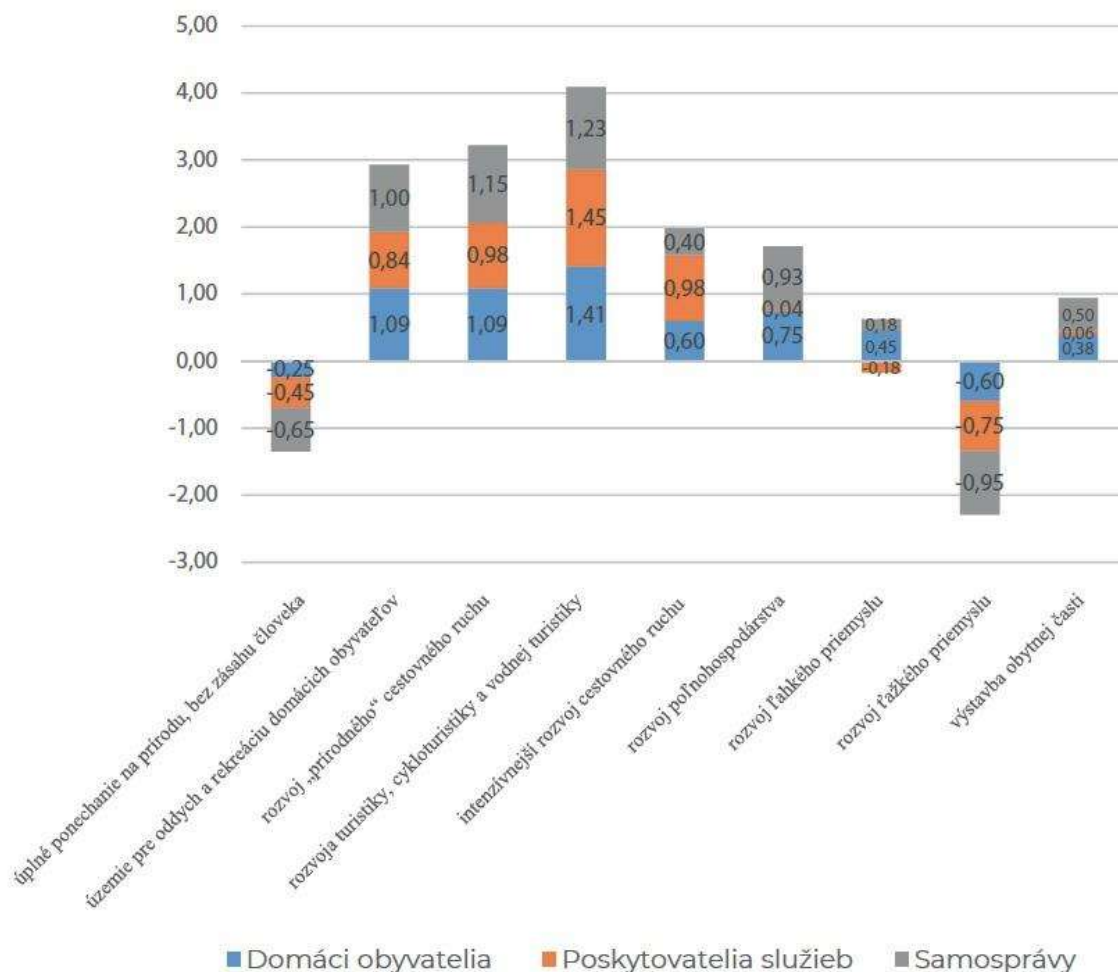

Zdroj: Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Ekoturizmus v podmienkach Slovenska možno vymedziť ako novú produktovú líniu, ktorá prináša nové možnosti osloviť moderný trhový segment návštevníkov. Košický kraj orientáciou na ekoturizmus získava konkurenčnú výhodu na trhu, keďže výnosy z predaja takto orientovaných produktov medziročne rastú aj tým, že spoločnosť si uvedomuje dôsledky necitlivých zásahov človeka do prírodného prostredia. Príkladom sú početné diskusie o globálnom otepľovaní a klimatických zmenách. Posolstvo týchto diskusií znie: „Je potrebné začať od každého z nás.“

V rámci Stratégie rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 bol spracovaný prieskum možností rozvoja územia Košického kraja. Domáci obyvatelia, poskytovatelia služieb a samosprávy sa mali na stupnici -2 až 2 (-2 úplne nesúhlasím, 2 úplne súhlasím) vyjadriť k možnostiam rozvoja územia. Z hľadiska rozvoja územia z pohľadu domácich obyvateľov, poskytovateľov služieb a samospráv je možné pozorovať najvyššiu mieru súhlasu pri rozvoji turistiky, cykloturistiky a vodnej turistiky, ako aj pri rozvoji prírodného cestovného ruchu, prípadne ponechania územia pre oddych a rekreáciu domácich obyvateľov.

Graf 34 Možnosti rozvoja územia z pohľadu domácich obyvateľov, poskytovateľov služieb a samospráv

Zdroj údajov: Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Návštevníci prichádzajú do Košického kraja najmä z dôvodu záujmu o prírodné prostredie (49,49%), kultúrne pamiatky (34,24%), turistiku a športové aktivity (31,86%).

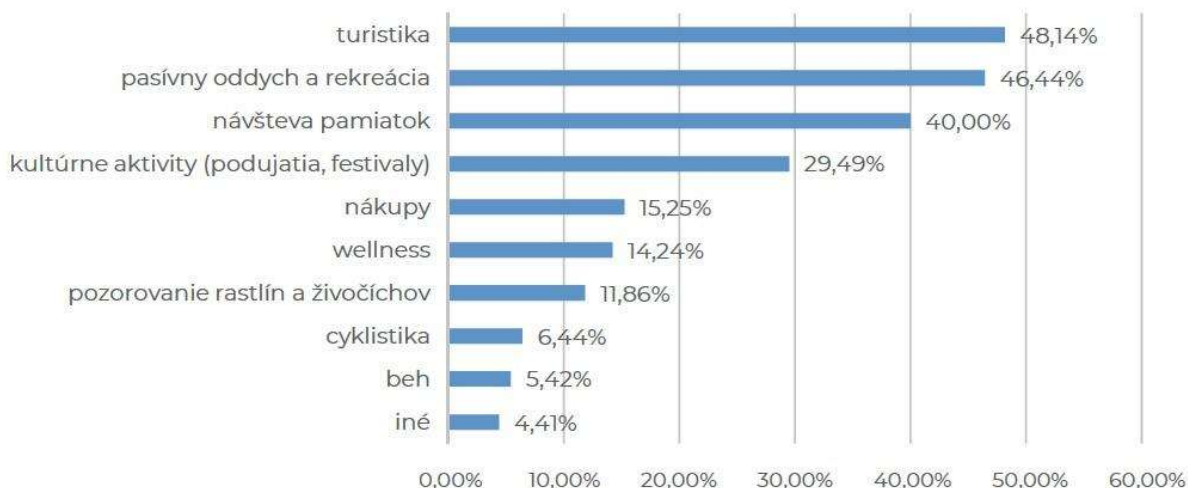
Graf 35 Dôvod návštevy destinácie návštevníkmi

Zdroj údajov: Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Návštevníci sa v území najčastejšie venujú turistike (48,14 %), pasívnemu oddychu a rekreácii (46,44%), návšteve pamiatok (40,00%) a zúčastňujú sa kultúrnych aktivít (29,49%).

Graf 36 Aktivity v destinácii

Zdroj údajov: Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Vzhľadom na vyjadrenia domácich obyvateľov, poskytovateľov služieb a samospráv a zároveň zohľadnením motivácie návštevníkov a ich aktivít je možné usudzovať, že práve rozvoj ekoturizmu v území je vhodnou možnosťou rozvoja územia, kde sa cestovný ruch, vzhľadom na svoje ekonomické, sociálne a environmentálne účinky, rozvíja udržateľne.

Vzhľadom na ekonomické účinky cestovného ruchu sa zisťovala priemerná dĺžku pobytu návštevníkov v Košickom kraji, ako aj ich výdavky na aktivity počas pobytu. Priemerná dĺžka pobytu návštevníka je 3,75 dňa. Priemerné výdavky návštevníka na deň sú 61,55 EUR, pričom priemerné výdavky na pobyt sú vo výške 230,70 EUR.

Návštevníci najviac finančných prostriedkov spotrebujú na ubytovanie (81,55 EUR), stravovanie (60,09 EUR) a nákupy (41,27 EUR).

Graf 37 Priemerné výdavky návštevníkov na aktivity počas pobytu

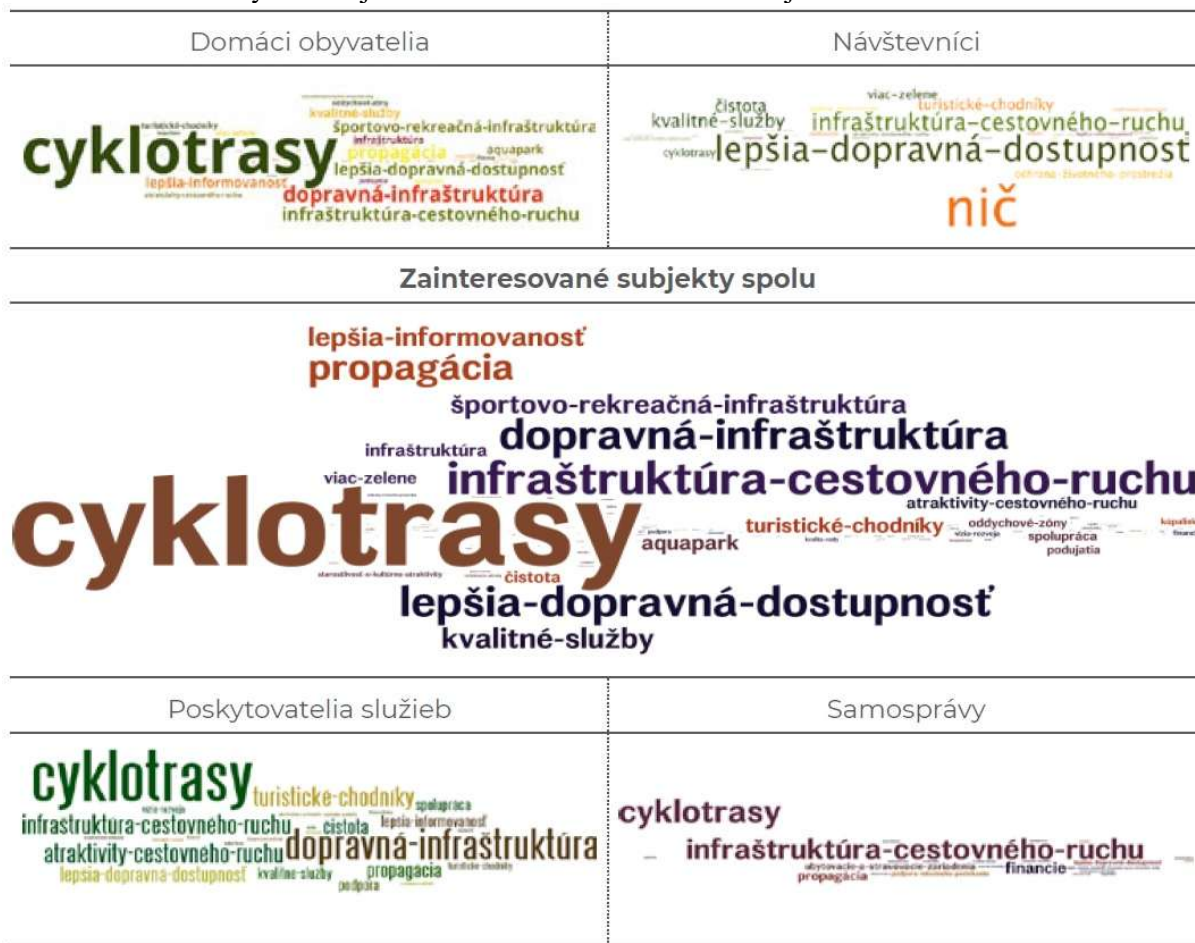

Zdroj údajov: Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

V rámci stratégie sa zisťovali aj nedostatky v rozvoji cestovného ruchu v Košickom kraji. Všetkým zainteresovaným subjektom chýbajú najmä cyklotrasy, dopravná infraštruktúra, infraštruktúra cestovného ruchu (ubytovacie a pohostinské zariadenia), lepšia dopravná dostupnosť, športovo-rekreačná infraštruktúra (aquapark, kúpalisko), propagácia územia, kvalitné služby, ako aj lepšia informovanosť. Z hľadiska rozvoja ekoturizmu sú to najmä cyklotrasy, dopravná dostupnosť, kvalita služieb a propagácia územia.

Obrázok 6 Nedostatky v rozvoji cestovného ruchu v Košickom kraji

Zdroj údajov: Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

V Stratégii rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 sú spracované podrobné karty jednotlivých destinácií cestovného ruchu v Košickom kraji.

9.11 Zhrnutie

- Hospodárstvo kraja je ovplyvnené silnou priemyselnou základňou Košickej aglomerácie a vybraných okresov Michalovce, Spišská Nová Ves a Košice – okolie, kde je aj najväčšia koncentrácia veľkých firiem a malých a stredných podnikov. Regionálny HDP vykazuje vysokú citlivosť na hospodársku situáciu najväčších zamestnávateľov, ako i na prílev významných, najmä zahraničných investícií. Košický kraj dosahuje aj napriek postupnému rastu tretí najnižší HDP na obyvateľa v rámci krajov SR a predstavuje len 80% slovenského priemeru.
- Z hľadiska tvorby hrubého domáceho produktu, hrubej pridanej hodnoty i tvorby pracovných miest sú najdôležitejšími odvetviami hutnícky a kovospracujúci priemysel, strojársky, elektrotechnický priemysel, ale aj doprava a skladovanie a IT služby.
- Rozloženie priamych zahraničných investícií na Slovensku je nerovnomerné, až takmer 70% všetkých priamych zahraničných investícií smerujúcich na Slovensko alokovaných do Bratislavského kraja, ďalších takmer 15% na územie Západného Slovenska. Košický kraj prilákal na Slovensko v roku 2019 len 4,6% všetkých priamych zahraničných investícií. V rámci okresov Košického kraja smerovalo v roku 2019 až 75% priamych zahraničných investícií kraja do okresov mesta Košice, s maximom v okrese Košice II (47%).
- Poľnohospodárstvo je zastúpené predovšetkým v okresoch Michalovce a Trebišov, ktoré dosahujú aj najvyššiu úrodnosť rastlinnej výroby v rámci kraja. Produkčnými okresmi v rámci živočíšnej produkcie patria Košice, Trebišov, Michalovce a Spišská Nová Ves.

- Z hľadiska vývoja tržieb sú najdôležitejšími odvetviami priemyselnej výroby v Košickom kraji kovovýroba a hutníctvo, automobilový priemysel, strojárstvo, informačné technológie a elektrotechnický priemysel.
- Medzi najviac ekonomicky rozvinuté okresy v Košickom kraji patria okresy mesta Košice so silnou priemyselnou, finančnou, výskumnou a vzdelávacou základňou. Priemysel sa sústreďuje najmä v okresoch Košice I – IV, Michalovce a Spišská Nová Ves a Košice – okolie a zahŕňa všetky sektory, od potravinárstva až po hutníctvo.
- V roku 2020 bolo v Košickom kraji evidovaných takmer 65 tisíc podnikateľských subjektov, z toho právnických osôb (zameraných na tvorbu zisku) bolo 31 900 (48,5%). Počet podnikateľov fyzických osôb dosiahol hodnotu 33 895. Až 54% podnikateľských subjektov právnických osôb bolo v okresoch mesta Košice.
- Počet aktívnych podnikov právnických osôb dosiahol v roku 2020 v Košickom kraji hodnotu 27 160, z čoho 57% podnikov bolo v meste Košice. Najviac aktívnych podnikov právnických osôb v Košickom kraji bolo vo veľkoobchode a maloobchode, oprave motorových vozidiel a motocyklov, v oblasti odborných, vedeckých a technických činnosti a v oblasti priemyslu. Až 86% podnikov bolo v súkromnom tuzemskom druhu vlastníctva. Podľa počtu zamestnancov bolo najviac malých podnikov s počtom do 49 zamestnancov (53% z celkového počtu podnikov).
- Malé a stredné podniky registrované na území Košického kraja tvorili 10,2% všetkých aktívnych MSP na Slovensku, Košický kraj patrí medzi štyri kraje s nižším podielom malých a stredných podnikov.
- Miera podnikateľskej aktivity v Košickom kraji za rok 2020 je 16,2%, t.j. na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov pripadá 16 aktívnych MSP, čo je v porovnaní s ukazovateľom za SR výrazne nižšia aktivita. Košický kraj je na poslednom mieste spomedzi všetkých krajov v miere podnikateľskej aktivity.
- Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov nedosahuje ani v jednom okrese Košického kraja úroveň zodpovedajúcu pre celé Slovensko (12,4%). Najviac sa k tomu približuje okres Spišská Nová Ves (11,0%), Gelnica (10,5%) a Košice I (10,2%).
- Miera podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb preyšuje celoslovenskú úroveň (9,4%) len v prípade okresov Košice IV (19,5%) a Košice I (16,5%).
- Košický kraj sa spolu s Bratislavským a Banskobystrickým krajom zaraďuje medzi trojicu krajov s najvyšším zastúpením žien medzi podnikateľmi. V roku 2020 tvorili ženy v Košickom kraji takmer tretinový podiel (31,5%) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. Z pohľadu jednotlivých odvetví sa darí ženám výraznejšie presadiť predovšetkým v odvetviach služieb.
- Košický kraj má významný inovačný potenciál, ktorý je reprezentovaný najmä početnosťou univerzít nadnárodného významu, pracovísk Slovenskej akadémie vied ako i súkromnými výskumno-vývojovými ústavmi. Košický kraj má po Bratislavskom kraji druhý najväčší výskumný potenciál vyjadrený početnosťou subjektov zúčastnených na výskume a vývoji. Košický kraj je z pohľadu počtu zamestnancov výskumu a vývoja na druhom mieste za Bratislavským krajom.
- Problémovým prvkom je nízky podiel výdavkov na výskum a vývoj zo štátneho rozpočtu, kde sa Slovensko dlhodobo radí ku krajinám s najnižším podielom týchto výdavkov.
- Košický kraj má silný akademický sektor a sektor výskumu a vývoja. Existujú tri verejné univerzity, osem ústavov Slovenskej akadémie vied so sídlom v Košiciach a početné výskumné inštitúcie, ako napríklad centrá excelentnosti, kompetenčné centrá, vedecké parky a výskumné centrá.
- Kultúrny a kreatívny priemysel vytvára most medzi umením, kultúrou, podnikaním a technológiami. Zohráva kľúčovú úlohu ako katalyzátor a širitel' inovácií a jeho vplyv sa neobmedzuje iba na oblasť kultúry a tvorivosti, ale zasahuje aj do mnohých odvetví hospodárstva. V odvetviach spadajúcich do kreatívneho priemyslu (oblasť umenia, zábavy a rekreácie) pracovalo v Košickom kraji ku koncu roku 2020 približne 1,3% zamestnancov kraja, čo je tesne pod priemerom SR. Najviac subjektov kreatívneho priemyslu v rámci Košického kraja bolo koncentrovaných na území mesta Košice (59%).
- V súvislosti so starnutím populácie sa do popredia čoraz viac dostáva pojem strieborná ekonomika. Okrem súvisiacich problémov, ktoré so sebou starnutie populácie prináša je možné túto skutočnosť vnímať aj ako výzvu, resp. príležitosť pre rozvoj nových segmentov hospodárstva – zameraných na

- potreby seniorov a ľudí v dôchodkovom veku. Jednou z nich sú aj príležitosti pre inovatívne firmy a ich produkty, ktoré by pomohli zlepšiť kvalitu života starších ľudí.
- Košický kraj je veľmi bohatý na atraktivity cestovného ruchu tak z pohľadu prírodných, ako aj kultúrno-historických pamiatok. V kraji sa nachádza mnoho pamiatok národného a nadnárodného významu, ktoré sú súčasťou Svetového dedičstva UNESCO.
  - Počet ubytovacích zariadení, ako aj počet návštevníkov kraja postupne rastie, s výnimkou roku 2020, čo úzko súvisí s nepriaznivou pandemickou situáciou. Stále je však podiel kraja na celkovom počte návštevníkov a prenocovaní v SR na nízkej úrovni.
  - Až približne 4/5 všetkých návštevníkov kraja v priebehu roka je ubytovaných v okresoch mesta Košice a v okrese Spišská Nová Ves a Michalovce.
  - Takmer polovica počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach, ako aj počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach bola evidovaná v meste Košice.
  - Návštevnosť Spiša a Slovenského raja sa zvýšila na úkor návštevnosti ich južného suseda – okresu Rožňava, resp. oblasti Gemera. Medzi dôvody môže patriť väčšia aktivita v rozvoji cestovného ruchu severných regiónov, lepšia dopravná dostupnosť ako z iných častí Slovenska, tak k iným atraktivitám, a v neposlednom rade (dočasná) neprístupnosť hradu Krásna Hôrka.
  - Pre Košický kraj znamenala pandemická situácia zásadný odlišný vplyv zahraničnej klientely (ktorá pred pandémiou tvorila 35 až 40 percent všetkých ubytovaných hostí), a teda prioritnú orientáciu na domáci trh a domáceho návštevníka.
  - Košický kraj má z pohľadu tržieb z cestovného ruchu dobrú východiskovú pozíciu, najmä čo sa týka domáceho cestovného ruchu. Vďaka svojej geografickej polohe sa ponúka zameranie na zahraničných turistov z priľahlých susedných krajín a zároveň tiež z Poľska a Česka.
  - Košický kraj má niekoľko špecifik v rámci Slovenska a susediaceho cezhraničného územia. Sú nimi napríklad národnostná diverzita a priemyselné zameranie kraja, pričom obe tieto špecifiká je možné využiť v rozvoji cestovného ruchu.
  - Rozvoj ekoturizmu v území je vhodnou možnosťou rozvoja územia, kde sa cestovný ruch, vzhľadom na svoje ekonomické, sociálne a environmentálne účinky, rozvíja udržateľne. Košický kraj orientáciou na ekoturizmus získava konkurenčnú výhodu na trhu, keďže výnosy z predaja takto orientovaných produktov medziročne rastú aj tým, že spoločnosť si uvedomuje dôsledky necitlivých zásahov človeka do prírodného prostredia.
  - V rámci zistených nedostatkov v rozvoji cestovného ruchu v Košickom kraji chýbajú všetkým zainteresovaným subjektom najmä cyklotrasy, dopravná infraštruktúra, infraštruktúra cestovného ruchu (ubytovacie a pohostinské zariadenia), lepšia dopravná dostupnosť, športovo-rekreačná infraštruktúra (aquapark, kúpalisko), propagácia územia, kvalitné služby, ako aj lepšia informovanosť. Z hľadiska rozvoja ekoturizmu sú to najmä cyklotrasy, dopravná dostupnosť, kvalita služieb a propagácia územia.

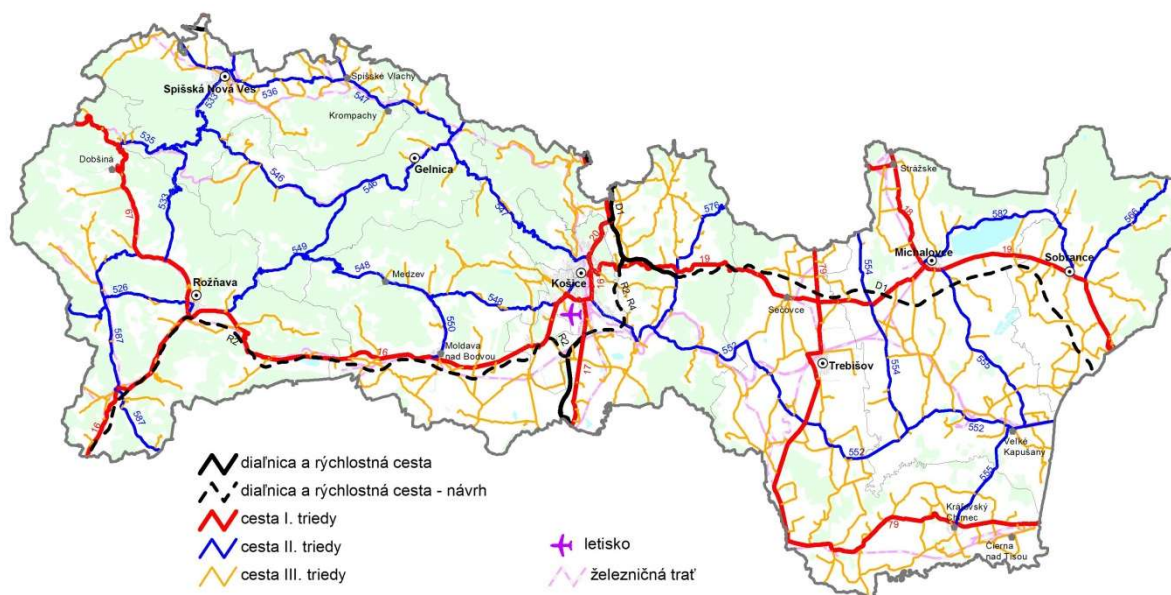
10. DOPRAVNÁ A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

10.1 Dopravná infraštruktúra

Územím Košického kraja sú trasované významné nadregionálne cestné, železničné a energetické ťahy v smere východ – západ a sever – juh. V oblasti cestnej dopravy sú to európske trasy E 50 (Žilina – Prešov – Košice – Michalovce – Vyšné Nemecké), E 71 Košice – Šebastovce – Milhosť) a E/58 (Zvolen – Rožňava – Košice – Vyšné Nemecké). V Košickom kraji sa nachádza diaľnica D1 v úseku Budimír – smer Prešov v dĺžke 8 km na území kraja a v období 2017 – 2020 prebehla výstavba D1 v úseku Budimír – Bidovce v dĺžke 14 km. Rýchlostná cesta R4 Košice – Milhosť je v dĺžke 14 km po hranicu s Maďarskom.

V rámci výstavby rýchlostných ciest je najlepšie pripravený úsek R2 Šaca – Košické Ofšany. Začiatok realizácie II. etapy Haniska – Košické Ofšany bol naplánovaný na máj 2022. Príprava ostatných úsekov od Šace po hranicu s Banskobystrickým krajom je v štádiu územného konania, posudzovania vplyvov na životné prostredie, posudzovania variant trasovania a posúdenia návratnosti investícií.

Mapa 16 Dopravná sieť v Košickom kraji (stav v roku 2021)

Zdroj: Slovenská správa ciest SR; vlastné spracovanie

Dĺžka cestnej siete v Košickom kraji je 2 396,22 km ciest (13,2% z celkovej dĺžky ciest v SR), z čoho v krajskom meste Košice je spolu 100,48km ciest (4,2% z celkovej dĺžky ciest v kraji). Najvyšší podiel tvoria cesty III. triedy v dĺžke 1 408,03 km (58,8%), najnižší podiel dlhodobo tvoria diaľnice R v dĺžke 15,00 km (0,6%) a diaľnice D v dĺžke 22,28 km (0,9%). Hustota cestnej siete dosiahla hodnotu 0,355km/km², resp. 2,99km na 1000 obyvateľov. V okresoch mesta Košice je najvyšší podiel ciest I. triedy (37,5%) a III. triedy (36,9%).

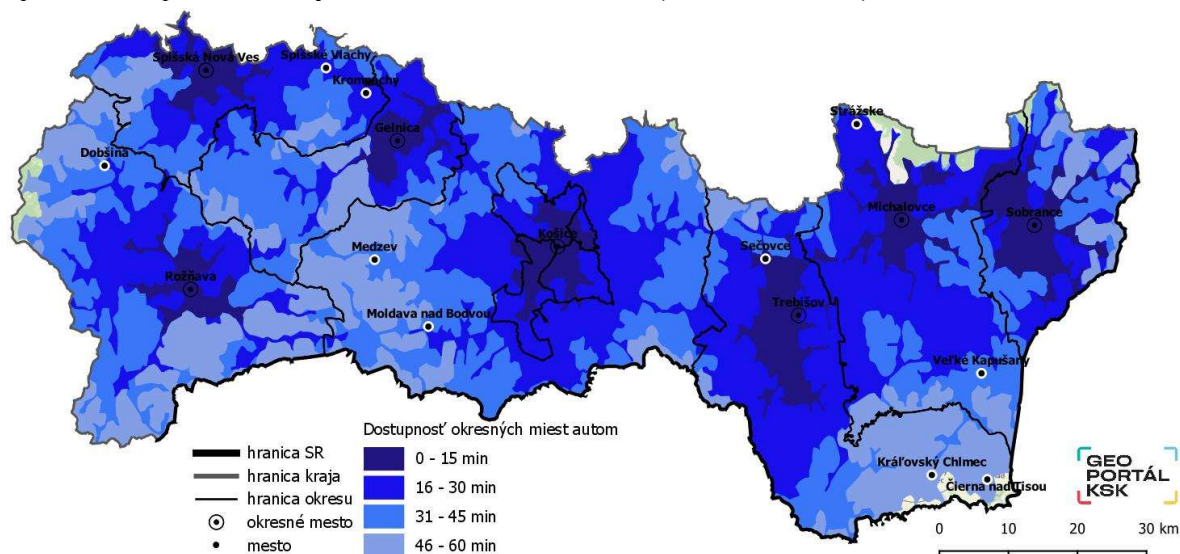
Tabuľka 74 Cestná sieť v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020 (km)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dĺžka ciest spolu	2 381,81	2 381,79	2 381,60	2 381,44	2 381,88	2 396,34	2 396,22
Cesty I. triedy	339,59	339,63	339,53	339,47	341,42	366,93	367,22
Cesty II. triedy	583,31	583,31	583,28	583,24	583,54	583,59	583,69
Cesty III. triedy	1 414,34	1 414,29	1 414,22	1 414,17	1 408,42	1 408,38	1 408,03
Diaľnice a diaľničné privádzače	5,40	5,40	5,40	5,40	9,32	22,28	22,28
Rýchlostné cesty a privádzače	39,17	39,17	39,17	39,17	39,19	15,17	15,00
Hustota cestnej siete (km/km ²)	0,353	0,353	0,353	0,353	0,353	0,355	0,355
Hustota cestnej siete (km/1 000 obyv.)	3,054	2,994	2,994	2,984	2,980	2,994	2,990

Zdroj údajov: Slovenská správa ciest SR

Na území Košického kraja je neporovnateľne najmenšia dĺžka nadradenej cestnej infraštruktúry, teda diaľnic a rýchlostných ciest (len 37,28km). V dvoch okresoch Košického kraja Gelnica a Spišská Nová Ves nie je dokonca ani 1 km cesty I. triedy. Úlohu nadradenej cestnej infraštruktúry plnia čoraz viac cesty II. triedy a dokonca niektoré cesty III. triedy. Neustále narastá intenzita cestnej dopravy, vrátane nákladnej. Často dochádza k preťažovaniu vozidiel a následnému poškodzovaniu infraštruktúry ciest, mostov a priepustov. Štátu sa nedarí plniť záväzok vyplývajúci z cieľa Európskej komisie presunúť prepravu tovaru na železnicu, ktorá je považovaná za ekologickú a udržateľnú formu dopravy. Vysoká intenzita cestnej dopravy má negatívny vplyv (najmä hluk, prašnosť a otrasy) aj na obyvateľov miest a obcí v regióne. Vzhľadom na minimálnu sieť diaľnic a rýchlostných ciest majú obyvatelia Košického kraja tiež sťažený prístup na sieť transeurópskych koridorov.

Mapa 17 Dostupnosť okresných miest autom v minútach (stav v roku 2021)

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa evidencie Slovenskej správy ciest sa v Košickom kraji nachádzalo v roku 2021 spolu 885 mostov, z toho 680 na cestách II. a III. triedy. Z celkového počtu mostov je 338 v zlom a veľmi zlom stavebno-technickom stave, 10 mostov je v havarijnom stave (spolu 39% z celkového počtu mostov v Košickom kraji). Najviac mostov (249, 28% z celkového počtu mostov v Košickom kraji) je v okrese Košice – okolie. Vo vlastníctve Košického samosprávneho kraja je spolu 1 930,02km ciest II. a III. triedy, na ktorých je spolu 661 mostov a viac ako 3 000 priepustov. Podľa aktuálnych výsledkov hlavných prehliadok je v zlom stave 134 mostov, vo veľmi zlom 110 mostov a v havarijnom stave 7 mostov. Tento stav je alarmujúci a ďalšia degradácia môže vážne obmedziť základnú dopravnú obslužnosť územia kraja. Dôvodom tohto stavu nie je zďaleka len dlhodobá zanedbaná údržba mostov. Mnohé z týchto mostov boli postavené po druhej svetovej vojne v rámci obnovy vojnou zničenej infraštruktúry a v súčasnosti sú už na konci svojej životnosti. Ďalšie mosty boli postavené v 60-tych rokoch 20. storočia z predpäťých nosníkov (napríklad typu „Vloššák“). Táto technológia bola v období výstavby nová a dnes už vieme, že tieto nosníky vykazujú systémové chyby, môžu byť nebezpečné a vyžadujú si systémové riešenie.

Čoraz častejšie sa stretávame aj s extrémnymi prejavmi počasia, ktoré súvisia s globálnou zmenou klímy. V tejto súvislosti je nevyhnutné zvýšiť odolnosť cestnej infraštruktúry proti týmto vplyvom počasia, najmä stabilizácia cestných telies v záplavových a zosuvných územiach, modernizácia odvodňovacích systémov, ktoré by mali na jednej strane efektívne odvodňovať telesá ciest aj pri zvýšených úhrnoch zrážok a na druhej strane prispievať ku zadržiavaniu vody v krajine.

V krajskom meste Košice sa nachádza druhý najväčší železničný uzol v SR. Košický kraj má hustú sieť železničných tratí, ktoré ho spájajú s okolitými štátmi EÚ. Prostredníctvom systému Východoslovenských prekladísk a širokorozchodnej trate je napojený na Ukrajinu a Rusko.

Na území Košického kraja sa nachádzajú železničné trate v celkovej dĺžke takmer 580 km. Železničná doprava obsluhuje 75 zo 440 obcí v Košickom kraji. V 46 obciach Košického kraja sa nachádzajú železničné stanice a zastávky, ktoré nie sú obsluhované železničnou osobnou dopravou.

Celkovo je na území kraja situovaných 151 železničných staníc a zastávok, z ktorých je 95 obsluhovaných osobnou dopravou a 56 zastávok je neobsluhovaných.

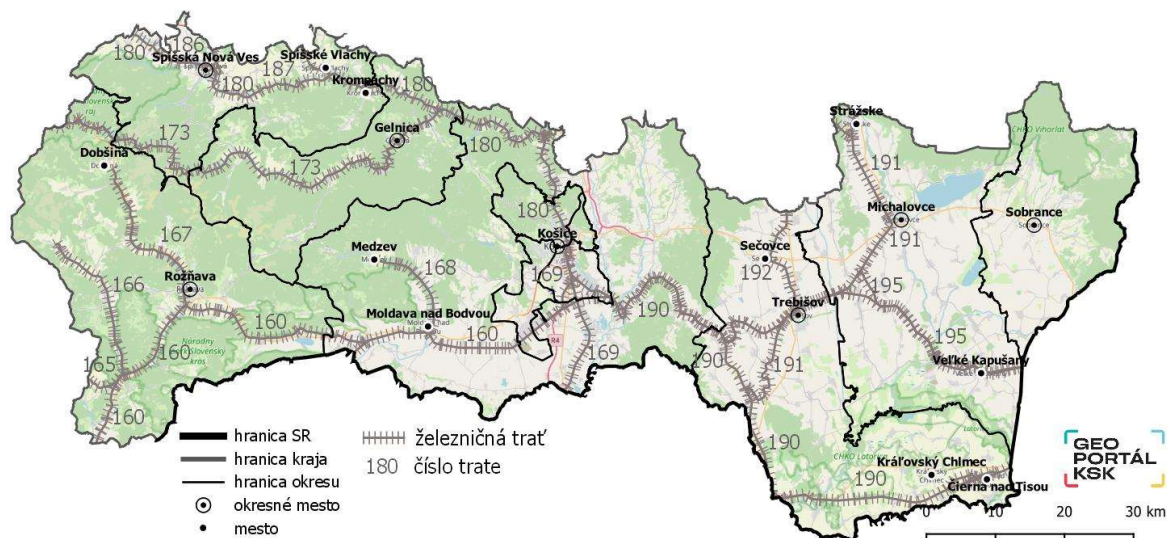
Hlavnými železničnými traťami v Košickom kraji sú trať č. 160 Košice – Plešivec (Zvolen), trať č. 180 Košice – Štrba – Žilina, trať č. 190 Košice – Čierna nad Tisou. Medzi hlavné problémy železničnej dopravy patrí: nízka prepravná rýchlosť (veľké množstvo dlhotrvajúcich prechodných obmedzení rýchlosti), zastaraný vozidlový a vozňový park, nevyhovujúci stav železničných zastávok a staníc.

Tabuľka 75 Zoznam železničných tratí na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Trat'	Číslo trate podľa cestovného poriadku	Číslo trate podľa traťových pomerov ŽSR	Dĺžka trate na území kraja (km)	Pravidelná prevádzka osobných vlakov	Rok ukončenia pravidelnej prevádzky
Košice – Čierna nad Tisou – Čop (UŽ)	190	101	95	ÁNO	
Košice – Hidasnémeti (MÁV)	169	109	23	iba diaľková doprava	
Košice – Žilina	180	105	88	ÁNO	
Košice – Plaveč – Muszyna (PKP)	188	107	20	ÁNO	
Margecany – Červená Skala	173	110	78	ÁNO	
Michalovany – Medzilaborce – Łupków (PKP)	191	103	59	ÁNO	
Košice – Plešivec – Zvolen	160	109	92	ÁNO	
Moldava nad Bodvou – Medzev	168	111	15	NIE	2003
Plešivec – Slavošovce	166	111	23	iba sezónna doprava	2003
Rožňava – Dobšiná	167	111	26	iba sezónna doprava	2003
Spišská Nová Ves – Levoča	186	110	5	NIE	2003
Trebišov – Vranov nad Topľou	192	104	15	NIE	2003
Plešivec – Muráň	165	111	8	iba sezónna doprava	2011
Bánovce nad Ondavou – Veľké Kapušany	195	104	26	NIE	2021
Spišské Vlchy – Spišské Podhradie	187	110	5	iba sezónna doprava	2012
Spolu			578		

Zdroj údajov: Železničná spoločnosť Slovensko, a.s.; Železnice Slovenskej republiky

Mapa 18 Číslovanie železničných tratí na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Zdroj: www.zsr.sk; vlastné spracovanie

Dopravný potenciál kraja zvyšuje Letisko Košice – Airport Košice a.s., ktoré patrí do I. kategórie ako verejné letisko s medzinárodným významom. Na území Košického kraja sa nachádza aj verejné vnútroštátne letisko Spišská Nová Ves, dva heliporty pre leteckú záchrannú službu a 16 letísk pre letecké práce v poľnohospodárstve.

Aktivizuje sa aj vodná cesta na rieke Bodrog od Ladmoviec smerom do Maďarska.

V roku 2019 schválilo Zastupiteľstvo KSK založenie spoločnosti GLIP KOŠICE, a.s. so zámerom dlhodobého etablovania zahraničných investícií v oblasti logistiky a výroby. Globálny logistický industriálny park (GLIP) predstavuje multimodálny systém, ktorý na jednej strane kombinuje vstup do suchozemského prístavu so širokorozchodnou traťou a duálnym prekladacím terminálom, integrovaný veľkokapacitnými špedičnými halami a distribučnými, montážnymi

a výrobnými halami na druhej strane. Zakladateľmi spoločnosti GLIP KOŠICE, a.s. sa stali Košický samosprávny kraj a INTERPORT PARTNERS GROUP, a.s..

Spoločnosť GLIP KOŠICE a. s. bola založená v marci 2020, následne bola vypracovaná štúdia „Koncept riešenia globálneho industriálneho parku v Košiciach“ na získanie osvedčenia o významnej investícii pre projekt GLIP.

10.2 Verejná osobná doprava

Jedným zo základných cieľov Európskej komisie v oblasti rozvoja ekologickej dopravy je podpora verejnej osobnej dopravy a integrovanej dopravy. V rámci tohto cieľa je potrebné prijať veľké množstvo opatrení na existujúcej cestnej sieti, ako je modernizácia križovatiek, preferencia verejnej a integrovanej dopravy, budovanie a modernizácia prestupných uzlov (autobusových zastávok, staníc a terminálov) a množstvo ďalších opatrení na regionálnych cestách, ktoré sú najbližšie k občanom.

V regionálnej verejnej osobnej doprave svojim rozsahom služieb dlhodobo dominuje prímestská autobusová doprava. Prímestskú autobusovú dopravu zabezpečujú zmluvní autobusoví dopravcovia (momentálne eurobus, a.s. a ARRIVA Michalovce, a.s.) na základe zmlúv o službách vo verejnom záujme so samosprávnym krajom.

V počte prepravených osôb v prímestskej autobusovej doprave je zaznamenaný klesajúci trend, keď v roku 2006 bolo prepravených spolu 36,12 mil. osôb a do roku 2020 ich počet poklesol na 12,77 mil. osôb. Tento vývoj je možné ilustrovať aj počtom predaných cestovných lístkov (počet prepravených osôb a počet cestovných lístkov nie sú totožný údaj, rozdiel spočíva v možnosti kúpiť 1 lístok v prípade, ak autobus vykonáva tzv. pokračujúci spoj).

Tabuľka 76 Počet predaných cestovných lístkov v prímestskej autobusovej doprave

Rok	Obyčajné cestovné	Zľavnené cestovné – žiak, študent	Zľavnené cestovné – deti, ŤZP, nad 70 rokov	Spolu
2011	13 052 175	8 890 740	3 131 241	25 074 156
2012	12 783 435	8 414 122	3 107 819	24 305 376
2013	12 736 430	7 929 712	3 019 061	23 685 203
2014	12 354 866	7 543 894	2 910 291	22 809 051
2015	12 054 386	7 145 742	2 923 934	22 124 062
2016	11 569 497	6 780 320	2 874 116	21 223 933
2017	11 276 671	6 532 721	2 880 545	20 689 937
2018	10 859 137	6 290 235	3 245 098	20 394 470
2019	10 597 405	6 274 888	3 316 684	20 188 977
2020	7 773 672	2 973 840	2 025 163	12 772 675

Zdroj: KSK

Prímestská autobusová doprava je zabezpečená do 440 miest a obcí Košického kraja v zmysle požiadaviek na základnú dopravnú obsluhu. Od prevzatia kompetencií v objednávaní výkonov v prímestskej autobusovej doprave sa vozidlový park dopravcov v Košickom kraji postupne modernizoval, pričom v roku 2020 pozostával zo 456 autobusov, ktorých priemerný vek je 8,3 rokov. Počet nízkopodlažných autobusov v prímestskej autobusovej doprave u dopravcov eurobus, a.s. a ARRIVA Michalovce, a.s. bol na konci roka 2020 celkovo 61.

Tabuľka 77 Vozidlový park prímestskej autobusovej dopravy v Košickom kraji

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet autobusov	457	456	459	450	451	452	456
Priemerný vek (roky)	5,86	6,59	6,74	7,31	7,95	7,94	8,3

Zdroj: KSK

V roku 2019 došlo k zjednoteniu taríf Košického a Prešovského samosprávneho kraja v prímestskej autobusovej doprave a pribudli nové druhy cestovného pre tehotné ženy, držiteľov zlatého Janského plakety a víkendové cestovné.

Počet prepravených cestujúcich v prímestskej autobusovej doprave v roku 2020 bol výrazne ovplyvnený celosvetovou pandémiou Covid-19, čo malo negatívny vplyv na využívanie verejnej osobnej dopravy.

V závere roka 2019 bola založená spoločnosť IDS Východ, s.r.o. ako nezávislý organizátor verejnej osobnej dopravy na území východného Slovenska, a to Košickým a Prešovským samosprávnym krajom. Integrovaný dopravný systém IDS Východ pôsobí na území Košického a Prešovského kraja s cieľom organizovať dopravu na území funkčného regiónu Východné Slovensko a zároveň vytvoriť moderný, zákaznicky atraktívny systém verejnej dopravy, pozostávajúci zo všetkých druhov verejnej dopravy (železničná doprava, prímestská autobusová doprava, mestská doprava). Cieľovým stavom je fungujúci integrovaný dopravný systém IDS Východ, zahrňujúci celé územie východného Slovenska a umožňujúci cestovanie na jeden cestovný doklad (jednorazový alebo časový predplatný) bez ohľadu na prestupy či použité druhy dopravy, pri jednotných prepravných a tarifných podmienkach a vzájomne zosúladených cestovných poriadkoch, ktorých plnenie je z hľadiska organizácie dopravy prevádzkovo riadené centrálnym dopravným dispečingom.

Aktivity vedúce k zníženiu emisií CO₂ v doprave definuje Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Energetická politika SR definuje dopravu ako jeden z vážnych problémov budúcnosti aj z pohľadu zaťaženia ovzdušia, najmä vzhľadom na stúpajúci trend konečnej spotreby energie v oblasti automobilovej dopravy. K problematike dopravy má KSK vypracovaný strategický dokument Plán udržateľnej mobility Košického samosprávneho kraja 2019 (PUM KSK). Hlavným zámerom Nízkouhlíkovej stratégie je riešenie dopravy na organizačnej, prevádzkovej a infraštruktúrnej úrovni v podobe dôrazu na verejnú osobnú a nemotorovú dopravu a na účinné využitie nových technológií, inteligentných dopravných systémov s cieľom zabezpečiť environmentálne a finančne prijateľnú dopravu rešpektujúcu základné princípy udržateľnej mobility. V rámci kraja sa Nízkouhlíková stratégia zamerala na 5 paralelných oblastí, ktoré spoločne vytvárajú komplexný systém dopravy Košického kraja.

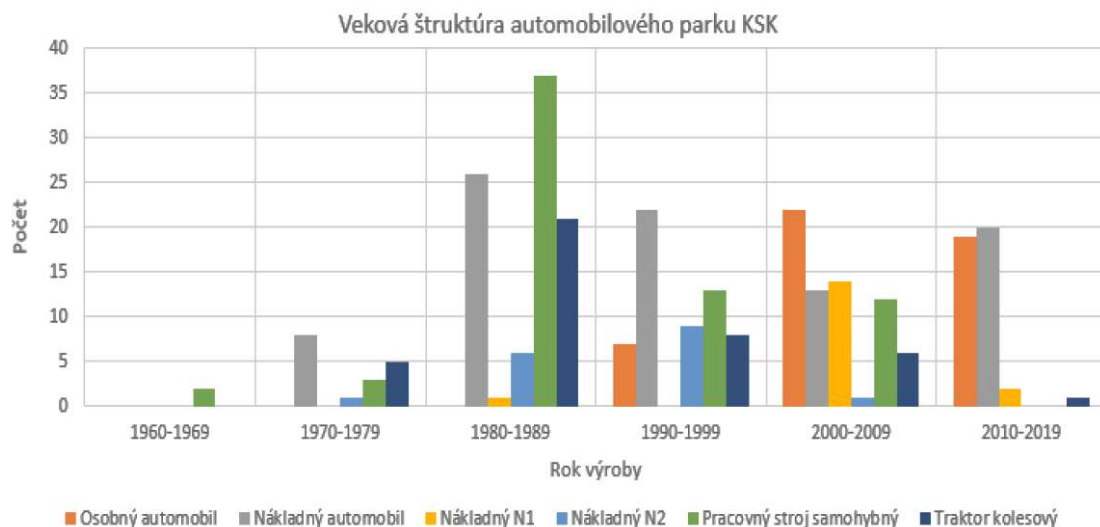
Graf 38 Komplexný systém dopravy Košického kraja

Zdroj: Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

Graf 39 Veková štruktúra vozidiel a mechanizmov vo vlastníctve KSK

Zdroj: Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

Najväčšie investície z dôvodu vekovej štruktúry vozidiel si vyžaduje opatrenie zamerané na modernizáciu automobilového parku KSK. Do roku 2050 predstavuje táto investícia takmer 260 mil.€. Investície sú odhadnuté zo súčasných cien (bez DPH). Neinvestičné opatrenia vyžadujú obvykle vyčlenenie dočasného alebo trvalého personálneho obsadenia zodpovedného za danú úlohu a vyčleneného zo zdrojov KSK. Ďalej môžu vyžadovať len mierne zvýšené prostriedky, ktoré sú bežne vyčlenené na prevádzkové náklady (napr. vyznačenie vyhradených jazdných pruhov). Na financovanie viacerých projektov možno využiť operačné programy EÚ.

10.3 Cyklodoprava

Cyklotika patrí v súčasnej dobe k tým aktivitám, ktoré zaznamenávajú medzi obyvateľmi značný rozvoj a to nielen z hľadiska rekreačného, ale aj z hľadiska dopravnej obsluhy. Bicyklovanie je šetrné k životnému prostrediu, nehlučné, takmer bez emisií a je dostupné pre všetky sociálne skupiny. Cyklotika je najviac spájaná s aktívnym strávením voľného času, cestovným ruchom alebo rekreáciou. Najčastejšie sa používa termín cykloturistika, ktorý zastrešuje všetky uvedené súvislosti. Podľa viacerých prieskumov využívanie cyklodopravy narastá najmä v lokalitách s dobrou cykloturistickou vybavenosťou.

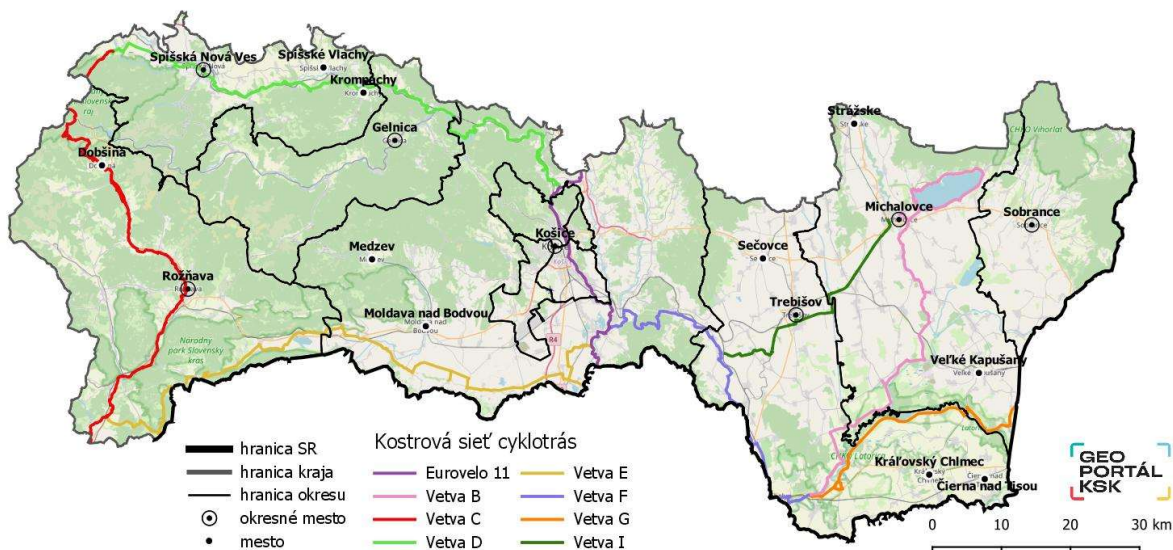
Cykloturistická infraštruktúra predstavuje súbor cykloturistických trás vedených prevažne po existujúcich účelových alebo motoristických komunikáciách, ktoré sú vyznačené orientačným cykloturistickým značením. Do tejto skupiny patrí aj doplnková cykloturistická infraštruktúra ako sú bikepointy, odpočívadlá, servisné stojany, nabíjacie stanice či požičovne bicyklov alebo verejné bicykle pre návštevníkov cykloturistických destinácií.

Prvý komplexný pasport cykloturistických trás bol zhotovený v roku 2011 na podnet Košického samosprávneho kraja v rámci medzinárodného projektu BICY. Pasport bol členený podľa štyroch hlavných subregiónov – Abov, Zemplín, Spiš a Gemer. Výsledkom bolo prvé spočítanie a vyhodnotenie cykloturistických trás na úrovni vyšších územných celkov na Slovensku, ktoré identifikovalo celkovo 1306,9km trás. V roku 2017 bol zoznam cykloturistických trás aktualizovaný. Sieť rekognoskovaných cyklotrás odhalila veľmi jasné rozdiely v jednotlivých regiónoch Košického kraja, kde výrazne prevyšovala existencia cykloturistických trás na Gemeri a Spiši, v porovnaní so Zemplínom či Abovom.

Rozvoj cykloturistických trás v zmysle ich rozsahu postupne narastá. Na základe posledného sčítania bol v roku 2021 rozsah cykloturistických trás 1 818,2km. Oproti roku 2011 však pribudli náučné cykloturistické trasy a singletraily v okolí miest Košice a Rožňava v rozsahu 118,3km. Celkový rozsah cykloturistických trás v Košickom kraji tak dosiahol dĺžku 1936,45km. Pomerne veľký nárast rozvoja cykloturistických trás nastal v období 2011 – 2017, kedy stúpila ich dĺžka o 339,3km, v období medzi rokmi 2017 – 2021 to bolo 290,3km. Údaje z roku 2017 boli získané len dopytovaním, nebol vykonaný pasport v teréne. Celkový nárast dĺžky cykloturistických trás za

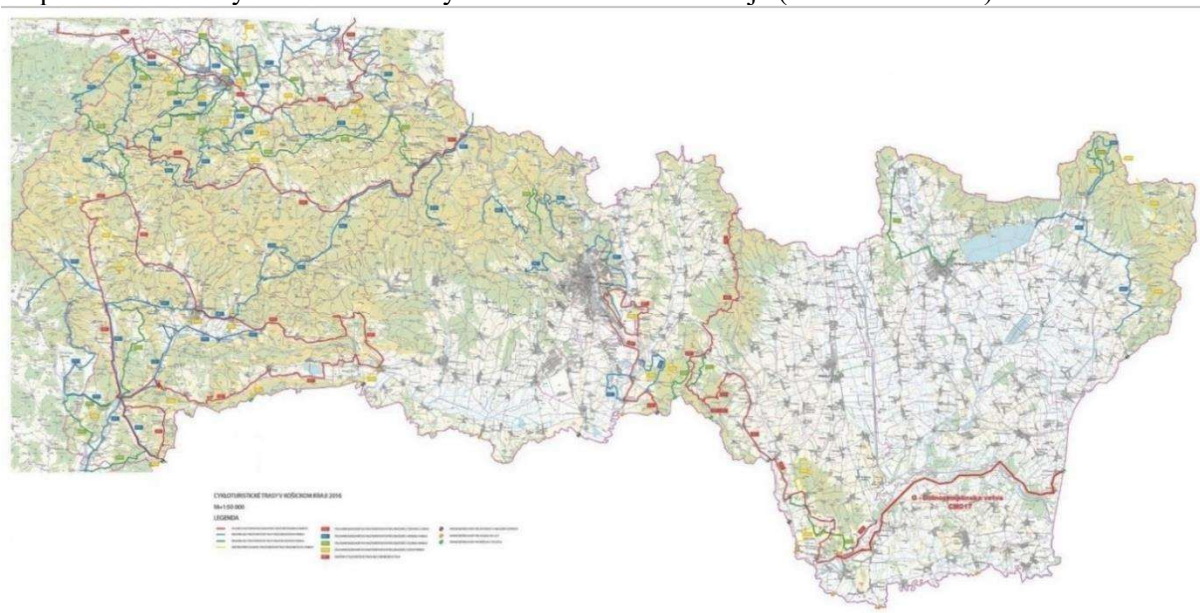
sledované obdobie 2011 – 2021 vzrástol o 32% čo predstavuje 629,55km. Tento údaj započítava aj singletraily a náučné cyklotrasy. (Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom kraji)

Mapa 19 Kostrová sieť cyklotrás na území Košického kraja (stav v roku 2021)

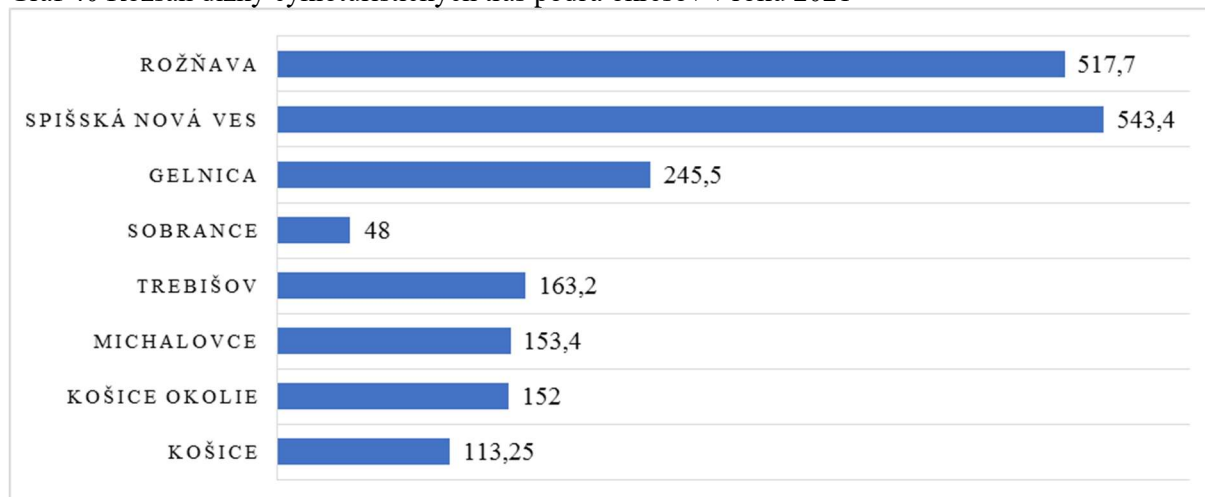
Zdroj: Pasportizácia cyklotrás KSK; vlastné spracovanie

Mapa 20 Značené cykloturistické trasy na území Košického kraja (stav v roku 2017)

Zdroj: Cycling Planning Studio s.r.o.

Graf 40 Rozsah dĺžky cykloturistických trás podľa okresov v roku 2021

Zdroj: Cycling Planning Studio s.r.o.

Medzi správcovské organizácie cykloturistických trás pôsobiach na území Košického kraja v roku 2021 patrili Združenie Tokajská vína cesta, Prešovská bicyklová skupina Kostitras, RRA Širava, Klub slovenských turistov Michalovce, Mestské lesy Košice, Slovenský Cykloklub, Rozvoj Spiš, Slovenský cykloklub Slovenský kras, Mikroregión Hornád, OL Smolník, Zemplínska oblasťná organizácia cestovného ruchu.

Financovanie preznačenia cykloturistických trás nie je pravidelné. V zmysle telefonických prieskumov sa jedná predovšetkým o externé zdroje uvedených organizácií. Hlavné zdroje na vyznačenie alebo preznačenie cyklotrás sú v súčasnosti nasledovné:

- krajské a oblasťné organizácie cestovného ruchu v zmysle zákona o Cestovnom ruchu z rozpočtu Ministerstva dopravy SR,
- Ministerstvo školstva – výhradný príjemca Slovenský Cykloklub,
- Košický samosprávny kraj,
- súkromné spoločnosti.

Cykloturistika patrí k jedným z najdynamickejšie sa rozvíjajúcim sa segmentom cestovného ruchu, ktorý vzhľadom na svoje priaznivé sociálne, ekonomické a environmentálne dopady má všetky predpoklady rozvíjať udržateľný cestovný ruch. Rozvoj cykloturistiky je preto podmienený vhodnou infraštruktúrou podľa jednotlivých cieľových skupín ako aj s doplnkovou infraštruktúrou a so službami pre cykloturistov.

Z tohto dôvodu v roku 2021 pristúpil Košický samosprávny kraj ku komplexnému zmapovaniu existujúcej cykloturistickej siete s cieľom zistiť reálny stav cykloturistickej ponuky, identifikovať problémy na cyklotrasách a zhodnotiť ich z hľadiska ich potenciálu v cestovnom ruchu.

Pasportizácia cykloturistických trás sa vykonávala v dvoch častiach, ktoré definujú kvalitu a stav trás predovšetkým vzhľadom na ich kvalitu vzhľadom k užívateľom. Na základe skutočností zistených priamo v teréne boli v pasporte č.1 vyhodnocované cykloturistické trasy v 3 stupňovej škále:

1. vyhovuje (1 – výborne vyznačená, dobrá orientácia v teréne, dobre zjazdový terén, 2 – vyznačená, dobrá orientácia v teréne, zjazdový terén),
2. vyhovuje s podmienkou (3 – vyznačená, slabšia orientácia v teréne, opravy terénu potrebné, 4 – nevyznačená, orientácia v teréne len gpx, opravy v teréne potrebné),
3. nevyhovuje – návrh na zrušenie (5 – nevyznačená, veľmi zlá až zavádzajúca orientácia v teréne, nezjazdový terén).

Touto metodikou bolo v roku 2021 na území KSK vyhodnotených 1778,4km značených a zlegalizovaných cykloturistických trás. Najrozsiahlejšia lokálna sieť cykloturistických trás sa nachádza v regióne Spiš.

Pre zosúladenie výsledkov pasportu č.2 (iný dodávateľ) bola zachovaná 3-stupňová škála, bolo však pridané podrobnejšie vysvetlenie k popisu navrhovanej zmeny, čím sa vytvorila 5-stupňová škála vyhodnotenia, principiálne stále vnímaná ako „semafor cyklotrasy“.

Tabuľka 78 Vyhodnotenie stavu kvality cykloturistických trás v Košickom kraji k novembru 2021

Typ cykloturistickej trasy	Kvalita cykloturistickej trasy					Počet cyklotrás
	1	2	3	4	5	
Červené cyklotrasy – Cyklomagistrály	0	3	2	1	3	9
Regionálne cyklotrasy	2	9	11	1	2	25
Zelené cyklotrasy – miestne	4	8	6	3	1	22
Žlté cyklotrasy – prepojovacie	7	12	9	5	5	38
Náučné cyklotrasy	3		1		1	5
Spolu	17	34	32	14	17	
Semafor kvality cyklotrás podľa počtu	51		46		17	

Zdroj: Pasportizácia cyklotrás KSK; Cycling Planning Studio s.r.o.

Podľa Pasportu cykloturistických trás je v Košickom kraji 51 cykloturistických trás, ktoré sú zjazdové v celom rozsahu a poskytujú dobré orientačné informácie pre cyklistov tvoria 45% z celkovej siete. 46 cyklotrás, ktoré vyžadujú opravu a zvýšenú údržbu cykloturistického značenia tvorí 40%. Cykloturistické trasy, na ktorých absentuje akékoľvek cykloturistické značenie, prípadne úseky, ktoré nie sú zjazdové, alebo úplne neprejazdové predstavujú 15% a patrí sem 17 cykloturistických trás. (Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom kraji)

Cez územie Košického kraja vedie celkovo 9 cykloturistických magistrál (červené cyklotrasy). Prechádzajú cez územie všetkých okresov v celkovej dĺžke 530km. Predstavujú dlhšie línie spájajúce regionálne centrá, alebo len zasahujú do územia Košického kraja. Len tri z nich spĺňajú kritériá zaručujúce homogénnosť z hľadiska konzistencie povrchov – CM017, CM023 a CM021.

- CM017 Dolnozemplínska cyklomagistrála – dĺžka 41,5km,
- CM051 Zemplínska magistrála – dĺžka 15,2km,
- CM023 MTB Alžbeta – dĺžka 53km na území Košického kraja, celková dĺžka 112km,
- CM021 Hnilecká cyklomagistrála – dĺžka 68,5km,
- CM029 Cyklomagistrála Slovenský kras – dĺžka 140,6km,
- CM039 Hornádska cyklomagistrála – dĺžka 29,5km,
- CM014 Spišská cyklomagistrála – dĺžka 94,5km,
- CM034 Hornádska magistrála – dĺžka 2km, evidovaná v národnom registri cyklotrás, ale nemá správcu ani značenie,
- BEČ CM Hornád – dĺžka 32km, nie je udržiavaná a nezodpovedá ani kritériám pre označenie cyklomagistrála, nakoľko vedie len po krátkom úseku v rámci jedného okresu.

V Košickom kraji sa nachádza 24 regionálnych (modrých) cykloturistických trás v celkovej dĺžke 587km. Predstavujú kratšie paralely k hlavným cyklomagistrálam a navigujú cykloturistov ku vzdialenejším lokalitám v rámci regiónu. Najväčší počet z nich je v regióne Spiš.

V Košickom kraji bolo identifikovaných 22 zelených cykloturistických trás, ktoré navigujú cyklistu k miestnym cieľom. Ich celková dĺžka je 458km. Prevažná väčšina je určená pre horské bicykle s vyšším stupňom náročnosti. Tieto cyklotrasy sú pomerne rovnomerne zastúpené v súčasných regiónoch Zemplína, Gemera, Abova a Spiša.

Žlté cyklotrasy predstavujú krátke napojenie k cyklistickým cieľom alebo prepojenie medzi inými, dlhšími cyklotrasami. Aj keď rozsahom 203km sú najmenšie, logicky ich počet je najvyšší 36 cyklotrás. Väčšina z nich sa nachádza na území Gemera a Spiša, regiónov s najvyšším počtom cykloturistických trás v Košickom kraji.

Náučné (čierné) cyklotrasy sú zatiaľ zriedkavým javom, väčšina z nich je v Tokajskom regióne. Nie sú ale dostatočne vybavené náučnými tabuľkami, preto ich edukatívna zložka nie je dostatočne deklarovaná návštevníkovi.

Na území Košického kraja boli s podporou KSK postavené trailové bike parky v dvoch lokalitách – Košice – Bankov a Rožňava – Mine trails, ktoré zastrešujú OZ KE.CY – košické cyklotraily a OZ Feudall Racing Support Rožňava. Traily sú špeciálne, prevažne jednosmerné trasy určené pre horské bicykle, ktoré vedú prírodným prostredím. Tvoria ucelenú ponuku pre cyklistov v jednej dostupnej lokalite, kde je zrejmý potenciál rozvíjať ďalšie služby, ako sú požičovne bicyklov, predajne náhradných dielov, kaviareň, vzdelávacie centrum a pod. Príkladom plánu lokality je mapa singletrailov v Košiciach. (Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom kraji)

Košický samosprávny kraj si pre budovanie cyklistickej a cykloturistickej infraštruktúry stanovil priority v zmysle navrhutej Kostrovej siete cyklistických trás na vetvách Eurovelo 11, Zemplínskej vetve, Hornádskej vetve. Od roku 2020 začal intenzívne pracovať na príprave projektových dokumentácií pre územné a stavebné rozhodnutie. K novembru 2021 boli rozpracované technické projektové dokumentácie pre cyklotrasy v dĺžke 44,5km s orientačným finančným odhadom 13,3 mil. Eur.

Súčasťou Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom kraji 2022 – 2027 – 2030 je aj aktualizácia kostrovej siete cyklistických komunikácií. Jedná sa o napojenie na mestá a terminály verejnej dopravy, ktoré sú uvedené v Pláne udržateľnej mobility KSK. Novo navrhované koridory sú označené modrou čiarou.

Mapa 21 Návrh kostrovej siete cyklistických trás v Košickom kraji na rok 2022

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 79 Porovnanie rozsahu kostrovej siete v rokoch 2015, 2017 a 2022

Pôvodná		Nová				
Názov	Prepojenie	dĺžka v km 2015	dĺžka v km 2017	Názov	dĺžka v km 2022	rozdiel v km
Vetva A	EuroVelo 11, hlavná SJ os, prepája regionálne centrá Prešov – Košice	45,08	45	EV11_KE01	42	-3
Vetva B	Zemplínska vetva – prepája rekreačné oblasti Zemplínska Šírava a Tokaj	85,91	91,17	VETVA B_KE02	93,5	2,33
Vetva C	Gemerská vetva- prepája oblasti Slovenského krasu a Slov.raja – Hrabušice – Betliar – Domica	97,86	92,133	VETVA C_KE 03	97,3	5,167
Vetva D	Hornádska vetva – prepája oblasti Spiša a horného Abova	97,05	96,349	VETVA D_KE 04	104,067	7,718
Vetva E	Abovská vetva – prepája oblasti Košíc a Slovenského krasu	97,2	99,892	VETVA E_KE 05	96,435	-3,457
Vetva F	Tokajská vetva – prepojenie Košice a vinohradníckej oblasti Tokaj	54,2	59,536	VETVA F_KE 06	61,571	2,035
Vetva G	Dolnozemplínska vetva – prepojenie Tokaj – Medzibodrožie – KráľovskoChlmecský región – Ukrajina	42,7	45,04	VETVA G_KE 07	41,724	-3,32
				VETVA H_KE 08	26,962	26,962

Pôvodná				Nová		
Názov	Prepojenie	dĺžka v km 2015	dĺžka v km 2017	Názov	dĺžka v km 2022	rozdiel v km
				VETVA I KE 09	39,01	39,01
				VETVA J KE 10	66,828	66,828
				VETVA K KE 11	60,228	60,228
				MIESTNE PREPOJENIA	60,03	60,03
Celkom		520	529		789,655	261

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 80 Miestne prepojenia v rámci kostrovej siete cyklotrás v Košickom kraji

Názov	dĺžka v km	novostavba	rekonštrukcia	modernizácia	organizačné opatrenia	existujúca
Trebišov – Sečovce	12,156	7,290	2,018	0,754	0,753	0,000
MP Ondava Trebišov – Tokaj	35,038	0,771	0,000	30,214	1,133	2,920
Veľké Kapušany – Latorica	7,108	4,920	0,000	1,530	0,000	0,658
Cyklotrasa SNV – Levoča (Harichovce)	5,728	2,610	0,000	0,000	1,067	2,051
SPOLU	60,03	15,591	2,018	32,498	2,953	5,629

Zdroj: vlastné spracovanie

Navrhované koridory sa posudzovali predovšetkým z hľadiska typu stavebných konaní, ktoré majú najväčší vplyv na projektovú prípravu. Novostavby predstavujú 28% všetkých navrhovaných trás a výlučne zahŕňujú nové segregované cyklistické cestičky. Najväčší priestor má modernizácia existujúcich účelových komunikácií, predovšetkým hrádzí, lesných a poľných ciest, ktoré už existujú a pozemky pod nimi majú pomerne jednoduché vlastnícke vzťahy. Existujúce cesty a cestičky tvoria 41% s potrebou doplnenia organizačných opatrení, predovšetkým dopravného značenia na 64km.

Tabuľka 81 Rozsah Kostrovej siete cyklotrás v zmysle typu stavebných konaní v Košickom kraji

Názov	dĺžka v km	novostavba	rekonštrukcia	modernizácia	organizačné opatrenia	existujúca
Kostrová sieť cyklistických trás KSK	789,655	214,082	28,945	271,361	66,987	208,838

Zdroj: vlastné spracovanie

10.4 Elektrická energia

Slovenské elektrárne, a. s., ako dominantný výrobca elektriny na Slovensku, prevádzkuje v súčasnosti na území Košického kraja nasledovné veľké výrobné elektrickej energie:

- Tepelná elektráreň Vojany – inštalovaný výkon 220 MW – čierne uhlie a biomasa
- Prečerpávací vodná elektráreň Dobšiná – inštalovaný výkon 24 MW
- Prečerpávací vodná elektráreň Ružín – inštalovaný výkon 60 MW

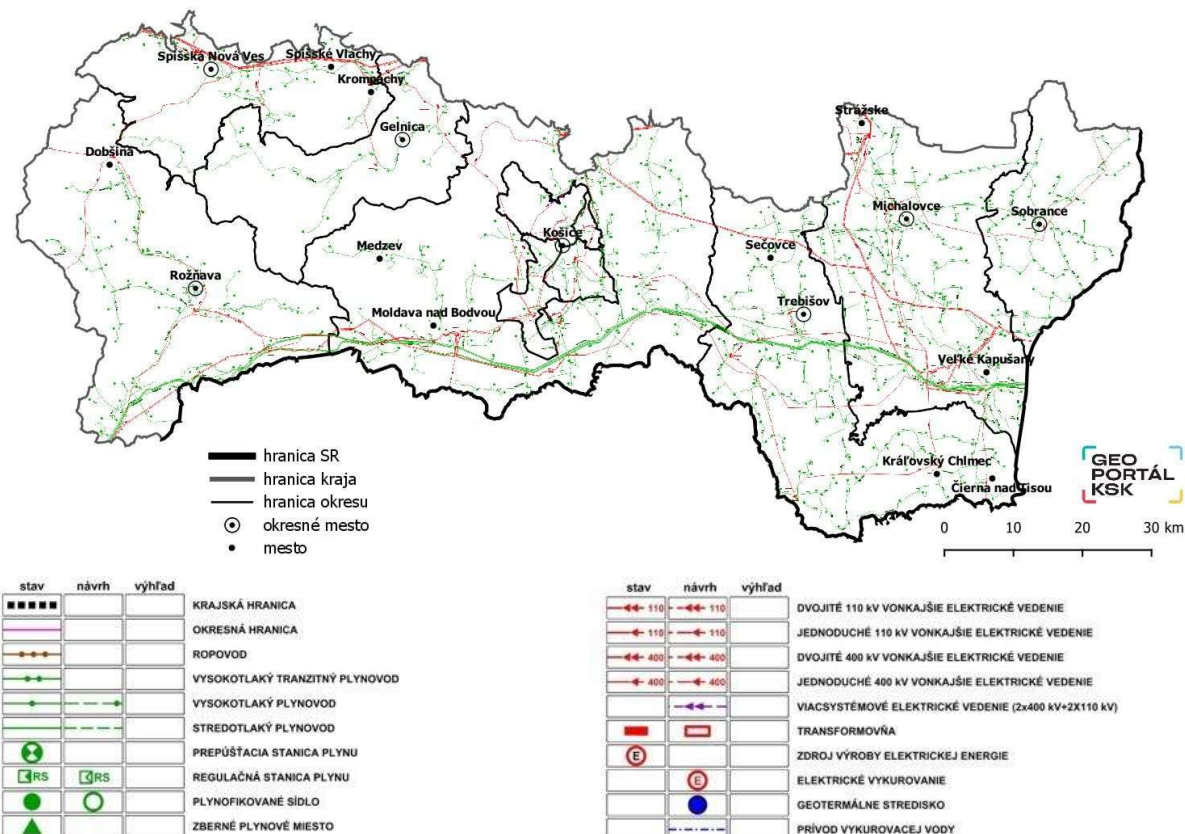
K významným zdrojom elektrickej energie patrí aj Tepláreň Košice, a. s., ktorá vykonáva kombinovanú výrobu tepla a elektriny využitím čierneho energetického uhlia a zemného plynu ako palivových zdrojov, s elektrickým inštalovaným výkonom 100,5 MW. Pri výrobe elektriny a tepla využíva technológiu KVET (kombinovaná výroba elektriny a tepla), ktorá má mimoriadne pozitívny vplyv na výrazné zníženie produkcie emisií, účinnosť celého cyklu výroby elektriny a tepla a na jeho konečnú cenu. Hlavným odberateľom elektrickej energie sú Východoslovenská distribučná, a. s. a Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s. Kondenzačná parná turbína s využiteľným výkonom 6 MW je schopná vyrobiť za rok maximálne 48 000 MWh elektrickej energie, ktorú spoločnosť predáva do rozvodnej siete. Počíta sa s odpadom v objeme 80 000t/rok, t.j. zneškodnenie v objeme 10t/h.

Ďalším zdrojom elektrickej energie je tepláreň spoločnosti U. S. Steel, s.r.o. Košice, ktorá bola koncipovaná ako priemyselná tepláreň. Na výrobu elektrickej energie je v teplárni inštalovaná kondenzačná a protitlaková turbína. Ich celkový inštalovaný výkon je 188 MW. Prevažná časť vyrobenej elektrickej energie je spotrebovaná v areáli hutníckeho kombinátu.

Výroba elektrickej energie prebieha aj v spoločnosti KOSIT a.s., kde sa spaľovaním odpadu premení 80 tisíc ton odpadu ročne na 48 tisíc MWh elektrickej energie.

Zdrojom elektriny je aj tepláreň v priemyselnom areáli Chemka Strážske, ktorá je ale v súčasnosti odstavená z prevádzky. V areáli Chemka Strážske je tiež výrobňa elektriny v s inštalovaným elektrickým výkonom 1,2 MW v spoločnosti Duslo Hnojivá s.r.o., ktorá vyrába elektrinu pre vlastnú spotrebu.

Mapa 22 Energetika Košického kraja (stav v roku 2017)

Zdroj: ÚPN VÚC Košický kraj v znení zmien a doplnkov

Na území kraja sa nachádzajú aj malé zdroje elektriny – malé vodné elektrárne prevádzkované rôznymi vlastníkmi, či kogeneračné jednotky so spaľovacími motormi na zemný plyn.

Vo Vojanoch sa v areáli existujúcej tepelnej elektrárne Vojany nachádza fotovoltická elektrárňa, kde je na pozemku s rozlohou takmer 3 ha umiestnených 3 402 panelov, každý s výkonom 280 Wp. Celkový inštalovaný výkon je 0,95 MWp. Vyrobena elektrina je dodávaná do siete Východoslovenskej distribučnej, a.s.

Dovoz, vývoz a tranzit elektrickej energie sa realizuje prostredníctvom vedení a elektrických staníc prenosovej sústavy. Na území východného Slovenska sú prenosovými vedeniami napájané 4 elektrické stanice nadradenej sústavy – Lemešany, Moldava nad Bodvou, Spišská Nová Ves a Voľa, ktoré predstavujú dôležité uzly elektrizačnej sústavy pre zásobovanie východného Slovenska.

Distribúciu elektriny na území Košického kraja prevádzkuje spoločnosť Východoslovenská distribučná, a.s. Celkový objem distribuovanej elektriny koncovým odberateľom elektriny dosiahol v roku 2020 úroveň 3 736 GWha oproti predchádzajúcemu roku klesol o 2%. Podieľalo sa na ňom viacero faktorov. Výrazný bol jarný prepád distribúcie o takmer 20% pre stredný priemysel (VN) a o takmer 5% pre veľký priemysel. Najviac ovplyvňovaní vývojom pandemickej situácie boli malí podnikatelia, čo sa prejavilo okamžitým poklesom distribúcie o viac ako 27% v 10-tich týždňoch

nasledujúcich po prvom vypnutí ekonomiky 15. marca. Naopak, spotreba domácností v tomto období medziročne prudko rástla, a to o 5%, čo bolo dôsledkom okamžitého prechodu veľkého počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva na prácu z domu, ako aj zatvorením škôl a prechodom na dištančné vzdelávanie.

V Košickom kraji sa v roku 2020 spotrebovala elektrická energia v objeme 1 930,1 tis. MWh, čím sa kraj na spotrebe elektrickej energie v SR podieľa 12,6%. Z hľadiska vývojových trendov je spotreba elektrickej energie v Košickom kraji ako aj v SR na takmer rovnakej úrovni, s miernym poklesom v roku 2020.

Tabuľka 82 Vývoj spotreby elektrickej energie v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (MWh)

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	5 671	7 238	6 735	6 453	8 413	9 610	7 671
Košice I	141 356	110 124	99 800	102 377	102 733	100 165	78 852
Košice II	1 637 076	1 616 158	1 624 950	1 746 078	1 762 879	1 524 636	1 397 684
Košice III	-	-	-	539	865	740	507
Košice IV	106 360	95 627	101 375	103 176	110 402	112 054	114 094
Košice – okolie	85 448	64 900	100 336	100 613	104 876	95 739	100 626
Michalovce	206 065	86 702	83 420	83 189	80 399	80 883	76 096
Rožňava	89 835	90 611	94 737	97 340	98 330	93 934	71 823
Sobrance	-	-	-	3 014	2 852	2 462	1 664
Spišská Nová Ves	75 106	79 440	81 876	89 631	79 068	75 371	72 766
Trebišov	12 074	13 455	13 868	14 881	15 692	8 637	8 339
Košický kraj	2 362 906	2 167 104	2 209 544	2 347 291	2 366 509	2 104 231	1 930 122
Slovenská republika	16 834 883	17 062 629	16 751 859	17 355 687	17 307 700	16 132 568	15 372 877

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov je najvyššia spotreba elektrickej energie v okrese Košice II (72% z celkovej spotreby kraja), čo súvisí predovšetkým s prítomnosťou spoločnosti U.S. Steel, s.r.o. Košice. Najnižšiu spotrebu zaznamenávajú okresy Košice III a Sobrance (0,1% z celkovej spotreby kraja).

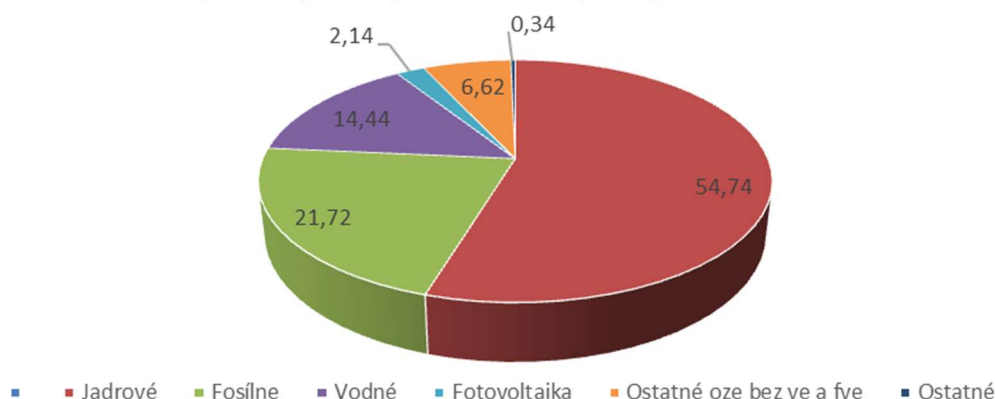
Aktivity vedúce k znižovaniu emisií CO₂ v energetike definuje Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Sektor energetiky svojou činnosťou ovplyvňuje všetky zložky životného prostredia a tým priamo či nepriamo aj ľudské zdravie. Jednou z vízií energetiky SR je aj významné zníženie energetickej, uhlíkovej a materiállovej náročnosti Slovenského hospodárstva a transformácia na čistú a nízkouhlíkovú energetiku, prostredníctvom jednotlivých krokov:

- implementácie novej energetickej politiky, ktorá stanoví kvantifikované ciele pre produkciu, distribúciu a spotrebu energie a pre znižovanie emisií skleníkových plynov a škodlivín vo všetkých sektoroch do roku 2030, s výhľadom do roku 2050,
- transformácie energetického sektora smerom k decentralizovanej výrobe s využitím akumulčných kapacít a inteligentného riadenia výroby a spotreby (smart grid),
- zníženia emisnej náročnosti ekonomiky podporou priemyselnej produkcie s vyššou pridanou hodnotou a nižšou materiálovou náročnosťou, podpora regionálne uzavretých cyklov (prvovýroba – spracovanie – spotreba), uzatvorenie tokov odpadov (nielen recyklácia, ale aj opakované použitie obalov a produktov),
- zahrnutia cieľov zníženia spotreby energie do všetkých relevantných stratégií a politik
- vybudovania kapacít a vytvorením kompetencií a pre kvalitné energetické plánovanie na úrovni strategicko-plánovacích regiónov, miest a obcí,
- implementácie akčných plánov rozvoja udržateľnej energetiky strategicko-plánovacích regiónov zameraných na posilnenie energetickej sebestačnosti, pri rešpektovaní zásad inteligentnej energetiky.

Percentuálny podiel zdrojov energie na výrobe elektrickej energie v SR za rok 2018 uvádza nasledujúci graf.

Graf 41 Podiel zdrojov energie na výrobe elektrickej energie v SR za rok 2018 (%)

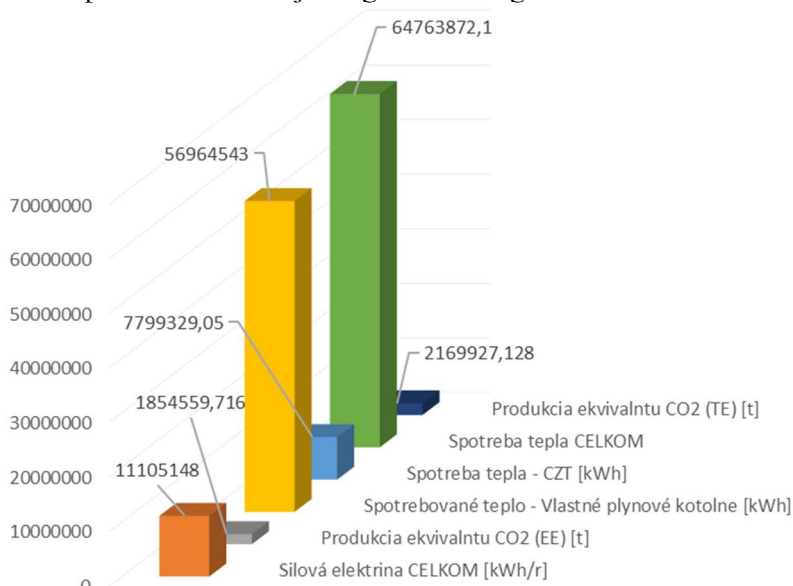
Zdroj: Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

Nízkouhlíková stratégia má za cieľ určiť smer aktivít KSK podporujúcich transformáciu na čistú a nízkouhlíkovú energetiku pre obdobie do roku 2030 s víziou do roku 2050, s nutnosťou aktualizácie každých 5 rokov z dôvodu zmien v oblasti poznania a sociálnych aspektov.

V oblasti energetiky je definovaná absencia odborných kapacít pre plánovanie nízkouhlíkovej sebestačnej energetiky regiónov (ako predpoklad lokálnej a regionálnej ekonomickej stability). Je preto dôležité vytvárať odborné regionálne kapacity pre plánovanie a koordináciu dekarbonizácie a rozvoj udržateľnej energetiky, resp. posilňovanie energetickej sebestačnosti (Regionálne centrá udržateľnej energetiky – RCUE).

Na území Košického kraja sa vyskytujú rôzne spôsoby zásobovania teplom od lokálnych zdrojov tepla až po centralizované zásobovanie teplom z verejných, alebo závodných teplární. V malých obciach prevláda decentralizované zásobovanie teplom zo samostatných zdrojov pre rodinné domy, bytové domy, objekty občianskej vybavenosti a podnikateľov. Dominantným dodávateľom tepla na území KSK sú spoločnosti TEHO, TEKO, Veolia, STEFE Rožňava, DOMSPRÁV a EMKOBEL. Primárnym zdrojom energie je v rámci Košického kraja prevažne zemný plyn. Spotreba elektrickej energie budov a spotreba tepla z centrálného zásobovania teplom organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja, ako aj produkcia emisií CO₂ súvisiaca s ich výrobou za rok 2019 ilustruje nasledujúci graf.

Graf 42 Spotreba elektrickej energie budov organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja v roku 2019

Zdroj: Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

Potenciál vodíkových technológií šitých na mieru pre KSK je charakterizovaný vo Vodíkovej stratégii Košického kraja, spracovanej Technickou univerzitou v Košiciach v spolupráci s KSK. Cieľom stratégie bolo zmapovať potenciál využitia vodíkových technológií v rôznych priemyselných odvetviach od výroby energie, dopravy, skladovania, ale aj výskumu a vývoja, spolu s výzvami v oblasti vzdelávania, ktoré by spĺňali najvyššie kritériá v oblasti bezpečnosti.

Na Zemi sa vodík v prirodzenom stave vyskytuje iba vo forme zlúčenín (najbežnejšou je voda, ale nachádza sa aj v rope, zemnom plyne atď.), ktoré sú základom pre jeho priemyselné využitie. To však vedie ku skutočnosti, že na rozdiel od fosílnych palív (uhlie, zemný plyn atď.), v ktorých sa už akumuluje a z nich sa uvoľňuje energia pre každodenné činnosti, pomocou vodíkových technológií musíme vodík najskôr vyrobiť rozkladom iných zlúčenín. Pre rozsiahlejší vývoj vodíkových technológií a širšie využitie vodíka v spoločnosti je rozhodujúca cenovo dostupná a ekologická výroba spolu s bezpečnou prepravou a veľkokapacitným skladovaním.

Kľúčovou otázkou využitia vodíka v Košickom samosprávnom kraji je, kde nájdeme a vyrobíme dostatok vodíka na splnenie všetkých požiadaviek priemyslu, mobility, domácností alebo energetiky a kde zároveň bude výroba vodíka udržateľná, ekologická, s nízkym obsahom uhlíka, či dokonca zelená.

Vodík je možné vyrábať viacerými spôsobmi:

- krakovanie uhl'ovodíkov parou,
- čiastočná oxidácia uhl'ovodíkov,
- konverzia vodného syntézneho plynu,
- degradácia biomasy baktériami,
- rozklad chloridov pomocou vodnej pary,
- reformovanie benzínu,
- reformovanie koksárenského plynu,
- elektrolýza vody a kyselín,
- štiepenie fotokatalytickej vody – extrakcia vodíka z molekúl vody,
- rozklad vodnej pary železom, resp. FeO,
- rozklad vodnej pary v plazme (ionizácia),
- rozklad amoniaku alebo metanolu.

Primárnym cieľom je výroba „zeleného vodíka“ alebo vodíka vyrobeného na regionálnej úrovni nízkouhlíkovými technológiami, takže spôsoby distribúcie sa skrátia a môžeme dosiahnuť vyššiu možnú úroveň účinnosti distribúcie vodíka. Konečným cieľom je výroba a využitie 100% vodíka, na ktorý sa použili obnoviteľné zdroje energie alebo aspoň zdroje s nízkymi emisiami.

Z dôvodu technického pokroku a ekonomických aspektov sa však vodík vyrobený z fosílnych palív – „šedý“ vodík – bude určite využívať aj v prechodnom období. Tzv. šedý vodík, ktorý je dnes najkonkurencieschopnejšou možnosťou, by mal do roku 2050 úplne zaniknúť, aby sa dosiahol cieľ 2. stupňa.

10.5 Geotermálna energia

Využívanie geotermálnej energie zohráva v súčasnosti nezanedbateľnú úlohu v ekonomike mnohých krajín sveta. Geotermálna energia je prítomná všade pod zemským povrchom. Zemské vnútro je obrovským potenciálom tepelných zásob energie, ktorá môže byť pri vhodných geologických podmienkach využitá. Územie Slovenska má na využívanie tepla z malých hĺbok optimálne podmienky. Väčší geotermický potenciál sa zistil v Podunajskej nížine, v stredoslovenských neovulkanitoch a najmä na Východoslovenskej nížine a v Košickej kotline, kde sa na niektorých miestach zistil najväčší tepelný tok a geotermálny gradient v strednej a východnej Európe.

Geotermálny výskum územia Slovenska začal v 70-tych rokoch, na základe jeho výsledkov bolo vymedzených 26 perspektívnych oblastí vhodných pre získavanie geotermálnej energie. V 90-tych rokoch začal regionálny geologický výskum a prieskum jednotlivých perspektívnych oblastí, vrátane výpočtov množstiev geotermálnych vôd a geotermálnej energie. (In: Rybár, Zdroje geotermálnej energie a možnosti ich využívania, 2007)

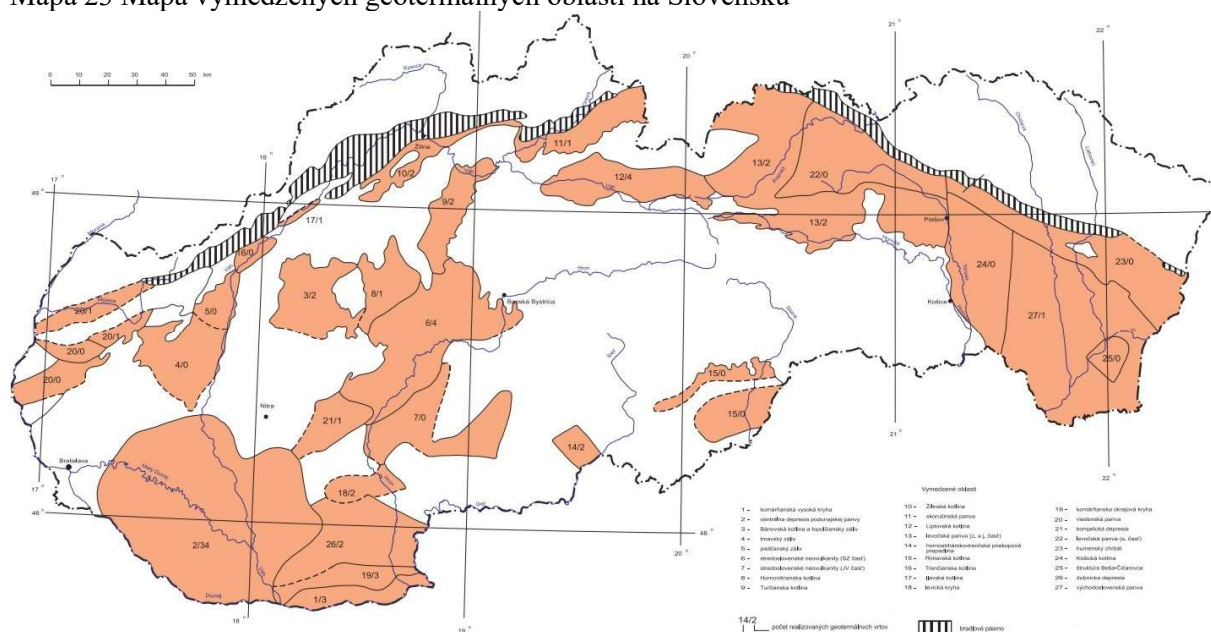
Sumárny tepelno-energetický potenciál geotermálnych vôd Slovenska vo všetkých perspektívnych oblastiach reprezentuje 6 653 MWt, z čoho 5 945 MWt pripadá na tepelno-energetický potenciál zásob geotermálnych vôd a 708 MWt na tepelno-energetický potenciál zdrojov geotermálnych vôd. Realizovanými geotermálnymi vrtmi overený (inštalovaný) tepelno-energetický

potenciál geotermálnych vôd Slovenska reprezentuje 5,5% z celkového potenciálu geotermálnej energie SR. (In: Fendek et al., Geotermálna energia vo svete a na Slovensku, 2011)

Na Slovensku sú v súčasnosti využívané všetky zdroje geotermálnej energie iba na výrobu tepelnej energie. Geotermálna energia je v zmysle energetickej koncepcie SR zaraďovaná medzi netradičné – alternatívne zdroje energie (využitie lesnej biomasy, malých vodných elektrární, slnečnej a veternej energie, energie bioplynu z odpadov, komunálneho a priemyselného odpadu, odpadové teplo), ktorých technicko-využitelný potenciál predstavuje 129 484 TJ·rok⁻¹ (Uznesenie vlády SR č. 282/2003). Podiel geotermálnej energie na tomto potenciáli je 17,5% t.j. 22 680 TJ·rok⁻¹. (In: Fendek et al., Geotermálna energia vo svete a na Slovensku, 2011)

Geotermálna energia sa na Slovensku využíva v 82 lokalitách s tepelne využitelným inštalovaným výkonom 163,86 MWt, ktorý predstavuje 1 342,3 l·s⁻¹ geotermálnych vôd. Geotermálne vody sa využívajú v 59 lokalitách na rekreačné účely, v 21 lokalitách na vykurovanie budov, v 11 lokalitách na vykurovanie skleníkov a v 2 lokalitách na chov rýb. (In: Fendek et al., Geotermálna energia vo svete a na Slovensku, 2011)

Mapa 23 Mapa vymedzených geotermálnych oblastí na Slovensku

Zdroj: Atlas geotermálnej energie Slovenska, Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, www.geology.sk

Z hľadiska svojho potenciálu sa ako najperspektívnejšia lokalita na Slovensku ukazujú Košická kotlina, ktorá je charakteristická prítomnosťou geotermálnych podzemných vôd s teplotou 120-160°C, a to v hĺbke menšej ako 3 000 metrov. Celkový energetický potenciál východoslovenských využiteľných zdrojov aj s vodami s nízkou teplotou (okolo 30°C) je odhadovaný na 3 500 MW termálneho výkonu. Potenciál geotermálnych vôd s teplotou vôd 75 – 95°C predstavuje asi 500 – 600 MW. (In: Rybár, Zdroje geotermálnej energie a možnosti ich využívania, 2007)

Systematický naftový prieskum vo východoslovenskej panve priniesol informácie o výskyte mineralizovaných naftových vôd so zvýšeným obsahom jodidov. Jedná sa o vlažné až teplé liečivé vody, ktoré môžu byť využívané vo forme vaňových kúpeľov, v kúpaliskách a priamym pitím. Vrty s najvyššími obsahmi jódu sú v oblasti Kecerovských Peľan, Čičaroviec, Senného, Ptrukše, Trhovišťa a Stretavy. (In: Rybár, Zdroje geotermálnej energie a možnosti ich využívania, 2007)

Košický samosprávny kraj založil v roku 2019 spoločnosť GeoSurvey, s. r. o., ktorej hlavnou činnosťou je vybudovanie zdroja geotermálnej energie v prieskumnom území Čížatice na parcelách, ktoré sú vo vlastníctve Košického samosprávneho kraja. V júli 2020 začali práce na realizácii geotermálneho vrtu, ktorý sa má realizovať do hĺbky približne 2,5 kilometra.

Realizácia vrtu s následnými rozborami výdatnosti zdroja determinuje rozsah ďalšieho využitia. Plánovaná je výstava aquaparku pre obyvateľov východného Slovenska, najmä obyvateľov Košického kraja a návštevníkov. Výdatnosť vrtu nad potreby aquaparku a ubytovacích kapacít, voľnočasového

centra, reštaurácie by chcela spoločnosť ponúknuť spoločnosti TEKO a.s., ktorá zásobuje teplom objekty a obyvateľov mesta Košice, nakoľko je známe, že TEKO plánuje využiť kapacitu neďalekého zdroja Ďurkov a pokryť ním približne 30% zníženia svojej uhlíkovej stopy. Dodatočná kapacita Ďurkov by nezvýšila násobne náklady na prepojenie Košíc s lokalitami, no môže poskytnúť TEKU ďalšie zníženie uhlíkovej stopy (želane najmenej ďalších 10%), preto je táto investícia významným potenciálom pre využitie obnoviteľných zdrojov energie, dekarbonizáciu a tvorbu budúcich pracovných miest.

10.6 Teplo

Na území Košického kraja sa vyskytujú rôzne spôsoby zásobovania teplom, od lokálnych zdrojov tepla až po centralizované zásobovanie teplom z verejných alebo závodných teplární. V malých obciach prevláda decentralizované zásobovanie teplom zo samostatných zdrojov pre rodinné domy, bytové domy, objekty vybavenosti a podnikateľov. Vo väčších obciach a v mestách sa vyskytujú rozsiahle sústavy centrálného zásobovania teplom, z ktorých je v rozhodujúcej miere zabezpečovaná dodávka tepla pre byty a občiansku vybavenosť na ich území.

Spoločnosť Tepláreň Košice, a. s. patrí medzi najväčších výrobcov a distribútorov tepla vo forme horúcej vody a pary v sústave centralizovaného zásobovania teplom na Slovensku. Hlavným odberateľom tepla je Tepelné hospodárstvo s.r.o. Košice, prostredníctvom ktorého Tepláreň Košice, a. s. zásobuje 78 tisíc košických domácností. Z celkového ročného odberu tepla 721 469 MWh v roku 2020 tvoria 64% domácnosti a 36% ostatní odberatelia.

Ďalším zdrojom, ktorý sa podieľa na dodávke tepla do sústavy centralizovaného zásobovania teplom mesta Košice vo forme pary je zdroj tepla spoločnosti KOSIT a.s. spaľujúci komunálny odpad. Teplo zo Zariadenia na energetické využitie odpadov dodáva spoločnosť KOSIT a.s. za tretinovú cenu do sústavy centrálného zásobovania tepla mesta Košice v objeme max. 41 tisíc MWh ročne. V roku 2015 došlo k optimalizáciou prevádzky kotla K1 k spusteniu dodávky tepla novým horúcovodom pre centrálny systém zásobovania teplom a k rekonštrukcii zariadenia na čistenie spalín. Tieto opatrenia viedli k ekologickému a efektívnemu spaľovaniu odpadov a jeho energetickému využitiu. Kotel K1 vo vykurovacej sezóne zásobuje teplom mestskú vykurovaciu sieť s potencionálnym maximálnym výkonom 12 MWt.

V Košickom kraji sa v roku 2020 spotrebovalo teplo v objeme 16 616,1 tis. GJ (6,7% z celkovej spotreby v SR), oproti roku 2014 klesla spotreba tepla v Košickom kraji o 20%.

Tabuľka 83 Vývoj spotreby tepla v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (GJ)

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	-	-	-	-	-	-	-
Košice I	127 305	102 556	124 573	106 799	100 887	95 156	69 190
Košice II	19 737 302	19 610 882	18 648 757	19 582 107	22 154 534	16 458 499	15 190 281
Košice III	-	-	-	-	-	-	-
Košice IV	335 282	328 240	353 641	304 823	809 760	822 420	850 848
Košice – okolie	18 433	22 555	26 096	26 425	38 320	17 004	22 412
Michalovce	610 239	682 479	375 581	387 747	349 598	351 490	312 346
Rožňava	96 024	88 427	106 858	108 529	101 003	96 400	100 461
Sobrance	-	-	-	-	-	-	-
Spišská Nová Ves	141 748	142 614	145 063	138 843	133 975	65 425	60 773
Trebišov	23 159	38 680	50 807	40 585	-	-	-
Košický kraj	21 091 346	21 017 974	19 845 349	20 711 268	23 742 906	17 932 395	16 616 109
Slovenská republika	258 812 364	259 206 579	255 535 663	257 851 743	261 394 402	246 415 733	247 950 748

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov je výrazne najvyššia spotreba tepla, rovnako ako pri elektrickej energii, v okrese Košice II (91% z celkovej spotreby kraja), čo rovnako súvisí najmä s prítomnosťou spoločnosti U.S. Steel, s.r.o. Košice v danom okrese. Najnižšiu spotrebu zaznamenáva okres Košice – okolie (0,1% z celkovej spotreby kraja).

10.7 Zemný plyn

Spotreba zemného plynu v Košickom kraji v roku 2020 dosiahla 278,6 mil. m³ a kraj sa na celkovej spotrebe SR podieľal 9,9%. Z hľadiska vývojových trendov bol v Košickom kraji v rokoch 2016 – 2019 zaznamenaný pokles spotreby zemného plynu, oproti rastúcemu trendu v SR.

Tabuľka 84 Vývoj spotreby zemného plynu v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (1000m³)

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	1 078	1 151	2 135	1 116	1 697	1 536	1 423
Košice I	7 111	13 872	6 577	6 371	5 667	5 595	5 161
Košice II	163 126	148 630	141 610	155 944	147 969	137 477	135 849
Košice III	-	-	-	-	-	-	-
Košice IV	46 736	63 012	37 149	35 715	34 134	39 090	82 651
Košice – okolie	4 039	2 484	4 636	4 901	4 506	4 000	3 598
Michalovce	27 398	20 865	17 952	18 903	17 581	16 780	21 002
Rožňava	17 115	15 075	20 551	19 198	16 382	17 574	5 692
Sobrance	94	-	-	-	-	-	-
Spišská Nová Ves	18 613	16 218	18 338	24 009	21 937	22 588	21 706
Trebišov	1 226	1 172	2 651	1 358	2 945	1 112	1 364
Košický kraj	286 536	282 589	252 237	267 707	252 950	245 877	278 589
Slovenská republika	2 633 141	2 676 070	2 733 040	2 692 757	2 731 026	2 863 591	2 805 914

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov zaberá takmer polovicu z celkovej spotreby zemného plynu kraja (48,8%) okres Košice II. Najnižšiu spotrebu zaznamenávajú okresy Trebišov a Gelnica (0,5% z celkovej spotreby kraja).

Z hľadiska plynifikácie obcí v Košickom kraji je dlhodobá stabilná úroveň v napojení, v roku 2020 bolo napojených na plyn spolu 405 obcí (87,9% z celkového počtu obcí v kraji). Na úrovni okresov je plná plynifikácia v okresoch mesta Košice a v okresoch Michalovce a Trebišov. Najmenej obcí napojených na plyn je v okrese Gelnica (55,0%).

Tabuľka 85 Plynifikácia obcí v Košickom kraji v roku 2020

Územie (okres, kraj)	Počet obcí spolu	Plynifikácia – počet obcí	Plynifikácia (%)
Gelnica	20	11	55,0
Košice I – IV	22	22	100,0
Košice – okolie	114	90	78,9
Michalovce	78	78	100,0
Rožňava	62	48	77,4
Sobrance	47	41	87,2
Spišská Nová Ves	36	33	91,7
Trebišov	82	82	100,0
Košický kraj	461	405	87,9

Zdroj údajov: SPP – distribúcia, a.s.

10.8 Vodovodná a kanalizačná sieť

V Košickom kraji sú pre zásobovanie pitnou vodou rozhodujúce dve nadradené vodárenské sústavy – Východoslovenská vodárenská sústava v pôsobnosti Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s. (VVS) a Spišsko-popradská vodárenská sústava v pôsobnosti Podtatranskej vodárenskej spoločnosti, a. s. (PVS).

Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s. so sídlom v Košiciach je najväčšou vodárenskou spoločnosťou v Slovenskej republike. Pôsobí vo veľkej časti východoslovenského regiónu a v malej časti Banskobystrického kraja. Zabezpečuje zásobovanie pitnou vodou v 15 okresoch vrátane okresov mesta Košice, v ktorých býva 1 252,5 tis. obyvateľov. Územie v pôsobnosti VVS zaostáva v rozvoji verejných vodovodov za ostatnými regiónmi Slovenska.

Východoslovenská vodárenská sústava je najväčším vodárenským systémom na území v pôsobnosti VVS, na území Košického kraja zásobuje v súčasnosti pitnou vodou spotrebiteľov okresov mesta Košice a Košice – okolie. Na sústavu, ktorej dominantným zdrojom vody je Vodárenská nádrž (VN) Starina sú napojené mnohé skupinové vodovody využívajúce vlastné zdroje vody, ktoré dopĺňa dodávka z VN Starina. Na sústavu sú napojené aj ďalšie menšie skupinové vodovody a samostatné vodovody. Významnými zdrojmi vody týchto vodovodov sú: VN Bukovec (410 l.s-1), pramene Drienovec, Turňa nad Bodvou, Kavečany (pramene v k.ú. Kavečany slúžia len pre zásobovanie obce Kavečany), Čermeľ (skupinový vodovod Košice), studne Hrádok, Lastomír, Topoľany (skupinový vodovod Michalovce) a dopĺňajú ich ďalšie menšie zdroje vody. Ďalším zdrojom pre mesto Košice je povrchový odber v k.ú. Medzev s úpravňou vody Medzev a privádzacím potrubím DN 700 mm z úpravne vody Medzev do vodojemu Červený Rak. V súčasnosti sa využíva len potrubie DN 700 mm v úseku úpravňa vody Medzev – vodojem Moldava nad Bodvou. Na Vodárenskú sústavu Starina – Košice je napojených 200 miest a obcí, z toho len v okrese Trebišov kde je nevyhovujúca kvalita pitnej vody je napojených 80 obcí, vrátane mesta Trebišov.

Na území spravovanom VVS je vysoká rozostavanosť obecných vodovodných sietí. Mnohé z nich sú riešené v rámci projektov financovaných EÚ. Podobne veľká časť obcí bez verejného vodovodu je navrhnutá na riešenie v rámci projektov. Skorá a úspešná realizácia týchto projektov výrazne prispeje k zlepšeniu zásobovanosti regiónu pitnou vodou z verejných vodovodov.

Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s. so sídlom v Poprade zabezpečuje zásobovanie pitnou vodou a odkanalizovanie obcí v oblasti Vysokých Tatier, Popradu, Spiša a Zamaguria. Do jej pôsobnosti patria v rámci Košického kraja okresy Spišská Nová Ves a Gelnica. V roku 2018 bývalo na tomto území 398,2 tis. obyvateľov, z nich bolo 86,1 % zásobovaných pitnou vodou z verejného vodovodu. Najvyšší podiel zásobovaných obyvateľov je v okrese Poprad 97,1%. a v okrese Spišská Nová Ves sa zásobovanosť blíži celoslovenskému priemeru – 88,0 %. Ostatné okresy zaostávajú za celoslovenským priemerom, najmä Gelnica s 66,1% podielom zásobovaných obyvateľov. Vybavenosť verejnými vodovodmi na území pôsobnosti PVS dosahuje 80,9%. Z 204 obcí nemá verejný vodovod 39. V okrese Spišská Nová Ves je 86,1% a v okrese Gelnica 80% vybavenosť.

Najväčší vodárenský systém Spišsko-popradský predstavuje prepojenie hlavných spotrebísk s najdôležitejšími zdrojmi vody, využíva najmä zdroje vody v Liptovskej Tepličke, prameň v Spišskej Teplici, ktoré dopĺňajú miestne zdroje. Spišsko-popradský vodárenský systém dotuje skupinový vodovod Popradský, Kežmarský, Spišská Nová Ves – Levoča a ďalšie menšie sú vodovody a miestne vodovody po trase hlavných prívodov vody. Okrem tohto najväčšieho vodárenského systému zabezpečuje zásobovanie pitnou vodou niekoľko menších skupinových vodovodov a miestne vodovody na báze lokálnych zdrojov pitnej vody.

Nepriaznivá situácia z hľadiska zdrojov pitnej vody je v okrese Gelnica, kde prakticky neexistujú kvalitné zdroje podzemnej vody a celé zásobovanie pitnou vodou stojí na využívaní priamych odberov z povrchových tokov.

Vodovodná sieť na území Košického kraja dosahovala v roku 2020 dĺžku 4 493,6km. Na verejné vodovody bolo v roku 2020 napojených 85,8% obyvateľov, čím kraj nedosahuje priemer SR (89,8%). V porovnaní s rokom 2014 sa podiel napojených obyvateľov mierne zvýšil (+4,1%). Situácia v napojení obyvateľov Košického kraja na verejnú kanalizačnú sieť je menej priaznivá. Kanalizačná sieť v Košickom kraji dosiahla v roku 2020 dĺžku 1 873,9km a podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu bol 66,0% obyvateľov, pričom Košický kraj ani v tomto ukazovateli nedosahuje celoslovenský priemer (69,7%). V porovnaní s rokom 2014 sa podiel napojených obyvateľov v kraji zvýšil o 4,1%.

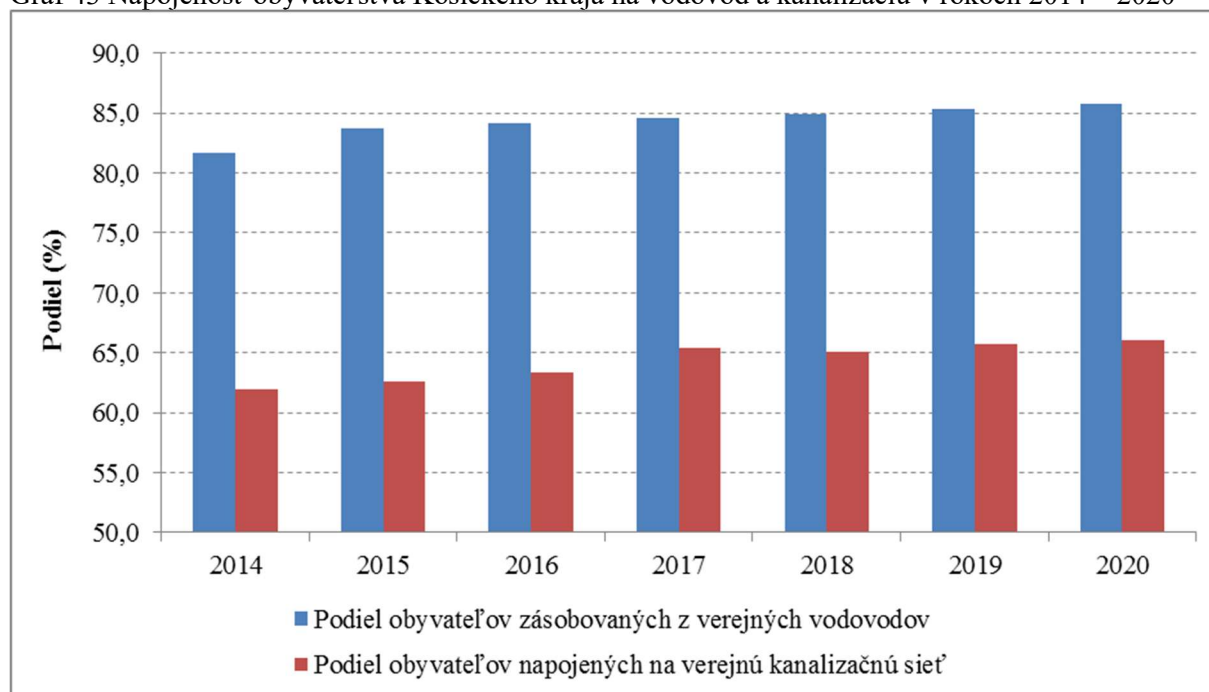
V roku 2020 bolo evidovaných v Košickom kraji 98 čistiarní odpadových vôd, ich počet sa oproti roku 2014 zvýšil o 14 čistiarní. Vývoj množstva čistených odpadových vôd v Košickom kraji má kolísavý trend, v roku 2020 bolo v kraji vyčistených 47 792 tis.m³ odpadových vôd (98,4% z celkového množstva vypúšťaných odpadových vôd). Základnou požiadavkou (environmentálne aquis) je dobudovať sieť verejných vodovodov a následne sieť verejných kanalizácií s príslušným napojením na čistiarne odpadových vôd v Košickom kraji. Základnou úlohou je zabezpečiť kvalitnú pitnú vodu pre všetkých obyvateľov i návštevníkov kraja a odvedením a následným prečistením odpadových vôd zachovať a zlepšiť stav a kvalitu povrchových i podzemných vôd regiónu.

Tabuľka 86 Vývoj vodovodnej a kanalizačnej siete v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dĺžka vodovodnej siete bez prípojok (km)	4 165	4 250	4 334	4 357	4 406	4 446	4 494
Dĺžka kanalizačnej siete bez prípojok (km)	1 497	1 567	1 679	1 783	1 802	1 827	1 874
Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov (%)	81,7	83,7	84,2	84,6	84,9	85,3	85,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	61,9	62,6	63,4	65,4	65,1	65,7	66,0
Počet čistiarní odpadových vôd	84	87	92	93	95	96	98
Množstvo čistených odpadových vôd (tis. m ³)	49 509	44 248	51 454	50 090	45 784	43 493	47 792
Množstvo vypúšťaných odpadových vôd (tis. m ³)	50 595	45 654	51 959	50 571	46 430	44 246	48 577

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Graf 43 Napojenosť obyvateľstva Košického kraja na vodovod a kanalizáciu v rokoch 2014 – 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Na úrovni okresov Košického kraja možno sledovať výrazné regionálne rozdiely v napojenosti obyvateľstva na vodovodnú a kanalizačnú sieť. Najnižšiu mieru napojenosti obyvateľov na verejné vodovody dosahujú okresy Gelnica (66,7% v roku 2020), Košice – okolie a Trebišov. Napojenosť obyvateľstva na verejnú kanalizačnú sieť je najnižšia v okrese Trebišov (36,5% v roku 2020), čím sa radí na posledné miesto aj v rámci SR. Nízku napojenosť na verejnú kanalizačnú sieť vykazujú aj okresy Sobrance, Gelnica a Košice – okolie. Obyvateľstvo mesta Košice je na verejnú vodovodnú a kanalizačnú sieť napojené na úrovni nad 98%. Okresy mesta Košice ako jediné v kraji presahujú celoslovenský priemer v napojenosti obyvateľstva na vodovodnú a kanalizačnú sieť.

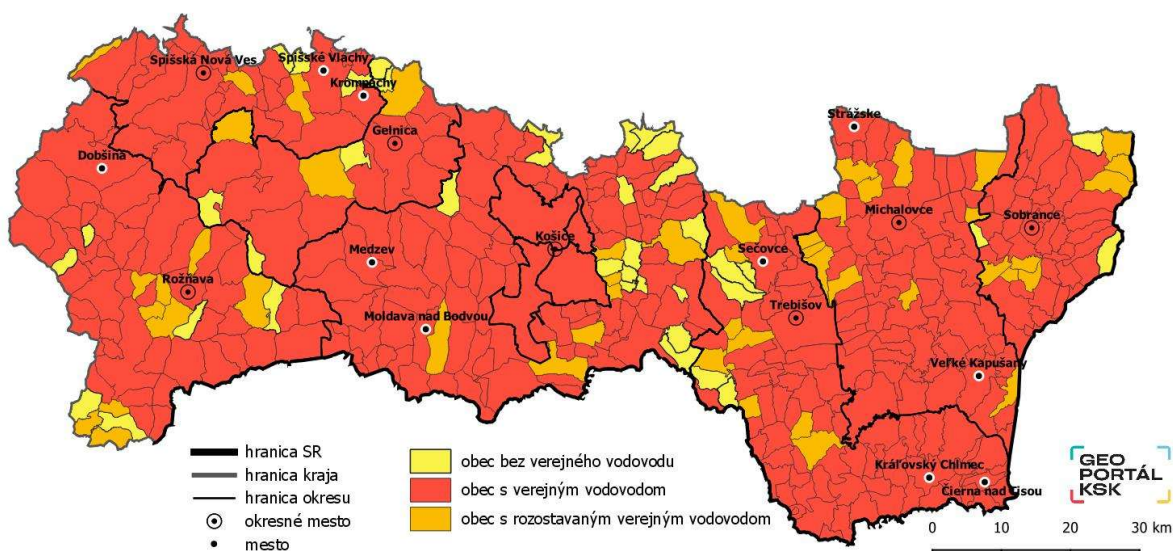
Tabuľka 87 Podiel obyvateľov napojených na vodovodnú a kanalizačnú sieť v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2015 a 2020 (%)

Územie (okres, kraj)	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov		Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť		Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Gelnica	66,0	66,7	44,0	44,2	33,6	34,0

Územie (okres, kraj)	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov		Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť		Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Košice I – IV	98,9	98,8	98,0	98,3	98,0	98,3
Košice – okolie	63,7	72,7	29,1	44,2	29,7	44,2
Michalovce	87,2	89,0	61,5	65,3	61,5	65,3
Rožňava	78,2	80,4	50,1	54,0	39,3	52,6
Sobrance	78,4	83,1	40,7	42,9	40,7	42,9
Spišská Nová Ves	87,5	87,8	69,2	69,0	67,8	66,3
Trebišov	75,4	77,3	34,2	36,5	34,2	36,5
Košický kraj	83,7	85,8	62,6	66,0	61,2	65,2
Slovenská republika	88,3	89,8	65,2	69,7	64,5	69,3

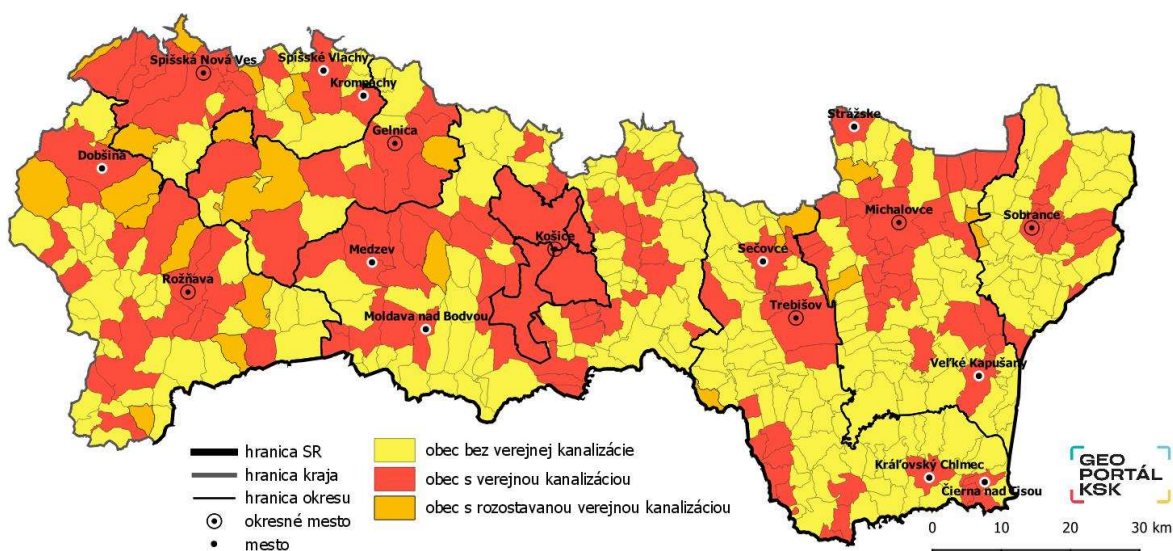
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Mapa 24 Vybavenosť obcí Košického kraja verejným vodovodom (stav v roku 2018)

Zdroj: www.enviportal.sk; vlastné spracovanie

Mapa 25 Vybavenosť obcí Košického kraja verejnou kanalizáciou (stav v roku 2018)

Zdroj: www.enviportal.sk; vlastné spracovanie

Rozloženie aglomerácií pre vodovod a kanalizáciu

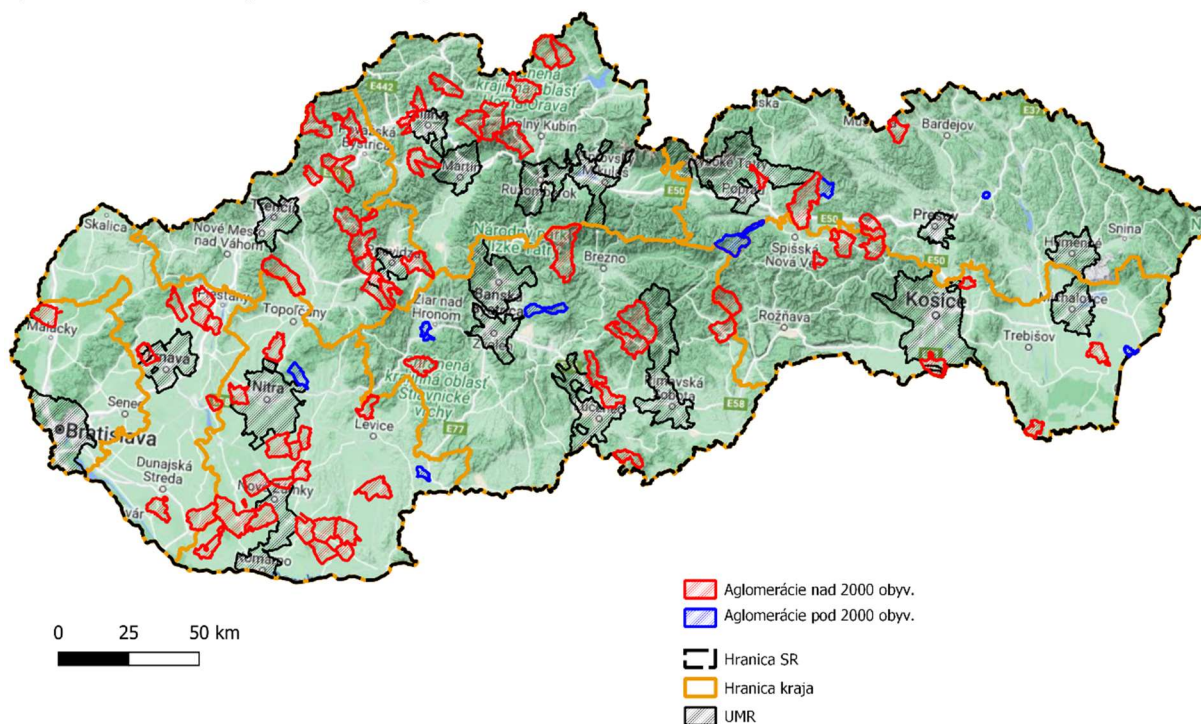
Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR spracovalo analýzu priestorového rozloženia aglomerácií nad 2000 obyvateľov a aglomerácií pod 2000 obyvateľov, ktoré sú premetom zmluvy medzi SR (MŽP SR) a Európskou komisiou. Cieľom analýzy bolo preskúmanie rozloženia aglomerácií identifikovaných MŽP SR (sekcia vôd) ako prioritných pre dobudovanie vodovodnej a kanalizačnej siete na území SR za účelom predídeniu infringement-u zo strany Európskej komisie a potenciálu zaradenia alokácie pre ŠC 2.5.1, 2.5.2A, 2.5.2B, 2.5.4A, 2.5.4B Programu Slovensko prostredníctvom nástroja IÚI.

Priestorové rozloženie aglomerácií pre vodovod a kanalizáciu – distribúcia na území SR

V rámci prílohy č. 7. Zoznam oprávnených aglomerácií nad 2000 EO a prílohy č.8 Zoznam oprávnených aglomerácií do 2000 EO 69.výzvy OP KŽP (OPKZP-PO1-SC121/122-2021-69) bolo identifikovaných:

- 135 obcí zaradených do 71 aglomerácií nad 2000 EO,
- 11 obcí zaradených do 10 aglomerácií pod 2000 EO.

Mapa 26 Priestorové rozloženie aglomerácií nad 2000 EO a aglomerácií pod 2000 EO určených pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete (MŽP SR)

Zdroj: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

Na základe analýzy priestorového rozloženia definovaných aglomerácií je možné konštatovať:

- Prevalu počtu aglomerácií určených pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete na území západného Slovenska (Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj, Nitriansky samosprávny kraj) a severe stredného Slovenska (Žilinský samosprávny kraj);
- Existenciu spojitých území, ktoré sú však fragmentované do viacerých aglomerácií (napr. územie na juhu Nitrianskeho samosprávneho kraja; územie na Hornej Nitre (Trenčiansky samosprávny kraj); okres Piešťany (Trnavský samosprávny kraj) a pod.) napriek neexistencii fyzickej bariéry alebo hornatého terénu neumožňujúceho budovanie spoločnej infraštruktúry.

Vzhľadom na chýbajúce informácie o priebežnej realizácii projektov výstavby vodovodnej a kanalizačnej siete nie je jednoznačný dôvod nerovnomerného priestorového rozloženia aglomerácií, ale predpoklady sú 2:

- Agglomerácie pre budovanie vodovodnej a kanalizačnej siete boli na úvod definované na území SR rovnomerne, ale v programovom období 2014 – 2021 boli pre realizáciu prioritne vybrané

aglomerácie na východnom Slovensku a ku koncu obdobia zostali nezrealizované projekty prevažne na území západného Slovenska;
alebo

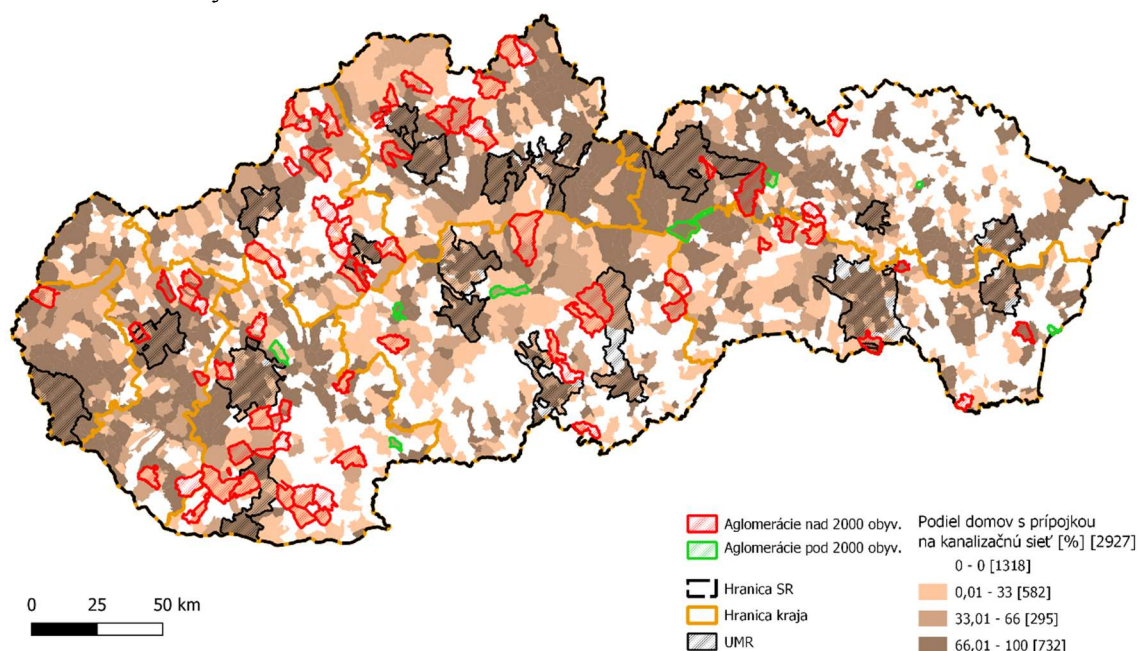
B. aglomerácie pre budovanie vodovodnej a kanalizačnej siete boli už od začiatku vybrané s vyšším zastúpením území na západe Slovenska.

V oboch prípadoch ide o nerešpektovanie princípu územnej súdržnosti.

Priestorové rozloženie aglomerácií pre vodovod a kanalizáciu – vzťah k území UMR a vybavenosti obcí v UMR vodovodnou a kanalizačnou infraštruktúrou

Ďalší parameter priestorovej analýzy sleduje rozmiestnenie aglomerácií pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete vo vzťahu k územiám UMR a vybavenosti obcí v ťažiskách osídlenia (s vysokou koncentráciou obyvateľstva a ekonomických aktivít) vodovodnou a kanalizačnou infraštruktúrou.

Mapa 27 Priestorové rozloženie aglomerácií nad 2000 EO a aglomerácií pod 2000 EO vo vzťahu k územiám UMR a vybavenosti obcí UMR vodovodom a kanalizačnou infraštruktúrou

Zdroj: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

Na základe analýzy je možné skonštatovať:

A. Väčšina definovaných aglomerácií nad 2000 EO je v priamom alebo blízkom susedstve s obcami zaradenými do UMR.

B. Obce v územiach UMR väčšinou vykazujú vysokú mieru podielu domov s napojením na kanalizačnú sieť avšak existujú územia UMR, kde sa nachádzajú obce, ktoré nemajú vybudovanú kanalizačnú infraštruktúru (napr. UMR Košice; UMR Michalovce; UMR Humenné; UMR Rimavská Sobota) alebo len nízky podiel napojenosti domov na kanalizačnú sieť (napr. UMR Nové Zámky – Komárno, UMR Lučenec a pod) a zároveň nie sú zaradené do predmetných aglomerácií nad a pod 2000 EO.

a. V týchto obciach na území UMR pravdepodobne nebude možné realizovať aktivity na dobudovanie vodovodnej a kanalizačnej infraštruktúry v rámci mechanizmu implementácie IÚI napriek identifikovaným územným potrebám a ich zaradeniu do UMR.

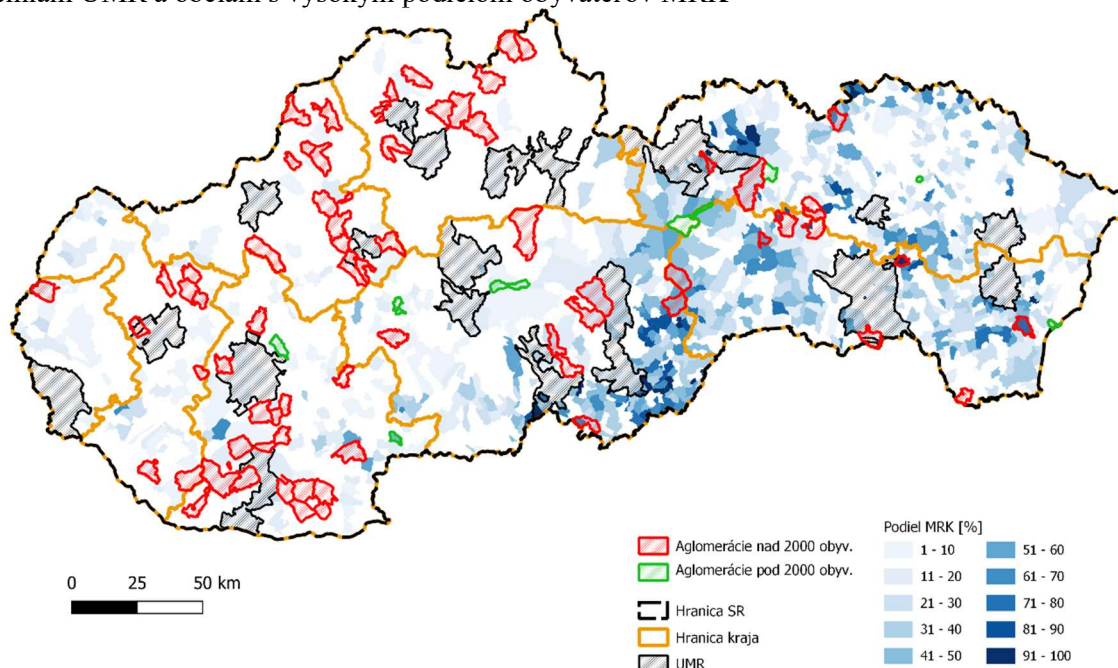
C. Existencia menšieho počtu obcí, ktoré sú zaradené do území UMR a zároveň sú zaradené do aglomerácií nad 2000 EO pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete (napr. UMR Trnava, UMR Žilina, UMR Prievidza – Nováky).

Priestorové rozloženie aglomerácií pre vodovod a kanalizáciu – vo vzťahu k obciam s vysokým podielom obyvateľstva MRK

Agglomerácie (nad a pod 2000 EO) definované pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete primárne nepokrývajú obce s vysokým podielom obyvateľstva MRK.

- Obce s vysokým podielom obyvateľstva MRK sú zároveň charakteristické nízkym podielom pripojenosti domov na kanalizačnú sieť.
- Vzhľadom na plánované prioritné riešenie budovania vodovodnej a kanalizačnej siete v definovaných aglomeráciách je vysoké riziko nedostatku zdrojov na riešenie budovania vodovodnej a kanalizačnej siete v obciach s vysokým podielom obyvateľov MRK.

Mapa 28 Priestorové rozloženie aglomerácií nad 2000 EO a aglomerácií pod 2000 EO vo vzťahu k územiám UMR a obciam s vysokým podielom obyvateľov MRK

Zdroj: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

Priestorové rozloženie aglomerácií pre vodovod a kanalizáciu – vo vzťahu k územiu SR podľa stupňa environmentálnej kvality

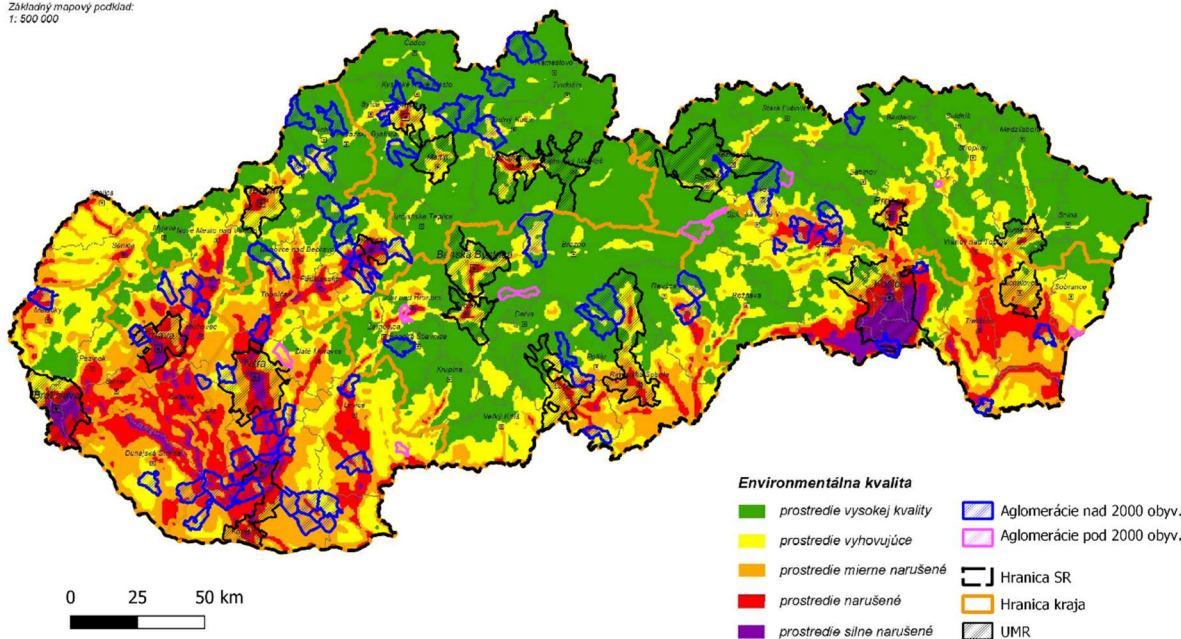
V neposlednom rade bolo sledované priestorové rozmiestnenie aglomerácií nad a pod 2000 EO vo vzťahu k stupňu environmentálnej kvality územia.

Mapa 29 Priestorové rozloženie aglomerácií pre vodovod a kanalizáciu – vo vzťahu k územia SR podľa stupňa environmentálnej kvality

Stupeň environmentálnej kvality územia

Autori: P. Bohuš - J. Klinda a kol.
Zostavil: SAŽP - CER Košice, 2010

Základný mapový podklad:
1: 500 000

Zdroj: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

- Rozlohou aj mierou environmentálne narušeného územia SR (územia UMR Košice) je pokryté len aglomeráciou nad 2000 EO v okolí obce Kechnec, pričom obce vo východnej a severnej časti UMR Košice nemajú vôbec vybudovanú kanalizačnú infraštruktúru.
- Významný deficit aglomerácií v Juhoslovenskej kotline (napr. okres Veľký Krtíš a Krupina) a v okresoch východného Slovenska (okres Trebišov, okres Michalovce) zaradené do kategórie prostredia environmentálne mierne narušeného až narušeného.
- Pomerne vysoký počet aglomerácií v území kategorizovanom ako prostredie vysokej environmentálnej kvality.

Z vyššie uvedených priestorových analýz rozmiestnenia aglomerácií (nad a pod 2000 EO) pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete je možné skonštatovať, že pri zachovaní takto definovaných aglomerácií a koncentracii zdrojov EŠIF na budovanie infraštruktúry vyplývajú nasledovné riziká:

- Nenaplnenie cieľov koncentrácie zdrojov do obcí s vysokou mierou obyvateľov MRK za účelom zvýšenia dostupnosti pitnej vody a kanalizačnej infraštruktúry v týchto obciach.
- Fragmentovanie vodovodnej a kanalizačnej siete a nebudovanie komplexných riešení vo funkčných mestských oblastiach charakteristických vysokou koncentráciou obyvateľov a ekonomických aktivít.
- Neriešenie environmentálnych dopadov v územiach s narušenou environmentálnou kvalitou.

10.9 Pokrytie internetom

V rámci Národného plánu širokopásmového pripojenia boli stanovené nasledujúce základné ciele v oblasti pripojenia na internet stanovené Európskou úniou:

- každý občan EÚ mal mať do 31.12.2020 prístup k internetu s rýchlosťou aspoň 30 Mbit/s,
- 50% všetkých domácností v EÚ mal mať do 31.12.2020 internet s rýchlosťou aspoň 100 Mbit/s
- nemocnice, školy, dopravné uzly, verejné inštitúcie majú mať do 31.12.2030 internet s rýchlosťou aspoň 1000 Mbit/s (= 1 Gbit/s).

Tieto podmienky vedú splniť len optické siete, preto je potrebná rozsiahla výstavba optických sietí. V rámci pripojenia na internet pomocou optického kábla existujú dva prípady optickej siete:

1. FTTB = Fibre to the Building – optický kábel je ukončený na vstupe do budovy, pri päte budovy alebo v spoločných priestoroch budovy – ide o domácnosti, ktoré sú pripravené na pripojenie;
2. FTTH = Fibre to the Home – optický kábel je ukončený priamo u zákazníka v jeho vnútorných priestoroch – ide o domácnosti, ktoré už sú pripojené na optický kábel.

V členení podľa rýchlosti pripojenia pomocou optického kábla sú 3 možné rýchlosti:

1. $\geq 144 \text{ kbps} < 100 \text{ Mbps}$
2. $\geq 144 \text{ kbps} < 1 \text{ Gbps}$
3. $\geq 1 \text{ Gbps}$

V Košickom kraji sú všetky obce napojené na internet pomocou vybranej technológie (na báze metalických káblov, optických káblov, koaxiálnych káblov (napr. káblová TV), technológia bezdrôtová (rádiová)).

Priemer pokrytia technológiou optických káblov FTTH v Košickom kraji bol k 30.6.2020 na úrovni 56,4% pokrytých domácností. Jedná sa o údaj o minimálnom pokrytí, nakoľko nie je možné zohľadniť prekrytie sieťami na danom území.

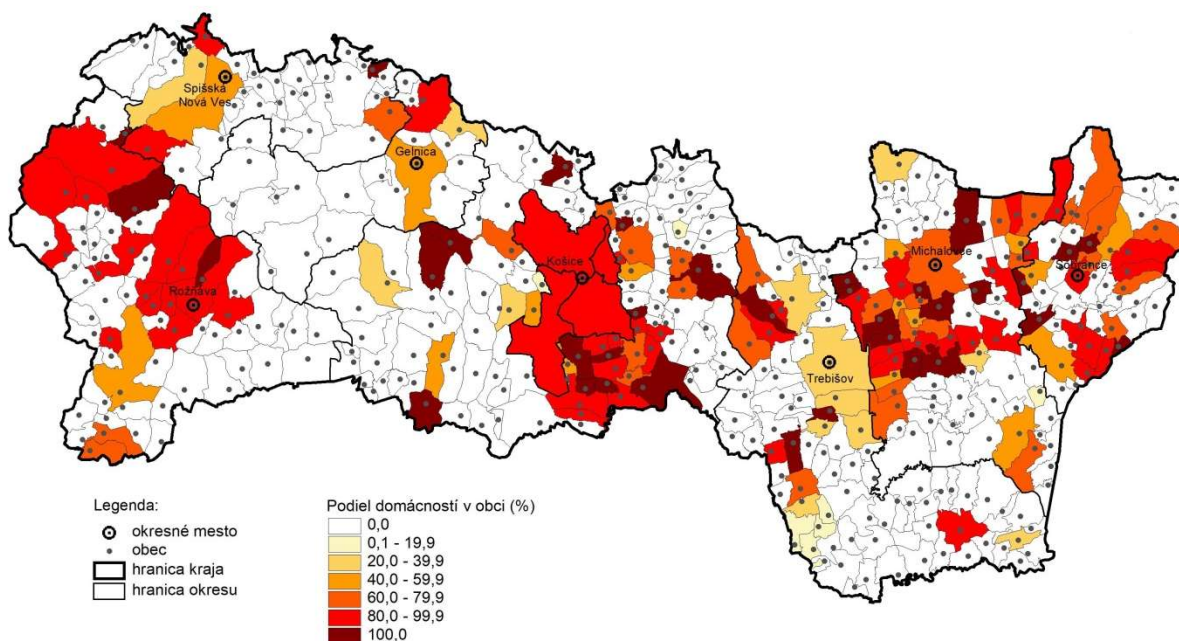
Podiel pripojených domácností na internet pomocou optického kábla FTTH v Košickom kraji dosiahol k 30.6.2020 hodnotu 18,8% domácností.

Tabuľka 88 Percentuálne pripojenie domácností na internet pomocou optického kábla technológiou FTTH v okresoch Košického kraja a v Košickom kraji (stav k 30.6.2020)

Územie (okres, kraj)	Podiel pripojených domácností (%)
Gelnica	2,2
Košice I – IV	32,4
Košice – okolie	15,7
Michalovce	21,3
Rožňava	8,1
Sobrance	24,3
Spišská Nová Ves	6,3
Trebišov	10,9
Košický kraj	18,8

Zdroj údajov: Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb

Mapa 30 Pokrytie domácností v obciach Košického kraja internetom pomocou optického kábla (FTTH) (stav k 30.6.2020)

Zdroj údajov: Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb, vlastné spracovanie

10.10 Zhrnutie

- Územím Košického kraja prebiehajú významné nadregionálne cestné, železničné a energetické ťahy. V rámci cestnej siete prevažujú cesty III. triedy, ktoré tvoria takmer 60% z celkovej dĺžky ciest v kraji. Diaľnice tvoria len 1,5% cestnej siete kraja. Kraj má hustú sieť železničných tratí, mesto Košice je druhým najväčším železničným uzlom SR. Prostredníctvom systému Východoslovenských prekladísk a širokorozchodnej trate je kraj napojený na Ukrajinu a Rusko. Dopravný potenciál kraja zvyšuje Letisko Košice – Airport Košice a.s., ktoré patrí do I. kategórie ako verejné letisko s medzinárodným významom.
- V regionálnej verejnej osobnej doprave rozsahom služieb dlhodobo dominuje prímestská autobusová doprava, ktorú zabezpečujú zmluvní autobusoví dopravcovia (eurobus, a.s. a ARRIVA Michalovce, a.s.). Vytvorenie integrovaného dopravného systému spoločného organizátora Košickým a Prešovským samosprávnym krajom IDS Východ pre región Východné Slovensko za účelom organizovania systému verejnej osobnej dopravy po dopravnej aj tarifnej stránke.
- Dopravu definuje Energetická politika SR ako jeden z vážnych problémov budúcnosti aj z pohľadu zaťaženia ovzdušia, najmä vzhľadom na stúpajúci trend konečnej spotreby energie v oblasti automobilovej dopravy.
- Na území Košického kraja je v súčasnosti celkový rozsah cykloturistických trás v dĺžke 1 936,45km, pričom najviac cyklotrás je v modrej (587km) a červenej farbe (530km) – trasy EuroVelo, cyklomagistrály a diaľkové trasy a paralelné trasy k nim.
- Najvyššia spotreba elektrickej energie, tepla i zemného plynu je v okrese Košice II (72% z celkovej spotreby elektrickej energie kraja a až 91% z celkovej spotreby tepla v kraji), čo súvisí predovšetkým s prítomnosťou spoločnosti U.S. Steel, s.r.o. Košice.
- Sektor energetiky svojou činnosťou ovplyvňuje všetky zložky životného prostredia a tým priamo či nepriamo aj ľudské zdravie. Jednou z vízií energetiky SR je aj významné zníženie energetickej, uhlíkovej a materiálnej náročnosti Slovenského hospodárstva a transformácia na čistú a nízkouhlíkovú energetiku. Znižovaniu emisií CO₂ v energetike definuje Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja.
- Košická kotlina je charakteristická prítomnosťou geotermálnych podzemných vôd s teplotou 120-160°C, a to v hĺbke menšej ako 3 000 metrov. Ukazuje sa ako najperspektívnejšia lokalita na Slovensku z hľadiska svojho potenciálu v oblasti využívania geotermálnej energie. Košický samosprávny kraj založil v roku 2019 spoločnosť GeoSurvey, s. r. o., ktorej hlavnou činnosťou je vybudovanie zdroja geotermálnej energie v prieskumnom území Čižatice na parcelách, ktoré sú vo vlastníctve Košického samosprávneho kraja.
- Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov dosahuje len 85,8%, čím kraj nedosahuje priemer SR a v rámci krajov SR ide o druhú najnižšiu napojenosť obyvateľov. Na verejnú kanalizáciu je v Košickom kraji napojených len 66,0% obyvateľov, čo je tretia najnižšia hodnota v rámci krajov SR.
- V rámci okresov Košického kraja je najnižšia miera napojenosti obyvateľov na verejné vodovody v okresoch Gelnica (66,7% v roku 2020), Košice – okolie a Trebišov. Najnižšiu Napojenosť obyvateľstva na verejnú kanalizačnú sieť je najnižšia v okrese Trebišov (36,5% v roku 2020), čím sa radí na posledné miesto aj v rámci SR. Nízku napojenosť na verejnú kanalizačnú sieť vykazujú aj okresy Sobrance, Gelnica a Košice – okolie.
- Priestorové analýzy rozmiestnenia aglomerácií (nad a pod 2000 EO) pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete poukázali, že pri zachovaní takto definovaných aglomerácií a koncentrácií zdrojov EŠIF na budovanie infraštruktúry vyplývajú nasledovné riziká:
  - Nenaplnenie cieľov koncentrácie zdrojov do obcí s vysokou mierou obyvateľov MRK za účelom zvýšenia dostupnosti pitnej vody a kanalizačnej infraštruktúry v týchto obciach.
  - Fragmentovanie vodovodnej a kanalizačnej siete a nebudovanie komplexných riešení vo funkčných mestských oblastiach charakteristických vysokou koncentráciou obyvateľov a ekonomických aktivít.
  - Neriešenie environmentálnych dopadov v územiach s narušenou environmentálnou kvalitou.
- V Košickom kraji bol priemer pokrytia technológiou optických káblov FTTH na minimálnej úrovni 56% pokrytých domácností. Podiel pripojených domácností na internet pomocou optického kábla FTTH v Košickom kraji dosiahol v roku 2020 hodnotu 18,8%.

11. INŠTITUCIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

11.1 Školská infraštruktúra

Materské školy

Počet materských škôl i počet žiakov v materských školách v Košickom kraji je v sledovanom období na relatívne stabilnej úrovni, s miernym nárastom počtu detí v materských školách, s čím súvisí aj rastúca potreba miest v týchto zariadeniach.

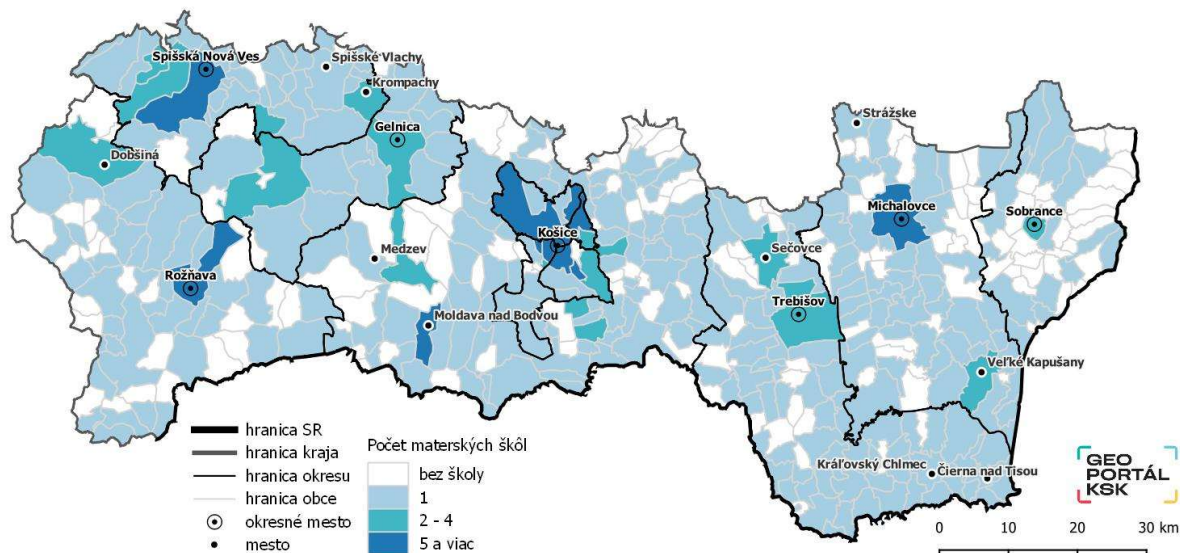
Počet materských škôl v Košickom kraji dosahuje v sledovanom období relatívne stabilnú hodnotu, v roku 2020 ich počet klesol na 439, z čoho je 394 (89,7%) štátnych, 27 súkromných a 18 cirkevných. V materských školách bolo v roku 2020 zapísaných spolu 20 640 detí, oproti roku 2014 ide o mierny nárast.

Tabuľka 89 Vývoj počtu materských škôl a počtu detí v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet materských škôl	440	447	447	454	456	455	439
Počet zapísaných detí	20 217	20 340	20 271	20 453	20 603	21 027	20 640

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

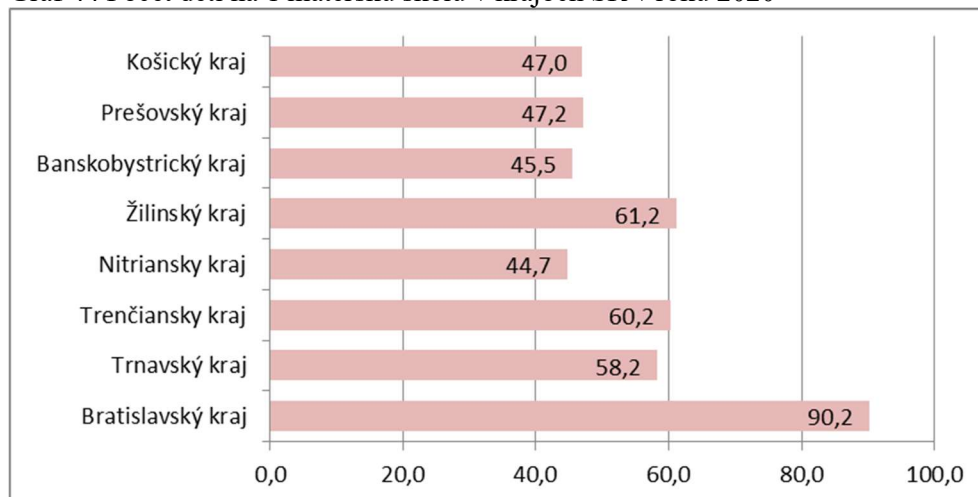
Mapa 31 Materské školy na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Zdroj: Štatistický úrad SR; vlastné spracovanie

V rámci krajov bolo v roku 2020 najviac materských škôl v Prešovskom (529), Košickom (439) a Nitrianskom kraji (423). Najviac detí v materských školách bol však najvyšší v Bratislavskom kraji, kde bolo zapísaných až 25 803 detí. Druhý najvyšší počet detí v materských školách bol v Prešovskom kraji (24 948 detí). Počet detí na jednu materskú školu dosahuje výrazné regionálne rozdiely, s maximom v Bratislavskom kraji, kde v roku 2020 pripadalo na 1 materskú školu až 90 detí. Počet učiteľov korešponduje s počtom detí v materských školách, s najvyšším počtom v Bratislavskom a Prešovskom kraji. Priemerný počet detí na 1 učiteľa je však v jednotlivých krajoch takmer rovnaký na úrovni 9,0-9,9 detí na 1 učiteľa.

Graf 44 Počet detí na 1 materskú školu v krajoch SR v roku 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov Košického kraja bolo v roku 2020 najviac materských škôl v meste Košice (92, t.j. 21% z celkového počtu materských škôl v kraji) a v okrese Košice – okolie (81). Najviac detí v materských školách bol najvyšší v meste Košice, kde bolo zapísaných až 7 458 detí, čo je 36% detí v materských školách v Košickom kraji. Významnú úlohu tu zohráva spádovosť mesta Košice. Z ostatných okresov kraja bolo najviac detí v materských školách v okresoch Košice – okolie, Spišská Nová Ves a Michalovce. Počet detí na jednu materskú školu dosahuje maximálne hodnoty v okresoch mesta Košice, s maximom v okrese Košice II, kde v roku 2020 pripadalo na 1 materskú školu až 91 detí. Najmenej detí na 1 materskú školu bolo v okrese Sobrance, kde v roku 2020 pripadalo na 1 materskú školu len 28 detí. Počet učiteľov korešponduje s počtom detí v materských školách, s najvyšším počtom v meste Košice. Priemerný počet detí na 1 učiteľa dosahuje priemernú úroveň 9 detí na 1 učiteľa.

Tabuľka 90 Počet materských škôl, detí a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020

Územie (okres, kraj)	Počet škôl	Počet detí	Počet učiteľov	Počet detí na 1 školu	Počet detí na 1 učiteľa
Gelnica	17	743	83	43,7	8,95
Košice I	34	2 420	277	71,2	8,74
Košice II	26	2 377	250	91,4	9,51
Košice III	12	947	105	78,9	9,02
Košice IV	20	1 714	185	85,7	9,26
<i>mesto Košice</i>	92	7 458	817	81,1	9,13
Košice – okolie	81	2 987	327	36,9	9,13
Michalovce	61	2 408	259	39,5	9,30
Rožňava	47	1 637	175	34,8	9,35
Sobrance	18	506	55	28,1	9,20
Spišská Nová Ves	56	2 573	286	45,9	9,00
Trebišov	67	2 328	269	34,7	8,65
Košický kraj	439	20 640	2 271	47,0	9,09
Slovenská republika	3 042	166 561	17 292	54,8	9,63

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Základné školy

Počet základných škôl v Košickom kraji má mierne klesajúci trend. Počet žiakov však postupne rastie, čo súvisí s aktuálnym demografickým vývojom.

Počet základných škôl v Košickom kraji zaznamenal v sledovanom období pokles z 310 v roku 2014 na 295 v roku 2020. Z celkového počtu základných škôl v Košickom kraji je 265 štátnych

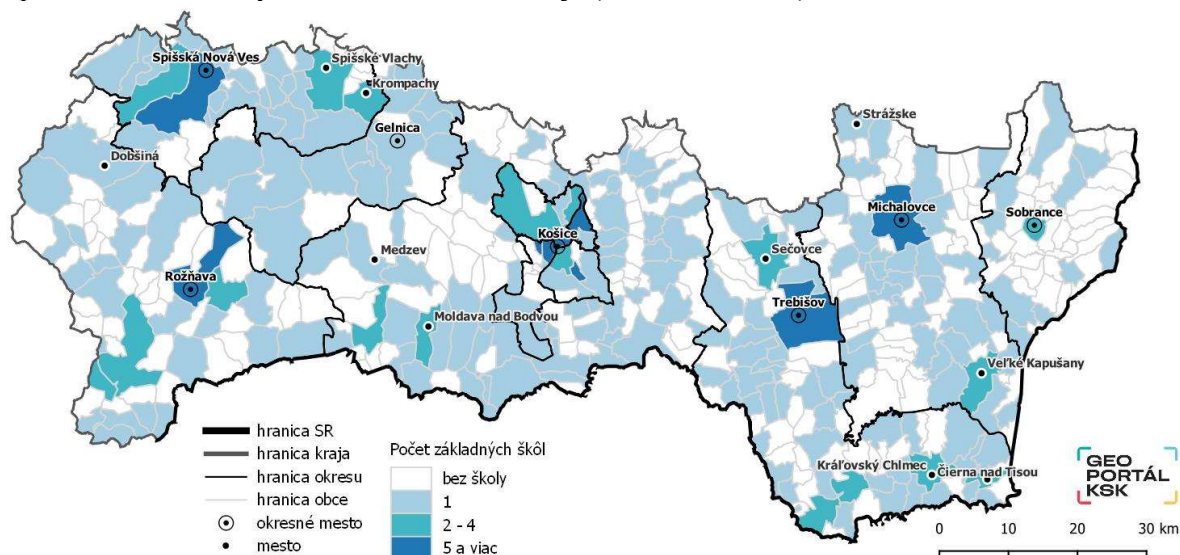
(89,3%), 11 súkromných a 19 cirkevných. Základné školy v Košickom kraji navštevovalo v roku 2020 spolu 69 727 žiakov, oproti roku 2014 ich počet narástol o 2 684 žiakov (4,0%).

Tabuľka 91 Vývoj počtu základných škôl a počtu žiakov v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet základných škôl	310	309	306	305	303	303	295
Počet žiakov v základných školách	67 043	67 290	67 834	68 627	69 337	69 770	69 727

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

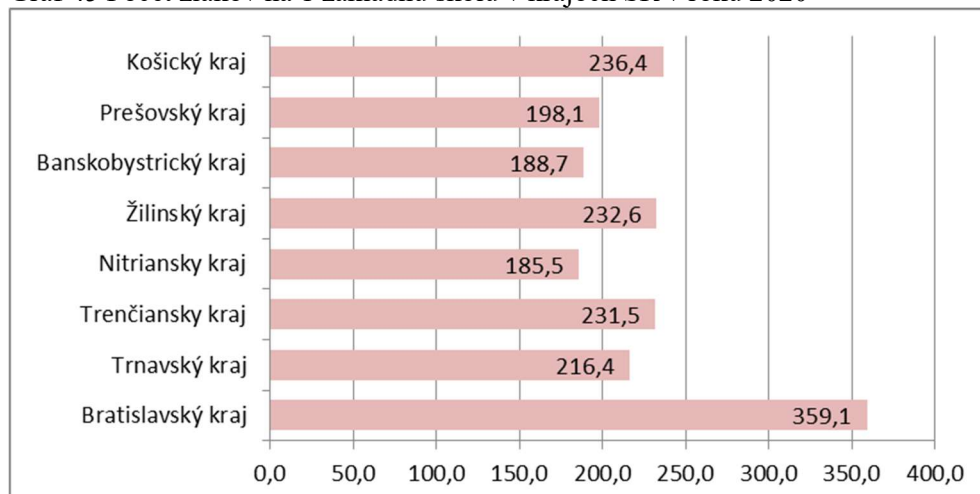
Mapa 32 Základné školy na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Zdroj: Štatistický úrad SR; vlastné spracovanie

V rámci krajov bolo v roku 2020 najviac základných škôl v Prešovskom (385), Košickom (295) a Nitrianskom kraji (289). Najviac žiakov v základných školách bolo v Prešovskom kraji, kde bolo zapísaných až 76 284 žiakov. Vysoký počet žiakov v základných školách bol aj v Košickom (69 727 žiakov), Žilinskom (59 776 žiakov) a v Bratislavskom kraji (59 603 žiakov). Počet žiakov na jednu základnú školu dosahuje výrazné regionálne rozdiely, s maximom v Bratislavskom kraji, kde v roku 2020 pripadalo na 1 základnú školu až 359 žiakov. Počet učiteľov korešponduje s počtom žiakov v základných školách, s najvyšším počtom v Prešovskom a Košickom kraji. Priemerný počet žiakov na 1 učiteľa je v jednotlivých krajoch na úrovni 11,5-13,9 žiakov na 1 učiteľa, s maximom v Bratislavskom a Košickom kraji.

Graf 45 Počet žiakov na 1 základnú školu v krajoch SR v roku 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov Košického kraja bolo v roku 2020 najviac základných škôl v meste Košice (49) a v okresoch Košice – okolie (57) a Trebišov (53). Najviac žiakov v základných školách bolo v meste Košice, kde bolo zapísaných až 19 116 žiakov, čo je 27% žiakov základných škôl v Košickom kraji. Významnú úlohu tu zohráva spádovosť mesta Košice. Z ostatných okresov kraja bolo najviac žiakov v základných školách v okresoch Košice – okolie, Spišská Nová Ves a Michalovce. Počet žiakov na jednu základnú školu dosahuje maximálne hodnoty v okresoch mesta Košice, s maximom v okrese Košice II, kde v roku 2020 pripadalo na 1 základnú školu až 408 žiakov a v okrese Spišská Nová Ves, kde pripadalo na 1 základnú školu 312 žiakov. Najmenej žiakov na 1 základnú školu bolo v okrese Sobrance, kde v roku 2020 pripadalo na 1 základnú školu len 132 žiakov. Počet učiteľov korešponduje s počtom žiakov v základných školách, s najvyšším počtom v meste Košice a v okresoch Košice – okolie, Spišská Nová Ves a Michalovce. Priemerný počet žiakov na 1 učiteľa dosahuje v Košickom kraji úroveň 13 žiakov na 1 učiteľa, s maximom v okrese Košice III (15,3 žiakov na 1 učiteľa) a minimom v okrese Sobrance (10,5 žiakov na 1 učiteľa).

Tabuľka 92 Počet základných škôl, žiakov a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020

Územie (okres, kraj)	Počet škôl	Počet žiakov	Počet učiteľov	Počet žiakov na 1 školu	Počet žiakov na 1 učiteľa
Gelnica	12	3 221	254	268,4	12,68
Košice I	14	5 301	402	378,6	13,19
Košice II	17	6 940	526	408,2	13,19
Košice III	6	2 207	144	367,8	15,33
Košice IV	12	4 668	343	389,0	13,61
<i>mesto Košice</i>	<i>49</i>	<i>19 116</i>	<i>1 415</i>	<i>390,1</i>	<i>13,51</i>
Košice – okolie	57	10 819	814	189,8	13,29
Michalovce	44	10 076	752	229,0	13,40
Rožňava	34	5 272	429	155,1	12,29
Sobrance	12	1 592	151	132,7	10,54
Spišská Nová Ves	34	10 603	722	311,9	14,69
Trebišov	53	9 028	767	170,3	11,77
Košický kraj	295	69 727	5 304	236,4	13,15
Slovenská republika	2 069	461 060	36 595	222,8	12,60

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Stredné školy

Počet stredných odborných škôl v Košickom kraji stúpol od roku 2014 o 2 školy na 61 škôl v roku 2020, z tohto počtu je 45 štátnych škôl (73,8%), 12 súkromných a 4 cirkevné. V rámci denného štúdia SOŠ v roku 2020 navštevovalo 18 314 žiakov (oproti roku 2014 pokles o 1,8 tisíc žiakov).

V Košickom kraji bolo v roku 2020 evidovaných 34 gymnázií, z toho je 22 štátnych (64,7%), 4 súkromné a 8 cirkevných. Gymnázia navštevovalo v roku 2020 v rámci denného štúdia 10 428 žiakov, oproti roku 2014 sa ich počet znížil o 1 216 žiakov.

Klesajúci trend vo vývoji počtu žiakov je aj na konzervatóriách, keď 4 konzervatória v Košickom kraji v roku 2020 navštevovalo 836 žiakov a ich počet oproti roku 2014 klesol o 126 žiakov.

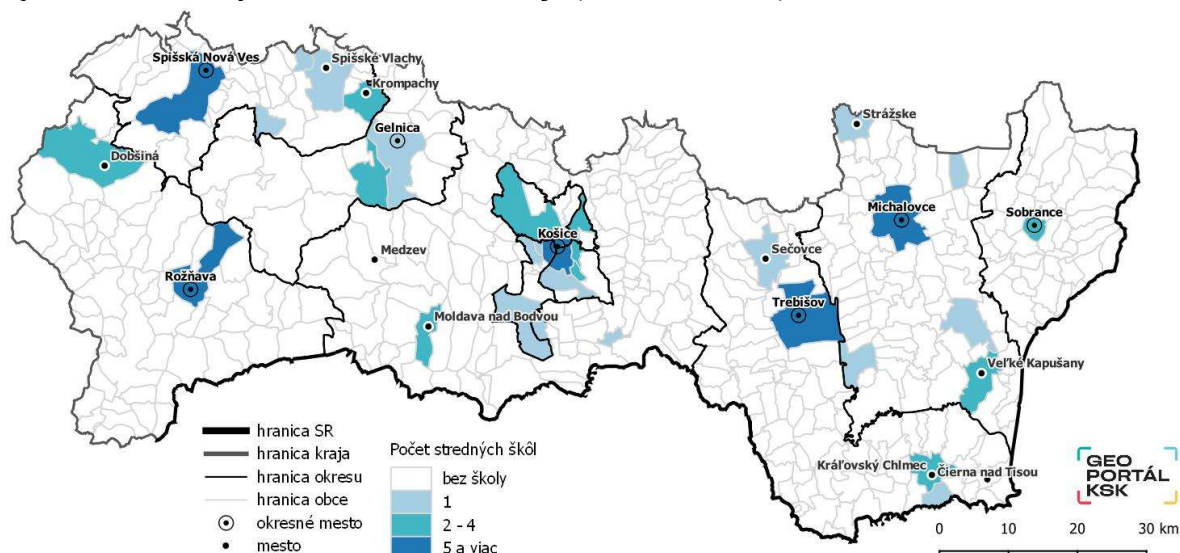
Na území krajského mesta Košice bolo v roku 2020 spolu 29 stredných odborných škôl, ktoré navštevovalo 9 477 žiakov (51,7% žiakov stredných odborných škôl v Košickom kraji), 20 gymnázií s počtom 6 429 žiakov (61,7% žiakov gymnázií v Košickom kraji) a všetky 4 konzervatória.

Tabuľka 93 Vývoj počtu stredných škôl a počtu žiakov denného štúdia v Košickom kraji a v meste Košice v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet stredných odborných škôl	59	63	61	61	61	61	61
Počet žiakov v SOŠ	20 181	20 135	19 545	18 546	17 798	18 034	18 314
Počet gymnázií	36	36	36	35	35	34	34
Počet žiakov v gymnáziách	11 644	11 449	11 243	11 418	11 118	10 574	10 428
Počet konzervatórií	4	4	4	4	4	4	4
Počet žiakov v konzervatóriách	962	870	871	844	832	835	836
z toho v meste Košice							
Počet stredných odborných škôl	29	29	29	29	29	29	29
Počet žiakov v SOŠ	11 489	10 533	10 207	9 889	9 487	9 391	9 477
Počet gymnázií	20	20	20	19	19	18	18
Počet žiakov v gymnáziách	6 384	6 289	6 219	6 410	6 404	6 390	6 429
Počet konzervatórií	4	4	4	4	4	4	4
Počet žiakov v konzervatóriách	962	870	871	844	832	835	836

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Mapa 33 Stredné školy na území Košického kraja (stav v roku 2021)

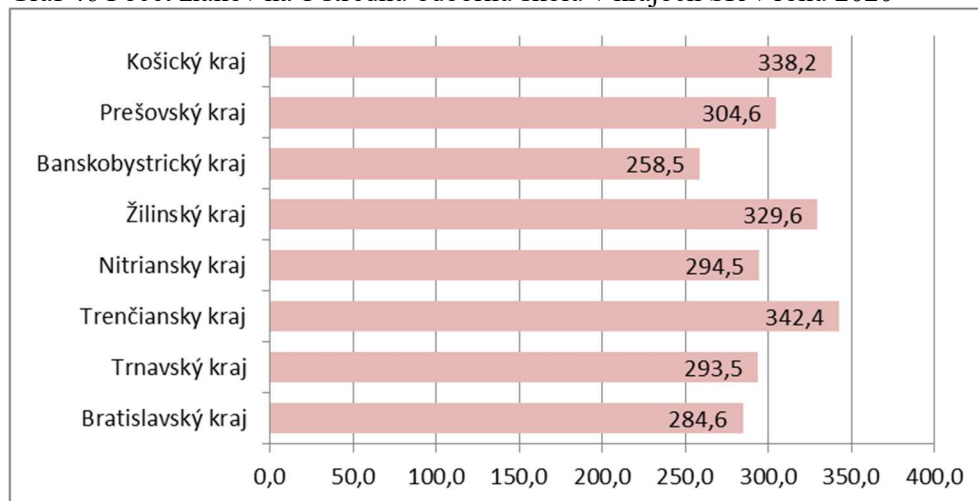

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR; vlastné spracovanie

Počet stredných odborných škôl na úrovni krajov bol v roku 2020 najvyšší v Prešovskom (67) a Košickom kraji (61), najnižší v Trenčianskom kraji (36 škôl). Najviac žiakov v stredných odborných školách bolo v Košickom kraji, kde bolo zapísaných 20 630 žiakov a v Prešovskom kraji (20 408 žiakov). Počet žiakov na jednu strednú odbornú školu dosahuje v priemere za SR hodnotu 304 žiakov,

s maximom v Trenčianskom a Košickom kraji, kde v roku 2020 pripadalo na 1 strednú odbornú školu cca 340 žiakov. Počet učiteľov v stredných odborných školách je najvyšší v Košickom a Prešovskom kraji. Priemerný počet žiakov na 1 učiteľa je v jednotlivých krajoch na úrovni 9,2-11,6 žiakov na 1 učiteľa, s maximom v Košickom a Prešovskom kraji.

Graf 46 Počet žiakov na 1 strednú odbornú školu v krajoch SR v roku 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov Košického kraja bolo v roku 2020 najviac stredných odborných škôl v meste Košice (29, čo je takmer polovica stredných odborných škôl v kraji) a v okresoch Michalovce (9), Spišská Nová Ves (8) a Trebišov (7). Najviac žiakov v stredných odborných školách bolo rovnako v meste Košice, kde bolo zapísaných až 10 576 žiakov, čo je 51% žiakov stredných odborných škôl v Košickom kraji. Významnú úlohu tu zohráva spádovosť a centrálna funkcia mesta Košice. Z ostatných okresov kraja bolo najviac žiakov v stredných odborných školách v okresoch Trebišov, Michalovce a Spišská Nová Ves. Počet žiakov na jednu strednú odbornú školu dosahuje maximálne hodnoty v okrese Trebišov, kde v roku 2020 pripadalo na 1 strednú odbornú školu až 426 žiakov a v okresoch mesta Košice, s maximom v okrese Košice IV, kde pripadalo na 1 strednú odbornú školu 377 žiakov. Počet učiteľov korešponduje s počtom žiakov v stredných odborných školách, s najvyšším počtom v meste Košice a v okresoch Michalovce, Spišská Nová Ves a Trebišov. Priemerný počet žiakov na 1 učiteľa dosahuje v Košickom kraji úroveň 11 žiakov na 1 učiteľa, s maximom v okrese Gelnica (36,6 žiakov na 1 učiteľa) a minimom v okrese Košice III (7 žiakov na 1 učiteľa).

Tabuľka 94 Počet stredných odborných škôl, žiakov a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020

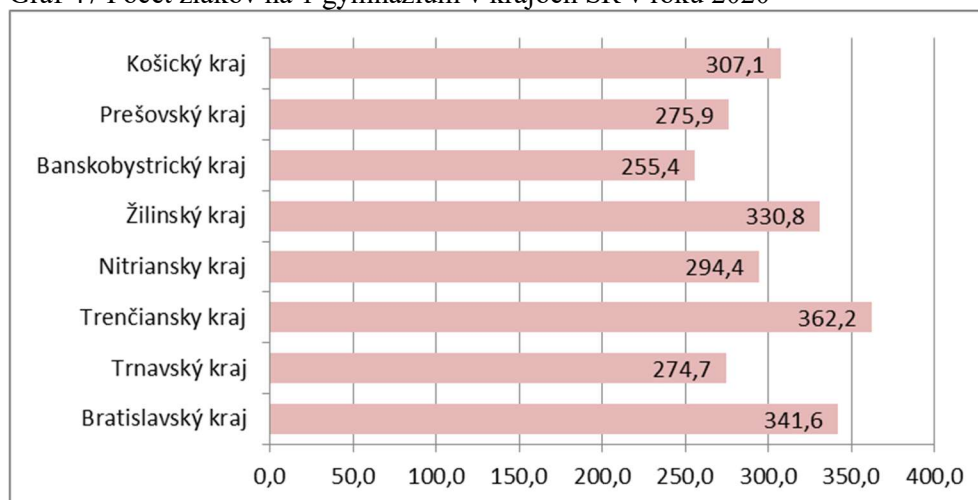
Územie (okres, kraj)	Počet škôl	Počet žiakov	Počet učiteľov	Počet žiakov na 1 školu	Počet žiakov na 1 učiteľa
Gelnica	1	293	8	293,0	36,63
Košice I	12	4 356	474	363,0	9,19
Košice II	2	660	52	330,0	12,69
Košice III	1	281	40	281,0	7,03
Košice IV	14	5 279	430	377,1	12,28
<i>mesto Košice</i>	29	10 576	996	364,7	10,62
Košice – okolie	1	277	21	277,0	13,19
Michalovce	9	2 618	249	290,9	10,51
Rožňava	5	1 260	129	252,0	9,77
Sobrance	1	227	21	227,0	10,81
Spišská Nová Ves	8	2 396	183	299,5	13,09
Trebišov	7	2 983	167	426,1	17,86
Košický kraj	61	20 630	1 774	338,2	11,63

Slovenská republika	437	133 030	12 356	304,4	10,77
----------------------------	------------	----------------	---------------	--------------	--------------

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Počet gymnázií bol v roku 2020 na úrovni krajov najvyšší v Bratislavskom (44), Prešovskom (38) a Košickom kraji (34). Najmenší počet gymnázií bol v Trenčianskom kraji (17). Najviac žiakov v gymnáziách bolo v Bratislavskom kraji, kde bolo zapísaných 15 031 žiakov a v Košickom a Prešovskom kraji (10 tisíc žiakov). Počet žiakov na jedno gymnázium dosahuje v priemere za SR hodnotu 305 žiakov, s maximom v Trenčianskom a Bratislavskom kraji, kde v roku 2020 pripadalo na 1 gymnázium 360, resp. 340 žiakov. Počet učiteľov korešponduje s počtom žiakov v gymnáziách, s najvyšším počtom v Bratislavskom, Košickom a Prešovskom a kraji. Priemerný počet žiakov na 1 učiteľa na gymnáziách je v jednotlivých krajoch na úrovni 10-11 žiakov na 1 učiteľa, s maximom v Nitrianskom, Žilinskom a Trenčianskom kraji.

Graf 47 Počet žiakov na 1 gymnázium v krajoch SR v roku 2020

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

V rámci okresov Košického kraja bolo v roku 2020 najviac gymnázií v meste Košice (18, čo je 53% gymnázií v kraji, z toho 9 v okrese Košice I). Rovnako v meste Košice bolo aj najviac žiakov v gymnáziách v rámci kraja, kde bolo zapísaných až 6 429 žiakov, čo je 61,6% žiakov gymnázií v Košickom kraji. Významnú úlohu tu zohráva spádovosť a centrálna funkcia mesta Košice. Z ostatných okresov kraja bolo najviac žiakov v gymnáziách v okresoch Michalovce a Spišská Nová Ves. Počet žiakov na jedno gymnázium dosahuje maximálne hodnoty v okrese Košice III, kde v roku 2020 pripadalo na 1 gymnázium až 484 žiakov a v okresoch Košice I (398 žiakov) a Michalovce (371 žiakov). Počet učiteľov korešponduje s počtom žiakov v gymnáziách, s najvyšším počtom v meste Košice (61% všetkých učiteľov gymnázií v kraji) a v okresoch Michalovce a Spišská Nová Ves. Priemerný počet žiakov na 1 učiteľa dosahuje v Košickom kraji úroveň 10,5 žiakov na 1 učiteľa, s maximom v okrese Rožňava (12,2 žiakov na 1 učiteľa) a minimom v okrese Košice – okolie (7,7 žiakov na 1 učiteľa).

Tabuľka 95 Počet gymnázií, žiakov a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020

Územie (okres, kraj)	Počet škôl	Počet žiakov	Počet učiteľov	Počet žiakov na 1 školu	Počet žiakov na 1 učiteľa
Gelnica	1	131	13	131,0	10,08
Košice I	9	3 583	314	398,1	11,41
Košice II	4	1 141	124	285,3	9,20
Košice III	1	484	48	484,0	10,08
Košice IV	4	1 221	118	305,3	10,35
mesto Košice	18	6 429	604	357,2	10,64
Košice – okolie	2	147	19	73,5	7,74
Michalovce	3	1 115	106	371,7	10,52

Územie (okres, kraj)	Počet škôl	Počet žiakov	Počet učiteľov	Počet žiakov na 1 školu	Počet žiakov na 1 učiteľa
Rožňava	2	598	49	299,0	12,20
Sobrance	1	265	24	265,0	11,04
Spišská Nová Ves	4	996	96	249,0	10,38
Trebišov	3	761	79	253,7	9,63
Košický kraj	34	10 442	990	307,1	10,55
Slovenská republika	233	71 128	6 842	305,3	10,40

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

KSK je najväčším zriaďovateľom stredných škôl v Košickom kraji. V zriaďovateľskej pôsobnosti KSK bolo v roku 2020 spolu 63 stredných škôl, čo predstavuje 64% škôl v rámci Košického kraja. V školskom roku 2020/2021 študovalo na stredných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK celkom 23 718 žiakov, čo je 74% z celkového počtu stredoškôľakov študujúcich v Košickom kraji.

Z pohľadu zriaďovateľov je v sieti škôl a školských zariadení SR významný podiel cirkevných a súkromných škôl. Z celkového počtu 99 stredných škôl a zariadení je 69 škôl zriadených verejnými zriaďovateľmi (Košický samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj, Okresný úrad Košice a Mesto Rožňava), 12 škôl zriadených štátom uznanou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou (cirkevné školy) a 18 škôl zriadených inou fyzickou alebo právnickou osobou (súkromné školy).

Najviac (približne 22%) stredoškolských absolventov do 5 rokov od ukončenia štúdia v Košickom kraji pracovalo ako pracovníci v službách a obchode. V prvom polroku 2020 si približne 44% absolventov stredných škôl do 25 rokov v Košickom kraji našlo prácu v korešpondujúcom zamestnaní vyštudovanému odboru vzdelania. Veľká časť stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelaných absolventov si prácu nachádzalo mimo odbor vzdelania, ktorý vyštudovali.

Najviac sa uplatnili vo vyštudovanom odbore absolventi stredných a vysokých škôl, ktorí ukončili štúdium pred menej ako 5 rokmi v oblasti zdravotníctva a technických vied. Viac ako 56% absolventov z týchto odborov sa uplatnilo v korešpondujúcom zamestnaní. V najväčšej miere pracujú vo vyštudovanom odbore absolventi odborov zdravotnícky laborant, diplomovaná všeobecná sestra, sanitár, hutník operátor, učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, programátor obrábacích a zvracacích strojov a zariadení, zdravotnícky asistent, mechanik elektrotechnik. Naopak, najmenej sa uplatnili v odbore vzdelania absolventi z oblasti poľnohospodárstva a prírodných vied.

Duálne vzdelávanie

Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov nastavil podmienky pre rozvoj prípravy žiakov v systéme duálneho vzdelávania (DSV) v spolupráci so zamestnávateľmi na základe uzatvorených zmlúv. Žiak sa pripravuje na výkon povolania podľa konkrétnych podmienok a požiadaviek zamestnávateľa. Zamestnávateľ, ktorý má záujem o DSV musí splniť stanovené podmienky a podať žiadosť o overenie spôsobilosti zamestnávateľa.

V Košickom kraji je do duálneho systému vzdelávania zapojených aktívne 32 stredných odborných škôl. V rokoch 2018 – 2021 došlo k významnému nárastu počtu duálnych zmlúv, učebných zmlúv a tiež ku nárastu počtu zamestnávateľov zapojených so strednými odbornými školami do systému duálneho vzdelávania. Počet zapojených stredných odborných škôl do DSV narástol zo 16 na 34, počet prevádzok stúpol zo 121 na 432 a počet uzatvorených učebných zmlúv (zmluva medzi žiakom a zamestnávateľom) stúpol zo 184 na 582.

K januáru 2022 bolo v Košickom kraji do DSV zapojených 241 zamestnávateľov so strednými odbornými školami. Najvýznamnejšími zamestnávateľmi v kraji so školou s duálnym systémom vzdelávania sú:

- U. S. Steel Košice, s.r.o. – SOŠ priemyselných technológií, Učňovská 5, Košice-Šaca – hutník operátor 2262 K, mechanik strojov a zariadení 2413 K, mechatronik 2679 K
- Embraco Slovakia s.r.o. – Spišská Nová Ves – SOŠ ekonomická, Stojan 1, Spišská Nová Ves 052 01– obchodná akadémia 6317 M
- Inžinierske stavby, a.s. – Obchodná akadémia, Watsonova 61, Košice 041 38 – obchodný pracovník 6442 K

- AGROTRADE GROUP spol. s r.o. – Obchodná akadémia, Ul. Akademika Hronca 8, Rožňava – ekonomické lýceum 6325 M
- KÚPELE ŠTÓS, a.s. – SOŠ Obchodu a služieb Jána Bocatia, Bocatiova 1, Košice – kuchár 6445 H
- T-Systems – Stredná priemyselná škola Elektrotechnická Košice – elektrotechnika 2675 M

Počet uzatvorených učebných zmlúv (t.j. zmluva zamestnávateľ – žiak) uzavretých so žiakmi dosiahol k 31.10.2021 hodnotu 1 262, k 31.03.2022 stúpol ich počet na 1 700.

Z verifikovanej potreby a prognózy DSV na roky 2023/2024 je záujem o 1 674 miest v nasledovných odboroch do DSV – strojárstvo, elektrotechnika, ekonomika, obchod a služby. Verifikovanú potrebu zisťujú stavovské a profesijné organizácie pre potreby trhu práce. (Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v Košickom samosprávnom kraji 2021 – 2025)

Neformálne vzdelávanie

Košický samosprávny kraj na základe dotazníkového prieskumu u vyše 4250 respondentov vo veku od 11 – 23 rokov a v spolupráci s 31 organizáciami pracujúcimi s mládežou participatívne vytvoril Koncepciu rozvoja práce s mládežou na území Košického kraja na roky 2021 – 2025 (2030) za účelom systematickej podpory práce s mládežou a s apelom na 6 strategických priorít:

- Podpora synergie formálneho a neformálneho vzdelávania (využívanie metód a prvkov neformálneho vzdelávania v edukačnom procese),
- Aktívne občianstvo a participácia (podpora školských parlamentov, rovesníckeho prístupu vo vzdelávaní, participatívne rozpočty na školách),
- Podpora podnikavosti a kritického myslenia (ponuka kvalitných programov zameraných na finančnú gramotnosť, podnikanie, digitálnu bezpečnosť, vytváranie debatačných krúžkov),
- Posilnenie fyzickej a psychickej reziliencie (uľahčenie adaptácie novoprijatých žiakov, podpora rovesníckej poradne, pozitívnej klímy na školách a posilnenie duševného zdravia u mladých ľudí),
- Sociálna inklúzia znevýhodnenej mládeže (podpora inkluzívneho prístupu na školách),
- Prierezové témy: dobrovoľníctvo, medzinárodné mobility a environmentálna výchova.

Všetky strategické priority majú byť rozvíjané prostredníctvom formálneho i neformálneho vzdelávania s cieľom sprostredkovať mladým ľuďom v Košickom kraji čo najviac osobných skúseností, ktoré môžu mať formatívny vplyv na ich postoje a hodnotový systém.

Košický samosprávny kraj preto sieťuje viacero organizácií pracujúcich s mládežou a na základe pravidelných pracovných stretnutí vytvára aktivity, ktoré sú následne implementované do vyučovacieho procesu na školách (hlavne stredných) v Košickom kraji.

Vysoké školy

Vysoké školy poskytujú vysokoškolské vzdelávanie a realizujú tvorivé vedecké bádanie alebo umeleckú tvorivú činnosť. Na území Košického kraja majú sídlo 3 verejné vysoké školy, ktoré majú charakter univerzitných vysokých škôl a 1 súkromná vysoká škola neuniverzitného charakteru. Na vysokých školách v Košickom kraji študovalo v roku 2020 spolu 19 234 študentov, z toho bolo 17 685 v dennej forme (92%). Počet absolventov v dennom štúdiu dosiahol v roku 2020 hodnotu 4 202 osôb.

Technická univerzita v Košiciach poskytuje vzdelávanie v študijných programoch všetkých troch stupňov. Má 9 fakúlt (fakulta materiálov, metalurgie a recyklácie, strojnícka, elektrotechniky a informatiky, stavebná, ekonomická, výrobných technológií so sídlom v Prešove, umení, letecká a fakulta baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií), ktoré vzdelávajú nielen v technických disciplínach, ale aj v oblasti ekonomických vied, či umenia.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach poskytuje trojstupňové vysokoškolské vzdelávanie na základe najnovších vedeckých poznatkov na 5 fakultách (lekárska, prírodovedecká, právnická, filozofická a verejnej správy).

Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, zriadená ako Vysoká škola veterinárska, je jedinou inštitúciou svojho druhu pre univerzitné veterinárske vzdelávanie a jednou z dvoch pre farmaceutické vzdelávanie v Slovenskej republike.

Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach je súkromná vysoká škola zabezpečujúca vysokoškolské štúdium prvého stupňa zameraného na prípravu odborníkov v oblasti ochrany osôb a majetku.

V Košickom kraji pretrvávajú zlé prepojenie a slabá spolupráca medzi univerzitami, výskumnými inštitúciami a podnikmi, ako aj nízka úroveň komerčného využívania infraštruktúry výskumu a vývoja. Firmy v minimálnej miere využívajú informácie, znalosti a kapacity univerzít a výskumných inštitúcií. Tento stav sa pomaly zlepšuje a zvyšuje sa aj hustota väzieb medzi firmami a ich prepojenia na univerzity. Angažovanosť firiem priemyslu alebo klastrov pôsobiacich v Košickom kraji v oblasti vzdelávania je čoraz významnejšia. Vytvára sa tak priestor nie len na rozvoj vzdelávania a kompetencií, ale aj inovácií. Dobrý inovačný potenciál sa za posledné roky rozvinul najmä cez rozvoj a modernizáciu vedecko-výskumnej a start-upovej infraštruktúry. (Regionálna inovačná stratégia Košického kraja 2021 – 2030)

Únik mozgov

Problematike úniku mozgov sa v rámci projektu Národný konvent o EÚ venuje expertná pracovná skupina zameraná na okruh „jednotný trh“, z ktorej odporúčanií vyplynulo nasledovné:

Emigrácia z nových členských štátov EÚ je neobvykle veľká, vytrvalá a s výrazným podielom vzdelaných a mladých ľudí. Emigrácia bude pokračovať dokiaľ a neznižia vysoké rozdiely medzi novými a pôvodnými členskými štátmi. Emigrácia môže byť pre EÚ ako celok pozitívna, na vysielajúce štáty má však negatívne dopady, ktoré sa môžu navzájom posilňovať:

- odchodom mladých zhoršuje demografické trendy,
- znižuje veľkosť pracovnej sily,
- odchodom kvalifikovaných znižuje produktivitu práce,
- znižuje príjmy a zvyšuje sociálne výdavky rozpočtu verejnej správy,
- spomaľuje hospodársky rast a konvergenciu.

Pozitívny efekt na ekonomiku EÚ je navyše znížený faktom, že mnoho vysokoškolsky vzdelaných Slovákov pracuje v zahraničí v nízko-kvalifikovaných zamestnaniach.

Emigrácia zo Slovenska je starým fenoménom. Zvlášť z východného Slovenska odchádzali za prácou státisíce obyvateľov vtedajšieho Rakúsko – Uhorska. Po roku 1989 sa emigrácia ako téma vrátila, pričom odchádzajú hlavne mladí a kvalifikovaní ľudia. To má negatívne dopady na slovenské hospodárstvo, rýchlosť konvergenzie a presadzovanie spoločenských zmien.

Negatíva emigrácie sa špeciálne prejavujú na východnom Slovensku, odkiaľ za štúdiom či prácou v zahraničí odchádza najviac ľudí. Efekt sa znásobuje vysokým podielom aj na vnútornej migrácii za prácou do iných, bohatších krajov Slovenska.

Zo Slovenska emigrovalo v rokoch 2000 – 2015 až 300 tisíc obyvateľov. Viac ako polovica z nich mala menej ako 30 rokov. Z absolventov vysokých škôl odišiel do zahraničia približne každý desiaty, najčastejšie absolventi lekárskejších a technických fakúlt. Najvyššia miera odchodu do zahraničia v rokoch 2005 – 2015 bola v okresoch na severovýchode Slovenska – v okrese Snina 6,5%, Humenné 6,3% a Medzilaborce 5,8%. Len 64% respondentov výskumu iniciatívy Východ nie je exit chcelo v nasledujúcich 5 rokoch zostať žiť na východnom Slovensku, 21% sa plánovalo presťahovať do iných regiónov a zvyšných 15% chcelo emigrovať.

Až 19% slovenských vysokoškolákov študuje v zahraničí, ide o druhý najvyšší podiel v OECD. Nízky podiel študentov sa chce po absolvovaní štúdia vrátiť pracovať na Slovensko. Rôzne výskumy uvádzajú, že len 3 z 10 študentov sa plánujú vrátiť. O návrate uvažujú kvôli rodinnému zázemiu. Naopak, odrádza ich vysoká miera korupcie, nízka kvalita verejných služieb, nízka životná úroveň, nízke platy a menej zaujímavé pracovné príležitosti. Podľa rôznych výskumov chce do zahraničia odísť 27-50% domácich absolventov.

Slovensko nemá výraznejšie nástroje na prilákanie vysokokvalifikovaných pracovníkov s výnimkou Slovenského akademického a vedeckého programu, ktorý uľahčuje príchod výskumníkov na Slovenskú akadémiu vied, Slovenskú technickú univerzitu a Univerzitu Komenského v Bratislave. Rovnako je obmedzená podpora výskumných pobytov v zahraničí.

Viacere inštitúcie si všímajú fenomén emigrácie a navrhujú potrebné politiky na jej spomalenie a kompenzáciu. V Košiciach organizuje iniciatíva Východ nie je exit spolu s miestnou podnikateľskou komunitou a univerzitami pravidelné konferencie, na ktoré prizýva aj samosprávu a centrálnu vládu. Zdá sa však, že vládne aj mimovládne aktivity trpia určitou kampaňovitosťou a nedostatkom akcieschopnosti. Napr. v roku 2017 – 2018 sa objavilo viacero výskumov a aktivít venovaných úniku mozgov, vláda prijala aj niektoré politiky podporujúce napr. návrat absolventov zo zahraničia. Nie sú to však systémové a trvajúce snahy a preto ich úspešnosť je limitovaná.

Únik mozgov vo všeobecnosti súvisí s nesúladom medzi potrebami miestneho trhu práce a kvalifikáciami, ktoré produkuje vzdelávací systém. Na Slovensku ide zároveň o nedostatočnú možnosť podieľať sa na spoločnom rozhodovacom procese a o nedostatočnú kvalitu verejných služieb. S ohľadom na doterajší vývoj a dôsledky pandémie, ktoré smerujú globálnu ekonomiku do krízy, a závermi Európskeho výboru regiónov z roku 2020, navrhuje pracovná skupina v rámci problematiky úniku mozgov:

- *Vzdelávanie* – Zabezpečiť podporu zriaďovateľom základných a stredných škôl tak, aby mohli v rámci miestneho partnerstva s podnikateľským sektorom výrazne zvýšiť kvalitu vzdelávania a prístup k vzdelávaniu aj znevýhodneným skupinám. V rámci duálneho vzdelávania prepájať odborné školy predovšetkým s malými a strednými podnikmi. Finančne motivovať vysoké školy, aby spolupracovali s miestnym priemyslom a výskumom na podpore zvyšovania konkurencieschopnosti miestnej ekonomiky. Zabezpečiť celoživotné vzdelávanie a zvýšiť kvalitu ľudských zdrojov samospráv.
- *Kvalita života* – Samosprávy musia mať rozhodovacie právomoci a financie na to, aby zlepšili prístup obyvateľov k verejným službám, vrátane zdravotníctva a dopravy, znižovali investičný dlh a vedeli zabezpečiť dostupné bývanie. Bez možnosti samospráv reálne ovplyvňovať rozvoj miestnej ekonomiky a kvality života nie je možné spomaliť či otočiť súčasný trend emigrácie vysoko aj menej kvalifikovanej pracovnej sily.

11.2 Zdravotná a všeobecná ambulantná starostlivosť

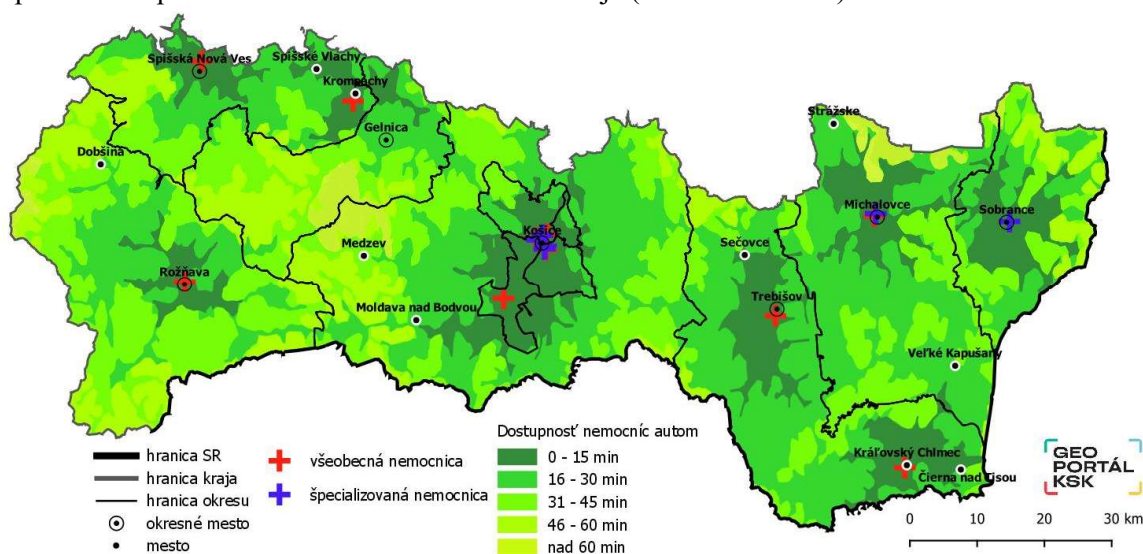
V kraji bolo ku koncu roka 2020 evidovaných 17 nemocníc, z toho je 7 nemocníc v meste Košice s krajskou pôsobnosťou. V súlade s celoslovenským trendom sa postupne znižuje počet lôžok, v roku 2020 bolo v kraji evidovaných 5 536 lôžok.

Tabuľka 96 Vývoj počtu zdravotníckych zariadení a ich kapacity v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet nemocníc	19	18	18	18	17	17	17
Počet lôžok	6	7	7	7	7	8	11
Počet kúpeľov	1	1	1	1	1	1	1
Počet lôžok spolu	5 794	5 381	5 604	5 599	5 485	5 510	5 536

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Mapa 34 Dostupnosť nemocníc z obcí Košického kraja (stav v roku 2021)

Zdroj: www.evuc.sk; vlastné spracovanie

Sieť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v Košickom kraji tvoria poskytovatelia ambulantnej zdravotnej starostlivosti, poskytovatelia ústavnej zdravotnej starostlivosti a poskytovatelia lekárenskej starostlivosti. Vzhľadom na rozsah poskytovanej lekárenskej

starostlivosti rozlišujeme v Košickom kraji poskytovateľov verejných lekární, pobočiek verejných lekární, výdajní zdravotníckych pomôcok, výdajní audio-protetických zdravotníckych pomôcok, výdajní ortopedicko-protetických zdravotníckych pomôcok.

Ambulantná zdravotná starostlivosť sa poskytuje osobe, ktorej zdravotný stav nevyžaduje nepretržité poskytovanie zdravotnej starostlivosti dlhšie ako 24 hodín. Poskytuje sa v mieste prevádzky poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ako aj v domácom prostredí alebo inom prirodzenom prostredí osoby, ktorej sa ambulantná starostlivosť poskytuje. Kompletný register poskytovateľov ambulantnej zdravotnej starostlivosti v Košickom kraji vykonávajúcich činnosť ako fyzické, resp. právnické osoby je mimoriadne rozsiahly, obsahuje všetky potrebné informácie o jednotlivých poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti v zmysle legislatívnych požiadaviek a je zverejnený a dostupný na webovom sídle www.vucke.sk v sekcii zdravotníctvo.

Najvýraznejším problémom v oblasti poskytovanie zdravotnej starostlivosti je vek lekárov, odchod mladých lekárov za prácou do zahraničia a ich celkový nedostatok. V roku 2021 bolo v Košickom kraji 320 všeobecných lekárov pre dospelých a ich priemerný vek bol 57 rokov. Potreba všeobecných lekárov pre dospelých v kraji predstavuje 30 až 35 lekárov. Počet všeobecných lekárov pre deti a dorast dosiahol v roku 2021 v Košickom kraji hodnotu 179 a ich priemerný vek bol 59 rokov. Potreba všeobecných lekárov pre deti a dorast v kraji predstavuje 15 až 20 lekárov.

V zmysle aktuálnych údajov (2021) je významný vysoký vek poskytovateľov všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Vyše 65,5% všeobecných lekárov pre dospelých je vo veku 50 a viac rokov, dokonca 23% týchto poskytovateľov je vo veku nad 65 rokov. Všeobecní lekári pre deti a dorast vo veku nad 50 rokov tvoria až 82,7% všetkých poskytovateľov s touto špecializáciou a nad 65 rokov dosahujú 36,4% z celkového počtu. Pri nezmenenej situácii je nutné upozorniť na skutočnosť, že v krátkej budúcnosti môžu nastať veľké problémy až kolaps systému poskytovania všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Platí to aj pre niektoré odbornosti v rámci inej špecializovanej ambulantnej starostlivosti.

Špecializovanú ambulantnú starostlivosť poskytuje lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodnictvo a zubný lekár alebo zdravotnícky pracovník s príslušnou odbornou spôsobilosťou. Počet pacientov pripadajúcich na jedného poskytovateľa v odbore gynekológia a pôrodnictvo rapídne stúpa. Sú regióny, kde tento stav začína byť alarmujúci. Navyše je v tomto špecializačnom odbore vyše 74% poskytovateľov vo veku nad 50 rokov a 29% vo veku nad 65 rokov. V špecializačnom odbore zubný lekár takýto nedostatok v súčasnosti nevnímame napriek tomu, že vyše 52% poskytovateľov je vo veku nad 50 rokov a 21% nad 65 rokov. Problémom je najmä ich rozmiestnenie nerešpektujúce regionálne potreby.

Pri riešení požiadaviek pacientov a ďalšej agendy na úseku zdravotníctva je najväčší nedostatok lekárov v nasledovných špecializačných odboroch:

- endokrinológia,
- pediatrika a neuroológia,
- diabetológia, poruchy látkovej premeny a výživy,
- vnútorné lekárstvo,
- klinická onkológia,
- pneumológia a ftizeológia,
- klinická logopédia,
- všeobecné lekárstvo,
- všeobecná starostlivosť o deti a dorast.

Inú špecializovanú ambulantnú starostlivosť poskytujú lekári so špecializáciou v ostatných špecializačných odboroch (t.j. okrem špecializačného odboru gynekológia a pôrodnictvo, zubný lekár) alebo zdravotnícky pracovník s príslušnou odbornou spôsobilosťou. Počty poskytovateľov v rámci inej špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti sú zhrnuté nižšie v sumárnej tabuľke zastúpenia špecializačných odborov.

Verejná minimálna sieť poskytovateľov ambulantnej a ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktorú upravuje Nariadenie vlády č. 640/2008 o verejnej minimálnej sieti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, je zastaraná a nerešpektuje regionálne špecifiká, v niektorých odbornostiach je rozvrhnutá len na oblasť kraja (nie na okresy), čo v praxi prináša množstvo problémov najmä pri pohľade na diverzifikáciu poskytovateľov v rámci územia kraja.

V celom Košickom kraji úplne absentujú paliatívne hospicové lôžka, na celý kraj pripadá 10 lôžok v Košiciach.

V nasledujúcej tabuľke sú zhrnuté počty ambulancií v jednotlivých okresoch Košického kraja, ktoré KSK vedie v registri povolení, resp. registri poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

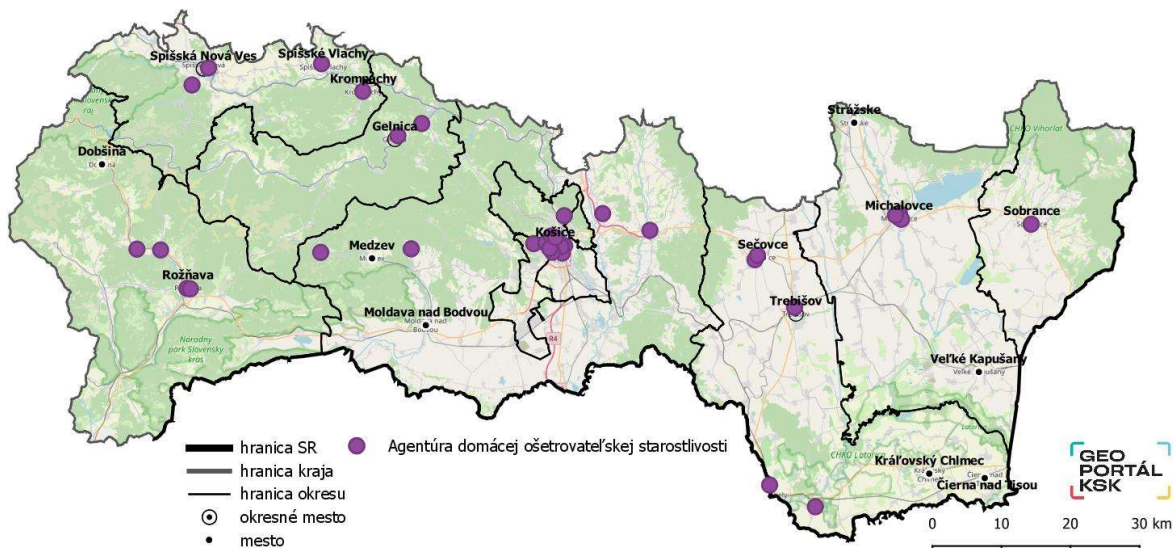
Tabuľka 97 Zastúpenie špecializačných odborov v rámci ambulancijnej sféry v Košickom kraji (2021)

Odborné zameranie	Gelnica	Košice I	Košice II	Košice III	Košice IV	Košice – okolie	Michalovce	Rožňava	Sobrance	Spišská Nová Ves	Trebišov	Košický kraj
algeziológia		1	5		2		1			2	2	13
anestéziológia a intenzívna medicína		3	3		3		1	1		2	2	15
angiológia	1	11	4		3		3	1			1	24
chirurgia	2	12	16	2	10	1	10	3	1	8	10	75
dermatovenerológia		16	15	1	10	2	6	2	1	4	7	64
diabetológia, poruchy látkovej premeny a výživy	1	11	11	1	7	2	8	3	1	4	6	55
endokrinológia		2	7		7	1	4			6	5	32
fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia	1	13	15	2	9	6	7	2	2	6	8	71
gastroenterológia	2	5	10	1	8	1	5	2		3	4	41
geriatria	1	2	1	1	3		1	2		2		13
gynekológia a pôrodnictvo	2	25	27	5	24	7	16	9	4	16	17	152
hematológia a transfuziológia		5	8		4		1	1		1	2	22
kardiológia		15	20	1	3	2	8	3	1	4	7	64
klinická imunológia a alergológia	1	6	8	2	8	1	4	2		5	4	41
klinická logopédia		1	2	1	2		4			2	1	13
klinická onkológia	1	4	10		13		2	1		1	6	38
klinická psychológia	1	23	12		8	1	6	4	1	3	6	65
nefrológia		4	4		3	1	4	1		6	2	25
neuroológia	2	14	20	1	11	1	13	5	3	12	10	92
oftalmológia	2	17	17	2	10	1	10	3	1	5	11	79
ortopédia	1	12	13	3	18	4	7	3	1	6	6	74
otorinolaryngológia	1	11	14	1	9	2	6	3	1	4	6	58
pediatrická endokrinológia a diabetológia, poruchy látkovej premeny a výživy		1	4				1			1	2	9
pediatrická gastroenterológia, hepatológia a výživa			6		1		1	1		1		10
pediatrická kardiológia		3	5			1	1	2		1	2	15
pediatrická neuroológia		1	7		1		4	1				14
pneumológia a ftizeológia	2	3	3		14	1	9	2	2	6	3	45
psychiatria	1	18	11	1	11	2	7	5	1	6	7	70
reumatológia		5	8		4	1	4	2	1	3	3	31
urológia	1	8	11	2	9	1	6	2	1	3	6	50
všeobecná starostlivosť o deti a dorast	6	19	23	7	12	22	25	14	6	21	26	181
všeobecné lekárstvo	13	67	45	6	28	34	58	26	8	36	46	367
zubné lekárstvo	10	111	65	12	60	37	60	23	10	39	44	471
vnútorné lekárstvo	2	44	27	3	27	7	28	6	4	19	21	188
Spolu	54	493	457	55	342	139	331	135	50	238	283	2577

Zdroj: KSK

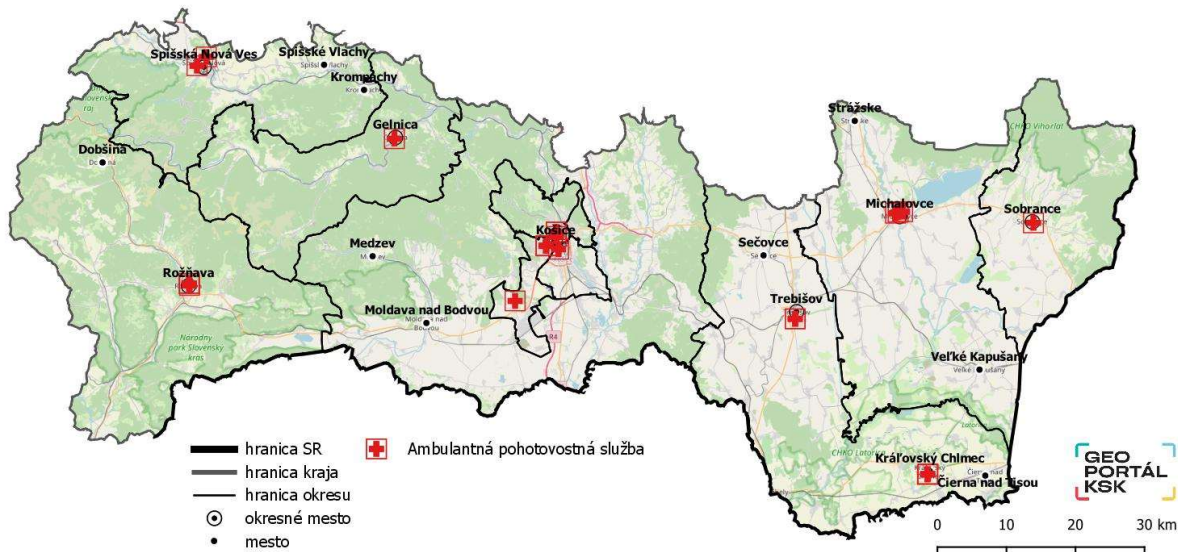
Lokalizácia agentúr ošetrovateľskej starostlivosti, ambulantných pohotovostných služieb a výdajne zdravotníckych pomôcok je sústredená predovšetkým do väčších miest kraja. Lekárne sú v okresoch Košického kraja zastúpené viac priestorovo, s minimálnym pokrytím v okrese Sobrance.

Mapa 35 Agentúry ošetrovateľskej starostlivosti v Košickom kraji (stav v roku 2021)

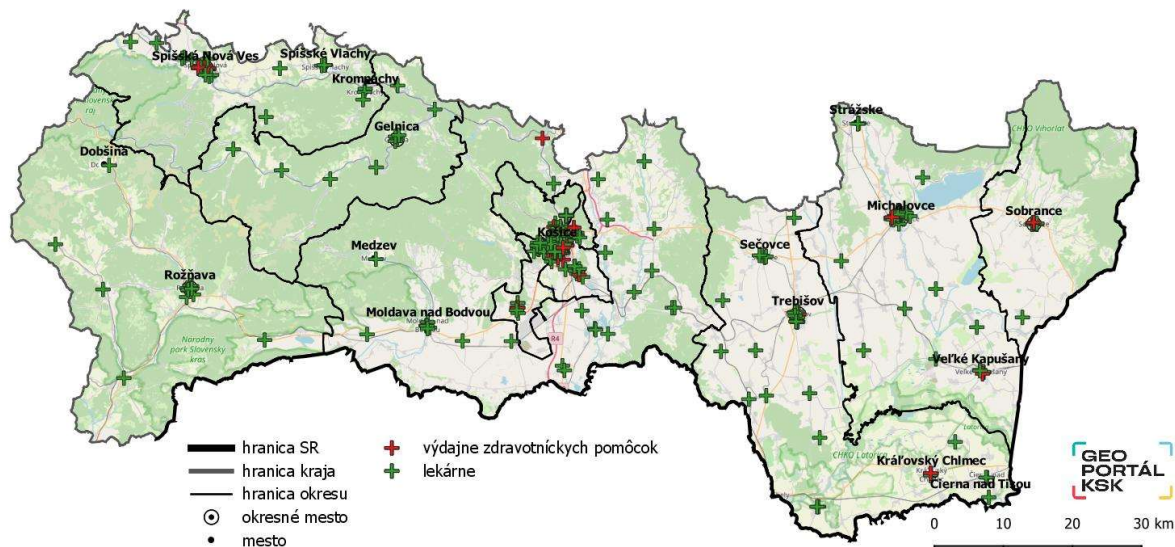
Zdroj: www.evuc.sk; vlastné spracovanie

Mapa 36 Ambulantné pohotovostné služby v Košickom kraji (stav v roku 2021)

Zdroj: www.evuc.sk; vlastné spracovanie

Mapa 37 Lekárne a výdajne zdravotníckych pomôcok v Košickom kraji (stav v roku 2021)

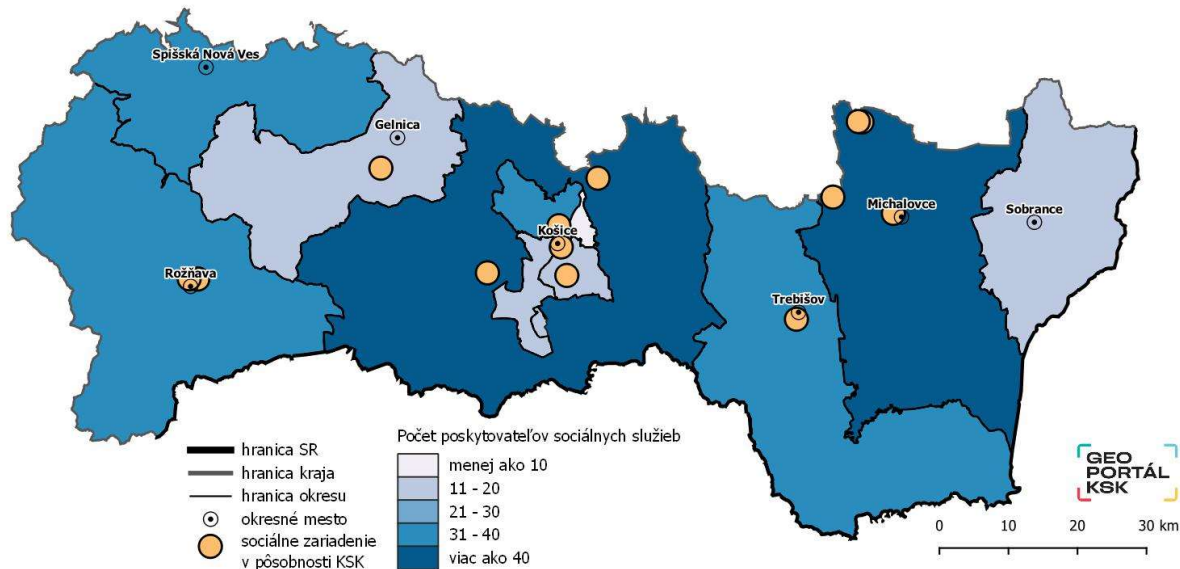

Zdroj: www.evuc.sk; vlastné spracovanie

11.3 Zariadenia sociálnych služieb

V oblasti sociálnej starostlivosti v Košickom kraji je v priebehu rokov 2014 – 2020 zaznamenaný rast tak v počte zariadení, ako aj v počte miest v týchto zariadeniach. V roku 2020 bolo v Košickom kraji 202 zariadení sociálnych služieb, v ktorých bolo celkovo 7 046 miest. Oproti roku 2014 ide o nárast počtu zariadení sociálnych služieb v kraji o 47%.

Mapa 38 Počet zariadení sociálnych služieb v okresoch Košického kraja a zariadenia sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK (stav v roku 2021)

Zdroj: Centrálny register poskytovateľov sociálnych služieb, Register poskytovateľov KSK; vlastné spracovanie

Tabuľka 98 Vývoj počtu zariadení sociálnych služieb a ich kapacity v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

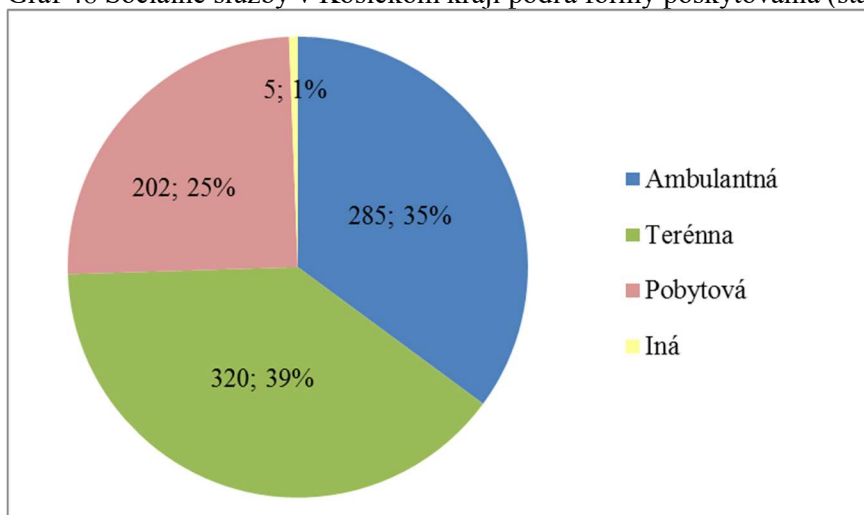
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet zariadení sociálnych služieb	137	151	160	150	151	177	202
Počet miest v zariadeniach soc. služieb (k 31.12.)	6 049	6 530	7 019	5802	6 036	6 369	7 046
Počet miest v zariadeniach pre seniorov	1 780	1 863	1 974	1922	1 970	2 236	2 283

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet miest v domovoch sociálnych služieb pre postihnutých dospelých	1 854	2 196	2 488	2664	2 626	2 996	2 999
Počet miest v domovoch soc. služieb pre postihnuté deti	169	136	114	72	55	79	57

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

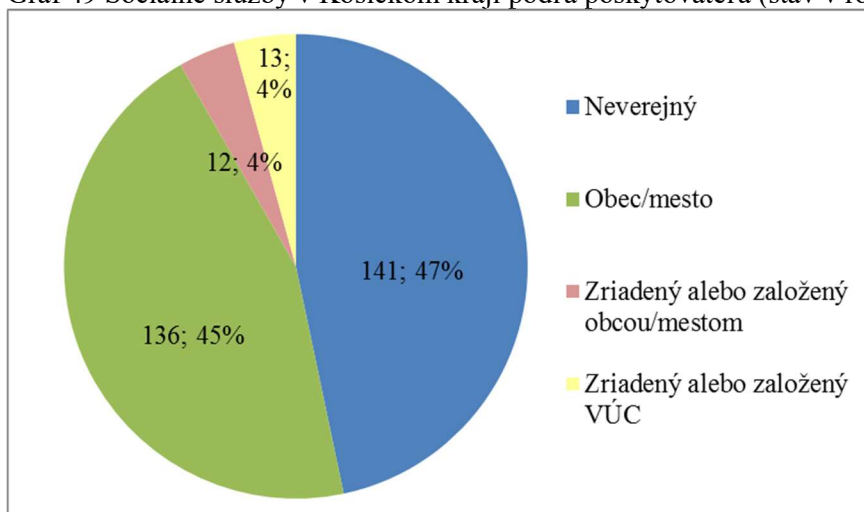
Na základe Registra poskytovateľov sociálnych služieb bolo v Košickom kraji ku koncu februára 2022 evidovaných 320 poskytovateľov sociálnych služieb, z čoho najvyšší podiel sú poskytovatelia sociálnych služieb pre cieľovú skupinu seniorov (45,8%) a občanov s nepriaznivým zdravotným stavom (34,9%). Z hľadiska druhu poskytovanej služby je najviac poskytovateľov opatrovateľskej služby (187, t.j. 58,4%). Väčšina poskytovateľov sociálnej služby (53,3%) sú verejní poskytovatelia (obce a mestá Košického kraja, samosprávny kraj), neverejní poskytovatelia v Košickom kraji poskytujú 46,7% sociálnych služieb. V rámci zariadení služieb krízovej intervencie (útulky, zariadenia núdzového bývania, domovy na pol ceste) je v Košickom kraji evidovaných 20 zariadení s celkovým počtom 569 miest. Ku koncu roka 2021 bolo v evidencii čakateľov na zabezpečenie sociálnej služby 295 žiadateľov.

Graf 48 Sociálne služby v Košickom kraji podľa formy poskytovania (stav v roku 2021)

Zdroj údajov: Register poskytovateľov sociálnych služieb pre Košický región

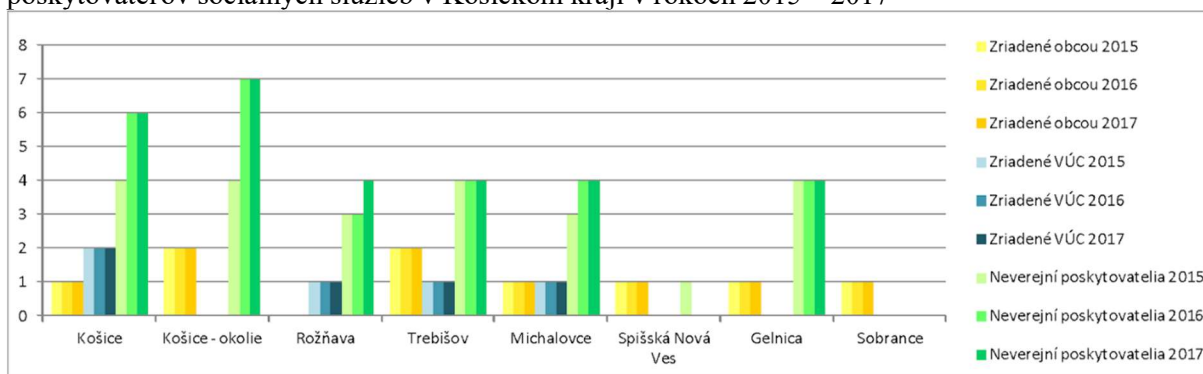
Graf 49 Sociálne služby v Košickom kraji podľa poskytovateľa (stav v roku 2022)

Zdroj údajov: Register poskytovateľov sociálnych služieb pre Košický región

Súhrnný pohľad na vývoj počtu zariadení sociálnych služieb určených pre seniorov je možné sledovať v nasledujúcom grafe, kde je pri pohľade na okresy vidieť výrazné regionálne rozdiely. V rámci verejných poskytovateľov (zriaďovateľ je obec alebo VÚC) sa nezvýšil počet zariadení ani v jednom okrese. Nárast počtu zariadení sa v rokoch 2015 – 2017 týkal iba neverejných poskytovateľov, pričom ich väčší prírastok bol zaznamenaný v roku 2016 (okresy mesta Košice, okres Košice – okolie, Rožňava, Michalovce). V okrese Spišská Nová Ves zaniklo zariadenie neverejného poskytovateľa služieb pre seniorov v roku 2015.

Graf 50 Vývoj počtu zariadení sociálnych služieb pre seniorov podľa zriaďovateľa Register poskytovateľov sociálnych služieb v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2017

Zdroj údajov: Register poskytovateľov sociálnych služieb pre Košický región

Z hľadiska čakacej doby na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb sú v niektorých zariadeniach dostupné voľné miesta, takže žiadateľa dokážu umiestniť ihneď, v niektorých prijímajú občanov na priebežne sa uvoľňujúce miesta, v iných vedú evidenciu čakaťel'ov na voľné miesto. Občan, ktorý v súlade so zákonom o sociálnych službách vyžaduje sociálnu službu bezodkladne, je umiestnený ihneď, prípadne čaká na prvé voľné miesto. Čakacia doba na umiestnenie do zariadení sociálnych služieb je rôzna. Vysoký dopyt je najmä po sociálnej službe v špecializovanom zariadení, v domove sociálnych služieb a zariadení podporovaného bývania, pobytovou ročnou formou. V týchto zariadeniach je priemerná čakacia doba 1 rok. Vyšší záujem o sociálnu službu v špecializovaných zariadeniach pretrváva predovšetkým u poskytovateľov v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja na území mesta Košice (ide o zariadenia Arcus a ViaLux). Tento dopyt je vytvorený aj z dôvodu akceptácie nároku občana vybrať si slobodne poskytovateľa sociálnej služby.

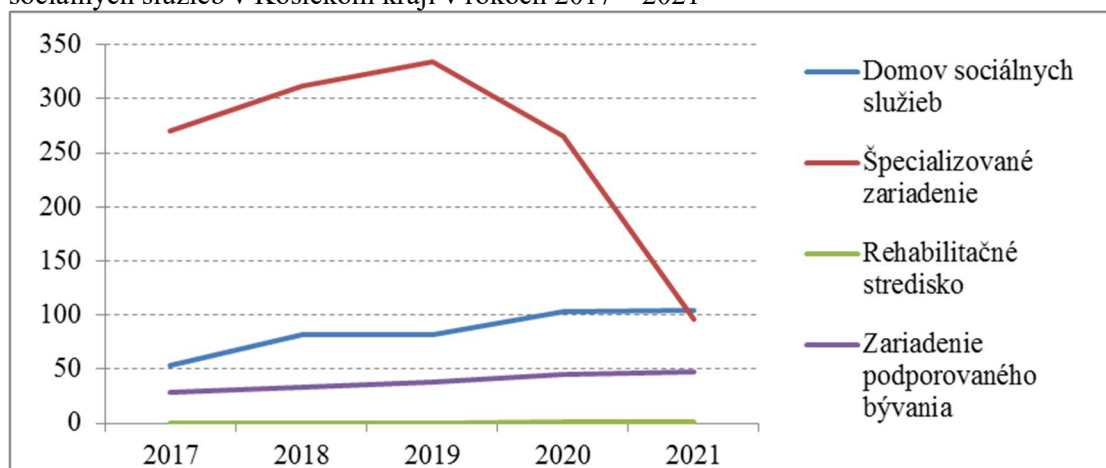
Ku koncu roka 2021 bolo najviac čakaťel'ov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb v domovoch sociálnych služieb (105 čakaťel'ov, z toho 92 pobytová ročná forma) a v špecializovanom zariadení (96 čakaťel'ov, z toho 86 pobytová ročná forma). Rast počtu čakaťel'ov možno sledovať v zariadeniach podporovaného bývania, kde vzrástol ich počet z 29 v roku 2017 na 48 v roku 2021 (nárast o 65%). Na poklese počtu čakaťel'ov o umiestnenie do špecializovaného zariadenia v roku 2021 (86 čakaťel'ov) oproti roku 2020 (256 čakaťel'ov) sa podpísalo ochorenie Covid-19, ktoré bolo treťou najčastejšou príčinou úmrtia v SR v roku 2021.

Tabuľka 99 Vývoj počtu žiadostí zaradených do evidencie čakaťel'ov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb podľa druhu a formy sociálnej služby v Košickom kraji v rokoch 2017 – 2021

	Domov sociálnych služieb			Špecializované zariadenie		Rehabilitačné stredisko	Zariadenie podporovaného bývania
	ambulantná	pobytová ročná	pobytová týždenná	ambulantná	pobytová ročná	ambulantná	pobytová ročná
2017	14	34	6	0	270	0	29
2018	9	68	5	3	309	0	33
2019	8	70	4	6	328	0	38
2020	8	93	2	9	256	1	45
2021	11	92	2	10	86	1	48

Zdroj údajov: Register poskytovateľov sociálnych služieb pre Košický región

Graf 51 Vývoj počtu žiadostí zaradených do evidencie čakaťel'ov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb v Košickom kraji v rokoch 2017 – 2021

Zdroj údajov: Register poskytovateľov sociálnych služieb pre Košický región

Z hľadiska druhu sociálnej služby bolo k 31.3.2022 evidovaných spolu 1 137 čakaťel'ov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb, z toho najviac čakaťel'ov bolo do zariadení pre seniorov, kde bolo evidovaných 833 čakaťel'ov, t.j. 73% zo všetkých čakaťel'ov.

Tabuľka 100 Počet čakaťel'ov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb podľa druhu sociálnej služby v Košickom kraji (stav k 31.3.2022)

Druh sociálnej služby	Registrovaná kapacita	Počet čakaťel'ov
Denné centrum	75	0
Denný stacionár	131	3
Domov na pol ceste	6	2
Domov sociálnych služieb	1 166	69
Jedáleň	28	0
Nocľaháreň	116	0
Opatrovateľská služba	23	64
Prepravná služba	0	0
Rehabilitačné stredisko	10	0
Sociálne poradenstvo – špecializované		0
Služba včasnej intervencie	0	0
Špecializované zariadenie	612	73
Útulok	321	5
Zariadenie núdzového bývania	37	7
Zariadenie opatrovateľskej služby	244	55
Zariadenie podporovaného bývania	81	26
Zariadenie pre seniorov	1 816	833
Spolu	4 666	1 137

Zdroj údajov: Register poskytovateľov sociálnych služieb pre Košický región

Najvýznamnejšie identifikované problémy spojené so starnutím obyvateľstva sú nedostatočná kapacita poskytovaných sociálnych služieb v zariadeniach sociálnych služieb, preferencia sociálnych služieb pobytovou formou pred terénnou a ambulantnou formou, nedostatok sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím, hlavne v oblasti duševného zdravia, nízka ponuka služieb, nerovnomerné rozloženie sociálnych služieb a ich koncentrácia do miest, nedokonalý systém evidencie žiadateľov odkázaných na sociálnu službu v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby pobytovou formou v duplicitnej evidencii žiadateľov, neexistujúca prepojenosť informácií medzi poskytovateľmi sociálnych služieb a nedostatok odborných pracovníkov v sociálnych službách – nízka motivácia pracovať v sociálnych službách, podpora aktívneho starnutia a podporu neformálnych opatrovateľov, chýbajúca dlhodobá zdravotno-sociálna starostlivosť.

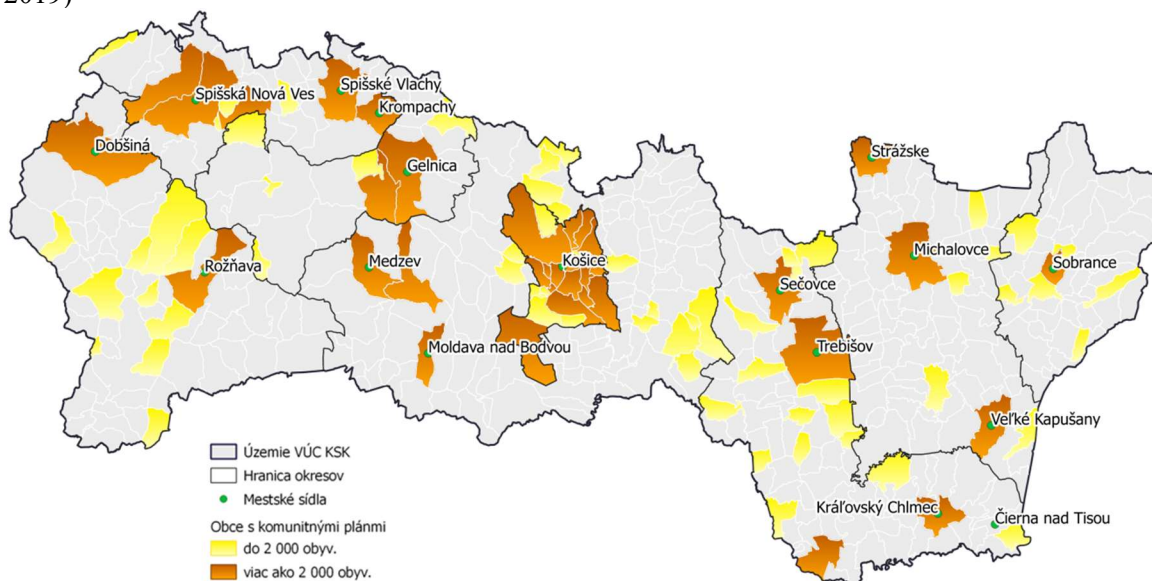

Komunitné plány obcí v Košickom kraji

Komunitné plány rozvoja sociálnych služieb obcí predstavujú hierarchicky najnižšiu úroveň strategického plánovania zabezpečovania sociálnych služieb miestnym obyvateľom. Verejná moc (miestna samospráva) má na tejto úrovni najbližší kontakt s populáciou, žijúcou na jej území a pozná najdetailnejšie každodennú realitu a potreby aktuálnych aj potenciálnych klientov.

Na mape 29 sú znázornené všetky obce a mestá (spolu 76 obcí), ktoré mali v roku 2019 vypracovaný komunitný plán a zverejnený na svojom webovom sídle. Mesto Košice má vypracovaný spoločný komunitný plán pre všetky mestské časti. Obce sú rozdelené podľa veľkostného kritéria na skupinu s menej ako 2 000 obyvateľmi a skupinu s viac ako 2 000 obyvateľmi. Obciam zo zákona o sociálnych službách č.448/2008 §8 nevyplýva povinnosť zasielať svoje komunitné plány na vyšší územný celok, ktorý tak nedisponuje jeho kompletným registrom a nekoordinuje ich prípravu a obsah.

Mapa 39 Obce v Košickom kraji so zverejnenými komunitnými plánmi sociálnych služieb (stav v roku 2019)

Zdroj: Stratégia aktívneho starnutia Košického kraja na roky 2019 – 2023

Z hľadiska priestorovej analýzy zariadení sociálnych služieb pre seniorov možno zhrnúť nasledovné:

- verejné zariadenia denných centier sú koncentrované na území mesta Košice, s výnimkou miest Dobšiná, Krompachy, Trebišov a Moldava nad Bodvou,
- verejné zariadenia denných stacionárov sú koncentrované v okrese Rožňava, zariadenia neverejných poskytovateľov sú rozmiestnené rovnomernejšie,
- verejné zariadenia opatrovateľskej služby sú lokalizované v Spišskej Novej Vsi a obci Prakovce (susediace s mestom Gelnica), neverejné sa nachádzajú na území mesta Košíc, v okrese Košice – okolie a 2 zariadenia sú v okrese Trebišov,
- verejné zariadenia pre seniorov sú lokalizované v okrese Gelnica, Košice – okolie a dve v okrese Trebišov, neverejné sú lokalizované rovnomernejšie; v okrese Spišská Nová Ves a Sobrance sa nenachádza žiadne zariadenie pre seniorov.

Množstvo obcí, ktoré prevádzkujú opatrovateľskú službu terénnou formou nemajú zverejnené komunitné plány sociálnych služieb, poskytujú ich ad hoc.

Sociálno-právna ochrana detí a sociálna kuratela

K zariadeniam sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately patria centrá pre deti a rodiny (niekdajšie detské domovy). V roku 2020 bolo v Košickom kraji 20 centier pre deti a rodiny, z toho 14 v zriaďovateľskej pôsobnosti len ÚPSVaR SR a 6 v zriaďovateľskej pôsobnosti akreditovaných subjektov. Celková kapacita centier pre deti a rodiny bola ku koncu roka 2020 spolu 1 301 miest

(z toho 1 177 miest v štátnych zariadeniach), oproti roku 2014 ide o nárast o 201 miest. Na území mesta Košice sa nachádza 5 centier pre deti a rodiny, z čoho tri sú štátne a v roku 2020 mali celkovú kapacitu 283 miest (22% z celkovej kapacity kraja).

Počet miest v profesionálnych rodinách je v sledovanom období na stabilnej úrovni, s miernym rastom v rokoch 2019 a 2020. V roku 2020 bolo z celkovej kapacity 1 301 miest vyčlenených 320 miest v profesionálnych rodinách, čo predstavovalo 24,6%.

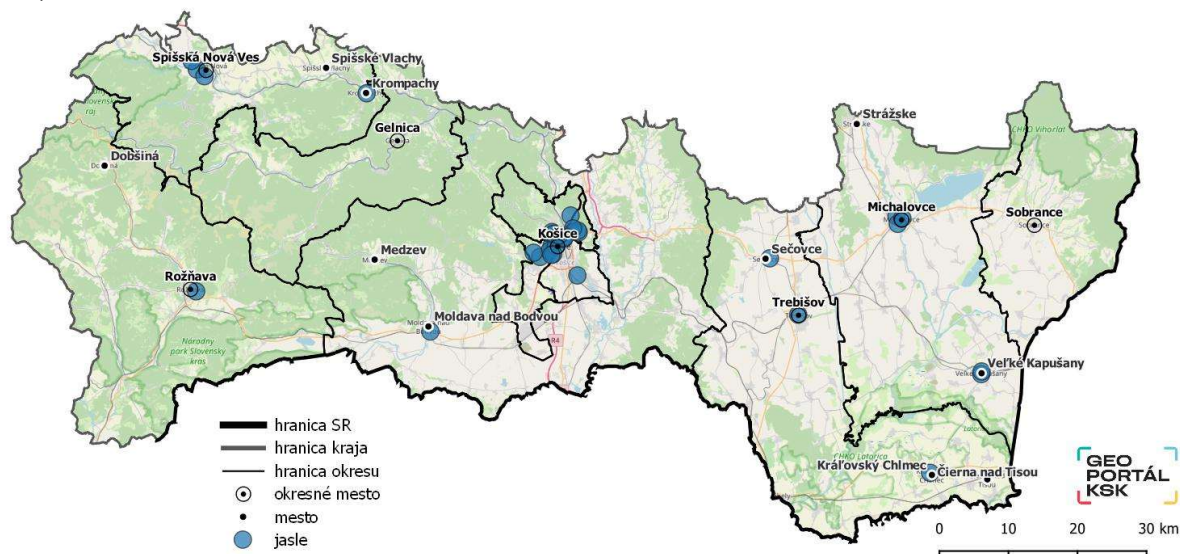
Tabuľka 101 Vývoj počtu centier pre rodiny a deti a ich kapacita v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet centier pre rodiny a deti spolu	16	16	17	17	17	20	20
- z toho štátne	14	14	14	14	14	14	14
- z toho neštátne	2	2	3	3	3	6	6
Kapacita centier pre rodiny a deti spolu	1100	1103	1106	1115	1186	1291	1301
- z toho štátne	1085	1085	1072	1077	1136	1177	1177
- z toho neštátne	15	18	34	38	50	114	124
Počet miest v profesionálnych rodinách	294	294	288	288	288	324	320
Využitelnosť kapacity (%)	96%	98%	104%	100%	97%	94%	95%

Zdroj údajov: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Starostlivosť o deti mladšie ako 3 roky na území Košického kraja je poskytovaná spolu v 32 zariadeniach s celkovou kapacitou 499 miest, z čoho viac ako polovica je na území mesta Košice.

Mapa 40 Zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa v Košickom kraji (stav v roku 2021)

Zdroj: Centrálny register poskytovateľov sociálnych služieb; vlastné spracovanie

Tabuľka 102 Zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa v Košickom kraji (stav v roku 2021)

Územie (okres, kraj)	Počet zariadení	Celková kapacita
Mesto Košice	18	264
Košice – okolie	2	30
Michalovce	5	85
Rožňava	1	20
Spišská Nová Ves	4	65
Trebišov	2	35
Košický kraj	32	499

Zdroj údajov: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Starostlivosť o deti od 2 rokov na území Košického kraja poskytujú všetky materské školy, pokiaľ im to dovoľuje stanovená kapacita. V materských školách v Košickom kraji bolo v septembri 2020 zapísaných spolu 1 185 detí vo veku do troch rokov, čo predstavuje 5,6% z celkového počtu zapísaných detí v materských školách.

Tabuľka 103 Počet detí v mladších ako 3 roky v materských školách v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet zapísaných detí mladších ako 3 roky	1101	1170	1214	1290	1336	1337	1 185
Počet zapísaných detí	20098	20235	20271	20453	20124	21027	21 033

Zdroj údajov: Centrum vedecko-technických informácií SR

Celkový počet poberateľov sociálnych dávok v Košickom kraji má v sledovanom období klesajúcu tendenciu. Vzhľadom na druh sociálnej dávky je najviac poberateľov prídavku na dieťa, ich počet je v celom sledovanom období stabilný, v roku 2020 bolo v Košickom kraji spolu 90 tisíc poberateľov prídavku na dieťa. Výraznejšími skupinami sú aj poberatelia peňažných príspevkov na kompenzáciu pre ťažko zdravotne postihnutých občanov, ktorých bolo v Košickom kraji v roku 2020 spolu 36,8 tisíc a ich počet je na stabilnej úrovni, poberatelia rodičovského príspevku, ktorých bolo v roku 2020 spolu 23,5 tisíc a ich počet je na takmer stabilnej úrovni, s miernym nárastom v roku 2020 a poberatelia dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke, ktorých bolo v roku 2020 celkom 16,7 tisíc v Košickom kraji (oproti roku 2014 pokles o 51%).

Tabuľka 104 Vývoj počtu poberateľov sociálnych dávok v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke	34 374	29 065	25 045	20 981	18 227	16 798	16 668
Pomoc v hmotnej núdzi - dávka a príspevky pre uchádzačov o zamestnanie	25 668	22 211	18 759	14 816	12 530	10 860	11 418
Prídavok na dieťa	91 879	91 048	90 450	89 689	89 371	89 821	90 158
Rodičovský príspevok	21 201	21 032	21 025	21 267	21 190	21 627	23 561
Peňažné príspevky na kompenzáciu pre ťažko zdravotne postihnutých občanov	-	35 727	35 584	35 464	35 557	36 397	36 783
Peňažné príspevky na opatrovanie	9 651	9 287	9 030	9 067	9 508	10 718	11 548

Zdroj údajov: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

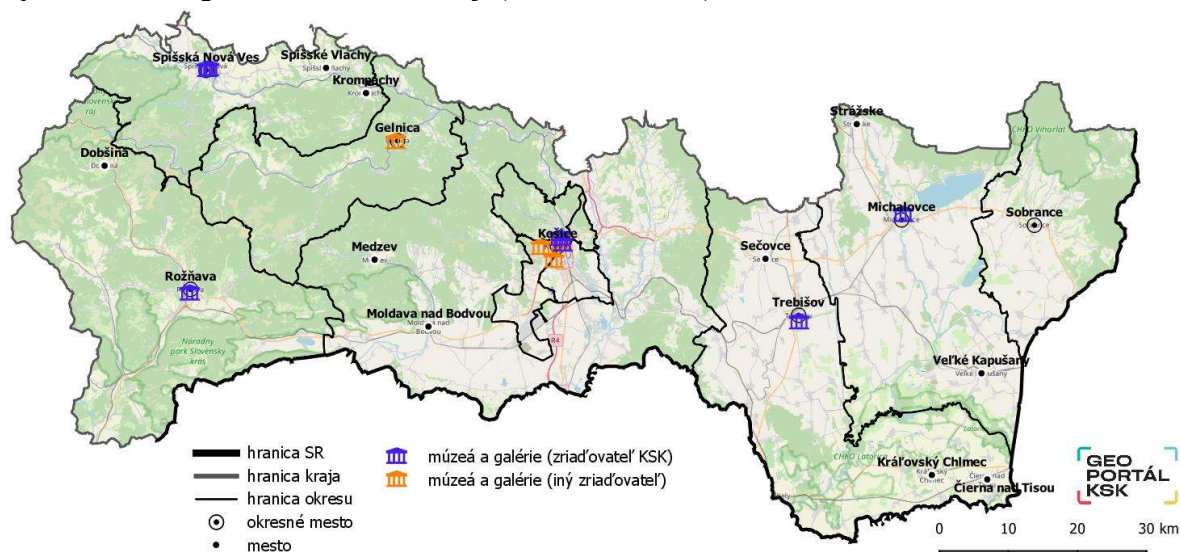
11.4 Kultúra

V Košickom kraji bolo v roku 2020 spolu 11 divadiel, v ktorých bolo v prevádzke 16 stálych scén. Divadelných súborov bolo 15. Celkový počet návštevníkov na predstaveniach v divadlách v Košickom kraji má mierne klesajúcu tendenciu, v roku 2020 dosiahol kvôli pandémie Covid-19 hodnotu 58,9 tisíc osôb, z toho najviac návštevníkov mali činohry (35 538, t.j. 60%).

V Košickom kraji bolo v roku 2020 spolu 30 múzeí (vrátane pobočiek a vysunutých expozícií múzeí), v ktorých sa realizovalo 75 tematických expozícií a 83 výstav. V roku 2020 navštívilo výstavy a expozície múzeí spolu 293,6 tisíc návštevníkov, čo predstavuje oproti roku 2014 pokles, je však spojený s pandemickou situáciou na Slovensku.

V Košickom kraji boli v roku 2020 spolu 3 galérie, v ktorých sa realizovalo 7 tematických expozícií. Je v nich 11,8 tis. zbierkových predmetov a ich počet sa postupne dopĺňa. V roku 2020 sa v nich realizovalo 32 vlastných výstav. V roku 2020 galérie navštívilo 34,5 tisíc návštevníkov.

Mapa 41 Múzeá a galérie v Košickom kraji (stav v roku 2021)

Zdroj: KSK, Ministerstvo kultúry SR; vlastné spracovanie

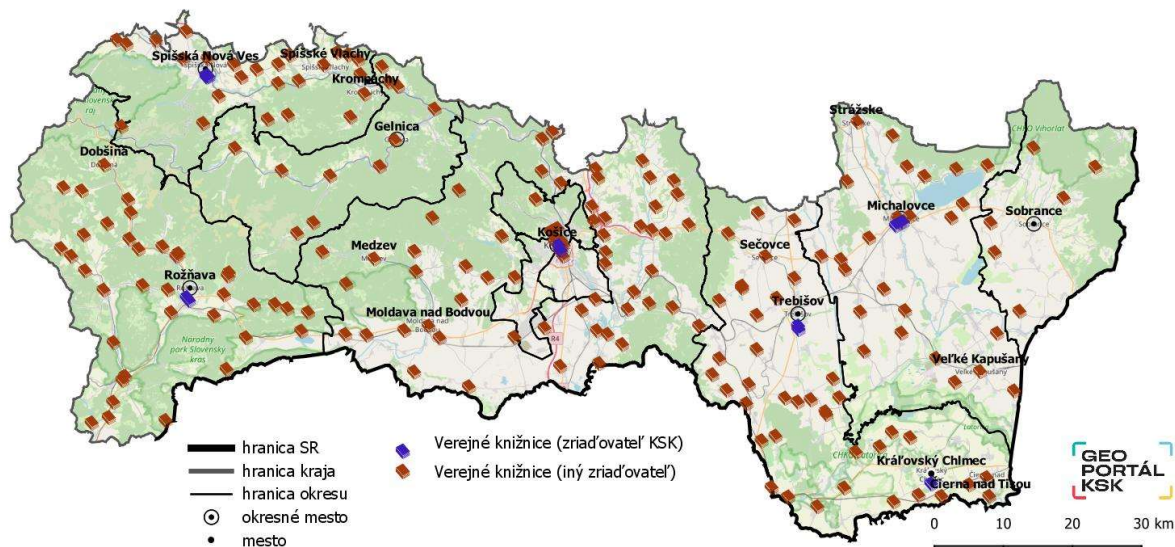
Počet fungujúcich knižníc sa každoročne znižuje, v roku 2020 ich počet klesol na 141. V porovnaní s rokom 2014 sa počet knižníc znížil až o 80. Počet aktívnych používateľov knižníc dosiahol v roku 2020 spolu 46,0 tisíc osôb a oproti roku 2014 poklesol o viac ako 25%. Z aktívnych používateľov je viac ako 40% vo veku do 15 rokov. V roku 2020 bolo evidovaných spolu 464 tisíc návštevníkov knižníc, ich počet od roku 2014 neustále klesá. Pokles návštevnosti knižníc ovplyvňuje demografický vývoj, technologický vývoj, internet, možnosť kopírovania kníh, ako aj znižovanie prostriedkov na nákup a dopĺňanie knižničného fondu o nové knižné tituly, čo má vplyv na návštevnosť.

Tabuľka 105 Vývoj ukazovateľov kultúry v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet divadiel (počet stálych scén, od roku 2009 spolu štátne a neštátne)	14	19	13	13	16	17	16
Počet návštevníkov na divadelných predstaveniach	276 145	258 905	223 266	229 064	222 087	221 385	58 898
Počet múzeí	34	30	33	25	28	30	30
Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách (múzeá)	335 122	354 772	596 475	712 485	585 836	585 692	293 646
Počet galérií	3	3	3	3	3	3	3
Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách (galérie)	53 392	62 623	62 351	50 474	75 355	72 001	34 502
Počet fungujúcich knižníc	221	202	188	181	172	162	141
Aktívni používatelia knižníc	62 542	59 605	59 150	58 446	58 249	59 039	46 005

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Mapa 42 Verejné knižnice v Košickom kraji (stav v roku 2021)

Zdroj: KSK, Slovenská národná knižnica; vlastné spracovanie

V zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja bolo v roku 2020 spolu 23 kultúrnych organizácií, z toho bolo 5 múzeí, 5 knižníc, 4 divadlá, 2 galérie, 6 kultúrnych centier a osvetových stredísk a 1 hviezdáreň. Spolu v nich pracovalo 553 zamestnancov, ich stav v priebehu rokov mierne klesol. Počet podujatí, ako aj počet návštevníkov v kultúrnych organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK v priebehu rokov 2016 – 2019 rástol. V roku 2020 v dôsledku pandemickej situácie došlo k poklesu všetkých sledovaných ukazovateľov, došlo však k rozšíreniu virtuálnych služieb.

Tabuľka 106 Vývoj návštevnosti kultúrnych organizácií (vrátane festivalov) a aktivity kultúrnych organizácií v Košickom kraji v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK v rokoch 2016 – 2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Celková návštevnosť	829 352	818 248	877 538	898 345	400 184
Celkový počet zrealizovaných aktivít a podujatí kultúrnych organizácií KSK (okrem premiér a predstavení divadiel KSK)	2295	2695	2563	2474	1117
Celkový počet zrealizovaných premiér v divadlách KSK	11	11	19	18	19
Celkový počet zrealizovaných predstavení v divadlách KSK	496	499	713	741	198
Počet zrealizovaných domácich a vypožičaných výstav múzeí a galérií KSK	134	154	138	135	80
Celkový počet registrovaných čitateľov v knižniciach KSK	25 255	25 263	25 320	26 489	19 125
Celkový počet vypožičaných titulov v knižniciach KSK	857 208	846 334	855 102	900 739	560 597

Zdroj údajov: KSK

Prioritné smery rozvoja kultúry v Košickom kraji sú definované v strategickom dokumente Konceptia rozvoja kultúry v Košickom samosprávnom kraji 2020-2025 (2030) – Tradície inšpirujú inovácie.

11.5 Zhrnutie

- Koncentrácia občianskej vybavenosti je predovšetkým v meste Košice a okresných mestách kraja.
- V súvislosti s aktuálnym demografickým vývojom rastie potreba počtu miest v materských a základných školách v kraji.
- Najmenej materských a základných škôl, ako aj podiel detí na 1 školu je v okrese Sobrance.

- Počet stredných odborných škôl, ako aj počet žiakov na 1 strednú odbornú školu v Košickom kraji je druhý najvyšší na Slovensku. Takmer polovica stredných odborných škôl je v meste Košice.
- Polovica gymnázií je v meste Košice (18, z toho 9 v okrese Košice I), v roku 2020 na nich študovalo 61,6% žiakov všetkých gymnázií v Košickom kraji. Významnú úlohu tu zohráva spádovosť a centrálna funkcia mesta Košice.
- KSK je najväčším zriaďovateľom stredných škôl v Košickom kraji. V zriaďovateľskej pôsobnosti KSK bolo v roku 2020 spolu 63 stredných škôl, čo predstavuje 64% škôl v rámci Košického kraja.
- V rámci systému duálneho vzdelávania sa žiak pripravuje na výkon povolania podľa konkrétnych podmienok a požiadaviek zamestnávateľa. V rokoch 2018 – 2021 došlo v Košickom kraji k významnému nárastu počtu duálnych zmlúv, učebných zmlúv a tiež k nárastu počtu zamestnávateľov zapojených so strednými odbornými školami do systému duálneho vzdelávania. Počet zapojených stredných odborných škôl do DSV v Košickom kraji narástol zo 16 na 34, počet prevádzok stúpol zo 121 na 432 a počet uzatvorených učebných zmlúv (zmluva medzi žiakom a zamestnávateľom) stúpol zo 184 na 582. Do DSV bolo v Košickom kraji k začiatku roka 2022 zapojených 241 zamestnávateľov so strednými odbornými školami. Počet uzatvorených učebných zmlúv (t.j. zmluva zamestnávateľ – žiak) uzavretých so žiakmi dosiahol k marcu 2022 hodnotu 1 700 zmlúv.
- Na území Košického kraja majú sídlo 3 verejné vysoké školy, ktoré majú charakter univerzitných vysokých škôl a 1 súkromná vysoká škola neuniverzitného charakteru.
- Významným problémom je únik mozgov, ktorý vo všeobecnosti súvisí s nesúladosťou medzi potrebami miestneho trhu práce a kvalifikáciami, ktoré produkuje vzdelávací systém. Zo Slovenska emigrovalo v rokoch 2000 – 2015 až 300 tisíc obyvateľov, pričom viac ako polovica z nich mala menej ako 30 rokov.
- Vysoký priemerný vek poskytovateľov všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, kde až 23% týchto poskytovateľov je vo veku nad 65 rokov. Všeobecní lekári pre deti a dorast vo veku nad 65 rokov dosahujú 36,4% z celkového počtu.
- Rozmiestnenie zubných lekárov nerešpektuje regionálne potreby.
- Počet zariadení sociálnych služieb v kraji, ako aj počet miest v týchto zariadeniach postupne narastá. Ich rozmiestnenie v kraji je však nerovnomerné
- Na území kraja pôsobí spolu viac ako 300 poskytovateľov sociálnych služieb, z čoho najvyšší podiel sú poskytovatelia sociálnych služieb pre cieľovú skupinu seniorov (45,8%) a občanov s nepriaznivým zdravotným stavom (34,9%). Väčšinu (53%) predstavujú verejní poskytovatelia. Sociálne služby sú poskytované najmä terénnou (39%) a ambulantnou formou (35%).
- Čakacia doba na umiestnenie do zariadení sociálnych služieb v Košickom kraji je rôzna. Vysoký dopyt je najmä po sociálnej službe v špecializovanom zariadení, v domove sociálnych služieb a zariadení podporovaného bývania, pobytovou ročnou formou, kde je priemerná čakacia doba 1 rok. Vyšší záujem o sociálnu službu v špecializovaných zariadeniach pretrváva predovšetkým u poskytovateľov v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja na území mesta Košice (ide o zariadenia Arcus a ViaLux).
- Ku koncu roka 2021 bolo najviac čakateľov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb v domovoch sociálnych služieb a v špecializovanom zariadení. Rast počtu čakateľov možno sledovať aj v zariadeniach podporovaného bývania.
- Významným faktorom, ktorý bude aj v ďalšom období ovplyvňovať potrebu rozvoja poskytovaných sociálnych služieb je starnutie obyvateľstva a nárast počtu osôb v seniorskom veku, ako ukázala analýza ľudských zdrojov a demografická prognóza.
- Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela sa vykonáva viacerými spôsobmi: v prirodzenom rodinnom prostredí, v náhradnom rodinnom prostredí, v otvorenom prostredí alebo v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. V Košickom kraji je 20 centier pre deti a rodiny, z toho 5 je na území mesta Košice.
- Starostlivosť o deti mladšie ako 3 roky na území Košického kraja je poskytovaná spolu v 32 zariadeniach, z čoho viac ako polovica (18) je na území mesta Košice.

12. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

12.1 Ovzdušie

Monitorovanie kvality ovzdušia v Košickom kraji prebieha na ôsmich automatických monitorovacích staniciach, ktoré patria do Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia. Okrem týchto staníc, ktoré prevádzkuje SHMÚ, sú znečisťujúce látky monitorované na štyroch ďalších staniciach pod správou iných prevádzkovateľov.

V Košickom kraji boli na rok 2020 vymedzené 2 oblasti riadenia kvality ovzdušia: územia mesta Košice a obcí Bočiar, Haniska, Sokolany a Veľká Ida a územie mesta Krompachy. V oboch prípadoch sú oblasti riadenia kvality ovzdušia vyhlásené z dôvodu vyššej koncentrácie znečisťujúcich látok PM₁₀ a benzo(a)pyrén. Monitorovacia sieť kvality ovzdušia bola rozšírená v roku 2020 o monitorovaciu stanicu v Trebišove. Počet veľkých zdrojov znečisťovania ovzdušia v prevádzke stúpol o 1 a počet aktívnych stredných zdrojov znečisťovania ovzdušia v prevádzke klesol o 10 oproti poslednému hodnoteniu. K prekročeniu limitnej hodnoty na ochranu zdravia ľudí pre SO₂, PM₁₀, PM_{2,5}, benzén ani CO v Košickom kraji nedošlo, na rozdiel od roku 2019. Meracia stanica v Krompachoch zaznamenala prekročenie cieľovej hodnoty pre benzo(a)pyrén rovnako ako v predchádzajúcom roku. Príčinou je kombinácia viacerých faktorov ako doprava, domáce vykurovanie a priemysel.

V roku 2019 priemerné denné koncentrácie PM₁₀ prekročili limitnú hodnotu na dvoch automatických monitorovacích staniciach (AMS) – Košice, Štefánikova a Veľká Ida, Letná. Na prvej menovanej AMS tento stav pripisujeme hustej doprave v centre mesta Košice a sťaženým rozptylovým podmienkam. Vo Veľkej Ide spôsobuje prekračovanie limitných hodnôt znečistenie z priemyselných zdrojov. Koncentrácie SO₂, NO₂, PM_{2,5}, CO ani benzénu neprekročili v Košickom kraji limitné hodnoty. Pozitívom je, že každým rokom je počet prekročení limitných hodnôt nižší. Na žiadnej zo sledovaných staníc neboli prekročené hodnoty prízemného ozónu (O₃) z hľadiska vplyvu na zdravie obyvateľstva či ekosystémy.

V Košickom kraji nebola v rokoch 2017 – 2019 prekročená limitná hodnota olova (Pb), ani cieľové hodnoty arzénu, kadmia a niklu (As, Cd, Ni). Na staniciach Veľká Ida, Letná a Krompachy, SNP je však pravidelne prekračovaná cieľová hodnota benzo(a)pyrénu (BaP). V tomto smere je okolie Veľkej Idy výrazne ovplyvnené priemyselným zdrojom, výrobou koksu, čiastočne tiež vykurovaním domácností. Výrazne zvýšené hodnoty BaP bývajú merané najmä v chladnejších mesiacoch. Súvisí to s vykurovacou sezónou a častejším výskytom nepriaznivých rozptylových podmienok.

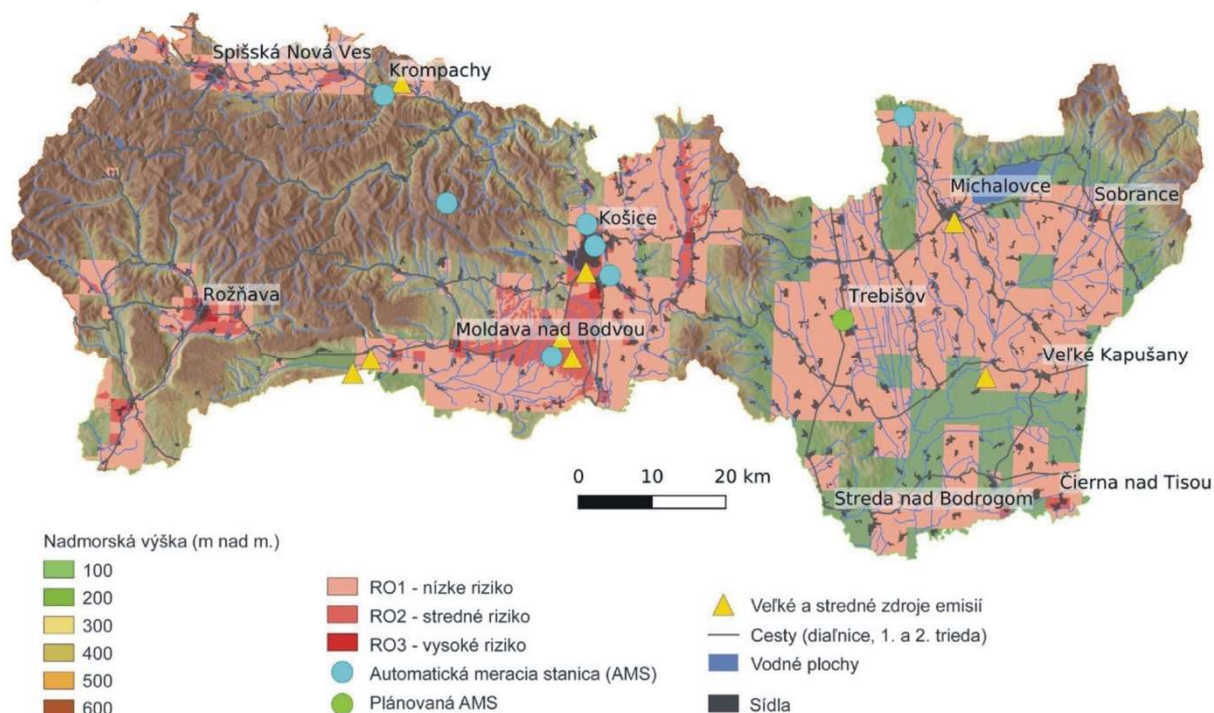
Najviac smogových situácií bolo v období 2018 – 2020 vyhlásených na stanici Veľká Ida, Letná (5 smogových situácií). Všetky vyhlásené smogové situácie v kraji sa týkali prekročenia prahu koncentrácie prachových častíc PM₁₀ a boli zaznamenané v chladnom polroku. Súvisí to s nárastom emisií z vykurovania a so zvýšenými emisiami z dopravy (studený štart motorov, zvířený zimný posyp ciest, atď.). Úzke doliny a kotliny sú oblasťami, kde sa vyskytujú najsilnejšie a najdlhšie inverzie. Často sú charakteristické vysokým podielom vykurovania pevnými palivami. Tieto oblasti majú vysoký potenciál výskytu smogovej situácie.

V celoslovenskom meradle predstavuje Košický kraj zónu kde je kvalita ovzdušia komplikovanejší problém ako v niektorých ostatných krajoch. Dôvody môžeme hľadať už v diverzite zemského reliéfu Košického kraja a socioekonomickej situácii jeho obyvateľov. Úzke doliny v menej ekonomicky vyspelých oblastiach predstavujú riziko pri vykurovaní domácností, no tento problém sa šíri aj do ostatných častí kraja skrz nedostatočnú edukáciu v oblasti domácich kúrenísk a ich užívania. K potrebe riešenia kvality ovzdušia prispieva aj priemysel. Prevádzkovatelia veľkých a stredných zdrojov znečistenia ovzdušia sa vo veľkej miere stavajú k tejto problematike zodpovedne a využívaním BAT sa snažia plniť limity ktoré boli pre dané zdroje určené. Keďže ide o kraj s druhým najvyšším počtom obyvateľov a rozvinutým priemyslom, riziko pre kvalitu ovzdušia predstavuje nákladná a osobná cestná doprava.

Kvalitu ovzdušia v Košickom kraji, ako aj v meste Košice, ovplyvňuje dominantný priemyselný zdroj znečistenia. Dopravná situácia je z dôvodu nízkeho počtu diaľničných úsekov a obchvatov miest komplikovaná, keďže cez Košický kraj prechádzajú cesty medzinárodného významu. V meste Košice je najviac dopravne zaťažený obchvat centra mesta. Väčšina domácností v mestách kraja je napojená na centrálné zdroje tepla, no v menších obciach a ekonomicky menej

vyspelých lokalitách pozorujeme trend prechodu na tuhé palivo, čo v dôsledku horšej technickej vybavenosti lokálnych kúrenísk, nedostatočných znalostí správneho spôsobu vykurovania v nich a komplikovanej orografickej situácie vedie k zhoršenej kvalite ovzdušia.

Mapa 43 Rizikové oblasti z pohľadu kvality ovzdušia v Košickom kraji (stav v roku 2020)

*Ako rizikové boli určené oblasti sídiel s vysokou produkciou emisií PM_{10} z lokálneho vykurovania (viac ako 5 t za rok) a s nízkou priemernou rýchlosťou vetra (menej ako 3 m/s v zimnom období), ktoré sa nachádzajú v úzkych údoliach a dolinách (index drsnosti terénu menší než 14, nadmorská výška nad 200m). Výsledky boli porovnané a analyzované spolu s výsledkami modelov kvality ovzdušia CMAQ (chemicko-transportný model) a RIO (interpoláčny model)

RO1 – nízke riziko (oblasti identifikované iba jednou metódou)

RO2 – stredné riziko (oblasti identifikované ako prekryv dvoch metód – napr. RIO × CMAQ, RIO × rizikové oblasti, CMAQ × rizikové oblasti)

RO3 – vysoké riziko (oblasti identifikované všetkými tromi metódami – RIO, CMAQ, rizikové oblasti)

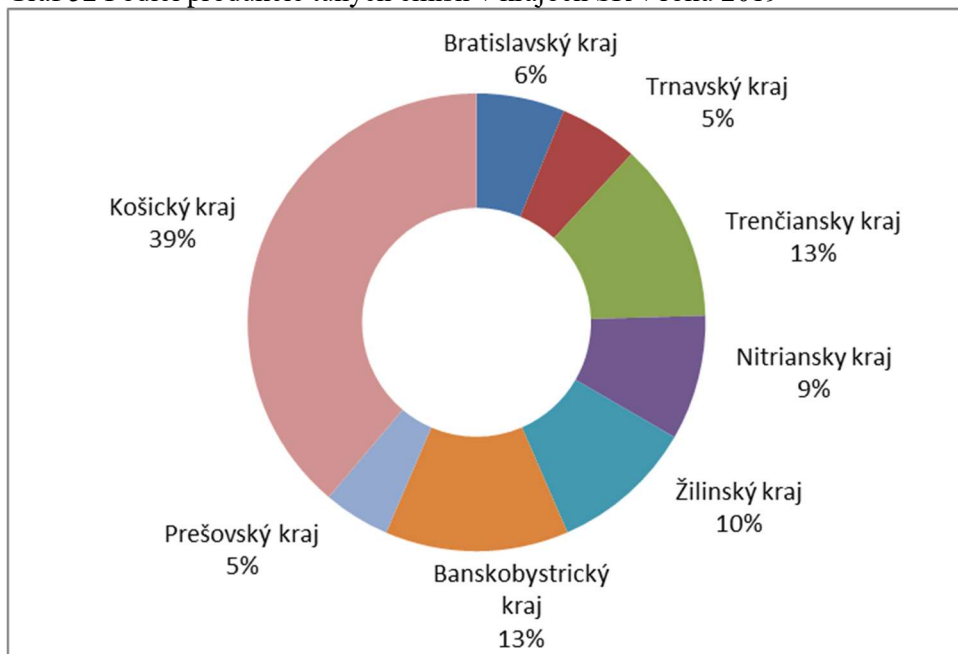
**V mape rizikových oblastí sú zobrazené najvýznamnejšie veľké a stredné zdroje znečistenia (vždy prvých 5), ktoré vykazujú najvyššie emisie v rámci 4 základných znečisťujúcich látok (PM, SO_x , NO_x , CO).

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav

Produkcia tuhých emisií v Košickom kraji v roku 2019 dosiahla 1 374 ton, čo predstavuje až 38,8% z objemu tuhých emisií v SR. V sledovanom období od roku 2014 produkcia tuhých emisií v Košickom kraji rovnako ako v SR postupne klesá, s prudším poklesom v roku 2019. V prepočte na km^2 boli v Košickom kraji v roku 2019 vyprodukované tuhé emisie v objeme 0,2 ton na km^2 , čo je viac oproti priemeru SR o 0,13 t/km^2 . Produkcia oxidu siričitého aj oxidu dusíka mali v Košickom kraji priaznivý vývoj. Produkcia oxidu uhoľnatého v Košickom kraji v roku 2019 dosiahla 68,6 tis. ton, čo predstavuje až 67% z produkcie oxidu uhoľnatého v SR. Na km^2 bolo v Košickom kraji v roku 2019 vyprodukovaných 10,2 ton oxidu uhoľnatého, čo je podstatne viac oproti priemeru SR (2,1 t/km^2).

Graf 52 Podiel produkcie tuhých emisií v krajoch SR v roku 2019

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR – NEIS

Tabuľka 107 Vývoj produkcie emisií v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2019 (tony)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tuhé znečisťujúce látky	3 680,3	3 157,9	2 965,6	2 907,0	2 587,4	1 374,5
Oxid siričitý	8 375,5	9 126,4	7 346,4	9 068,0	6 949,5	4 277,6
Oxid dusíka	9 856,1	9 109,0	8 239,0	8 541,3	8 939,3	6 288,6
Oxid uhoľnatý	115 921,0	115 677,0	113 138,7	116 696,7	105 103,8	68 579,7

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR – NEIS

Tabuľka 108 Emisie z najvýznamnejších veľkých a stredných zdrojov znečisťovania ovzdušia v Košickom kraji v roku 2019 (tony a podiel za kraj v %)

Prevádzkovateľ	Okres	Tuhé znečisťujúce látky		Oxidy síry		Oxidy dusíka		Oxid uhoľnatý	
		t	%	t	%	t	%	t	%
Carmeuse Slovakia, s. r. o	Košice – okolie	21,88	0,85	x	x	x	x	x	x
CRH (Slovensko) a.s.	Košice – okolie	18,16	0,70	25,64	0,37	733,78	8,21	400,11	0,38
Ferroenergy, s.r.o.	Košice II	42,31	1,64	1329,40	19,13	1689,45	18,90	234,54	0,22
Kovohuty, a.s.	Spišská Nová Ves	x	x	20,93	0,30	x	x	972,70	0,93
Slovenské elektrárne, a.s.	Michalovce	40,59	1,57	473,66	6,82	186,98	2,09	509,11	0,48
Slovenské magnezitové závody, a.s. Jelšava – divízia Bočiar	Košice II	x	x	70,19	1,01	x	x	285,03	0,27
Syráreň Bel Slovensko, a.s.	Michalovce	21,17	0,82	x	x	x	x	x	x
Tepláreň Košice, a.s.	Košice IV	x	x	193,87	2,79	254,68	2,85	x	x
U. S. Steel Košice, s.r.o.	Košice II	2319,01	89,63	4681,02	67,36	4922,22	55,06	101877,0	96,93
SPOLU *		2463,12	95,21	6794,71	97,78	7787,11	87,11	104278,5	99,21

V tabuľke sú v abecednom poradí zobrazené veľké a stredné zdroje znečistenia (vždy prvých 5), ktoré vykazujú najvyššie emisie v rámci 4 základných znečisťujúcich látok (PM, SO_x, NO_x, CO)

V tabuľke nie sú zahrnuté emisie z vykurovania domácností a dopravy

x – uvedený zdroj nepatrí v rámci danej znečisťujúcej látky medzi najvýznamnejších znečisťovateľov

* Súčet emisií najvýznamnejších prevádzkovateľov uvedených v tabuľke, súčet ich podielov za kraj

Zdroj údajov: Slovenský hydrometeorologický ústav, Správa o kvalite ovzdušia v SR (2019)

V Košickom kraji je situovaný najväčší priemyselný zdroj znečisťovania ovzdušia v krajine – oceliarne. Priemysel je rozvinutý aj v iných lokalitách kraja, ako napr. Krompachy, Strážske, Dvorníky – Včeláre, Spišská Nová Ves alebo Michalovce. Hovoríme o cementárňach, chemickom, ťažobnom a iných priemyselných odvetviach, vrátane energetiky. K zhoršenej kvalite ovzdušia, ktorá je výsledkom priemyselnej činnosti, prispievajú aj prevádzky, ktoré sú na hraniciach so susednými krajinami. Netreba však zabúdať na snahy niektorých prevádzok pristupovať ku kvalite ovzdušia zodpovedne – implementujú BAT a znižujú množstvo emisií vypúšťaných do ovzdušia.

Aktivity vedúce k znižovaniu emisií CO₂ definuje Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Cieľom stratégie bolo vytvoriť plán krokov vedúcich k zníženiu emisií, ktoré generujú svojou činnosťou organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja o 10% do roku 2030 a o ďalších 10% do roku 2050. Parciálne tiež stanoviť míľniky/špecifické ciele pre vytýčené oblasti osobitne, tak aby bola zabezpečená implementácia opatrení a dosiahnutie celkového cieľa. V stratégii sú spomenuté všetky sektory, na ktoré má samosprávny kraj dosah a v ktorých môže vykonávať účinné kroky pre dosiahnutie stanoveného cieľa:

- budovy – budovy v majetku samosprávneho kraja na základe obhliadok a na základe poskytnutých energetických auditov z roku 2006,
- doprava – inventarizácia emisií od zmluvných dopravcov, emisie od vozového parku v majetku KSK,
- energetika – inventarizácia emisií, stav využívania obnoviteľných zdrojov energie organizáciami v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK,
- odpady – inventarizácia emisií na základe plánu odpadového hospodárstva, určenie špecifických cieľov a návrhy opatrení ako tieto ciele dosiahnuť, sumarizácia množstva znížených emisií,
- Smart City,
- komunikačná politika stratégie – popis územného plánu, rešerš projektov a ich výsledkov v oblasti environmentálneho vzdelávania.

12.2 Zmeny klímy

Košický kraj je geograficky značne členitý a pestrý s nadmorskou výškou od 94 m n. m. na Východoslovenskej nížine až po 1 456 m n. m. v Slovenskom Rudohorí. Táto pestrosť reliéfu vplýva na klimatické pomery jednotlivých častí kraja.

Ako uvádza Adaptačná stratégia na dôsledky zmeny klímy v Košickom kraji, spracovaná Agentúrou na podporu regionálneho rozvoja Košice v roku 2020, za obdobie 1881 – 2018 sa na Slovensku pozoroval rast priemernej ročnej teploty vzduchu takmer o 2,0 °C a nevýznamný trend poklesu ročných úhrnov atmosférických zrážok asi o 0,5% v priemere. Na juhu SR bol pokles miestami aj viac ako 10%, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3%. Zaznamenaný bol aj výrazný pokles relatívnej vlhkosti vzduchu. Posledné obdobie bolo typické aj poklesom snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m. takmer na celom území. Podobne, charakteristiky výparu vody z pôdy a rastlín, vlhkosti pôdy, slnečného žiarenia potvrdzujú, že najmä juh Slovenska sa postupne vysušuje vplyvom rastúceho potenciálneho výparu a znižujúcej sa vlhkosti pôdy. Mení sa variabilita klímy, najmä zrážkových úhrnov. Príkladom sú za sebou v krátkom časovom intervale idúce extrémne suchý rok 2003, extrémne vlhký rok 2010 a mimoriadne suchý rok 2011. Po roku 1990 došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR. Na druhej strane v období rokov 1989 – 2018 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho.

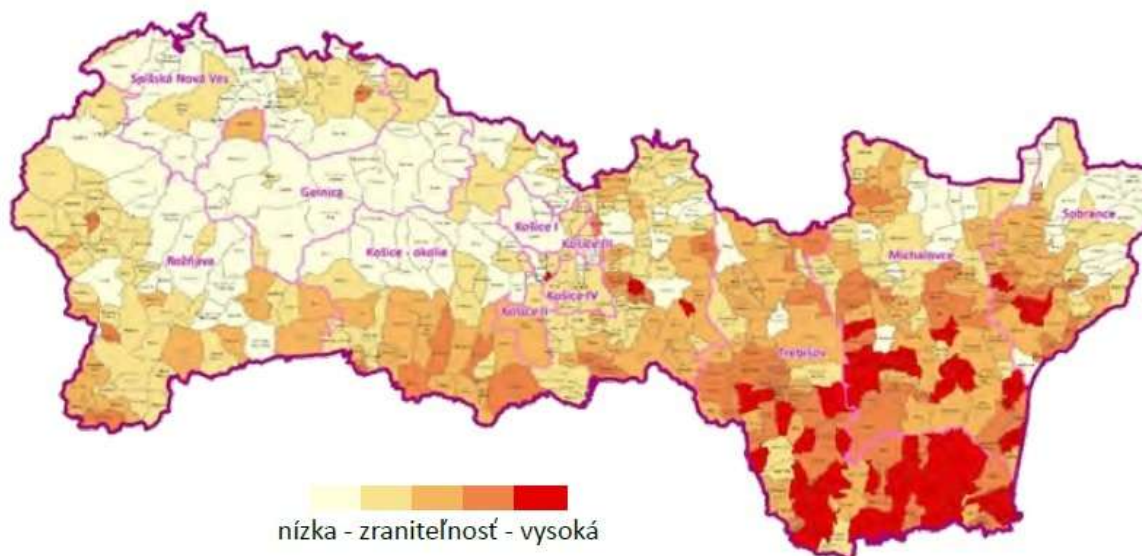
V Košickom kraji sa už v súčasnosti ukazuje trend zvyšovania priemernej teploty vzduchu, počtu letných dní, častosti sucha, znižovania počtu mrazových dní a pod. Tieto trendy budú pokračovať aj v najbližších rokoch a desaťročiach.

Vplyvy zmeny klímy ohrozujú konkrétne sídla a dotýkajú sa života obyvateľov konkrétnych obcí a miest.

Zraniteľnosť obcí Košického kraja na klimatickú zmenu je definovaná ako stupeň, do ktorého je systém schopný zvládnuť, resp. vysporiadať sa s dôsledkami klimatickej zmeny. Najvyššia zraniteľnosť územia Košického kraja na zmenu klímy do roku 2030 sa očakáva v južnej časti

Zemplína, najmä na Medzibodroží. Dôvodom je, že vysoký dopad klimatickej zmeny nie je kompenzovaný vyššou adaptačnou kapacitou (napr. ako je to pri meste Košice a jeho okolí).

Mapa 44 Mapa zraniteľnosti obcí Košického kraja na klimatickú zmenu

Zdroj: Adaptačná stratégia na dôsledky zmeny klímy v Košickom kraji, Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice, 2020

Očakávaná zmena klímy do roku 2030:

- + 1,15°C až 1,25°C nárast priemernej ročnej teploty vzduchu
- - 12 až 14 dní pokles priemerného počtu mrazových dní v roku (dni pod 0°C)
- + 8 až 20 dní nárast priemerného počtu letných dní v roku ($\geq 25^{\circ}\text{C}$)
- + 4 až 10 dní nárast priemerného počtu tropických dní v roku ($\geq 30^{\circ}\text{C}$)
- + 15 – 20% zrážok viac v zime a menej zrážok v lete (viac v horách)
- + 30% dní ročne so zrážkou nad 20 mm (častejšie privalové dažde)
- - 15% dní so sneh. pokrývkou nad 1 cm
- + 12% potenciálnej evapotranspirácie najmä v nížinách (nedostatok vody)
- + 25% častejšie sucho najmä v nížinách

Analýza citlivosti územia na očakávanú zmenu klímy do 2030:

Fyzická citlivosť územia (infraštruktúra)

- Záplavové územia – ohrozené cesty a železnice pri riekach
- Zosuvné územia – citlivé na privalové a dlhodobé dažde
- Oslabená štruktúra krajinnno-tvorných prvkov – znížená vodozadržná schopnosť

Environmentálna citlivosť

- Pôdy náchylné na eróziu – dôsledok neprimeraného využitia územia
- Znížená ekologická stabilita
  - ohrozenie pôvodných druhov rastlín a rozširovanie invázných druhov
  - nízke zastúpenie plôch zelene
- Zraniteľnosť na vlny horúčav – najmä sídla
- Ohrozené vodné zdroje – pitná voda

Sociálna citlivosť

- Obyvatelia citliví na vlny horúčav – najmä seniori v mestách a malé deti do 3 rokov
- Obyvatelia citliví na extrémne zrážky a povodne

Ekonomická citlivosť

- Poľnohospodárstvo
  - nárast erózných procesov na väčšej ploche

- častejšie a dlhšie trvajúce obdobia sucha
  - častejšie povodne a záplavy
- Lesníctvo
- zvýšená citlivosť v dôsledku sucha
  - zhoršenie zdravotného stavu lesov
- Energetika – zvýšený dopyt po energiách a nedostatok vodných zdrojov na výrobu
- Zimný cestovný ruch bude trpieť nedostatkom snehu
- Urbanizácia a dopravná infraštruktúra sa podieľa na povodniach a suchu viac ako 16%, ale zaberá iba 8%

Teplota

Charakteristický je postupne rastúci trend zvyšovania teploty, ktorého výsledkom je prognózovaný nárast priemernej ročnej teploty vzduchu o 2°C do polovice tohto storočia a až do 4°C do konca storočia. Vzrast priemerných teplôt vzduchu znamená aj nárast maximálnych teplôt vzduchu, ktoré sú vyjadrené v počte letných a tropických dní. Tento teplotný indikátor expozície je dôležitým ukazovateľom výskytu teplotných extrémov v teplom polroku. Letný deň je deň, v ktorom je dosiahnutá najvyššia denná teplota vzduchu ≥ 25 °C. Napríklad v Košiciach je ich počet v roku v súčasnosti okolo 65 (v extrémne teplých rokoch až vyše 90) a v časovom horizonte 2030 je prognózovaný nárast letných dní až o 20 dní. Tropickým dňom nazývame deň, v ktorom je dosiahnutá najvyššia denná teplota vzduchu ≥ 30 °C. V Košiciach je takýchto dní do roka v priemere okolo 15, vyskytujú sa od mája do septembra. Prognóza nárastu tropických dní je o 10 dní (nárast o 70%).

Zrážky

Projekcie zrážkových úhrnov majú vyššiu mieru neistoty. Predpokladá sa pomalý nárast ročných úhrnov, no pri zachovaní veľkej premenlivosti. V letnom období sa zrážkové úhrny celkovo znížia, no pokles bude len nevýznamný. Prognóza do roku 2030 naznačuje pokles zrážok až o 14,5% na Východoslovenskej nížine a ich nárast až o 3,5 % v horách. V ďalších ročných obdobiach, najmä v zime, bude predpokladaný nárast zrážok vyšší.

Uvedené zmeny nám naznačujú, že dôjde k zmene režimu odtoku v povodiach kraja. V zime sa očakáva zvýšená hrozba zimných povodní z tekutých zrážok a topenia snehu pri občasných otepleniach. V jeseni bude častejší výskyt hydrologického sucha. Uvedené scenáre vývoja zrážok taktiež predpokladajú zvýšenie extrémnosti zrážkových udalostí. Zrážky v lete by mali byť viac v podobe lejakov (sprievodný jav pri búrkach) ako trvalých zrážok. Priemerný počet dní s búrkou za rok je v Košickom kraji okolo 25 dní, pričom sú najčastejšie v období od mája do augusta. Silné lejaky v krátkom časovom úseku spôsobujú bleskové (prívalové) povodne, ktoré vedú k značným majetkovým škodám. V blízkej budúcnosti sa nepredpokladá nárast počtu prívalových povodní, no vzhľadom na predpokladaný vývoj oteplenia a vzrast intenzity a množstva zrážok pri lejakoch, sa môže potenciál prívalových povodní zväčšiť.

V rokoch 2001 až 2017 sa povodeň v Košickom kraji vyskytla 17-krát. Za uvedené obdobie boli škody v Košickom kraji vyčíslené na sumu 21 851 888€. Povodňami je najčastejšie ohrozená infraštruktúra.

Ďalšou pomerne významnou zmenou v zrážkach bude očakávaný nárast výskytu a trvanie bezzrážkových období medzi zrážkovými udalosťami. Takto sa deficit zrážok zvýši a vlahová zabezpečenosť zníži, najmä na nížine a v južnej časti kraja.

Protipovodňové opatrenia

Cieľom Programu obnovy krajiny Košického kraja je zmeniť prístup pri obhospodarovaní lesnej a poľnohospodársky využívanej krajiny, ako aj urbánnej krajiny a umožniť vznik vodozádržných opatrení tak, aby podstatná časť dažďovej vody mohla byť zadržaná v krajine. Realizáciou týchto opatrení chce Košický kraj v spolupráci s partnermi prispieť k obnoveniu procesov biodiverzity, k zvýšeniu pôdnej úrodnosti, k zvýšeniu zásoby vodných zdrojov a k ozdraveniu klímy.

V Košickom kraji bolo zriadených 6 vodných rád: Vodná rada okresov Košice a Košice – okolie (Región Abov), Vodná rada okresu Rožňava (Región Gemer), Vodná rada okresov Spišská Nová Ves a Gelnica (Región Spiš), Vodná rada okresu Trebišov (Región Zemplín I), Vodná rada

mikroregiónu Poondavie (Región Zemplín II) a Vodná rada okresov Michalovce a Sobrance (Región Zemplín III).

Zásoby vodných zdrojov v Košickom kraji sú limitované a z hľadiska dlhodobých potrieb kraja sú nedostatočné. Spravovaním krajiny a zmenou štruktúry krajiny došlo k poškodzovaniu hydrickej funkcie ekosystémov. Hlavne na Východoslovenskej nížine, v Above, na Spiši i na Gemeri došlo k časovej i priestorovej zmene rozdelenia zrážok, k nárastu prudkých dažďov, predĺženiu období bez dažďa, vzniku rozsiahlych tepelných ostrovov. Lokálne intenzívne dažde, z toho vyplývajúce lokálne záplavy i sucho, spôsobené obdobím bez dažďa. Kým sucho sa už bežne vyskytuje v jarnom a jesennom období, extrémne privalové dažde sa zvyknú vyskytovať od mája do neskorého leta a aj niekoľkokrát za sezónu.

To znamená, že raz je nedostatok vody v krajine, inokedy menej. Toto je vhodné riešiť spôsobom, že ak viac prší, je potrebné vodu zo zrážok zadržať a spomaliť jej odtok. Tým sa zvýši aj zásoba vody v krajine. Výzvou pre Košický kraj je flexibilne reagovať na klimatickú zmenu optimálnym využitím krajiny, čo zabezpečí v kraji dostatok vody pre ľudí, prírodu, a tým aj dostatok potravín. Najefektívnejším riešením je ekosystémová obnova vody v poškodenej krajine.

12.3 Odpady

V roku 2019 bol v Košickom kraji vyprodukovaný celkový odpad v objeme 1 461 950,9 ton, nebezpečný odpad tvoril 2,58%. Z celkového objemu vyprodukovaného odpadu v kraji bolo 46,1% zhodnocovaného odpadu, 35,6% bol zneškodňovaný odpad a 18,3% tvorilo iné nakladanie s odpadmi.

V Košickom kraji bol v roku 2020 vyprodukovaný komunálny odpad v objeme 290,7 tis. ton a na produkcii odpadu SR sa kraj podieľal 11,9%. V porovnaní s rokom 2014 sa množstvo komunálneho odpadu v kraji zvýšilo o 32,2%. Na 1 obyvateľa sa v kraji vyprodukoval komunálny odpad v objeme 362,6 kg, čo je menej ako priemer SR (445,8 kg). Množstvo vyprodukovaného odpadu na 1 obyvateľa sa každoročne zvyšuje, oproti roku 2014 vzrástlo o 86 kg, t.j. o 31,1%. Z celkového objemu komunálneho odpadu sa v Košickom kraji v roku 2020 zhodnotilo 242,11 kg/obyv., čo je viac ako v priemere za SR (229,3 kg/obyv.). Z celkového objemu komunálneho odpadu sa v Košickom kraji v 2020 zhodnotilo 66,8% odpadu, čo je podstatne viac ako v priemere za SR (51,4%).

Tabuľka 109 Vývoj ukazovateľov komunálneho odpadu v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Množstvo komunálneho odpadu (spolu za kraj, t)	219 898	234 406	227 199	255 824	263 211	272 051	290 727
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa kraja (kg/obyv.)	276,6	294,6	285,0	320,4	329,2	339,8	362,6
Množstvo zhodnoteného komunálneho odpadu na obyvateľa kraja (kg/obyv.)	131,7	146,2	147,7	177,8	202,8	218,4	242,1
Množstvo zneškodneného komunálneho odpadu na obyvateľa kraja (kg/obyv.)	144,0	146,6	136,4	142,6	126,4	121,5	120,5
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	47,6	49,6	51,8	55,5	61,6	64,3	66,8
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu kompostovaním (%)	8,2	15,0	10,7	12,4	10,5	9,9	10,1
Miera recyklácie komunálneho odpadu (%)	12,0	16,9	22,0	25,4	33,8	35,2	39,4
Miera skládkovania komunálneho odpadu (%)	49,4	49,8	47,9	44,5	38,4	35,7	33,2

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Najväčšie množstvo komunálneho odpadu na jedného obyvateľa vyprodukovali v roku 2020 obyvatelia mesta Košice (441,6 kg/obyv.) a okresu Spišská Nová Ves (393,4 kg/obyv.). Najmenšie

množstvo komunálneho odpadu na jedného obyvateľa bolo v okresoch Sobrance (161,2 kg/obyv.) a Gelnica (295,3 kg/obyv.).

Tabuľka 110 Vývoj množstva komunálneho odpadu na obyvateľa v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 – 2020 (kg/obyvateľ)

Územie (okres, kraj)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	178,4	186,5	196,6	199,6	238,5	341,0	295,3
Košice I – IV	364,6	382,2	346,4	410,9	377,6	394,5	441,6
Košice – okolie	233,2	233,0	217,7	238,6	244,6	264,5	317,4
Michalovce	230,7	229,2	238,3	297,8	330,3	337,5	330,5
Rožňava	316,2	281,6	299,4	373,1	361,4	333,9	335,6
Sobrance	134,1	114,0	113,9	126,3	133,4	156,5	161,2
Spišská Nová Ves	255,1	287,4	367,3	370,9	394,3	386,7	393,4
Trebišov	232,0	322,5	252,4	236,8	310,4	309,3	324,4
Košický kraj	276,6	294,6	285,0	320,4	329,2	339,8	362,6

Zdroj: Štatistický úrad SR

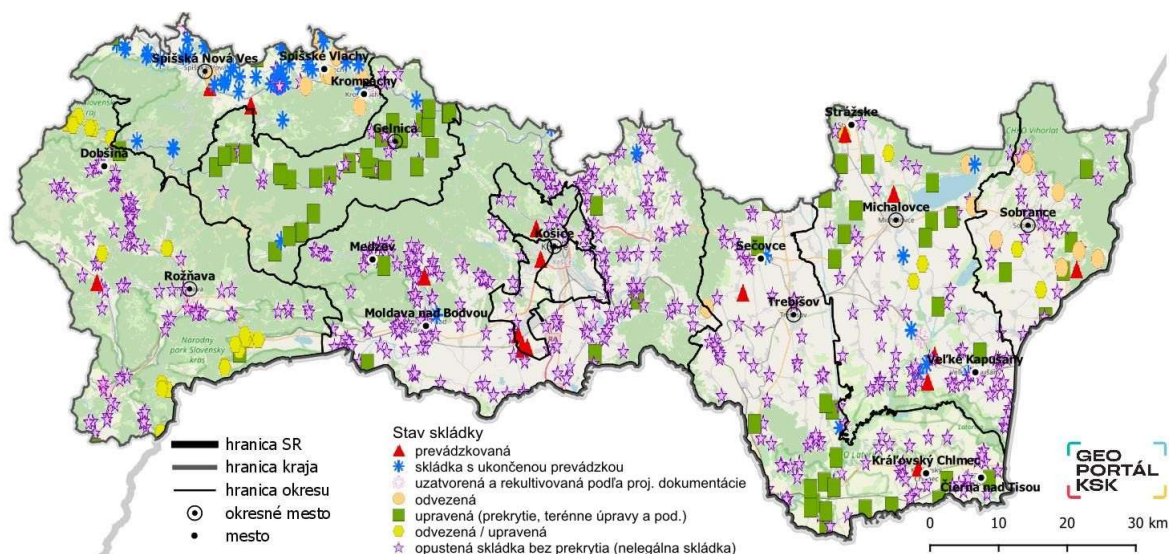
Zhodnocovanie komunálnych odpadov medziročne rastie v závislosti od dopytu po komoditách materiálového zhodnocovania odpadu (kovy, papier, sklo, plasty, pneumatiky, elektroodpad). Zároveň rastie aj miera energetického zhodnotenia komunálnych odpadov. Vďaka výstavbe zberných dvorov v jednotlivých sídlach dochádza k vysokej miere separácie odpadu a následnému zhodnoteniu. V rámci zberných dvorov sú vytvárané aj kompostoviská, kde sú spracovávané, zhodnocované biologicky rozložiteľné odpady hlavne z komunálnej sféry a ich objem je každoročne vyšší.

V rámci okresov bol v roku 2020 najväčší objem zhodnocovaných komunálnych odpadov v okresoch mesta Košice (98,7% z celkového množstva komunálneho odpadu) a v okrese Košice – okolie (75,6%). Najmenej zhodnocovaného komunálneho odpadu je v okresoch Sobrance (23,4%) a Rožňava (28,5%).

V Košickom kraji je spolu 17 skládok, z toho 10 skládok odpadov na odpad, ktorý nie je nebezpečný, 4 skládky odpadov na inertný odpad a 3 skládky odpadov na nebezpečný odpad. Väčšia časť skládok, ktoré sú v súčasnosti v prevádzke, má platné povolenia maximálne do roku 2035, ich plánovaná kapacita by mala byť v danom čase naplnená. Skládky na odpad, ktorý nie je nebezpečný a skládky na nebezpečný odpad majú v súčasnosti vydané integrované povolenia a dozor nad nimi vykonávajú inšpektori inšpektorátu životného prostredia.

Celková kapacita skládok v Košickom kraji bola v roku 2019 spolu 375 090m³, voľná kapacita dosiahla hodnotu 95 795m³. Celkovo bolo v roku 2019 na skládkach v Košickom kraji uložených 10 350 ton odpadu.

Mapa 45 Schematické znázornenie priestorového usporiadanie skládok odpadov na území Košického kraja (stav v roku 2020)

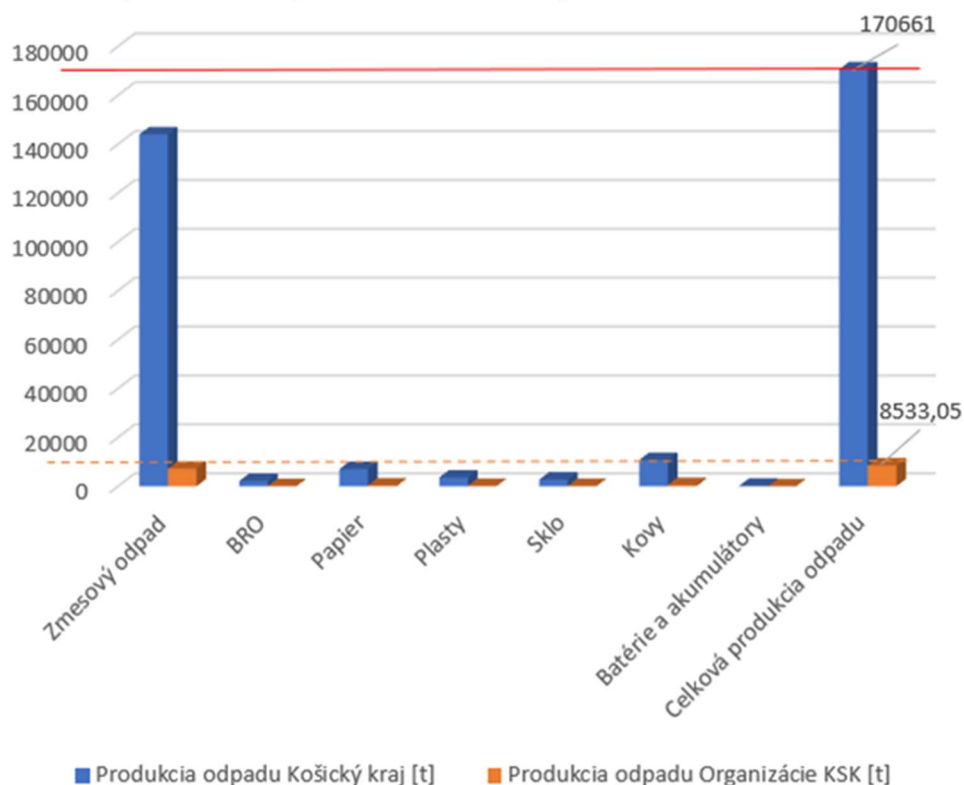
Zdroj: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra; vlastné spracovanie

Aktivity vedúce k znižovaniu emisií CO₂ v sektore odpadov definuje Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Cieľom je minimalizácia negatívnych účinkov vzniku a nakladania s odpadmi na zdravie ľudí a životné prostredie, ako aj obmedzenie tvorby emisií pri nakladaní a spracovaní odpadu a uprednostňovať praktické uplatňovanie hierarchie odpadového hospodárstva:

- predchádzanie vzniku odpadu,
- príprava na opätovné použitie, recyklácia,
- iné zhodnocovanie, napr. energetické zneškodňovanie (skládkovanie, spaľovanie bez energetického využitia).

Najviac odpadu vzniká v okrese Košice II, najmenej v okresoch Košice III a Sobrance. Podiel organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK na produkcii komunálneho odpadu predstavuje približne 5% z celkového množstva odpadov, ktoré sú vyprodukované Košickým krajom. Množstvá odpadov kategorizované podľa druhu odpadu uvádza nasledujúci graf.

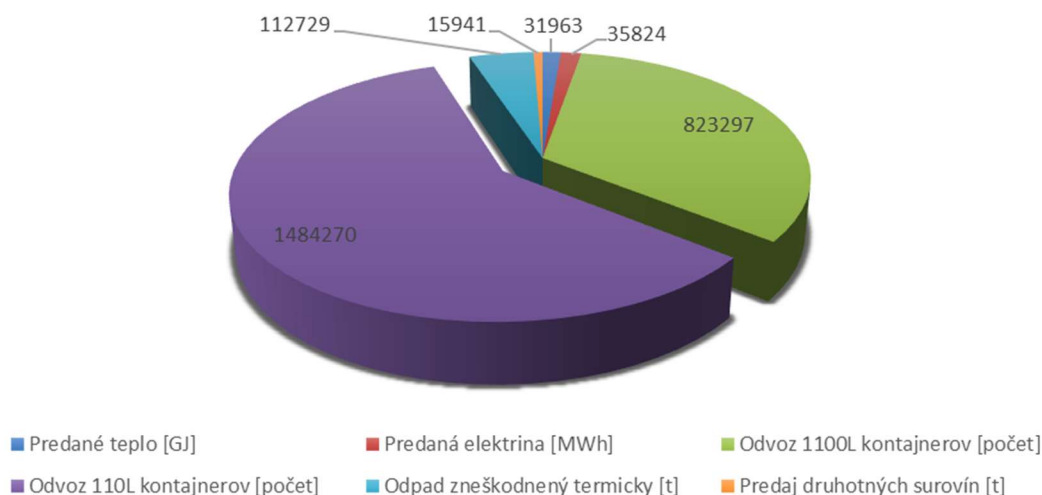
Graf 53 Inventarizácia odpadov pre organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK v porovnaní s celkovou produkciou odpadov v Košickom kraji

Zdroj: Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

Najvýznamnejším spracovateľom odpadu v Košickom kraji je spoločnosť KOSIT a.s., ktorá je zameraná na zber a zneškodnenie komunálneho odpadu. Podieľa sa na dodávke tepla do centrálného zásobovania teplom mesta Košice vo forme pary do parného napájača TEK0 na sídlisku Nad Jazerom. Zhodnotí 195 000 ton odpadu ročne, vyprodukuje max. 48 000 MWh elektrickej energie pre 20 000 domácností, v čase zimného obdobia zabezpečí vykurovanie pre 2 400 domácností. Bilanciu údajov za spoločnosť KOSIT a.s. za rok 2019 prezentuje nasledujúci graf.

Graf 54 Bilancia údajov KOSIT a.s. za rok 2019

Zdroj: Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

12.4 Ochrana prírody

Na území Košického kraja boli na konci roka 2020 dve chránené krajinné oblasti (CHKO Vihorlat a CHKO Latorica) s celkovou rozlohou 40 683,7 ha a dva národné parky (NP Slovenský kras a NP Slovenský raj) s celkovou rozlohou 54 024,8 ha, v rámci ktorých je 127 maloplošných chránených území:

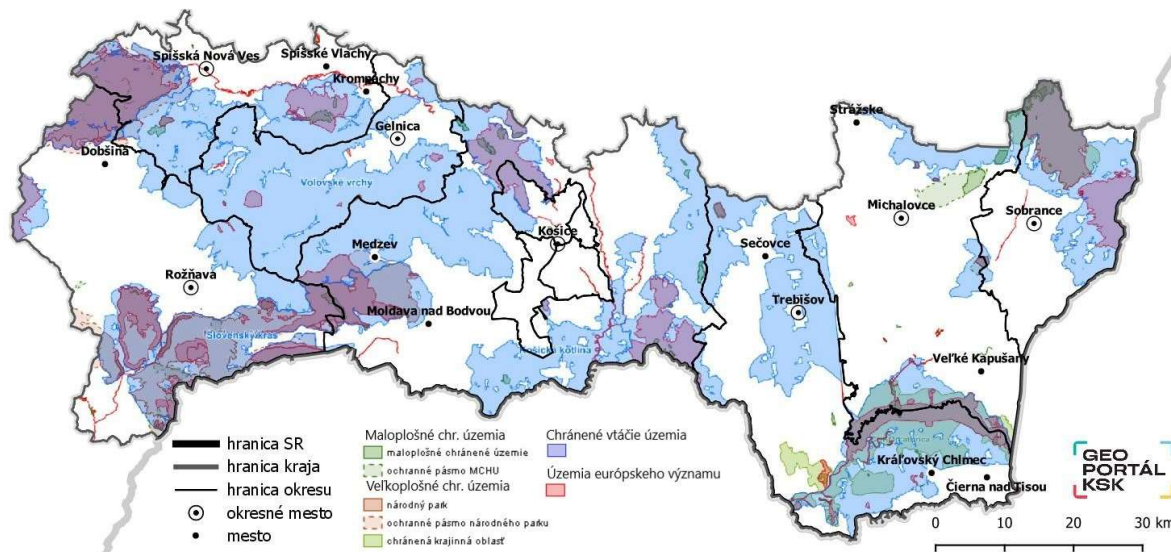
- 40 prírodných rezervácií,
- 29 národných prírodných rezervácií,
- 23 národných prírodných pamiatok,
- 24 prírodných pamiatok,
- 11 chránených areálov.

V roku 2020 bolo v Košickom kraji spolu 30 jaskýň, z nich bolo 10 verejnosti voľne prístupných. Do svetového prírodného dedičstva UNESCO sú zaradené jaskyne Domica, Dobšinská ľadová jaskyňa, Gombasecká jaskyňa, Jasovská jaskyňa a Ochtinská aragonitová jaskyňa, ktoré sú v správe Štátnej ochrany prírody SR.

V rámci európskej siete chránených území (NATURA 2000) sa v Košickom kraji nachádza 10 chránených vtáčích území s celkovou rozlohou 394 537,07 ha a 47 území európskeho významu. Na území kraja sú situované tri chránené vodohospodárske oblasti (Horné povodie rieky Hnilec, Slovenský kras (Plešivská planina a Horný vrch), Vihorlat) s rozlohou 532,3 km², kde sa prirodzeným spôsobom tvoria významné zásoby vôd.

Podiel chránených území v rámci Košického kraja je dlhodobou na úrovni 15,5% rozlohy kraja.

Mapa 46 Chránené územia v Košickom kraji (stav v roku 2020)

Zdroj: Štátna ochrana prírody SR; vlastné spracovanie

Tabuľka 111 Podiel rozlohy chránených území v rámci krajov v roku 2020

Územie	Národná sústava chránených území	Územia sústavy Natura 2000		Spolu všetky CHKÚ
		chránené vtáče územia	územia európskeho významu	
Bratislavský kraj	30,59	31,86	15,13	39,28
Trnavský kraj	12,38	16,10	4,25	23,20
Trenčiansky kraj	23,34	12,67	13,02	31,13
Nitriansky kraj	5,67	10,78	3,59	15,06
Žilinský kraj	52,62	40,42	23,95	59,63
Banskobystrický kraj	26,42	14,89	12,70	31,03
Prešovský kraj	20,21	34,90	14,49	43,44
Košický kraj	15,47	47,81	10,55	49,29
Slovenská republika	23,42	26,71	12,53	37,41

Zdroj údajov: Štátna ochrana prírody SR

V kraji sú vytypované územia ohrozené povodňami a Slovenský vodohospodársky podnik, štátny podnik spracoval mapy povodňového ohrozenia a povodňového rizika v povodí Hornádu, Bodrogu, Bodvy a v povodí Slanej. Prioritne je riešená protipovodňová ochrana mesta Košice, rekonštrukcie ochranných hrádzí Ondavy a zvýšenie prietokovej kapacity korýt tokov Laborec, Uh a Bodrog. Bola spracovaná aj mapa povodňového rizika pre územie toku Hornád od VN Ružín po štátnu hranicu s Maďarskou republikou.

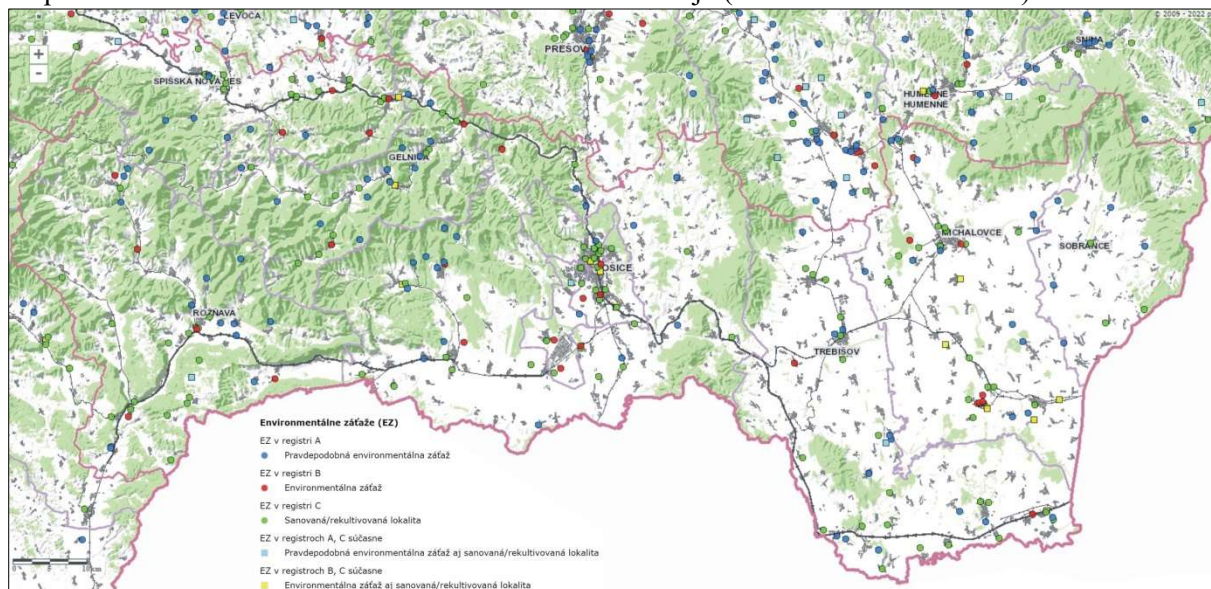
Podľa Informačného systému o environmentálnych záťažach MŽP SR sa v roku 2020 na území Košického kraja nachádzalo 247 environmentálnych záťaží, z toho 96 pravdepodobných, 36 potvrdených a 115 sanovaných / rekultivovaných environmentálnych záťaží. Silne až extrémne narušené životné prostredie je v Rudniansko – gelnickej, Košicko –prešovskej a Zemplínskej oblasti.

Tabuľka 112 Počet environmentálnych záťaží v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2020

Územie (okres, kraj)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gelnica	20	20	20	20	30	30
Košice I	10	10	10	10	10	10
Košice II	8	8	8	8	8	8
Košice III	1	1	1	1	1	1
Košice IV	9	10	10	10	10	10
Košice – okolie	30	30	30	30	34	34
Michalovce	43	43	43	44	45	45
Rožňava	32	32	32	32	35	35
Sobrance	8	8	8	8	8	8
Spišská Nová Ves	25	26	26	26	30	30
Trebišov	36	36	36	36	36	36
Košický kraj	222	224	224	225	247	247

Zdroj údajov: Informačný systém environmentálnych záťaží MŽP SR

Mapa 47 Environmentálne záťaže na území Košického kraja (stav ku koncu roka 2021)

Zdroj: Informačný systém environmentálnych záťaží MŽP SR, www.enviroportal.sk

Množstvo znečisťujúcich látok emitovaných do ovzdušia v rámci Košického kraja je najvyššie v oblasti mesta Košice a v jeho zázemí. Tu sa dlhodobo produkuje v rámci ostatných oblastí SR najviac emisií základných znečisťujúcich látok, skupiny plyných anorganických znečisťujúcich látok a ťažkých kovov. V oblasti Zemplína okrem základných znečisťujúcich látok zostávajú závažné emisie sírovodíka, chlóru, merkaptánov, organických látok a ďalších látok vplyvom zdrojov situovaných v okrese Michalovce. Rizikové sú aj lokality kde sa na vykurovanie domácností používa nevhodné palivo, poprípade oblasti s veľkým dopravným zaťažením. Na základe meraní SHMÚ sú

každoročne vyhlasované oblasti riadenia kvality ovzdušia, pre ktoré sú vypracované a schválené Programy na zlepšenie kvality ovzdušia, ktoré pravidelne odpočítované a aktualizované. V Košickom kraji sú aktuálne vyhlásené dve oblasti riadenia kvality ovzdušia. Ide o aglomeráciu Košice, ktorá zahŕňa územie mesta Košice a obcí Bočiar, Haniska, Sokolany a Veľká Ida a oblasť riadenia kvality ovzdušia, ktorou je územie mesta Krompachy.

12.5 Brownfieldy

Brownfield je nehnuteľnosť v už urbanizovanom území, ktorá nie je efektívne využívaná, zanedbaná, prípadne kontaminovaná, efektívne ju možno využívať až po revitalizácii. Vzniká obvykle ako pozostatok priemyselnej, poľnohospodárskej, rezidenčnej či inej aktivity. Hlavnou príčinou vzniku býva reštrukturalizácia ekonomiky štátu aj jednotlivých regiónov.

Existencia brownfieldov v mestskom prostredí má negatívny dopad na životné prostredie miest, ako aj na ich obyvateľstvo, zároveň ale predstavujú potenciál pre opätovný urbánny rozvoj bez záberu okolitých prírodných a poloprírodných ekosystémov, čím sa môžu znížiť negatívne dopady urbanizácie na prírodné a poloprírodné ekosystémy.

Problematika brownfieldov sa na Slovensku riešila iba okrajovo, v rámci iných projektov, a na lokálnej úrovni. Z medzinárodných skúseností však vyplýva, že najvhodnejším riešením je komplexné riešenie na celoštátnej úrovni. Výsledkom slovenského projektu je vyhodnotenie ich mapovania a zostavenie databázy, aby mohli byť zrevitalizované aj pomocou finančných zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ a znovu využívané. Tento krok značne posilní nielen mestá a obce, ale zároveň eliminuje tlak na zaberanie poľnohospodárskej pôdy a výstavbu na „zelených lúkach“.

Pracovníci SARIO začali s mapovaním brownfieldov začiatkom roku 2008 cez rozposlané dotazníky jednotlivým mestám a obciam. Tie slúžia k získaniu základných informácií a údajov o brownfieldoch, ale aj o konkrétnej obci, resp. meste, kde sa nachádza. Následná analýza evidovaných údajov umožnila reálne posúdiť možnosti obce (mesta), identifikovať priority udržateľného rozvoja, navrhnúť adekvátne riešenia ich revitalizácie a znovuvyužitia a následne implementovať zistené možnosti do územného plánovania obce (mesta).

Zisťované údaje sú zamerané predovšetkým na jeho súčasný stav a predchádzajúce využívanie, kvalitatívne vyhodnocovanie postihnutej lokality a dostupné informácie o jeho environmentálnom zaťažení.

V Košickom kraji bolo oslovených 460 miest a obcí, na výzvu reagovalo iba 55. Veľmi aktívne sa v kraji zapojili obce Nálepkovo, Pavlovce nad Uhom, Háj, Sírnik, Staré, Brzotín a Nový Salaš. Na základe vyplnených dotazníkov regionálni zástupcovia SARIO osobne navštívili zaevidované brownfieldy, uskutočnili recalling, k objektom doplnili fotodokumentáciu, v daných obciach zisťovali ich aktuálny stav a od jednotlivých predstaviteľov miest a obcí odozvu záujmu o spoluprácu na danom projekte. Tí boli následne informovaní o projekte mapovania brownfieldov, skúsenostiach z Čiech, ako aj o úspechoch, ktoré tam v danom projekte dosiahli v rámci mapovania. Práve skúsenosti z Čiech sú pre nás veľkým vzorom a veľkou výzvou. Pri rokovaní so zástupcami miest a obcí, či podnikateľov, ktorí vlastnia brownfieldy, sa regionálni zástupcovia často stretávajú s nevládou vyplňať dotazník, ako i s celkovou nedôverou pre projekt, ktorá pramení z nedostatku informácií. Táto skutočnosť značne predlžuje celkové mapovanie brownfieldov na Slovensku, a tým aj oddŕaľuje možnosti čerpania finančných prostriedkov na revitalizáciu z fondov EÚ.

Na základe výsledkov a informácií z vytvorenej databázy brownfieldov od agentúry SARIO i zo skúseností zahraničných agentúr a organizácií s realizovanými projektmi bude potrebné vypracovať „Národnú stratégiu revitalizácie brownfieldov“.

Aktualizácia databázy Brownfieldov v rámci Košického kraja

Predmetné mapovanie, resp. zber dát o stave Brownfieldov v Košickom kraji prebiehalo od 31.08.2021 do 05.10.2021. Dotazník pokrýval nasledovné oblasti skríningu:

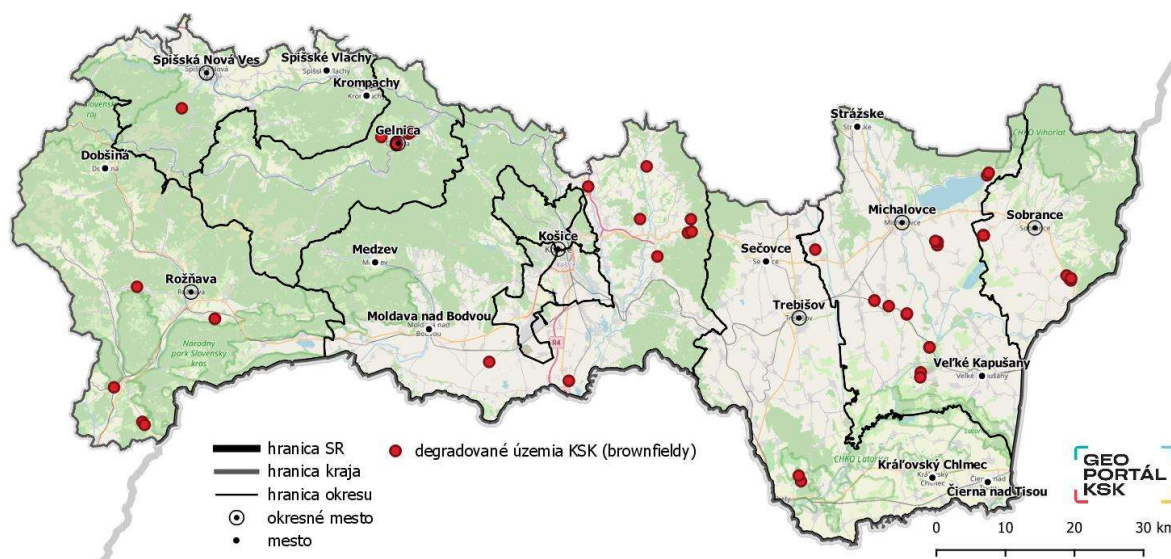
- základné identifikačné údaje – lokalita, mesto/obec, presná adresa podľa ZGBIS, veľkosť lokality,
- typ a stav objektu,
- prístupové komunikácie,
- dostupnosť inžinierskych sietí,
- predchádzajúce využitie danej lokality,

- doba nevyužívania územia,
- ekologická záťaž,
- vlastnícke vzťahy.

Cieľom predmetných výziev bola snaha o získanie čo najväčšieho počtu dát, ktoré by nám poskytli komplexnejší prehľad o stave Brownfieldov na území kraja a to z pohľadu vytvorenia aktualizovanej databázy Brownfieldov a ich novej budúcej revitalizácii aj prostredníctvom finančných zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ v rámci nového programového obdobia na roky 2021 – 2027. Na predmetné výzvy (3 výzvy) reagovalo doteraz viac ako 53,7% miest a obcí kraja.

Na území Košického kraja bolo identifikovaných 341 Brownfieldov, ktorých celková rozloha predstavovala približne 913,32ha (0,14% z rozlohy kraja). Z ich rozlohy bolo súkromných 337,55ha, verejných 72,48ha, kombinovaných 411,25ha, nevysporiadaných 91,45ha a neuvedených 0,59ha.

Mapa 48 Brownfieldy na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na základe údajov z GIS máp bude možné:

- identifikovať Brownfieldy v rámci Košického kraja a ich celkovú rozlohu,
- špecifikovať primárne a sekundárne vplyvy na životné prostredie (pod čím sa dá predstaviť napr. prekrývanie máp/ chráneného územia a zelenej a modrej infraštruktúry),
- definovať potenciál ich využitia:
  - účel na základe dostupných inžinierskych sietí a dopravnej dostupnosti, prípadne napojenie na diaľnice a cesty I. triedy,
  - účel ako taký – či sa jedná o ďalšie využitie ako služby, priemysel, kultúra, cestovný ruch, poľnohospodárstvo, prípadne iné,
  - iné, napr. obnoviteľné zdroje energie, v tomto prípade inštalácia fotovoltanických panelov na strechy priemyselných areálov/alebo v rámci degradovaného územia, ktoré nemá potenciál na využitie na poľnohospodárske účely, čo je v súlade s partnerskou dohodou na roky 2021 – 2027.

Predmetná databáza je významná predovšetkým z pohľadu regionálneho rozvoja a investičných aktivít v Košickom kraji tak zo strany domácich, ako aj zahraničných investorov (aktívna spolupráca so Slovenskou agentúrou pre rozvoj investícií a obchodu SR – SARIO).

Samotná problematika je súčasťou strategického dokumentu a teda Partnerskej dohody na roky 2021 – 2027. Konkrétne politický cieľ CP2 - Zelenšia nízkouhlíková Európa, ktorá pojednáva o eliminácii fragmentácie krajiny rozrastania zastavaných plôch prostredníctvom revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území v intravilánoch sídiel.

Tieto kroky by mali viesť k eliminácii tlaku na zaberanie ďalšej poľnohospodárskej pôdy a k obmedzeniu výstavby na greenfieldoch.

12.6 Zhrnutie

- V Košickom kraji boli na rok 2020 vymedzené 2 oblasti riadenia kvality ovzdušia: územia mesta Košice a obcí Bočiar, Haniska, Sokoľany a Veľká Ida a územie mesta Krompachy. V oboch prípadoch sú oblasti riadenia kvality ovzdušia vyhlásené z dôvodu vyššej koncentrácie znečisťujúcich látok PM₁₀ a benzo(a)pyrén. Monitorovacia sieť kvality ovzdušia bola rozšírená v roku 2020 o monitorovaciu stanicu v Trebišove. Košický kraj predstavuje v celoslovenskom meradle zónu kde je kvalita ovzdušia komplikovanejší problém ako v niektorých ostatných krajoch.
- Kvalitu ovzdušia v Košickom kraji, ako aj v meste Košice, ovplyvňuje dominantný priemyselný zdroj znečistenia.
- V Košickom kraji sú dlhodobo nadpriemerné hodnoty produkcie emisií v rámci SR. Produkcia tuhých emisií v Košickom kraji predstavuje až takmer 40% z objemu tuhých emisií v SR. Produkcia oxidu uhoľnatého v Košickom kraji na 1km² je 5-násobne vyššia ako je celoslovenský priemer.
- Aktivity vedúce k znižovaniu emisií CO₂ definuje Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Cieľom stratégie bolo vytvoriť plán krokov vedúcich k zníženiu emisií, ktoré generujú svojou činnosťou organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja o 10% do roku 2030 a o ďalších 10% do roku 2050.
- V Košickom kraji sa už v súčasnosti ukazuje trend zvyšovania priemernej teploty vzduchu, počtu letných dní, častosti sucha, znižovania počtu mrazových dní a pod. Pomerne významnou zmenou v zrážkach bude očakávaný nárast výskytu a trvanie bezzrážkových období medzi zrážkovými udalosťami. Takto sa deficit zrážok zvýši a vlhová zabezpečenosť zníži, najmä na nižšie a v južnej časti kraja.
- Objem komunálneho odpadu ako aj vyprodukovaný komunálny odpad na 1 obyvateľa v Košickom kraji sa každoročne zvyšuje, v rámci krajov SR však Košický kraj dosahuje druhé najnižšie množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa. Najväčšie množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa produkujú obyvatelia mesta Košice a okresu Spišská Nová Ves, najmenej v okrese Sobrance.
- Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu dosahuje druhý najvyšší podiel v rámci krajov SR a presahuje priemer SR o 15%. Najväčší objem zhodnocovaných komunálnych odpadov je v meste Košice, kde dosahuje hodnotu až 98,7% z celkového množstva komunálneho odpadu.
- Aktivity vedúce k znižovaniu emisií CO₂ v sektore odpadov definuje Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Cieľom je minimalizácia negatívnych účinkov vzniku a nakladania s odpadmi na zdravie ľudí a životné prostredie, ako aj obmedzenie tvorby emisií pri nakladaní a spracovaní odpadu a uprednostňovať praktické uplatňovanie hierarchie odpadového hospodárstva.
- V Košickom kraji je hustá sieť chránených území národného a európskeho významu (NATURA 2000). Podiel chránených území v rámci Košického kraja dosahuje 15,5% rozlohy kraja.
- Na území Košického kraja sa nachádza 247 environmentálnych záťaží. Silne až extrémne narušené životné prostredie je v Rudniansko-gelnickej, Košicko-prešovskej a Zemplínskej oblasti. Množstvo znečisťujúcich látok emitovaných do ovzdušia v rámci Košického kraja je najvyššie v oblasti mesta Košice a v jeho zázemí. V oblasti Zemplína okrem základných znečisťujúcich látok zostávajú závažné emisie sírovodíka, chlóru, merkaptánov, organických látok a ďalších látok vplyvom zdrojov situovaných v okrese Michalovce.
- V rámci mapovania brownfieldov v Košickom kraji v roku 2021 bolo identifikovaných 341 Brownfieldov s celkovou rozlohou približne 913,32ha.

C. SWOT ANALÝZA

13. SWOT ANALÝZA KOŠICKÉHO KRAJA

SWOT analýza predstavuje prehľad kľúčových silných, slabých stránok, príležitostí a rizík z pohľadu jednotlivých skúmaných tematických oblastí. Jednotlivé zistenia vychádzajú z výsledkov predchádzajúcich analytických kapitol. SWOT analýza je rozdelená podľa tematických oblastí a podľa jednotlivých území.

Silné stránky	Slabé stránky
<p><u>ĽUDSKÉ ZDROJE A TRH PRÁCE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – priaznivá veková a vzdelanostná štruktúra obyvateľstva – významný vzdelávací, inovačný a výskumný potenciál <p><u>HOSPODÁRSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – existujúce klastre v oblasti IKT technológií, robotiky a automatizácie a v oblasti cestovného ruchu, potenciál vzniku nových klastrov – rozvinutý IKT sektor a klaster v oblasti IKT – Košice IT Valley – multifunkčné kultúrno-kreatívne a inovačné centrá – prítomnosť priemyselných parkov <p><u>CESTOVNÝ RUCH</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – mimoriadny prírodný potenciál, zachovala a atraktívna príroda, vysoká koncentrácia prírodných daností na malom území vhodná na ekoturizmus – unikátne kultúrno-historické dedičstvo vrátane pamiatok UNESCO – výhodná geografická poloha (blízkosť trhov Maďarska, Ukrajiny a Poľska, existujúce medzinárodné vzťahy, spolupráca s Prešovským krajom) – dopravná dostupnosť kraja zo zahraničia (blízkosť 3 letísk – Košice, Poprad, Budapešť, napojenosť na medzinárodné cestné koridory) – dostatok ubytovacích kapacít v najviac navštevovaných turistických lokalitách – existujúca sieť destinačných organizácií aktívnych v rozvoji cestovného ruchu (organizácie cestovného ruchu, združenia) na regionálnej a krajskej úrovni – silnejšie zázemie kreatívnych odvetví kultúry v meste Košice – dotačný program Terra Incognita ako finančný nástroj na podporu rozvoja cestovného ruchu – najlepšie podmienky na rozvoj ekoturizmu 	<p><u>ĽUDSKÉ ZDROJE A TRH PRÁCE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – vysoká nezamestnanosť, predovšetkým dlhodobá nezamestnanosť – porovnateľne nižšie mzdy, vysoká miera chudoby a sociálnej exklúzie – 6 okresov spadajúcich do kategórie najmenej rozvinutých okresov – nezáujem o profesie, ktoré sú žiadané trhom práce – slabé prepojenie systému vzdelávania s potrebami trhu práce – únik mozgov <p><u>SOCIÁLNA INKLÚZIA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – vysoký podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach v regióne – rastúci počet žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia <p><u>HOSPODÁRSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – 6 okresov spadajúcich do kategórie najmenej rozvinutých okresov – porovnateľne nižšia intenzita podnikateľskej aktivity a nižšia dynamika vzniku nových podnikov všetkého druhu (obchodných spoločností, družstiev i fyzických osôb) – nízka miera digitalizácie MSP – deformácia poľnohospodárskej výroby priamymi dotáciami na pôdu <p><u>CESTOVNÝ RUCH</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – nedostatočne využitý potenciál regionálnych kultúrnych špecifik – nízka obsadenosť ubytovacích kapacít – chýbajúce ubytovacie kapacity v destinačne zaujímavých lokalitách – málo rozvinuté služby cestovného ruchu v malých no turisticky atraktívnych lokalitách, chýbajúca doplnková infraštruktúra, služby v rozvinutejších turistických destináciách – náročnejšia dopravná dostupnosť stredísk cestovného ruchu verejnou dopravou najmä počas víkendov, sviatkov a prázdnin – nízka diverzifikácia ponuky, nedostatok balíkov – produktov cestovného ruchu mimo hlavnej turistickej sezóny a so špecifikáciou pre cieľové skupiny

<p><u>DOPRAVNÁ A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – rozvinutý dopravný systém z hľadiska plošného pokrytia – vytvorenie spoločného organizátora Košickým a Prešovským samosprávnym krajom – IDS Východ pre región Východné Slovensko – hustá sieť železničných tratí, mesto Košice je druhým najväčším železničným uzlom SR – širokorozchodná trať – medzinárodné letisko v Košiciach – využívanie obnoviteľných zdrojov energie v rozumnej miere a v oblastiach kde majú opodstatnenie <p><u>INŠTITUCIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – dostupná sieť škôl v regióne – mesto Košice ako vzdelávacie, vedecké a inštitucionálne centrum regiónu – komplexná komunitná infraštruktúra – odborný potenciál poskytovateľov všeobecnej, špecializovanej a inej špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti – primeraná sieť ústavných zdravotníckych zariadení <p><u>ŽIVOTNÉ PROSTREDIE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – optimálne rozmiestnenie subjektov nakladajúcich s odpadom v rámci kraja – výstavba a prevádzkovanie zberných dvorov a zariadení na zber, triedenie a znovuzhodnotenie odpadov, postupný prechod na obehové hospodárstvo – využívanie miestnych zdrojov (pramene, vrty) pre zásobovanie obcí a miest pitnou vodou – lesnatosť Košického kraja, hustá sieť chránených území národného aj európskeho významu (NATURA 2000) – zabezpečená povodňová ochrana intravilánov sídiel na vodohospodársky významných tokoch 	<ul style="list-style-type: none"> – nevyužitý potenciál geotermálnej energie pre priemyselné využitie a cestovný ruch – nízka zapojenosť miestneho obyvateľstva do tvorby ponuky a služieb cestovného ruchu <p><u>DOPRAVNÁ A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – nedostatočné napojenie územia na nadradenú cestnú infraštruktúru, nedobudovaná sieť diaľnic, rýchlostných ciest a diaľničných privádzačov – kritický stav mostov – nedostatočná sieť cyklociest, turistických cyklotrás a cyklistickej infraštruktúry – absencia odborných kapacít pre plánovanie nízkouhlíkovej sebestačnej energetiky regiónov – nízka úroveň pokrytia optickým (vysokorýchlostným) internetom – nedobudovaná sieť verejných vodovodov a kanalizácií <p><u>INŠTITUCIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – nedostatočný záujem o regionálne stredné odborné školstvo – absencia nízkoprahových sociálnych služieb krízovej intervencie – nedostatok sociálneho bývania – zastaraná infraštruktúra zdravotníckych zariadení – nedostatok poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v primárnom kontakte – absencia komplexného prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti s dôrazom na princíp dlhodobej zdravotnej starostlivosti – nedostatočná dostupnosť zdravotnej starostlivosti vo vybraných špecializáciách – vysoký priemerný vek lekárov najmä primárnej zdravotnej starostlivosti – chýbajúce komunitné centrá, integrované zdravotné strediská, jasle, predškolské zariadenia, denné stacionáre, sociálne služby krízovej intervencie a pobytové sociálne služby podmienené odkázanosťou a zariadenia pre seniorov – chýbajúce hospicové lôžka <p><u>ŽIVOTNÉ PROSTREDIE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – nadpriemerná produkcia emisií – zanedbané čistenie melioračných kanálov a prívodných drenážnych rúr, ktoré sú zanesené, tým neplnia svoju funkciu odvádzania vôd z pôdy a poľnohospodárska krajina sa nevysušuje – chaotické a nerozumné využívanie obnoviteľných zdrojov energie v oblastiach kde na to nie sú podmienky: fotovoltacké elektrárne na ornej pôde, malé vodné
---	--

	elektrárne, ktoré negatívne ovplyvnili faunu aj vodnatosť tokov, prechod na vykurovanie biomasou – zhoršená kvalita ovzdušia vo vykurovacom období
Príležitosti	Ohrozenia
<p><u>ĽUDSKÉ ZDROJE A TRH PRÁCE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – vyššia podpora tvorby nových pracovných miest v prioritných oblastiach – prepojenosť vzdelávacích inštitúcií na zamestnávateľov a spolupráca so stavovskými a profesijnými organizáciami <p><u>HOSPODÁRSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – vyššia a efektívnejšia podpora rozvoja lokálnej ekonomiky a ekonomiky Košicko-Prešovskej aglomerácie – efektívnejšie využívanie endogénneho potenciálu Košicko – Prešovskej aglomerácie – vyššia podpora pri riešení problémov a potrieb malých obcí a miest – ďalší rozvoj inovačných ekosystémov a hodnotových reťazcov v kraji – implementácia integrovaného prístupu k regionálnemu a územnému rozvoju – rozvoj ekosystému kreatívnej ekonomiky a podpory inovácií – podpora miestnych podnikateľov – rast priamych zahraničných investícií do regiónu – rozvoj striebornej ekonomiky – podpora lokálnych produktov pomocou vytvárania regionálnych značiek a regionálnych ochranných známk – prechod na ekologické poľnohospodárstvo a agroturistiku – podpora elektromobility – možnosť využitia znalostného potenciálu významných univerzít v Košiciach – rozvoj zeleného priemyslu a cirkulárnej ekonomiky – možnosť využitia potenciálu vodíkových technológií v priemysle a doprave <p><u>CESTOVNÝ RUCH</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – vytváranie podmienok pre trvalo udržateľný rozvoj infraštruktúry a rozvoj cestovného ruchu – zachovanie prírodného bohatstva a kultúrneho dedičstva a ich využívanie pre udržateľný rozvoj cestovného ruchu – podpora dostupnosti turistických atrakcií, budovanie cyklotrás vo väzbe na existujúce cyklistické komunikácie a prepojenosť s turistickými cieľmi – podpora regionálnej prepojenosti posilnením regionálnej kyvadlovej dopravy (skibusy, 	<p><u>ĽUDSKÉ ZDROJE A TRH PRÁCE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – pokles počtu detí a obyvateľov v predproduktívnom veku – starnutie obyvateľstva – nízke a stagnujúce príjmy obyvateľov <p><u>SOCIÁLNA INKLÚZIA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – prehlbovanie chudoby a sociálneho vylúčenia v obciach s MRK – nárast cien bytov a energií a s tým súvisiace prehlbovanie chudoby a rast nedostupnosti bývania <p><u>HOSPODÁRSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – málo pracovných príležitostí na vidieku – nedostatočná podpora miestnych producentov a poskytovateľov služieb v oblasti poľnohospodárstva – nevysporiadané vlastnícke vzťahy k nehnuteľnostiam <p><u>CESTOVNÝ RUCH</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – pandémia COVID-19 je vnímaná ako príležitosť a zároveň hrozba, cestovný ruch sa musí vysporiadať s novými východiskami a s novými požiadavkami návštevníkov – nedostatočná spolupráca aktérov na lokálnej úrovni a nízka koordinácia aktivít medzi lokálnymi záujmovými subjektmi a krajom môže viesť k oslabovaniu potenciálu cestovného ruchu – budovanie dopravnej infraštruktúry a siete cyklotrás je závislé na mnohých faktoroch, ktoré sú mimo kompetencie aktérov v cestovnom ruchu <p><u>DOPRAVNÁ A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – nárast individuálnej automobilovej dopravy – stagnujúca výstavba nadradenej cestnej infraštruktúry – zanedbávanie technickej a dopravnej infraštruktúry <p><u>INŠTITUCIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – pokračujúca izolácia škôl od reálnych potrieb trhu práce v niektorých odvetviach – narastajúci počet čakateľov na umiestnenie v zariadení sociálnych služieb – narastajúci počet ľudí bez domova, s psychiatrickými diagnózami <p><u>ŽIVOTNÉ PROSTREDIE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – klimatická zmena a z nej vyplývajúce ohrozenie povodňami a suchom – ohrozenie poľnohospodárskej pôdy eróziou

<p>cyklobusy, sezónne vlaky)</p> <ul style="list-style-type: none"> – podpora vytvárania produktov ekoturizmu – rozvoj kúpeľníctva a súvisiacich služieb vo vyššom kvalitatívnom segmente – možnosť vybudovania akvaparkov pri existujúcich vrtoch geotermálnej energie <p><u>DOPRAVNÁ A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – zvyšovanie mobility pracovníkov a podpora dochádzania za prácou prostredníctvom výstavby cyklociest a zavádzaním integrovaných dopravných systémov – efektívnejšie využívanie malých lokálnych zdrojov na výrobu energie a obnoviteľných zdrojov energie – vytváranie Regionálnych centier udržateľnej energetiky (RCUE) – dosiahnuť v maximálnej možnej miere čistenie odpadových vôd <p><u>INŠTITUCIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – sledovanie potrieb trhu práce cez plánovanie výkonov na stredných odborných školách – vytvorenie centier aktívneho starnutia a komunitných centier – zvýšenie energetickej úspory zdravotníckych zariadení a tým zníženie prevádzkových nákladov zdravotníckych zariadení – zlepšenie kvality a komplexnosti zdravotnej starostlivosti – posilnenie primárnej zdravotnej starostlivosti pri trende zvyšujúcej sa prevalencie chronických ochorení – integrované služby zdravotnej starostlivosti, služby podpory zdravia a služby sociálnej starostlivosti vo vymedzenej spádovej oblasti <p><u>ŽIVOTNÉ PROSTREDIE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – možnosť alternatívneho spôsobu čistenia odpadových vôd – povinné zavádzanie BAT technológií (najlepšie dostupné technológie) vo všetkých oblastiach hospodárstva – postupný prechod na cirkulárnu ekonomiku (odpady) – implementácia opatrení na udržanie vody v regióne – využívanie zadržanej dažďovej vody v domácnostiach a verejných budovách 	<ul style="list-style-type: none"> – časová a finančná náročnosť projektov zameraných na životné prostredie z pohľadu legislatívy – zanedbávanie environmentálnych záťaží – nezaujem obyvateľstva o ochranu životného prostredia – lokálne ohrozenie zdrojov pitnej vody nelegálnym vypúšťaním odpadových vôd
---	--

Súvisiace koncepcné dokumenty kraja (abecedne)

- Adaptačná stratégia na dôsledky zmeny klímy v Košickom kraji, Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice, n. o., Košický samosprávny kraj, 2020
- Koncepcia podpory pohybových aktivít obyvateľov KSK 2020-2025, Košický samosprávny kraj, 2020
- Koncepcia rozvoja kultúry v Košickom samosprávnom kraji 2020-2025 (2030) – Tradície inšpirujú inovácie, Košický samosprávny kraj, 2019
- Koncepcia rozvoja práce s mládežou na území Košického samosprávneho kraja na roky 2021 – 2025 (2030), Košický samosprávny kraj, 2021
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 (2022), Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice, n. o., Košický samosprávny kraj, 2016
- Nízkouhlíková stratégia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK, Košický samosprávny kraj, 2022
- Plán udržateľnej mobility Košického samosprávneho kraja, Košický samosprávny kraj, 2020
- Priority zdravotnej politiky pre Košický kraj na obdobie 2016 - 2020, Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice, n. o., Košický samosprávny kraj, 2016
- Program obnovy krajiny Košického kraja, Košický samosprávny kraj, 2018
- Regionálna inovačná stratégia Košického kraja 2021 – 2030, Košický samosprávny kraj, 2021
- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v Košickom samosprávnom kraji 2021 – 2025, Košický samosprávny kraj, 2021
- Stratégia aktívneho starnutia Košického kraja na roky 2019 – 2023, Európske zoskupenie územnej spolupráce Via Carpatia, 2018
- Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom kraji na obdobie 2022 – 2027 – 2030, Cycling Planning Studio s.r.o., 2022
- Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027, Košice región turizmu, 2022
- Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027, Košice región turizmu, 2022
- Územný plán veľkého územného celku (ÚPN VÚC) Košický kraj v znení zmien a doplnkov, 2017
- Vodíková stratégia Košického kraja, Technická univerzita v Košiciach a Košický samosprávny kraj, 2021

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Prehľad kľúčových dokumentov

Tabuľka 2 Priemerný evidenčný počet zamestnancov v Košickom kraji v rokoch 2016 – 2020

Tabuľka 3 Hodnoty indikátorov IRI za Košický kraj v rokoch 2016 – 2020

Tabuľka 4 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v oblasti dopravy

Tabuľka 5 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja

Tabuľka 6 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu

Tabuľka 7 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v oblasti kultúry

Tabuľka 8 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona 448/2008 Z. z. o sociálnych službách

Tabuľka 9 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

Tabuľka 10 Pôsobnosť vyššieho územného celku a obce v zmysle zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Tabuľka 11 Vývoj počtu obyvateľov v okresoch Košického kraja v rokoch 2005 – 2020

Tabuľka 12 Vývoj počtu, pohybu a vekovej skladby obyvateľstva v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020

Tabuľka 13 Pohyb obyvateľstva v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2014 a 2020 (promile, ‰)

- Tabuľka 14 Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020
- Tabuľka 15 Štruktúra obyvateľstva podľa hlavných vekových skupín (0-14, 15-64, 65+ rokov) v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020
- Tabuľka 16 Podiel obyvateľstva podľa ukončeného vzdelania v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)
- Tabuľka 17 Index vzdelanosti v krajoch a v Slovenskej republike v rokoch 2011 a 2021 (SODB)
- Tabuľka 18 Podiel obyvateľstva podľa národnosti v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)
- Tabuľka 19 Podiel obyvateľstva podľa náboženského vyznania v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)
- Tabuľka 20 Prognóza obyvateľstva Slovenskej republiky do roku 2060
- Tabuľka 21 Prognóza obyvateľstva v okresoch Košického kraja do roku 2040
- Tabuľka 22 Prognózovaný priemerný vek obyvateľov v okresoch Košického kraja do roku 2040
- Tabuľka 23 Vývoj strednej dĺžky života pri narodení v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 24 Vývoj hrubej miery úmrtnosti v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (‰)
- Tabuľka 25 Miery úmrtnosti v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike v roku 2020 (‰)
- Tabuľka 26 Vývoj počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 27 Vývoj počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 28 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 29 Vývoj podielu dlhodobo evidovaných uchádzačov o zamestnanie v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 30 Vývoj priemernej hrubej nominálnej mesačnej mzdy v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (Eur)
- Tabuľka 31 Vývoj miery rizika chudoby – 60% mediánu v krajoch a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 32 Obyvateľstvo rómskej národnosti (2021) a počet Rómov (2013, 2019) v okresoch Košického kraja a v Slovenskej republike
- Tabuľka 33 Počet platných pobytov cudzincov na území SR v rámci okresoch Košického kraja, v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2020
- Tabuľka 34 Zamestnávanie občanov krajín EÚ/EHP s informačnou kartou na území Slovenskej republiky v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v SR v rokoch 2015 – 2020
- Tabuľka 35 Zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín s platným povolením na zamestnanie na území Slovenskej republiky v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v SR v rokoch 2015 – 2020
- Tabuľka 36 Vývoj bytovej výstavby v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 37 Počet rozostavaných bytov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 38 Počet dokončených bytov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 39 Počet dokončených bytov na 1000 obyvateľov a priemerná obytná plocha bytov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020
- Tabuľka 40 Cena za 1m² obytnej plochy v krajoch Slovenskej republiky (Eur)
- Tabuľka 41 Vývoj počtu trestných činov v krajoch a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 42 Počet trestných činov podľa druhu kriminality v Košickom kraji v roku 2020
- Tabuľka 43 Počet trestných činov a ich objasnenosť za celkovú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020
- Tabuľka 44 Počet trestných činov a ich objasnenosť za násilnú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020

- Tabuľka 45 Počet trestných činov a ich objasnenosť za majetkovú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020
- Tabuľka 46 Počet trestných činov a ich objasnenosť za ekonomickú kriminalitu v Košickom kraji v roku 2015 a 2020
- Tabuľka 47 Počet samovrážd na 100 000 obyvateľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 48 Počet dopravných nehôd v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2015 – 2020
- Tabuľka 49 Vývoj regionálneho HDP a HDP na obyvateľa v krajoch a v SR v PKS v rokoch 2014 – 2019
- Tabuľka 50 Hrubá pridaná hodnota v bežných cenách v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 51 Hrubá pridaná hodnota v bežných cenách podľa ekonomických činností (SK NACE) v Košickom kraji a SR v rokoch 2014 a 2020
- Tabuľka 52 Vývoj priamych zahraničných investícií v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2019 (tis. Eur)
- Tabuľka 53 Výmera územia Košického kraja a využitie pôdy v rokoch 2014 – 2020 (km²)
- Tabuľka 54 Výmera územia a využitie pôdy v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020 (km²)
- Tabuľka 55 Hrubá poľnohospodárska produkcia z hrubého obratu v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020 (tisíc Eur, bežné ceny)
- Tabuľka 56 Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2014 a 2020 (v tonách na hektár)
- Tabuľka 57 Stav hospodárskych zvierat v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 58 Stav hospodárskych zvierat v okresoch Košického kraja a v Košickom kraji v roku 2020 (počet a podiel z kraja)
- Tabuľka 59 Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020 (počet a podiel oproti hodnote kraja)
- Tabuľka 60 Top firmy v Košickom kraji podľa výšky tržieb v roku 2020
- Tabuľka 61 Priemyselné parky na území Košického kraja (stav k 30.6.2021)
- Tabuľka 62 Vývoj počtu podnikateľských subjektov v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 63 Vývoj počtu podnikateľských subjektov právnických osôb v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 64 Vývoj počtu podnikateľských subjektov fyzických osôb v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 65 Počet aktívnych podnikov podľa ekonomických činností (SK NACE) v Košickom kraji v roku 2020
- Tabuľka 66 Počet aktívnych podnikov podľa druhu vlastníctva v Košickom kraji v roku 2020
- Tabuľka 67 Počet aktívnych podnikov podľa počtu pracovníkov v Košickom kraji v roku 2020
- Tabuľka 68 Počet podnikov, pridaná hodnota a zamestnanosť v EÚ-27 NFBS podľa počtu zamestnancov v roku 2020
- Tabuľka 69 Vývoj počtu zamestnancov výskumu a vývoja vo fyzických osobách v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2020 (stav k 31.12.)
- Tabuľka 70 Vývoj celkových výdavkov na výskum a vývoj v krajoch a v SR v rokoch 2014 – 2020 (v tis. Eur)
- Tabuľka 71 Prehľad univerzít a ich centier excelentnosti, výskumných centier a laboratórií v Košickom kraji
- Tabuľka 72 Vývoj návštevnosti turisticky najatraktívnejších bodov záujmu v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2021
- Tabuľka 73 Vývoj ukazovateľov cestovného ruchu v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 74 Cestná sieť v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020 (km)
- Tabuľka 75 Zoznam železničných tratí na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Tabuľka 76 Počet predaných cestovných lístkov v prímestskej autobusovej doprave
- Tabuľka 77 Vozidlový park prímestskej autobusovej dopravy v Košickom kraji
- Tabuľka 78 Vyhodnotenie stavu kvality cykloturistických trás v Košickom kraji k novembu 2021
- Tabuľka 79 Porovnanie rozsahu kostrovej siete v rokoch 2015, 2017 a 2022

- Tabuľka 80 Miestne prepojenia v rámci kostrovej siete cyklotrás v Košickom kraji
- Tabuľka 81 Rozsah Kostrovej siete cyklotrás v zmysle typu stavebných konaní v Košickom kraji
- Tabuľka 82 Vývoj spotreby elektrickej energie v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (MWh)
- Tabuľka 83 Vývoj spotreby tepla v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (GJ)
- Tabuľka 84 Vývoj spotreby zemného plynu v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020 (1000m³)
- Tabuľka 85 Plynofikácia obcí v Košickom kraji v roku 2020
- Tabuľka 86 Vývoj vodovodnej a kanalizačnej siete v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 87 Podiel obyvateľov napojených na vodovodnú a kanalizačnú sieť v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2015 a 2020 (%)
- Tabuľka 88 Percentuálne pripojenie domácností na internet pomocou optického kábla technológiou FTTH v okresoch Košického kraja a v Košickom kraji (stav k 30.6.2020)
- Tabuľka 89 Vývoj počtu materských škôl a počtu detí v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 90 Počet materských škôl, detí a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020
- Tabuľka 91 Vývoj počtu základných škôl a počtu žiakov v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 92 Počet základných škôl, žiakov a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020
- Tabuľka 93 Vývoj počtu stredných škôl a počtu žiakov denného štúdia v Košickom kraji a v meste Košice v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 94 Počet stredných odborných škôl, žiakov a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020
- Tabuľka 95 Počet gymnázií, žiakov a učiteľov v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2020
- Tabuľka 96 Vývoj počtu zdravotníckych zariadení a ich kapacity v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 97 Zastúpenie špecializačných odborov v rámci ambulantnej sféry v Košickom kraji (2021)
- Tabuľka 98 Vývoj počtu zariadení sociálnych služieb a ich kapacity v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 99 Vývoj počtu žiadostí zaradených do evidencie čakaťelov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb podľa druhu a formy sociálnej služby v Košickom kraji v rokoch 2017 – 2021
- Tabuľka 100 Počet čakaťelov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb podľa druhu sociálnej služby v Košickom kraji (stav k 31.3.2022)
- Tabuľka 101 Vývoj počtu centier pre rodiny a deti a ich kapacita v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 102 Zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Tabuľka 103 Počet detí v mladších ako 3 roky v materských školách v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 104 Vývoj počtu poberateľov sociálnych dávok v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 105 Vývoj ukazovateľov kultúry v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 106 Vývoj návštevnosti kultúrnych organizácií (vrátane festivalov) a aktivita kultúrnych organizácií v Košickom kraji v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK v rokoch 2016 – 2020
- Tabuľka 107 Vývoj produkcie emisií v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2019 (tony)
- Tabuľka 108 Emisie z najvýznamnejších veľkých a stredných zdrojov znečisťovania ovzdušia v Košickom kraji v roku 2019 (tony a podiel za kraj v %)
- Tabuľka 109 Vývoj ukazovateľov komunálneho odpadu v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Tabuľka 110 Vývoj množstva komunálneho odpadu na obyvateľa v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 – 2020 (kg/obyvateľ)
- Tabuľka 111 Podiel rozlohy chránených území v rámci krajov v roku 2020
- Tabuľka 112 Počet environmentálnych záťaží v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2020

Zoznam grafov

- Graf 1 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov v Košickom kraji v rokoch 2016 – 2020
- Graf 2 Vývoj hodnôt indikátorov IRI za Košický kraj v rokoch 2016 – 2020
- Graf 3 Vývoj počtu obyvateľov v Košickom kraji v rokoch 2005 – 2020
- Graf 4 Vývoj pohybu obyvateľstva v Košickom kraji v rokoch 2005 – 2020
- Graf 5 Veková štruktúra obyvateľstva Košického kraja a Slovenskej republiky v roku 2020
- Graf 6 Podiel obyvateľstva podľa ukončeného vzdelania v okresoch Košického kraja, v Košickom kraji a v Slovenskej republike v roku 2021 (SODB, v %)
- Graf 7 Podiel zomrelých podľa príčin smrti a pohlavia v Košickom kraji v roku 2020
- Graf 8 Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020
- Graf 9 Miera ekonomickej aktivity v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (%)
- Graf 10 Miera zamestnanosti vo veku 20-64 rokov v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (%)
- Graf 11 Štruktúra zamestnancov podľa ekonomickej činnosti v Košickom kraji v roku 2020
- Graf 12 Miera evidovanej nezamestnanosti v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (%)
- Graf 13 Vývoj počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie a miery evidovanej nezamestnanosti v Košickom kraji a v Slovenskej republike v rokoch 2014 – 2020
- Graf 14 Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (EUR)
- Graf 15 Vývoj počtu osôb pod hranicou chudoby a miery rizika chudoby (60% mediánu) v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2020
- Graf 16 Dokončené byty v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (podiel v %)
- Graf 17 Začaté byty v krajoch Slovenska ku koncu roka 2020 (podiel v %)
- Graf 18 Podiel dokončených obecných nájomných bytov na celkovom počte dokončených bytov v SR a v ČR v rokoch 2009 – 2016 (%)
- Graf 19 Podiel priamych zahraničných investícií v krajoch SR v roku 2019 (%)
- Graf 20 Podiel priamych zahraničných investícií v okresoch Košického kraja v roku 2019 (%)
- Graf 21 Vývoj počtu vybraných subjektov z organizačnej štruktúry hospodárstva v Košickom kraji v rokoch 2014, 2017 a 2020
- Graf 22 Vývoj počtu podnikov a živnostníkov v okresoch Košického kraja v rokoch 2014 a 2020
- Graf 23 Vývoj miery podnikateľskej aktivity MSP v Slovenskej republike v rokoch 1996 – 2020
- Graf 24 Počet malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov v krajinách EÚ v roku 2018
- Graf 25 Vývoj počtu žien FO – podnikateľiek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov v Košickom kraji v rokoch 2011 a 2020
- Graf 26 Podiel mladých a seniorov medzi FO – podnikateľmi podľa krajov SR v roku 2020
- Graf 27 Veková štruktúra FO – podnikateľov podľa pohlavia v Košickom kraji v roku 2020
- Graf 28 Vývoj počtu návštevníkov v Košickom kraji v rokoch 2009 – 2019
- Graf 29 Nárast/pokles počtu návštevníkov v okresoch Košického kraja v rokoch 2009 – 2018
- Graf 30 Porovnanie návštevnosti regiónov Košického kraja v rokoch 2014 – 2021
- Graf 31 Počet prenocovaní v Košickom kraji podľa typu ubytovania a obdobia v roku (kvartálne) v roku 2018
- Graf 32 Podiel na tržbách z aktívneho cestovného ruchu v roku 2019 (v %)
- Graf 33 Podiel na tržbách z domáceho cestovného ruchu v roku 2019 (v %)
- Graf 34 Možnosti rozvoja územia z pohľadu domácich obyvateľov, poskytovateľov služieb a samospráv
- Graf 35 Dôvod návštevy destinácie návštevníkmi
- Graf 36 Aktivity v destinácii
- Graf 37 Priemerné výdavky návštevníkov na aktivity počas pobytu
- Graf 38 Komplexný systém dopravy Košického kraja
- Graf 39 Veková štruktúra vozidiel a mechanizmov vo vlastníctve KSK
- Graf 40 Rozsah dĺžky cykloturistických trás podľa okresov v roku 2021
- Graf 41 Podiel zdrojov energie na výrobe elektrickej energie v SR za rok 2018 (%)
- Graf 42 Spotreba elektrickej energie budov organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja v roku 2019
- Graf 43 Napojenosť obyvateľstva Košického kraja na vodovod a kanalizáciu v rokoch 2014 – 2020
- Graf 44 Počet detí na 1 materskú školu v krajoch SR v roku 2020
- Graf 45 Počet žiakov na 1 základnú školu v krajoch SR v roku 2020
- Graf 46 Počet žiakov na 1 strednú odbornú školu v krajoch SR v roku 2020

- Graf 47 Počet žiakov na 1 gymnázium v krajoch SR v roku 2020
- Graf 48 Sociálne služby v Košickom kraji podľa formy poskytovania (stav v roku 2021)
- Graf 49 Sociálne služby v Košickom kraji podľa poskytovateľa (stav v roku 2021)
- Graf 50 Vývoj počtu zariadení sociálnych služieb pre seniorov podľa zriaďovateľa Register poskytovateľov sociálnych služieb v Košickom kraji v rokoch 2015 – 2017
- Graf 51 Vývoj počtu žiadostí zaradených do evidencie čakateľov na umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb v Košickom kraji v rokoch 2017 – 2021
- Graf 52 Podiel produkcie tuhých emisií v krajoch SR v roku 2019
- Graf 53 Inventarizácia odpadov pre organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK v porovnaní s celkovou produkciou odpadov v Košickom kraji
- Graf 54 Bilancia údajov KOSIT a.s. za rok 2019

Zoznam obrázkov

- Obrázok 1 Ciele udržateľného rozvoja Agendy 2030
- Obrázok 2 Ciele Partnerskej dohody na obdobie 2021 – 2027
- Obrázok 3 Diagram strategickej časti Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027
- Obrázok 4 Prepojenie cieľov Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 a rozvojových programov
- Obrázok 5 Vymedzenie vzťahov medzi udržateľným cestovným ruchom, prírodným cestovným ruchom a ekoturizmom
- Obrázok 6 Nedostatky v rozvoji cestovného ruchu v Košickom kraji

Zoznam máp

- Mapa 1 Lokalizácia a administratívne členenie Košického kraja
- Mapa 2 Okresy, strategicko-plánovacie regióny a regióny udržateľného mestského rozvoja v Košickom kraji
- Mapa 3 Index rastu obyvateľov v obciach Košického kraja v rokoch 2020/2014
- Mapa 4 Priemerný vek obyvateľstva v okresoch Košického kraja v roku 2014
- Mapa 5 Priemerný vek obyvateľstva v okresoch Košického kraja v roku 2020
- Mapa 6 Index starnutia obyvateľstva v obciach Košického kraja v roku 2014
- Mapa 7 Index starnutia obyvateľstva v obciach Košického kraja v roku 2020
- Mapa 8 Podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach v obciach Košického kraja v roku 2019
- Mapa 9 Kategórie lesa na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 10 Miera podnikateľskej aktivity MSP v okresoch Košického kraja v roku 2020
- Mapa 11 Prírodné a kultúrne pamiatky UNESCO v Slovenskej republike (stav v roku 2021)
- Mapa 12 Atrakcie na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 13 Počet národných kultúrnych pamiatok v obciach Košického kraja (stav v roku 2020)
- Mapa 14 Distribúcia ubytovacích kapacít a pamiatok v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 15 Zóny cestovného ruchu v Košickom kraji
- Mapa 16 Dopravná sieť v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 17 Dostupnosť okresných miest autom v minútach (stav v roku 2021)
- Mapa 18 Číslovanie železničných tratí na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 19 Kostrová sieť cyklotrás na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 20 Značené cykloturistické trasy na území Košického kraja (stav v roku 2017)
- Mapa 21 Návrh kostrovej siete cyklistických trás v Košickom kraji na rok 2022
- Mapa 22 Energetika Košického kraja (stav v roku 2017)
- Mapa 23 Mapa vymedzených geotermálnych oblastí na Slovensku
- Mapa 24 Vybavenosť obcí Košického kraja verejným vodovodom (stav v roku 2018)
- Mapa 25 Vybavenosť obcí Košického kraja verejnou kanalizáciou (stav v roku 2018)
- Mapa 26 Priestorové rozloženie aglomerácií nad 2000 EO a aglomerácií pod 2000 EO určených pre výstavbu vodovodnej a kanalizačnej siete (MŽP SR)
- Mapa 27 Priestorové rozloženie aglomerácií nad 2000 EO a aglomerácií pod 2000 EO vo vzťahu k územiám UMR a vybavenosti obcí UMR vodovodom a kanalizačnou infraštruktúrou

- Mapa 28 Priestorové rozloženie aglomerácií nad 2000 EO a aglomerácií pod 2000 EO vo vzťahu k územiám UMR a obciam s vysokým podielom obyvateľov MRK
- Mapa 29 Priestorové rozloženie aglomerácií pre vodovod a kanalizáciu – vo vzťahu k územiu SR podľa stupňa environmentálnej kvality
- Mapa 30 Pokrytie domácností v obciach Košického kraja internetom pomocou optického kábla (FTTH) (stav k 30.6.2020)
- Mapa 31 Materské školy na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 32 Základné školy na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 33 Stredné školy na území Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 34 Dostupnosť nemocníc z obcí Košického kraja (stav v roku 2021)
- Mapa 35 Agentúry ošetrovateľskej starostlivosti v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 36 Ambulantné pohotovostné služby v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 37 Lekárne a výdajne zdravotníckych pomôcok v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 38 Počet zariadení sociálnych služieb v okresoch Košického kraja a zariadenia sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK (stav v roku 2021)
- Mapa 39 Obce v Košickom kraji so zverejnenými komunitnými plánmi sociálnych služieb (stav v roku 2019)
- Mapa 40 Zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 41 Múzeá a galérie v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 42 Verejné knižnice v Košickom kraji (stav v roku 2021)
- Mapa 43 Rizikové oblasti z pohľadu kvality ovzdušia v Košickom kraji (stav v roku 2020)
- Mapa 44 Mapa zraniteľnosti obcí Košického kraja na klimatickú zmenu
- Mapa 45 Schematické znázornenie priestorového usporiadania skládok odpadov na území Košického kraja (stav v roku 2020)
- Mapa 46 Chránené územia v Košickom kraji (stav v roku 2020)
- Mapa 47 Environmentálne záťaže na území Košického kraja (stav ku koncu roka 2021)
- Mapa 48 Brownfieldy na území Košického kraja (stav v roku 2021)

Zoznam skratiek

CR	Cestovný ruch
ČR	Česká republika
DSV	Duálny systém vzdelávania
EHP	Európsky hospodársky priestor
EK	Európska komisia
EO	Ekvivalentný obyvateľ
ES	Európska smernica
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
EÚ-SILC	Štatistika príjmov a životných podmienok domácností
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domáci produkt
CHKO	Chránená krajinná oblasť
ICKK	Inovačné centrum Košického kraja
IDS	Integrovaný dopravný systém
IKT	Informačno-komunikačné technológie
IRI	Index regionálnej identity
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
IT	Informačné technológie
IÚI	Integrované územné investície
KSK	Košický samosprávny kraj
k.ú.	Katastrálne územie
MDV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby SR
MH SR	Ministerstvo hospodárstva SR
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MPSVaR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MRK	Marginalizované rómske komunity
MSP	Malé a stredné podniky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia SR
NKÚ	Najvyšší kontrolný úrad SR
NP	Národný park
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OP	Operačný program
OP II	Operačný program Integrovaná infraštruktúra
OP KŽP	Operačný program Kvalita životného prostredia
OP VaI	Operačný program Výskum a inovácie
OSN	Organizácia Spojených národov
PKS	Parita kúpnej sily
PUM	Plán udržateľnej mobility
PVS	Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s.
RRA	Regionálna rozvojová agentúra
SARIO	Slovenska agentúra pre rozvoj investícií a obchodu SR
SAV	Slovenská akadémia vied
SBA	Slovak Business Agency
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SK NACE	Štatistická klasifikácia ekonomických činností
SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
SOŠ	Stredná odborná škola
SPR	Strategicko-plánovací región
SR	Slovenská republika
TUKE	Technická univerzita v Košiciach
UK	Univerzita Komenského
UMR	Udržateľný mestský rozvoj
UPJŠ	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

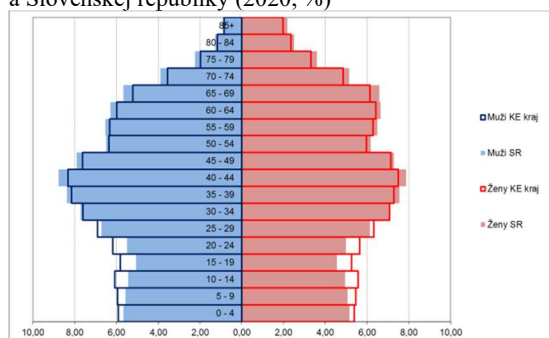
ÚPN VÚC	Územný plán veľkého územného celku
ÚPSVaR SR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR
UVLF	Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach
VN	Vodárenská nádrž
VÚC	Vyšší územný celok
VVS	Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
ŽSR	Železnice Slovenskej republiky

Košický kraj

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	802 092
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	118,8
Podiel mestského obyvateľstva (%)	54,3
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	0,65
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	0,14
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	0,79
Priemerný vek obyvateľa (rok)	39,98
Index starnutia (%)	91,94
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	73,51
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	80,18

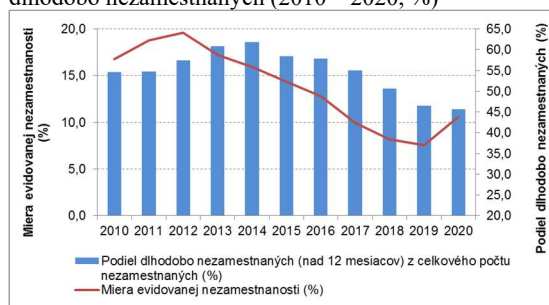
Veková štruktúra obyvateľstva Košického kraja a Slovenskej republiky (2020, %)

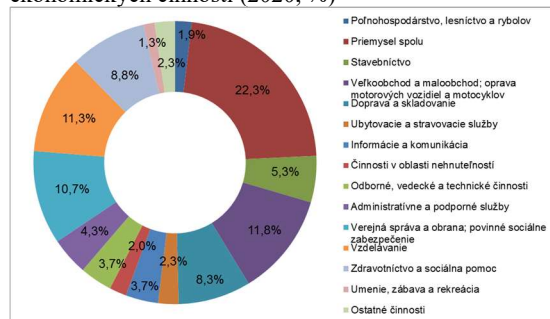
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	377 686
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	47,1
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	10,55
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	45,70
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 238

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

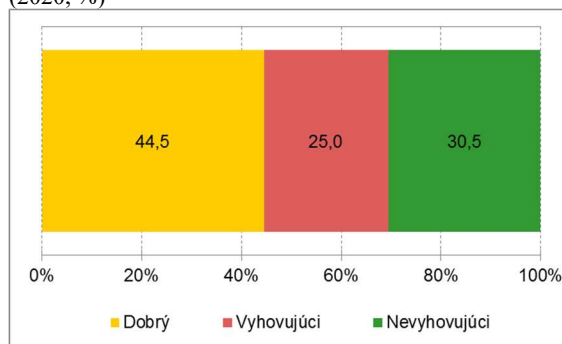
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
U. S. Steel Košice, s.r.o.	8 638
Embraco Slovakia s.r.o.	2000-2999
Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.	2000-2999
Deutsche Telekom Systems Solutions Slovakia s.r.o.	2000-2999
Východoslovenská distribučná, a. s.	1000-1999

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	85,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	66,0
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	362,6
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	66,8
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	2,99
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	49,3
Podiel lesných pozemkov (%)	39,9

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Košický kraj sa nachádza v juhovýchodnej časti Slovenska. Na severe hraničí s Prešovským krajom a na západe s Banskobystrickým krajom. Južnú a východnú hranicu tvoria štátne hranice s Maďarskom a Ukrajinou.

Obyvateľstvo

- počtom obyvateľov je druhým najväčším krajom a rozlohou štvrtým najväčším krajom SR
- tvorí ho 11 okresov, z toho 4 okresy sú v meste Košice a 440 obcí, z toho 17 má štatút mesta
- takmer tretina obyvateľov žije v krajskom meste Košice (238 tis. obyvateľov, 30%), ktoré je druhým najväčším mestom na Slovensku
- hustota zaľudnenia presahuje celoslovenský priemer, na 1 km² tu žije 118,7 obyvateľov, čo je o 7,4 obyvateľov viac než v priemere za SR
- najhustejšie osídlené sú štyri okresy ležiace na území mesta Košice, podstatne redšie je osídlenie v okrese Sobrance, Gelnica a Rožňava
- druhé najmladšie obyvateľstvo v rámci krajov SR – nižší priemerný vek, index starnutia pod úrovňou 100 bodov
- stredná dĺžka života pri narodení u mužov a žien na úrovni priemeru SR
- priaznivá vzdelanostná štruktúra obyvateľstva, na ktorej regionálne rozdiely má výrazný vplyv stupeň urbanizácie
- najvyšší podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach v rámci krajov (16,7%)

Trh práce

- podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v kraji je o 3% nižší ako celoslovenský priemer
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti priemyselnej výroby (22,3%), veľkoobchodu a maloobchodu (11,8%) a v oblasti vzdelávania (11,3%)
- vysoká miera nezamestnanosti prevyšujúca priemer SR o 3%
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) na úrovni 45%
- hlavné hospodárske odvetvia sú priemysel, stavebníctvo a poľnohospodárstvo
- medzi dominantné odvetvia priemyselnej výroby patria kovovýroba a hutníctvo, automobilový priemysel, strojárstvo, informačné technológie a elektrotechnika
- ekonomiku kraja ovplyvňuje silná priemyselná základňa košickej aglomerácie a okresov Michalovce a Spišská Nová Ves
- nerovnomerné rozloženie priamych zahraničných investícií na Slovensku – Košický kraj prilákal na Slovensko v roku 2019 len 4,6 % všetkých priamych zahraničných investícií

Infraštruktúra

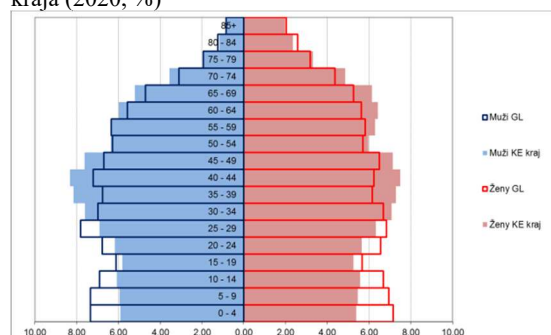
- najnižší podiel ciest I. triedy v nevyhovujúcom stave z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) v rámci krajov SR (11,8%, o 10% menej ako priemer SR)
- kraj má hustú sieť železničných tratí, mesto Košice je druhým najväčším železničným uzlom SR
- Letisko Košice – Airport Košice a.s. patrí do I. kategórie ako verejné letisko s medzinárodným významom
- podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov dosahuje len 85,8%, v rámci krajov SR ide o druhú najnižšiu napojenosť obyvateľov
- podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu je tretí najnižší v rámci krajov SR (66,0%)
- hustá sieť chránených území národného a európskeho významu (NATURA 2000)

Gelnica

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	31 923
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	54,6
Podiel mestského obyvateľstva (%)	18,8
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	3,26
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-2,35
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	0,91
Priemerný vek obyvateľa (rok)	37,81
Index starnutia (%)	69,24
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	70,38
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	78,67

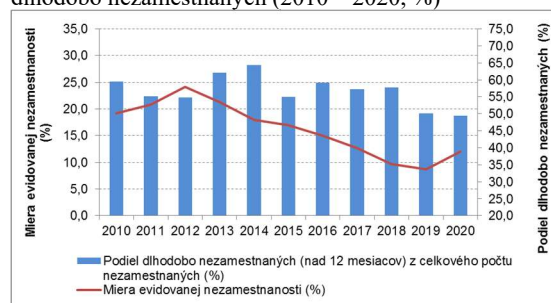
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Gelnica a Košického kraja (2020, %)

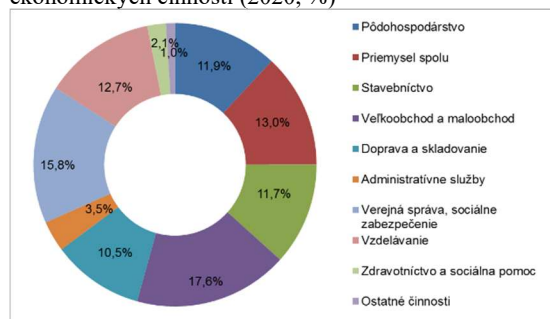
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	13 717
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	43,0
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	12,04
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	49,47
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	948

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

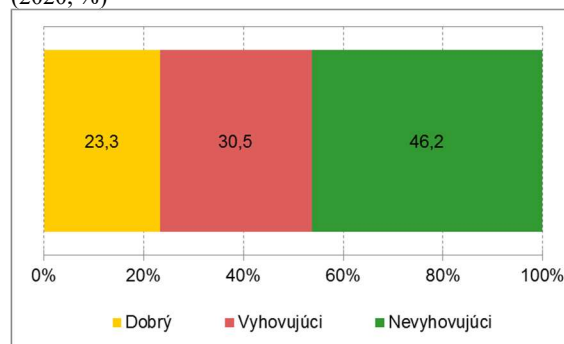
TOP 5 zamestnávateľov (2020)

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
TREVA s.r.o.	100-149
PRO VITAE n.o.	100-149
PRAKON spol. s r.o.	50-99
SIRAIL s. r. o. /	50-99
BRIDGE - EU, s.r.o.	25-49

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	66,7
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	44,2
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	295,3
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	41,4
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	4,14
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	18,5
Podiel lesných pozemkov (%)	75,9

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Okres Gelnica sa nachádza v severozápadnej časti Košického kraja. Susedí s okresmi Spišská Nová Ves, Rožňava a Košice – okolie a s okresom Prešov z Prešovského kraja.

Obyvateľstvo

- patrí medzi najmenšie okresy na Slovensku z hľadiska počtu obyvateľov, 4,0% obyvateľstva Košického kraja
- hustota zaľudnenia nedosahuje ani polovičnú hodnotu krajského priemeru, na 1 km² tu žije len 55 obyvateľov
- vysoká miera prirodzeného prírastku obyvateľstva
- vysoký podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku (21,2%), ktorý prevyšuje o 4% krajský a o viac ako 5% celoslovenský priemer
- najmladšie obyvateľstvo v rámci kraja – nízky priemerný vek, nízky index starnutia
- najnižšia stredná dĺžka života pri narodení u mužov a žien v rámci SR (u mužov o viac ako o 3 roky menej ako priemer kraja)
- najvyšší podiel obyvateľov so základným vzdelaním, najnižší podiel vysokoškolsky vzdelaných
- najvyšší podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach (30%), čo má výrazný vplyv na štruktúru obyvateľstva a trh práce v okrese

Trh práce

- najnižší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v kraji (o 4% menej ako priemer kraja)
- miera evidovanej nezamestnanosti mierne nad krajským priemerom
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) na úrovni takmer 50%
- od roku 2017 zaradený medzi najmenej rozvinuté okresy
- najnižšia priemerná nominálna mesačná mzda v rámci kraja pod úrovňou 1000 Eur (76% úrovne kraja a 71,6% úrovne SR)
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu (17,6%), verejnej správy a sociálneho zabezpečenia (15,8%) a v oblasti priemyslu (13,0%)
- medzi dominantné odvetvia priemyselnej výroby patria kovovýroba a hutníctvo a elektrotechnika

Infraštruktúra

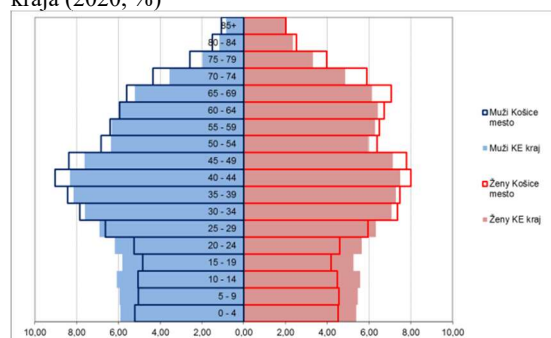
- najlesnatejší okres v rámci SR s takmer 76% lesnatosťou
- podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov dosahuje len 66,7%, čím sa radí na posledné miesto nielen v rámci kraja, ale aj v rámci SR
- najnižší podiel obcí napojených na zemný plyn
- najvyšší podiel ciest I. a II. triedy v nevyhovujúcom stave z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) v rámci kraja (46,2%, t.j. takmer o 16% viac ako krajský priemer)
- priehrada Ružín s nadregionálnym významom

Košice

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	238 138
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	977,0
Podiel mestského obyvateľstva (%)	100,0
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	-0,62
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-1,29
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-1,91
Priemerný vek obyvateľa (rok)	42,39
Index starnutia (%)	127,99
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	76,00
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	81,50

Veková štruktúra obyvateľstva mesta Košice a Košického kraja (2020, %)

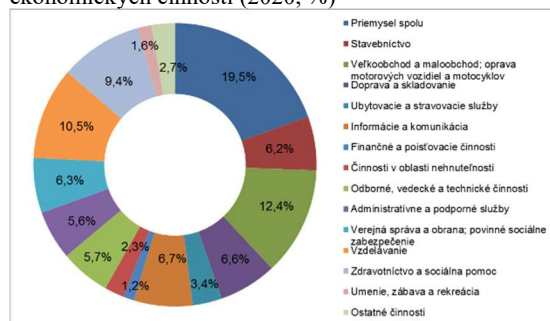
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	121 224
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	50,9
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	6,34
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	31,26
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

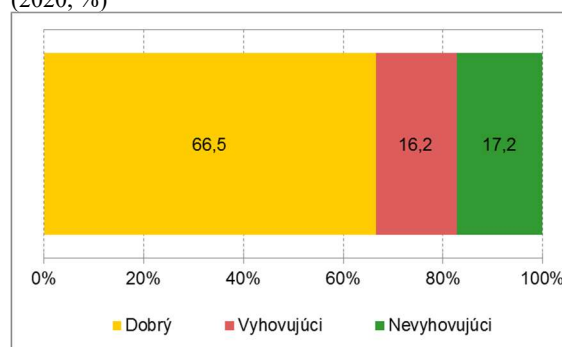
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
U. S. Steel Košice, s.r.o.	8 638
Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.	2000-2999
Deutsche Telekom Systems Solutions Slovakia s.r.o.	2000-2999
Východoslovenská distribučná, a. s.	1000-1999
LABAŠ s.r.o.	1000-1999

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	98,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	98,3
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	441,6
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	98,7
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	0,42
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	37,0
Podiel lesných pozemkov (%)	30,8

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Mesto Košice pozostáva zo 4 mestských okresov Košice I, Košice II, Košice III a Košice IV a nachádza sa v centrálnej časti Košického kraja. Mesto Košice je obklopené okresom Košice – okolie.

Obyvateľstvo

- mesto Košice je druhé najväčšie mesto na Slovensku (238 tis. obyvateľov, 30% kraja), tvorí ho 22 obcí (mestských častí) s vlastnou samosprávou
- administratívne, priemyselné, obchodné, hospodárske, vzdelávacie a kultúrno-historické centrum celého regiónu
- na úrovni okresov žije najviac obyvateľov v okrese Košice II (82 116 obyvateľov, t.j. 10,2% obyvateľstva Košického kraja)
- hustota zaľudnenia vysoko prevyšuje hodnotu krajského i celoslovenského priemeru, na 1 km² tu žije 977 obyvateľov, s maximom v okrese Košice III (1 695 obyvateľov na 1 km²)
- vysoké negatívne migračné saldo obyvateľstva, najmä v okrese Košice III
- mesto Košice je charakteristické vyšším podielom obyvateľstva v poproduktívnom veku (18,4%), ktorý prevyšuje o 2,6% krajský priemer
- index starnutia (podiel poproduktívnej a predproduktívnej zložky obyvateľstva) dosahuje úroveň 128,0 bodu a vysoko prevyšuje krajský priemer (91,9), najvyšší je v okrese Košice IV (158,1)
- priemerný vek obyvateľov (42,13 rokov), ako aj stredná dĺžka života pri narodení u mužov a žien dosahuje v meste Košice maximálne hodnoty v rámci kraja i v rámci SR (s maximom v okrese Košice I)
- najvyšší index vzdelanosti v rámci kraja, s maximom v okrese Košice I

Trh práce

- podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahuje hodnotu 50,9%, čím prevyšuje priemer kraja o 3,8%
- najvyšší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov je v okrese Košice III, kde dosahuje hodnotu až na úrovni 59,6%
- miera evidovanej nezamestnanosti a dlhodobá nezamestnanosť dosahujú minimálne hodnoty v rámci kraja, s minimom v okrese Košice III a Košice IV
- priemerná nominálna mesačná mzda presahuje v troch okresoch výšku krajského (1 238 Eur) i celoslovenského (1 324 Eur) priemeru, najvyššia je v okrese Košice II
- najviac zamestnaných cudzincov v rámci kraja
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti priemyslu (19,5%), veľkoobchodu a maloobchodu, opravy motorových vozidiel a motocyklov (12,4%) a v oblasti vzdelávania (10,5%)
- medzi dominantné odvetvia priemyselnej výroby patria kovovýroba a hutníctvo a automobilový priemysel
- významnými odvetvami sú aj energetika a ťažba nerastných surovín a informačné technológie

Infraštruktúra

- najvyšší podiel ciest I. a II. triedy v dobrom stave z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) v rámci kraja, s maximom v okresoch Košice II a Košice III, kde ich podiel dosahuje hranicu 80%, čo je 2-násobok priemeru SR
- mesto Košice je druhým najväčším železničným uzlom SR
- verejné letisko s medzinárodným významom Letisko Košice – Airport Košice a.s.
- najvyššie množstvom komunálneho odpadu na obyvateľa v rámci kraja
- podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu dosahuje v meste Košice hodnotu 98,7%
- najvýraznejšia spotreba elektrickej energie, tepla a zemného plynu v okrese Košice II

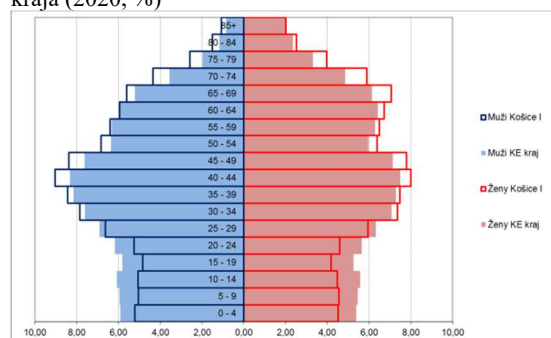

Košice I

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	67 421
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	788,9
Podiel mestského obyvateľstva (%)	100,0
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	-0,72
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-0,21
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-0,93
Priemerný vek obyvateľa (rok)	42,61
Index starnutia (%)	128,03
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	76,94
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	82,65

Veková štruktúra obyvateľstva okresu Košice I a Košického kraja (2020, %)

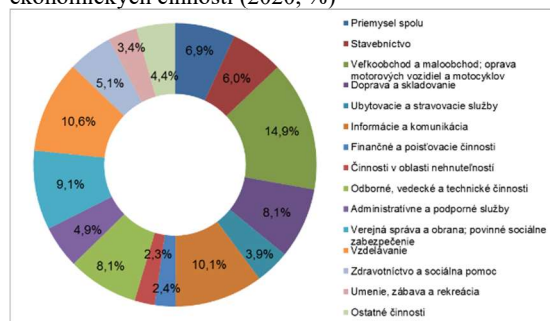
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	34 699
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	51,5
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	6,04
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	33,05
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 326

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

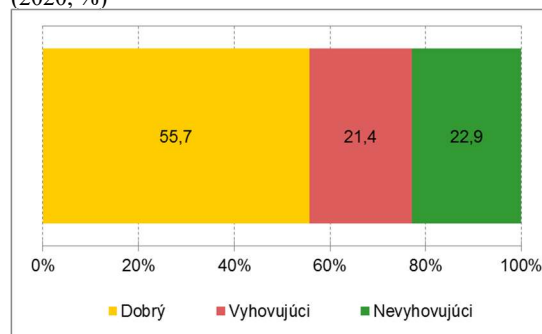
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.	2000-2999
Deutsche Telekom Systems Solutions Slovakia s.r.o.	2000-2999
Východoslovenská distribučná, a. s.	1000-1999
LABAŠ s.r.o.	1000-1999
Deutsche Telekom IT & Telecommunications Slovakia s.r.o.	1000-1999

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (% mesto)	98,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (% mesto)	98,3
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv., mesto)	441,6
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (% mesto)	98,7
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	0,51
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	17,6
Podiel lesných pozemkov (%)	60,3

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

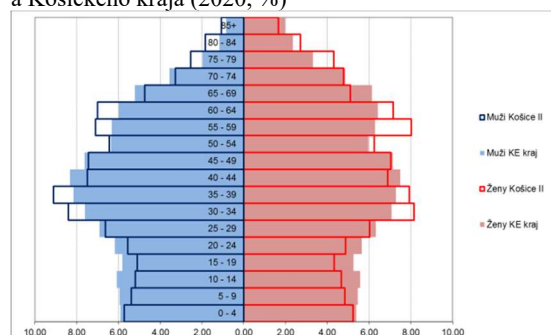
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Košice II

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	82 115
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	1019,5
Podiel mestského obyvateľstva (%)	100,0
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	0,97
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-2,96
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-1,98
Priemerný vek obyvateľa (rok)	41,41
Index starnutia (%)	104,28
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	75,17
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	81,55

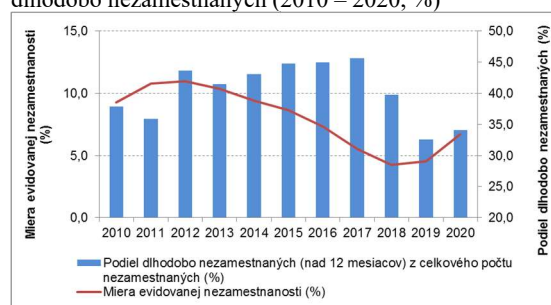
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Košice II a Košického kraja (2020, %)

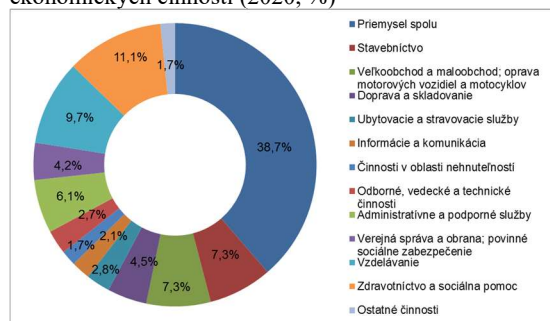
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	41 238
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	50,2
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	6,72
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	34,10
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 359

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

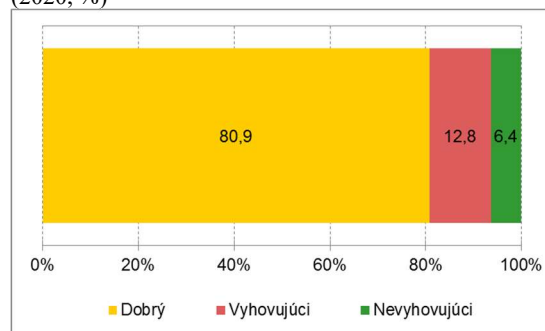
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
U. S. Steel Košice, s.r.o.	8 638
EUROCAST Košice, s.r.o.	250-499
RMS Košice s.r.o.	250-499
Ferroenergy s.r.o.	200-249
Refrako s.r.o.	200-249

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (% , mesto)	98,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (% , mesto)	98,3
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv., mesto)	441,6
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (% , mesto)	98,7
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	0,45
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	47,8
Podiel lesných pozemkov (%)	14,2

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

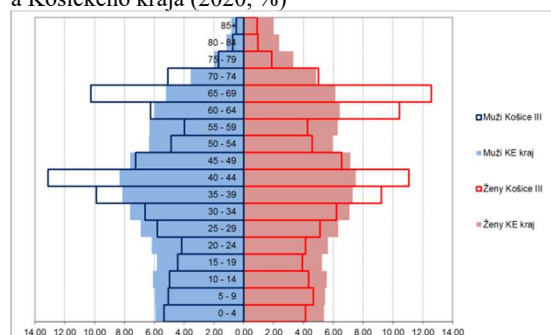
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Košice III

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	28 535
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	1695,3
Podiel mestského obyvateľstva (%)	100,0
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	0,63
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-5,93
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-5,31
Priemerný vek obyvateľa (rok)	42,5
Index starnutia (%)	139,45
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	75,50
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	80,81

Veková štruktúra obyvateľstva okresu Košice III a Košického kraja (2020, %)

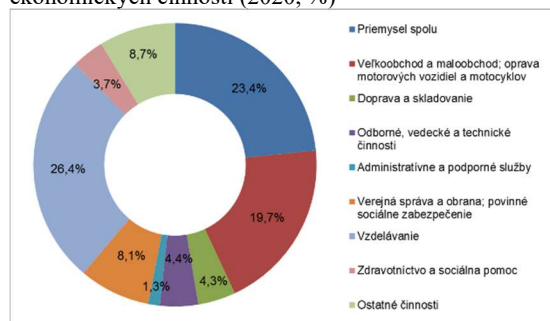
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	17 012
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	59,6
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	4,49
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	27,69
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 231

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

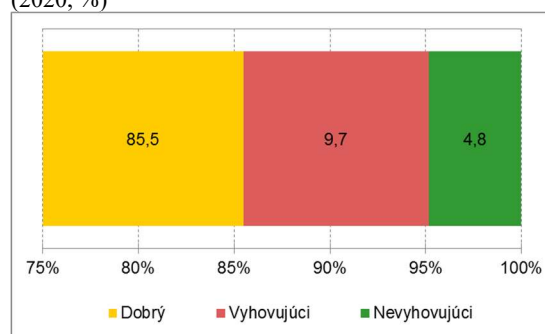
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
TRIXI, s.r.o.	10-19
ADVICE - MD, s.r.o.	10-19
COCINA s. r. o.	10-19
THterm, s.r.o.	10-19
Waleon s.r.o.	5-9

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (% , mesto)	98,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (% , mesto)	98,3
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv., mesto)	441,6
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (% , mesto)	98,7
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	0,28
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	22,2
Podiel lesných pozemkov (%)	54,9

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

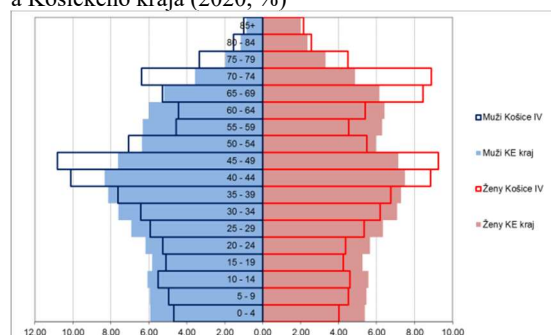
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Košice IV

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	60 067
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	986,3
Podiel mestského obyvateľstva (%)	100,0
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	-3,26
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	1,98
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-1,28
Priemerný vek obyvateľa (rok)	43,45
Index starnutia (%)	158,06
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	75,79
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	80,69

Veková štruktúra obyvateľstva okresu Košice IV a Košického kraja (2020, %)

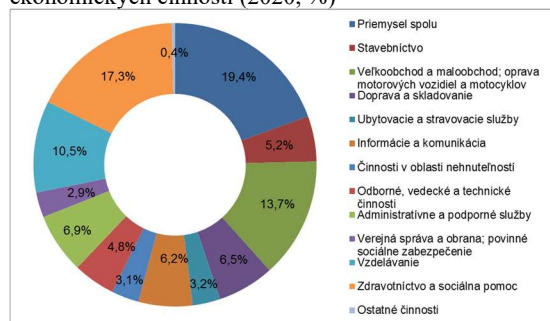
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	28 275
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	47,1
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	5,43
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	25,39
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 347

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

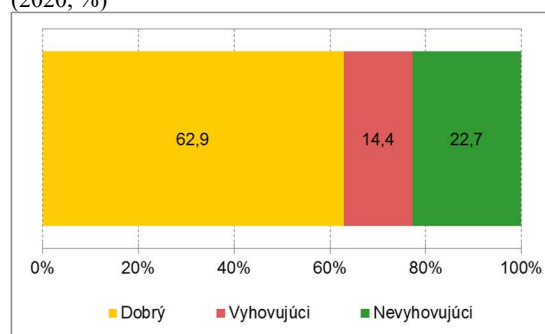
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
Minebea Slovakia s.r.o.	500-999
EUROVIA SK, a.s.	500-999
Windsor Machine & Stamping, s.r.o.	250-499
Handtmann Slovakia, s.r.o.	200-249
PANDA - KOŠICE s.r.o.	150-199

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (% , mesto)	98,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (% , mesto)	98,3
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv., mesto)	441,6
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (% , mesto)	98,7
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	0,38
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	54,1
Podiel lesných pozemkov (%)	4,7

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

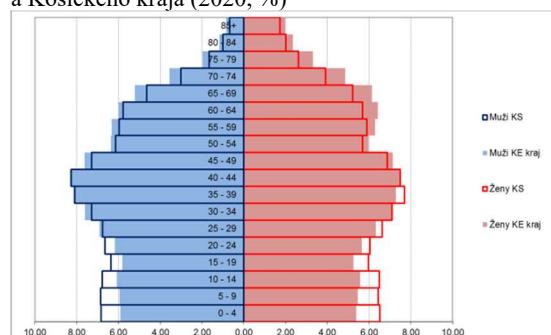
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Košice – okolie

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	131 305
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	85,6
Podiel mestského obyvateľstva (%)	12,0
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	2,86
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	6,13
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	8,98
Priemerný vek obyvateľa (rok)	37,74
Index starnutia (%)	66,38
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	72,76
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	79,72

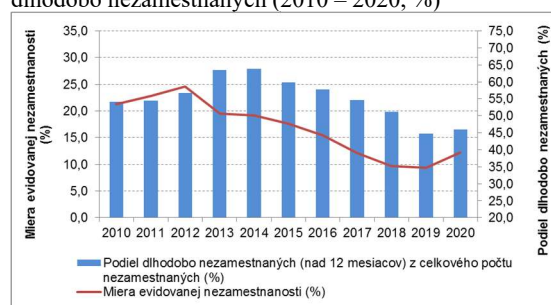
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Košice – okolie a Košického kraja (2020, %)

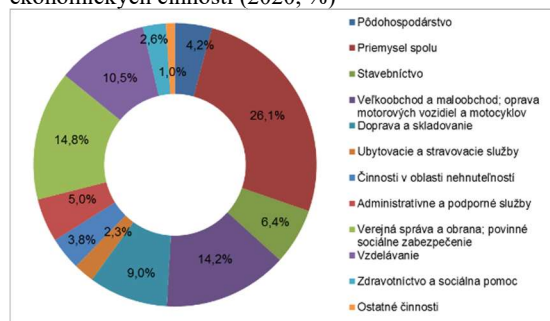
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	57 315
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	43,7
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	12,26
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	46,02
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 167

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

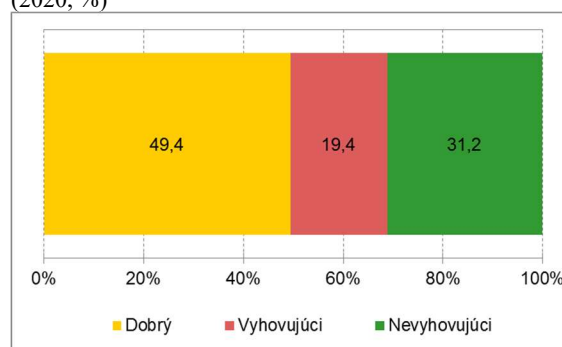
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
Marelli Kechne Slovakia s.r.o.	500-999
ČaSS, spol. s r.o.	500-999
Magna PT s.r.o.	500-999
IEE Sensing Slovakia s.r.o.	500-999
SWEP Slovakia s.r.o.	250-499

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	72,7
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	44,2
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	317,4
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	75,6
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	4,59
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	48,8
Podiel lesných pozemkov (%)	42,7

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Okres Košice – okolie sa nachádza v centrálnej časti Košického kraja. Susedí s okresmi Gelnica a Rožňava v západnej časti, s okresom Trebišov na východe a s okresmi Prešovského kraja Prešov a Vranov nad Topľou na severe. Na juhu hraničí s Maďarskom.

Obyvateľstvo

- najväčší okres Košického kraja z hľadiska počtu obyvateľov, ku koncu roka 2020 tu žilo 131 305 obyvateľov (16,4% obyvateľstva Košického kraja)
- hustota zaľudnenia dosahuje hodnotu 84,8 obyvateľov na 1 km², čo je o 34 obyvateľov menej oproti krajskej úrovni (118,7 obyvateľov na 1 km²)
- typický vidiecky okres, len 12% obyvateľov okresu žije v mestách
- vysoký podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku (20,0%), ktorý prevyšuje o takmer 3% krajský a o 4% celoslovenský priemer
- najmladšie obyvateľstvo v rámci kraja – nízky priemerný vek, nízky index starnutia
- vďaka vekovej skladbe obyvateľstva a svojej polohe (suburbánný priestor krajského mesta Košice) dosahuje okres vysoké hodnoty prirodzeného aj migračného prírastku obyvateľstva
- tretí najvyšší podiel obyvateľov so základným vzdelaním
- vysoký podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach (21,6%), čo má výrazný vplyv na štruktúru obyvateľstva a trh práce v okrese

Trh práce

- druhý najnižší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v kraji (o 3,4% menej ako priemer kraja)
- miera evidovanej nezamestnanosti mierne nad krajským priemerom
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) na úrovni 46%
- od roku 2018 zaradený medzi najmenej rozvinuté okresy
- priemerná nominálna mesačná mzda je tesne pod krajským priemerom, v roku 2020 dosiahla výšku 1 167 Eur
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti priemyslu (26,1%), verejnej správy a obrany a povinného sociálneho zabezpečenia (14,8%) a v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu, opravy motorových vozidiel a motocyklov (14,2%).
- medzi dominantné odvetvia priemyselnej výroby patria automobilový priemysel a kovovýroba a hutníctvo

Infraštruktúra

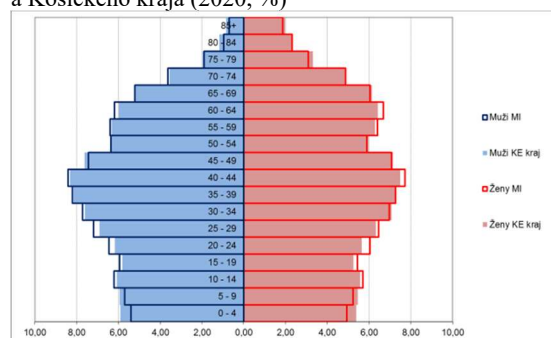
- podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov, ako aj podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť dosahuje najnižšie hodnoty v rámci kraja a radí sa aj na posledné miesta v rámci SR
- najvyšší podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu v kraji (76%), čo je nad krajským aj celoslovenským priemerom
- plynifikácia obcí je tesne pod hodnotou 79%
- vysoký podiel ciest I. a II. triedy v dobrom stave z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) v rámci kraja (takmer 50%)
- okres s vyšším podielom poľnohospodárskej pôdy, ktorá tvorí takmer 49% rozlohy okresu

Michalovce

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	110 670
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	108,6
Podiel mestského obyvateľstva (%)	46,5
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	-0,89
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	0,18
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-0,70
Priemerný vek obyvateľa (rok)	39,96
Index starnutia (%)	92,61
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	72,77
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	79,11

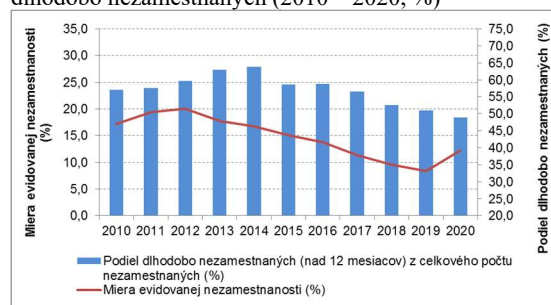
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Michalovce a Košického kraja (2020, %)

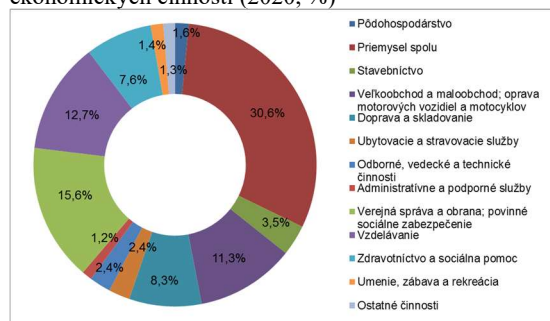
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	51 652
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	46,7
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	12,22
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	48,86
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 137

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

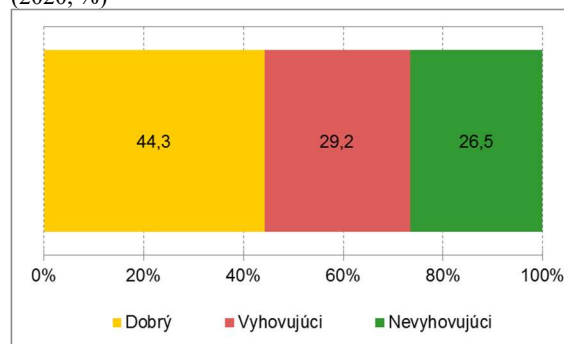
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
Unomedical s.r.o.	500-999
SYRÁREŇ BEL SLOVENSKO a.s.	500-999
BSH Drives and Pumps s.r.o.	500-999
ARRIVA Michalovce, a.s.	250-499
Yazaki Wiring Technologies Slovakia s.r.o.	250-499

Infraštruktúra 2020

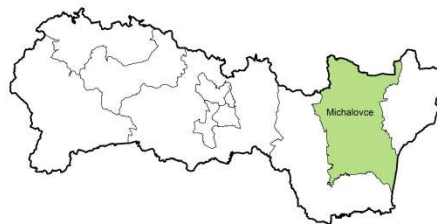
Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	89,0
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	65,3
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	330,5
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	42,6
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	3,49
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	70,8
Podiel lesných pozemkov (%)	12,7

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Okres Michalovce sa nachádza vo východnej časti Košického kraja. Susedí s okresmi Trebišov a Sobrance a na severe s okresom Humenné z Prešovského kraja. Na východe hraničí s Ukrajinou.

Obyvateľstvo

- patrí z hľadiska počtu obyvateľov medzi najväčšie okresy na Slovensku (13,8% obyvateľstva Košického kraja)
- hustota zaľudnenia je tesne pod úrovňou krajského priemeru, na 1 km² tu žije 108,7 obyvateľov, čo je o 10 obyvateľov menej oproti krajskej úrovni
- veková štruktúra obyvateľstva okresu Michalovce je podobná s krajským priemerom, s prevahou predproduktívnej zložky oproti poproduktívnej (index starnutia na úrovni 92,6)
- vyšší podiel obyvateľov s úplným stredným a vysokoškolským vzdelaním
- vysoký podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach (20,2%), čo má výrazný vplyv na štruktúry obyvateľstva a trh práce v okrese

Trh práce

- podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahuje 47,9%, čo je takmer na úrovni priemeru kraja
- miera evidovanej nezamestnanosti mierne 1,7% nad krajským priemerom
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) na úrovni 49%
- od roku 2018 zaradený medzi najmenej rozvinuté okresy
- priemerná nominálna mesačná mzda dosahuje výšku 1 137 Eur, čo je o 101 Eur menej ako krajský a o 187 Eur menej ako celoslovenský priemer
- najviac zamestnaných cudzincov v rámci kraja po meste Košice
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti priemyslu (30,6%), verejnej správy a obrany a povinného sociálneho zabezpečenia (15,6%) a v oblasti vzdelávania (12,7%)
- medzi dominantné odvetvia priemyselnej výroby patria elektrotechnika, chemický priemysel, potravinárstvo a automobilový priemysel

Infraštruktúra

- podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov dosahuje 89%, čím sa radí na druhé miesto v rámci kraja za mesto Košice
- plynofikácia obcí na úrovni 100%
- 71% rozlohy okresu Michalovce tvorí poľnohospodárska pôda, čím sa radí po okrese Trebišov na druhé miesto
- vodná nádrž Zemplínska Šírava s nadregionálnym významom

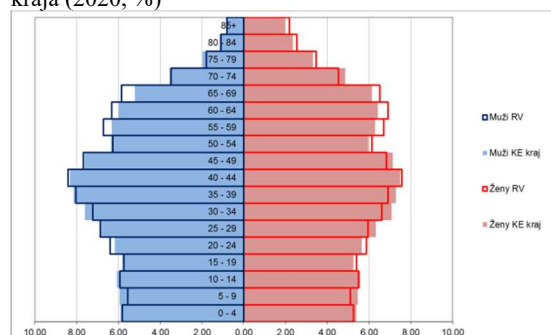

Rožňava

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	61 944
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	52,8
Podiel mestského obyvateľstva (%)	39,8
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	0,00
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-3,02
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-3,02
Priemerný vek obyvateľa (rok)	40,49
Index starnutia (%)	97,86
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	71,90
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	79,57

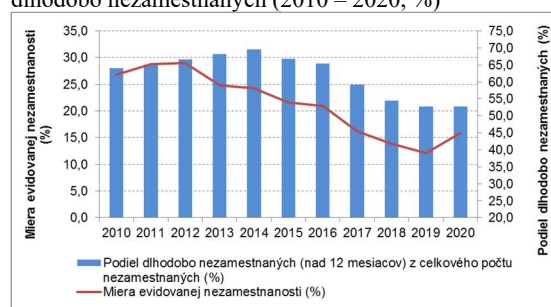
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Rožňava a Košického kraja (2020, %)

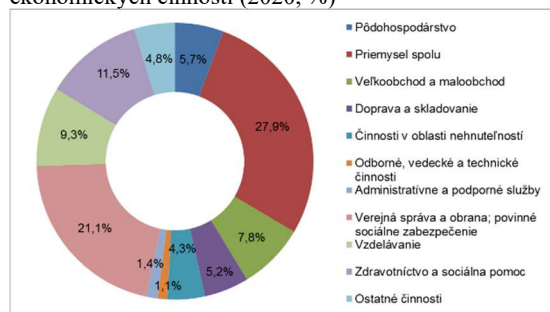
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	29 322
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	47,3
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	15,87
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	52,81
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 165

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

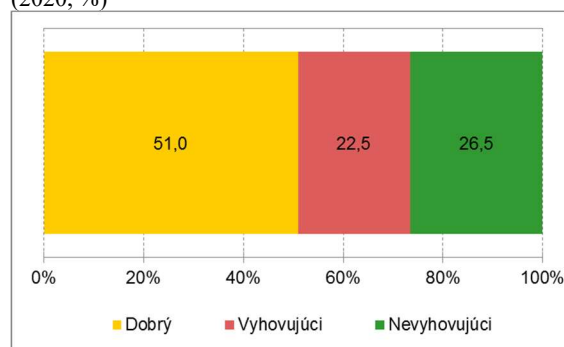
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
Essity Slovakia s.r.o.	882
AGROTRADE GROUP spol.s r.o.	200-249
SHP SLAVOŠOVCE, a.s.	200-249
GEMTEX, a.s.	150-199
EUROTALC s.r.o.	100-149

Infraštruktúra 2020

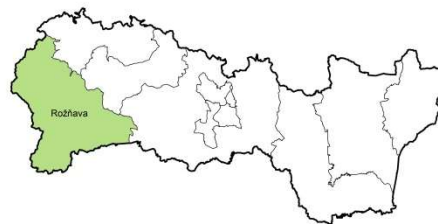
Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	80,4
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	54,0
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	335,6
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	28,4
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	5,17
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	31,1
Podiel lesných pozemkov (%)	61,8

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Okres Rožnava sa nachádza v juhozápadnej časti Košického kraja. Susedí s okresmi Spišská Nová Ves, Gelnica a Košice – okolie a s okresmi Banskobystrického kraja – Brezno a Revúca. Na juhu hraničí s Maďarskom.

Obyvateľstvo

- stredne veľký okres z hľadiska počtu obyvateľov, 7,7% obyvateľstva Košického kraja
- hustota zaľudnenia dosahuje menej ako polovicu hodnoty krajského priemeru, na 1 km² tu žije len 53 obyvateľov
- veková štruktúra obyvateľstva okresu je porovnateľná s krajským priemerom, s miernou prevahou predproduktívnej zložky oproti poproduktívnej (index starnutia na úrovni 97,9)
- priemerný vek obyvateľstva presahuje priemer kraja o pol roka
- vysoké negatívne migračné a celkové saldo obyvateľstva
- stredná dĺžka života pri narodení u mužov a žien pod priemerom kraja
- nízky podiel vysokoškolsky vzdelaných
- vysoký podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach (23,5%), čo má výrazný vplyv na štruktúru obyvateľstva a trh práce v okrese

Trh práce

- podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov na úrovni priemeru kraja
- najvyššia miera evidovanej nezamestnanosti v rámci Košického kraja, až 5,3% nad krajským priemerom
- najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) v rámci okresov kraja (52,8%)
- od roku 2015 zaradený medzi najmenej rozvinuté okresy
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti priemyslu (27,9%), verejnej správy a obrany a povinného sociálneho zabezpečenia (21,1%) a v oblasti vzdelávania (9,3%)
- medzi dominantné odvetvia priemyselnej výroby patria kovovýroba a hutníctvo, strojárstvo a papierenská výroba

Infraštruktúra

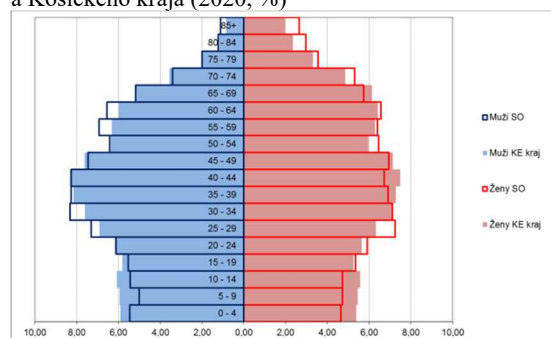
- druhý najnižší podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu v kraji (28,4%), čo je čo je výrazne pod krajským aj celoslovenským priemerom
- plynifikácia obcí dosahuje hodnotou len 77%
- najvyšší podiel ciest I. a II. triedy v dobrom stave z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) v rámci kraja (51%)
- druhý najlesnatejší okres v rámci kraja s takmer 62% lesnatosťou

Sobrance

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	22 775
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	42,3
Podiel mestského obyvateľstva (%)	27,7
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	-1,80
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	1,19
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-0,62
Priemerný vek obyvateľa (rok)	41,11
Index starnutia (%)	110,53
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	72,45
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	78,89

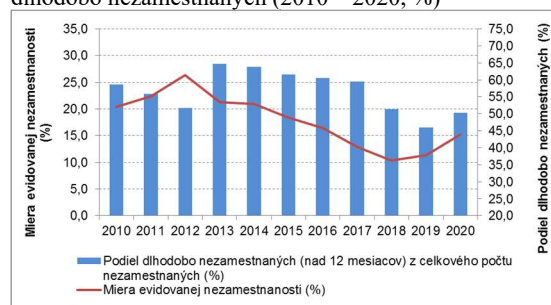
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Sobrance a Košického kraja (2020, %)

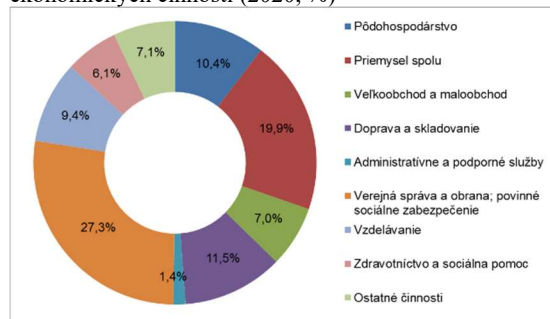
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	10 360
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	45,5
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	15,19
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	50,39
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 154

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

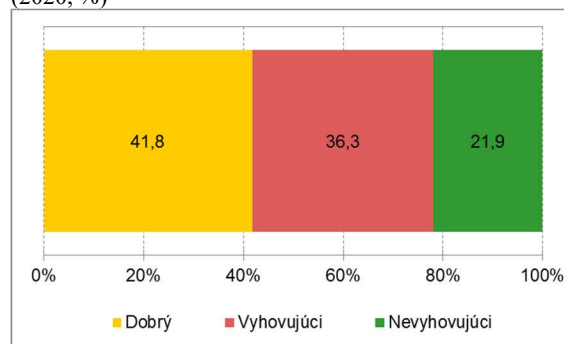
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
SLOVAKIA TREND EXPORT - IMPORT, s.r.o.	150-199
Poľnohospodárske družstvo VINOHRADY Choňkovce	100-149
INGEMA s.r.o.	100-149
FIPEK s.r.o.	50-99
DONA, s. r. o. Veľké Revišťa	50-99

Infraštruktúra 2020

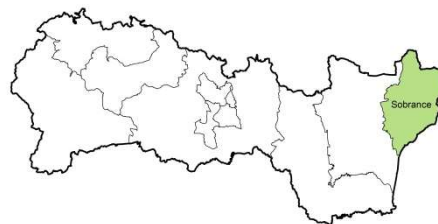
Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	83,1
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	42,9
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	161,2
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	23,4
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	7,89
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	56,0
Podiel lesných pozemkov (%)	35,5

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Okres Sobrance sa nachádza vo východnej časti Košického kraja. V západnej časti susedí s okresom Michalovce, na severe s okresmi Humenné a Snina z Prešovského kraja. Na východe hraničí s Ukrajinou.

Obyvateľstvo

- patrí medzi najmenšie okresy na Slovensku z hľadiska počtu obyvateľov, 2,8% obyvateľstva Košického kraja
- hustota zaľudnenia dosahuje takmer tretinovú hodnotu krajského priemeru, na 1 km² tu žije 42 obyvateľov
- vyšší podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku oproti predproduktívnemu veku, index starnutia tu presahuje úroveň 100 bodov (110,5)
- po meste Košice druhé najstaršie obyvateľstvo v rámci kraja – vyšší priemerný vek obyvateľstva (o 1 rok viac ako priemer kraja)
- stredná dĺžka života pri narodení u mužov a žien pod priemerom kraja
- najvyšší podiel obyvateľov s učňovským vzdelaním, krajský priemer prevyšuje o 5%
- podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach dosiahol hodnotu 13%

Trh práce

- podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov nedosahuje priemer kraja (o 1,6% menej ako priemer kraja)
- miera evidovanej nezamestnanosti dosahuje druhú najvyššiu hodnotu v kraji, o 4,6% viac ako krajský priemer
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) na úrovni 50%
- od roku 2015 zaradený medzi najmenej rozvinuté okresy
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti verejnej správy a obrany a povinného sociálneho zabezpečenia (27,3%), priemyslu (19,9%) a v oblasti dopravy a skladovania (11,5%)
- dominantným odvetvím priemyselnej výroby je potravinárstvo

Infraštruktúra

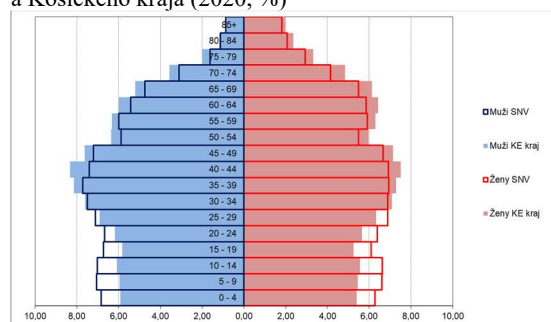
- podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť dosahuje druhú najnižšiu hodnotu v rámci kraja a radí sa aj na posledné miesta v rámci SR
- najmenšie množstvo komunálneho odpadu na jedného obyvateľa v kraji (161,2 kg/obyv.)
- najnižší podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu v kraji (23,4%), čo je čo je výrazne pod krajským aj celoslovenským priemerom
- najvyšší podiel ciest I. a II. triedy vo vyhovujúcom stave z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) v rámci kraja (36,3%, t.j. o 10% viac ako krajský a celoslovenský priemer)
- vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy, ktorá tvorí 56% rozlohy okresu

Spišská Nová Ves

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	100 201
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	170,6
Podiel mestského obyvateľstva (%)	48,7
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	3,90
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-0,67
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	3,23
Priemerný vek obyvateľa (rok)	37,74
Index starnutia (%)	69,19
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	73,71
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	81,26

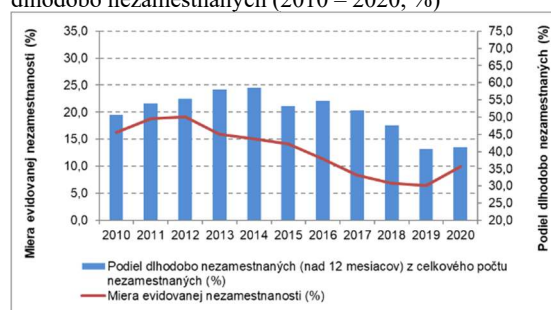
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Spišská Nová Ves a Košického kraja (2020, %)

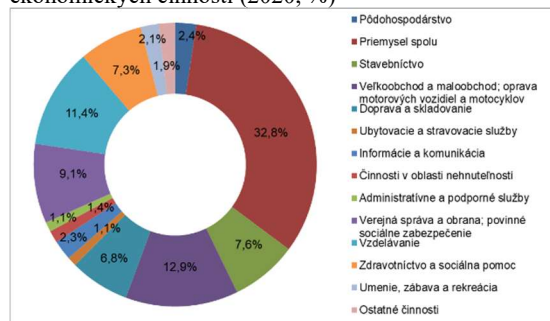
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	44 634
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	44,5
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	10,01
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	41,27
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 158

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

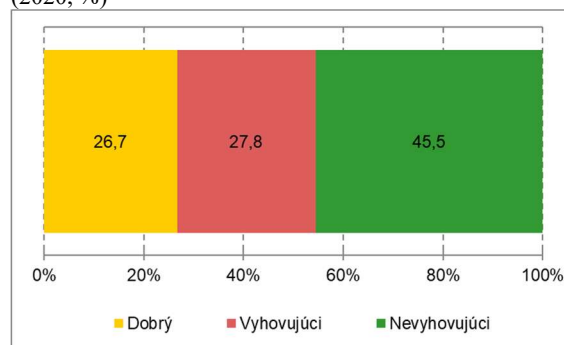
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
Embraco Slovakia s.r.o.	2 000-2 999
SEZ Krompachy a.s.	250-499
PASS – SK, s.r.o.	250-499
STI, spol. s r.o.	250-499
TRIPLUS SK, s.r.o.	200-249

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	87,8
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	69,0
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	393,4
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	44,5
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	2,13
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	35,2
Podiel lesných pozemkov (%)	56,3

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Okres Spišská Nová Ves sa nachádza v severozápadnej časti Košického kraja. Na juhu susedí s okresmi Rožňava a Gelnica, na severe s okresmi Prešovského kraja Poprad a Levoča.

Obyvateľstvo

- patrí z hľadiska počtu obyvateľov medzi väčšie okresy na Slovensku (12,5% obyvateľstva Košického kraja)
- hustota zaľudnenia vysoko prevyšuje hodnotu krajského priemeru, je to najhustejšie obývaný okres kraja po okresoch mesta Košice, na 1 km² tu žije 170 obyvateľov
- vysoká miera prirodzeného a celkového prírastku obyvateľstva
- vysoký podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku (20,2%), ktorý prevyšuje o 3% krajský a o viac ako 4% celoslovenský priemer
- najmladšie obyvateľstvo v rámci kraja – nízky priemerný vek, nízky index starnutia
- stredná dĺžka života pri narodení u mužov a žien dosahuje priemer kraja, po meste Košice ide o najvyššie hodnoty v rámci okresov kraja
- druhý najvyšší podiel obyvateľov so základným vzdelaním, zároveň druhý najvyšší podiel vysokoškolsky vzdelaných po okresoch mesta Košice
- vysoký podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach (23,5%), čo má výrazný vplyv na štruktúru obyvateľstva a trh práce v okrese

Trh práce

- nižší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov (o 2,6% menej ako priemer kraja)
- miera evidovanej nezamestnanosti tesne pod krajským priemerom
- podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) je najnižší v rámci okresov kraja (mimo okresov mesta Košice), na úrovni 41% (4,4% menej ako priemer kraja)
- priemerná nominálna mesačná mzda dosahuje výšku 1 158 Eur, čo je o 80 Eur menej ako krajský a o 166 Eur menej ako celoslovenský priemer
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti priemyslu (32,8%) a v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu, opravy motorových vozidiel a motocyklov (12,9%)
- medzi dominantné odvetvia priemyselnej výroby patria kovovýroba a hutníctvo, strojárstvo a chemický priemysel

Infraštruktúra

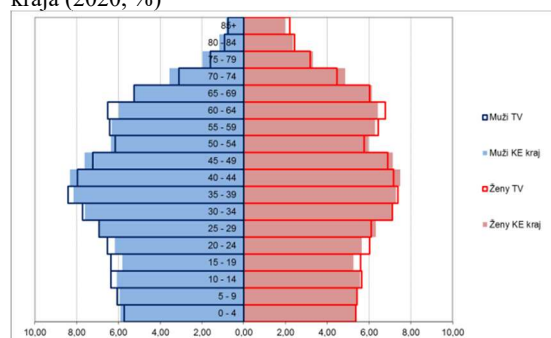
- podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov dosahuje 88%, čím sa radí na tretie miesto v rámci kraja za mesto Košice
- podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť dosahuje 69%, čo je druhá najvyššia hodnota v rámci kraja za mestom Košice
- okres s najvyšším množstvom komunálneho odpadu na obyvateľa v rámci kraja po meste Košice
- druhý najvyšší podiel ciest I. a II. triedy v nevyhovujúcom stave z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) v rámci kraja (45%, t.j. o viac ako 15% viac ako krajský priemer)
- tretí najlesnatejší okres v rámci kraja s 56% lesnatosťou

Trebišov

Obyvateľstvo 2020

Počet obyvateľov	105 136
Hustota zaľudnenia (obyv./km ²)	97,9
Podiel mestského obyvateľstva (%)	41,9
Prírodný prírastok obyvateľov (‰)	-0,54
Migračný prírastok obyvateľov (‰)	-0,97
Celkový prírastok obyvateľov (‰)	-1,51
Priemerný vek obyvateľa (rok)	39,61
Index starnutia (%)	87,05
Stredná dĺžka života pri narodení – muži	70,96
Stredná dĺžka života pri narodení – ženy	78,59

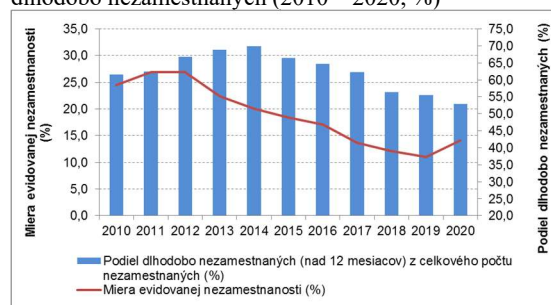
Veková štruktúra obyvateľstva okresu Trebišov a Košického kraja (2020, %)

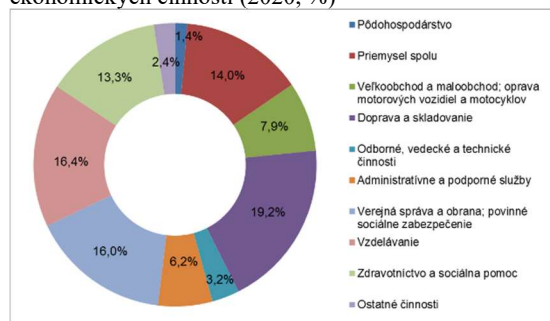
Trh práce 2020

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov	49 462
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (%)	47,0
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	14,11
Podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) z celkového počtu nezamestnaných (%)	52,84
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (Eur)	1 069

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti a podielu dlhodobo nezamestnaných (2010 – 2020, %)

Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa hlavných ekonomických činností (2020, %)

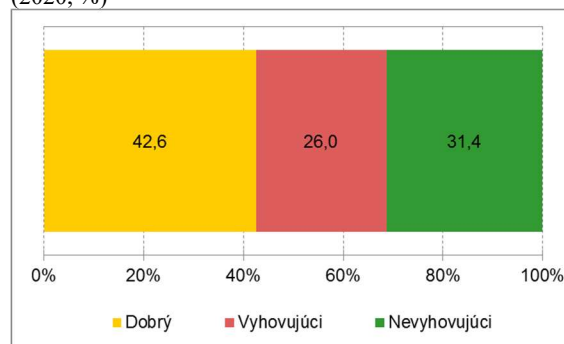
TOP 5 zamestnávateľov

Názov spoločnosti	Počet zamestnancov
ELEKTROCONNECT, s.r.o.	250-499
ERFOLG s.r.o.	150-199
ChocoSuc Partner, s.r.o.	100-149
Technické služby mesta Trebišov	100-149
BULK TRANSSHIPMENT SLOVAKIA, a. s.	100-149

Infraštruktúra 2020

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)	77,3
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)	36,5
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	324,4
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)	44,2
Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)	4,41
Podiel poľnohospodárskej pôdy (%)	73,3
Podiel lesných pozemkov (%)	13,6

Stav ciest I. a II. triedy z hľadiska pozdĺžnej nerovnosti (IRI) (2020, %)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Slovenská správa ciest

Okres Trebišov sa nachádza v juhovýchodnej časti Košického kraja. Susedí s okresmi Košice – okolie a Michalovce a s okresom Vranov nad Topľou v Prešovskom kraji. Na juhu hraničí s Maďarskom.

Obyvateľstvo

- z hľadiska počtu obyvateľov tretí najväčší okres Košického kraja, 13,1% obyvateľstva Košického kraja
- hustota zaľudnenia je pod krajským priemerom, na 1 km² tu žije 98 obyvateľov, čo je o 20 obyvateľov menej oproti krajskej úrovni
- veková štruktúra obyvateľstva okresu je podobná s krajským priemerom, s prevahou predproduktívnej zložky oproti poproduktívnej (index starnutia tesne pod krajským priemerom)
- najnižšia stredná dĺžka života pri narodení u mužov a žien v rámci SR (u mužov o 2,5 rokov menej, u žien o 1,6 roka menej ako priemer kraja)
- druhý najnižší podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov v rámci kraja
- vysoký podiel obyvateľov žijúcich v rómskych osídleniach (20,6%), čo má výrazný vplyv na štruktúru obyvateľstva a trh práce v okrese

Trh práce

- podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahuje priemernú krajskú hodnotu 47%
- miera evidovanej nezamestnanosti dosahuje tretiu najvyššiu hodnotu v kraji, čo je o 3,5% viac ako krajský priemer
- najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) v rámci okresov kraja (52,8%)
- od roku 2015 zaradený medzi najmenej rozvinuté okresy
- druhá najnižšia priemerná nominálna mesačná mzda v rámci kraja
- najvyšší podiel zamestnancov pracuje v oblasti dopravy a skladovania (19,2%), vzdelávania (16,4%) a v oblasti verejnej správy a obrany a povinného sociálneho zabezpečenia (16,0%)
- dominantným odvetvím priemyselnej výroby je potravinárstvo

Infraštruktúra

- podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť dosahuje len 36,5%, čím sa radí na posledné miesto nie len v rámci kraja, ale aj v rámci SR
- plynifikácia obcí na úrovni 100%
- najvyšší podiel poľnohospodárskej pôdy v Košickom kraji, tá tvorí 73% rozlohy okresu